

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

ҚАТЫСТЫ РЕСУРСТАР:

Оқулық 1В (1-16 бет)

Жұмыс дәптері 1В (1-41 бет)

САБАҚТАР:

- 1-сабақ: Ондықтарды қосу
  - 2-сабақ: Ондықтан аттамай қосу
  - 3-сабақ: Ондықтан аттамай қосу
  - 4-сабақ: Ондықтан аттамай қосу
  - 5-сабақ: Ондықтан аттамай азайту
  - 6-сабақ: Ондықтан аттамай азайту
  - 7-сабақ: Ондықтан аттамай азайту
  - 8-сабақ: Ондықтан аттамай азайту
  - 9-сабақ: Ондықтан аттап қосу
  - 10-сабақ: Ондықтан аттап қосу
  - 11-сабақ: Ондықтан аттап азайту
  - 12-сабақ: Ондықтан аттап азайту
  - 13-сабақ: Үш біртаңбалы санды қосу
- Ақыл-ой жаттығуы
Математикалық журнал
Қорытынды

ТАРАУҒА КІРІСПЕ:

Бұл тарау сандық байланыс пен бағандау тәсілді қолдана отырып, қосу мен азайтуды орындауды түсіндіреді. Балалар екі таңбалы санды топтастыру немесе топтастырусыз қосып, алуды үйренеді. Балалар 40-қа дейінгі сандарды жұп-жұппен қосып азайтуға жаттықтыру үшін арналған. Тарау соңында үш немесе одан да көп саннан тұратын біртаңбалы санды қалай қосу керек екендігі айтылады. Балалар үш немесе одан көп біртаңбалы санды логикалық жолмен қосуды үйренулері керек.

Жұмыс жоспары: 11-тарау (40-қа дейінгі қосу және азайту)

Сабақтар	Оқу нәтижелері	Ресурстар	Материалдар
1-сабақ Ондықтарды қосу	- 10 еселенген сандарды қосып, азайта алу - 40-ты құрайтын барлық 10 еселенген жұпты анықтай алу	ОК 1А (2-7 беттер) ЖК 1А (1-2 беттер)	10 жақтау, 2 түсті есептеуіш, сандық кесте, сандық карталар (10-нан 40-қа дейінгі), негізгі 10 блок картасы (0-ден 40-қа дейін), байланыстырушы текшелер
2-сабақ Ондықтан аттамай қосу	- 1 таңбалы санды 2 таңбалы саннан аттамай қосу	ОК 1А (8-10 беттер) ЖК 1А (3-4 беттер)	10 жақтау, санағыш, сандық карта (0-ден 9-ға дейін), магнит түймелер
3-сабақ Ондықтан аттамай қосу	- 10 санына екі таңбалы санды аттамай қосу	ОК 1А (11-14 беттер) ЖК 1А (5-6 беттер)	10 жақтау, санағыш, сандық диаграммалар, байланыстырушы текше
4-сабақ Ондықтан аттамай қосу	- Бірлігі 0-ден үлкен 2 таңбалы санды қоса алу	ОК 1А (15-18 беттер) ЖК 1А (7-8 беттер)	Байланыстырушы текшелер, 10 жақтау
5-сабақ Ондықтан аттамай азайту	- 10-нан аттамай азайтуды үйрену	ОК 1А (19-22 беттер) ЖК 1А (9-10 беттер)	10 жақтау, байланыстырушы текшелер, сандық карталар (10-нан қалдықсыз) 10блок картасы (0-ден 40-қа дейін)
6-сабақ Ондықтан аттамай азайту	- 1 таңбалы санды 2 таңбалы саннан аттамай қосу	ОК 1А (23-25 беттер) ЖК 1А (11-12 беттер)	10 жақтау, байланыстырушы текшелер, сандық карталар
7-сабақ Ондықтан аттамай азайту	- бірлігі 0-ден үлкен 2 таңбалы саннан 10-ды аттамай азайта алу	ОК 1А (26-29 беттер) ЖК 1А (13-14 беттер)	10 жақтау, байланыстырушы текшелер
8-сабақ Ондықтан аттамай азайту	- Бір жерде 0-ден үлкен бірлігі бар екі 2 таңбалы санды азайта алу	ОК 1А (30-32 беттер) ЖК 1А (15-16 беттер)	Байланыстырушы текшелер
9-сабақ Ондықтан аттап қосу	- Бір таңбалы санды екінші таңбалы санға ондықтан аттап қоса алу	ОК 1А (33-36 беттер) ЖК 1А (17-18 беттер)	10 жақтау, екі түсті санағыш, байланыстырушы текшелер
10-сабақ Ондықтан аттап қосу	- Екі 2 таңбалы санды ондықтан аттамай қосу	ОК 1А (37-40 беттер) ЖК 1А (19-20 беттер)	Байланыстырушы текшелер, сандық карталар (0 ден 9-ға дейін)
11-сабақ Ондықтан аттап азайту	- Бір таңбалы санды екінші таңбалы санға ондықтан аттап қоса алу	ОК 1А (41-45 беттер) ЖК 1А (21-22 беттер)	Байланыстырушы текшелер
12-сабақ Ондықтан аттап азайту	- Екі 2 таңбалы санды ондықтан аттамай қосу	ОК 1А (46-48 беттер) ЖК 1А (22-24 беттер)	Байланыстырушы текшелер
13-сабақ Үш біртаңбалы санды қосу	- Екі біртаңбалы саннан көп санды қоса алу	ОК 1А (49-51 беттер) ЖК 1А (25-26 беттер)	Үш түсті санағыш, 10 жақтау, үш түсті байланыстырушы

1-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

- 10 еселенген сандарды қосып, азайта алу
- 40-ты құрайтын барлық 10 еселенген жұпты анықтай алу

Материалдар:

- 10 жақтау
- Екі түсті санағыш
- Сандық кесте
- Сандық карта (10-40)
- Он блок картасы (0-40)
- Байланыстырушы текшелер

1 Сабақ Ондықтарды қосу

Кіріспе тапсырма

 мен ойыншық сарбаздарды жинайды.

Достарымыздың ойы

 жолы

3 қорап
30 сарбаз

1 қорап
10 сарбаз

$$30 + 10 = 40$$

10, 20, 30 40

30 бен 10 сандары 40-ты құрайды.

Біз бұл теңдікті осылай оқимыз.

БЕТ

2

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Балаларға байланыстырушы текшелерді беріңіз. Кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз.

Зерттеу

“Бүгін сабақта біз Крис пен Дженде бар қорап санын табамыз. Мұны анықтаудың әртүрлі жолын бір-біріңмен талқылаңдар.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Қанша қорап бар?

- Әр қорапта қанша ойыншық сарбаз бар?
- Қанша мүмкін жауап бар?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Балалар өзара қорап санын табу жолдарын бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кей балалар қорапты Крис пен Джен теңдей бөліп береді. Кейбіреуі Крис 3 қорап, Джен 1 қорап алды деуі мүмкін. Кейбіреуі Джен 3 қорап, ал Крис 1 қорап алды дейді.

Талқылау жасау

- Тақтаға 4 бос қораптың суретін салу арқылы талқылау жасаңыз.
- Айту арқылы түсіндіріңіз:
  - Біз сандық байланысты қолдана аламыз.
  - Бөлік + бөлік = бүтін
  - 3 қорап бір “бөлік”. 1 қорап келесі “бөлік”.
  - Тақтада сан құрамын көрсетіңіз.
  - $3 + 1 = 4$ деп тақтаға жазыңыз

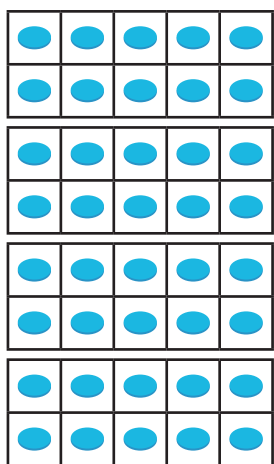
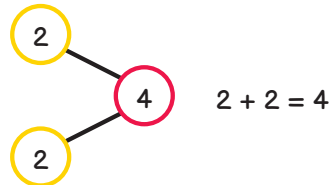
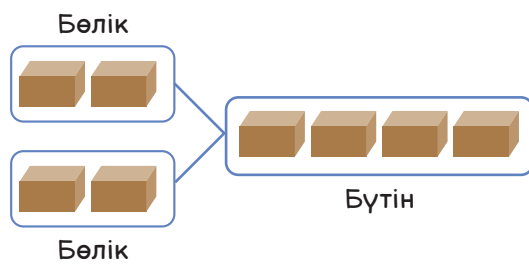
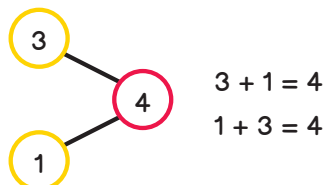
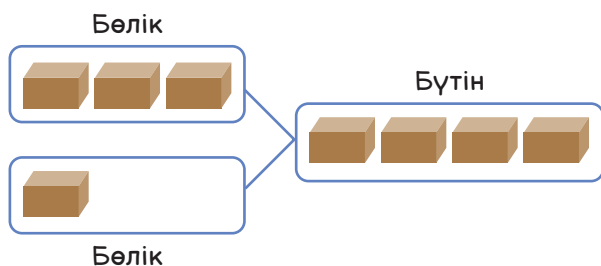
- **Өрнекті оқи отырып, былай деңіз:** Кристе 3 қорап, ал Дженде 1 қорап бар. Жалпы оларда 4 қорап бар.
- $1 + 3 = 4$ деп тақтаға жазыңыз.
- **Өрнекті оқи отырып, былай деңіз:** Кристе 1 қорап, ал Дженде 3 қорап бар. Жалпы оларда 4 қорап бар.
- **Айтыңыз:** Біз 2 қорапты бір бөлік деп, ал екінші 2 қорапты бір бөлік деп қарастыра аламыз.

- Тақтаға осыған сай сандық құрам жазыңыз.
- $2 + 2 = 4$ деп тақтаға жазыңыз.
- **Өрнекті оқи отырып:** Криста 2 қорап бар. Дженде де 2 қорап бар. Оларда жалпы 4 қорап бар.
- Балаларға Крис пен Дженде болуы мүмкін ойыншық сарбаздың санын көрсетіңіз. Жүйеліліктің маңыздылығын атап өтіңіз.
- Бірдей түстегі санағышпен толтырылған 4 жақтауды көрсетіңіз.

- $0 + 40 = 40$ және $40 + 0 = 40$ деп тақтаға жазыңыз. Контексттегі өрнекті оқушыларға оқытыңыз.
- 10 жақтаудағы барлық санағышты әртүрлі түстегі санағыштармен алмастырыңыз. $10 + 30 = 40$ және $30 + 10 = 40$ деп тақтаға жазыңыз. Контексттегі өрнекті оқушыларға оқытыңыз.
- $20 + 20 = 40$ өрнегін осы жолмен қайталаңыз.

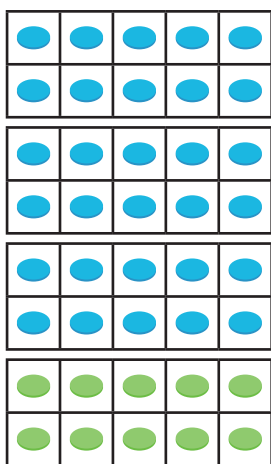
Жұмыс тақтасы

1-сабақ: Ондықтарды қосу

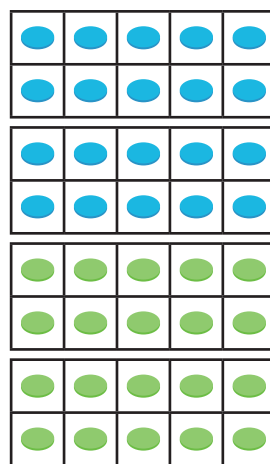
$$0 + 40 = 40$$

$$40 + 0 = 40$$

$$10 + 30 = 40$$

$$30 + 10 = 40$$

$$20 + 20 = 40$$

Журналға ұсыныс

Тақырып: Ондықтарды қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 30-ды құрайтын мүмкін сандарды жазып шық. Тек 0, 10, 20 және 30-ды қолданып.

Оқушылардың жұмысы:

0 және 30

$$0 + 30 = 30$$

$$30 + 0 = 30$$

10 және 20

$$10 + 20 = 30$$

$$20 + 10 = 30$$

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

(Толығырақ ақпаратты “Сыныптағы оқушылармен жұмыс істеу стратегиялары” бөлімінен қарай аласыз.)

Айтыңыз:

Маған 3 ондықты көрсет. Маған басқа 1 ондықты көрсет. Мына жерде қанша ондық бар?

- **Айтыңыз:** $3 + 1 = 4$ дегеніміз 3 ондық пен 1 ондық 4 ондықты құрайды.
- **Айтыңыз:** 3 ондық дегеніміз 30, 1 ондық дегеніміз 10, 4 ондық дегеніміз 40. Сонда: $30 + 10 = 40$

Зерек оқушылармен жұмыс

(Толығырақ ақпаратты “Сыныптағы оқушылармен жұмыс істеу стратегиялары” бөлімінен қарай.)

Сіз оқушылардан 40 саны шығатындай басқа 10 ондықтарды қолдана отырып қосу өрнегін жасауын сұрай аласыз.
(Оқушылар $10 + 10 + 10 + 10 = 40$ деп ондықты қайталай отырып, қосу өрнегін құрай алады.)

Достарымыздың ойы

- Кітаптағы тәсілдермен балалардың ұсынған тәсілмен салыстырыңыз.
- **Сұрақ қою арқылы ойлануға итермелеңіз:**
  - Роберт, Кресте 3 қорап (30 сарбаз) және Женде 1 қорап (10 сарбаз) бар екенін көрсетті.
  - Ол ондықпен санады: 10, 20, 30, 40. Дұрыс қой?
  - Ол мынандай өрнек құрды: $30 + 10 = 40$
  - Бұл біздікімен бірдей ме?
- **Өрнекті мына контексте оқи отырып, айтыңыз:** 30 бен 10 40-ты құрайды. Кресте 30 ойыншық солдат бар. Женде 10 сарбаз. Жалпы оларда 40 ойыншық сарбаз бар.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Ондық арқылы санауға көмектесу үшін оларға сандық кестені көрсете аласыз.

1 С бабақ Ондықтарды қосу

Кіріспе тапсырма

мен ойыншық сарбаздарды жинайды.

Оларда барлығы 4 қорап бар. Олардың әрқайсысында қанша қораптан бар екені туралы ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

3 қорап
30 сарбаз

1 қорап
10 сарбаз

$$\begin{array}{r} 30 + 10 = 40 \\ \hline 10, 20, 30 \quad 40 \end{array}$$

30 бен 10 сандары 40-ты құрайды.

Біз бұл теңдікті осылай оқимыз.

БЕГ

2

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Сандраға жол көрсетіп, сұраңыз:

- Сандра есептегіш пен ондық жақтауларды қолданды. Дұрыс па?
- Сонымен қатар, ол сандық байланысты көрсетті. Дұрыс па?
- Криста қанша ойыншық сарбаз бар?
- Дженде қанша ойыншық сарбаз бар?
- Ол 10, 20, 30, 40 деп санады ғой. Дұрыс па?
- Ол $20 + 20 = 40$ деген өрнек құрды. Дұрыс па?

- **Өрнекті контексте оқи отырып, сұраңыз:** 20 мен 20 40-ты құрайды. Криста 20 ойыншық сарбаз бар. Дженде де 20 ойыншық сарбаз бар. Жалпы оларда 40 ойыншық сарбаз бар.

• Оқушыларды Пеннидің тәсіліне назар аудартып, сұраңыз:

- Сол жақтағы суретке мән беріп қараңдар. Криста қанша? Дженде қанша?
  - Ол $40 + 0 = 40$ деген өрнек құрады. Дұрыс па?
  - Оң жақтағы суретке қараңыз.
  - Криста қанша? Дженде қанша?
  - Ол $0 + 40 = 40$ деп жазды. Ал біз ше?
- $40 + 0 = 40$ деген $0 + 40 = 40$ дегенмен бірдей ме? Оқушыларға 0 және 40 сандық жұп бола алу мүмкіндігін талқылатыңыз.
- Жалпы сарбаз саны 40 болса да, Кристе де, Дженде де ешқандай ойыншық сарбаз болмауы мүмкін екенін түсіндіріңіз.

жолы

2 қорап
20
20
2 қорап

Сан құрамы да теңдік те бір идеяны көрсетеді.

$20 + 20 = 40$

жолы

4 қорап 0 қорап
 $40 + 0 = 40$

0 қорап 4 қорап
 $0 + 40 = 40$

Бұл мүмкін бе?

40-қа дейінгі қосу және азайту 11-тарау

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Мин Хоның жолын көрсетіңіз.
- Сұрақтар қою арқылы оқушыларды ойлануға шақырыңыз:
  - Мин Хо $10 + 30$ жасау үшін $1 + 3$ -ті қолданды. Солай емес пе?
  - $1 + 3 = 4$. Сонымен, “1 ондық + 3 ондық = 4 ондық.” Сіз келісесіз бе?
  - 1 ондық 10-ға тең, 3 ондық 30-ға тең, ал 4 ондық 40-қа тең. Сонымен, “1 ондық + 3 ондық = 4 ондық” “ $10 + 30 = 40$ ”. Сіз келісесіз бе?
- Жолды көрсетіңіз және сұраңыз:
  - Ли На Крис пен Дженде бар ойыншық сарбаздардың санын табудың жүйелі әдісін қолданды. Солай емес пе?
  - Ол төрт түрлі түсті текшелерді қолданды. Солай емес пе?
  - Әр мұнара неше текшеден тұрады?
  - Ол Криске 40 текшені көрсетті. Сіз мұны байқадыңыз ба?

жолы

$1 + 3 = 4$

1 ондық   3 ондық   4 ондық
 $10 + 30 = 40$

жолы

Жүйелі бол.

<p>4 қорап 40</p>	<p>0 қорап 0</p>

4

11-тарау

.....

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Ли Наның тәсілін Сұрау арқылы жалғастырыңыз:

- Ол сары текшелерді оңға жылжитты. Текшелерді сипатату үшін қандай өрнек құра аламыз?
- Содан кейін ол көк текшелерді оңға жылжитты. Текшелерді сипаттау үшін қандай өрнек құрастыра аламыз?
- Содан кейін ол жасыл текшелерді оңға жылжитты.
- Текшелерді сипаттау үшін қандай өрнек құрастыра аламыз?
- Ол $30 + 10 = 20 + 20$ деп жазды. Бұл теңдіктің не үшін дұрыс екенін дәлелдеп беріңіз.
- Ақырында ол қызыл текшелерді оңға жылжитты.
- Енді текшелерді сипаттау үшін қандай теңдік құрастыра аламыз?
- Ол $0 + 40 = 40 + 0$ деп жазды. Бұл теңдіктің не үшін дұрыс екенін дәлелдеп бере аласыз ба?
- Егер контекстте оқысақ, $0 + 40 = 40$ дегеніміз $40 + 0 = 40$ дегенмен бірдей деп айта аламыз ба?

$$30 + 10 = 20 + 20$$

30 бен 10-ды қосса 40 болады, 20 мен 20-ны қосса да 40 болады.

$$0 + 40 = 40 + 0$$

$0 + 40$ және $40 + 0$ екеуі де 40-қа тең.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

5

БЕТ

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Оқушыларға теңдікті контекстте оқи алуы үшін сіз оларға кестеде мүмкін болатын сандар жұбы мен теңдіктер көрсете аласыз.

Мысалы :

Крис	Джен	Теңдік
40	0	$40 + 0 = 40$
30	10	$30 + 10 = 40$
20	20	$20 + 20 = 40$
10	30	$10 + 30 = 40$
0	40	$0 + 40 = 40$

Мұғалім ескертпесі

Жаттығу уақыты

- Оқушыларға 3 немесе 4 адамнан тұратын топ құрып, жұмыс жасауын тапсырыңыз. Оларға сандар картасы (10 нан 40-қа дейін)мен ондық блоктар (0 ден 40-қа дейін) таратыңыз.
- Оқушыларға 6 карта таңдауын сұраңыз. Оның 3-еуін дұрыс теңдік құруға қолданыңыз. Келтірген мысалыңызды оқушыларға көрсетіңіз.
- Бұл жаттығу оқушыларға 10-ға еселіктерді қосу мен 40-қа дейінгі жұп сандармен танысуға көмектеседі.
- Оқушыларға тапсырманы орындау кезінде құрған қосу теңдігін жазып алуын сұраңыз.

Жаттығу уақыты

3 немесе 4 топпен жұмыс.

- 1 Әр ойыншы 6 картадан алады. Қалған карталарды ортасына жинап қояды.

- 2 Дұрыс қосу теңдігін жасайтын 3 картаны кезекпен қой.

$$\begin{array}{|c|} \hline 10 \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|} \hline 20 \\ \hline \end{array} = 30$$

Бұл мысал.

Олай болмаған жағдайда картаны ортадағы бір картамен ауыстыр.

- 3 Бір ойыншы барлық карталарын тастағанша жалғастыр.

Қажетті заттар:

10	20	□	□	□
30	40	□	□	□

10-нан 40-қа дейін сандар жазылған карталар

0-ден 40-қа дейінгі он блоқтық карталар

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- Бұл тәжірибеде 10-ға еселік сандарды қосу тұжырымдамасы күшейтіледі.
- Оқушылардан 1 таңбалы сандар мен 10-ға еселік 2 таңбалы сандар арасындағы байланысты түсіндіруді сұраңыз.

Мысалы: 2-сұрақта оқушылар “1 ондық + 1 ондық = 2 ондық” шығу үшін “1 + 1 = 2-ні” қолдана алатынын айта алуы керек. 1 ондық 10-ға, ал 2 ондық 20-ға тең болғандықтан, теңдікті “10 + 10 = 20” деп жазуға болады.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Оқушыларға байланыстырушы текшелермен жұмыс істеуге мүмкіндік беріңіз. 1 таңбалы сандар мен 10-ға еселік 2 таңбалы сандар арасындағы байланысты баса көрсетіңіз.

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан “ $20 + \square = 10 + \square$ ” барлық мүмкін жауаптарды жазуды сұраңыз. Оқушыларға жүйелілікті сақтау керектігін ескертіңіз.

Жетек жұмыс

- 1 Қосу амалын орында.

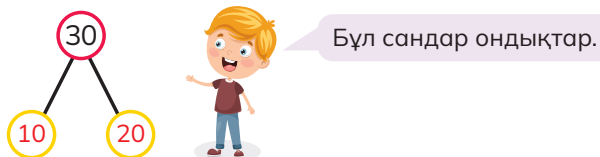
$$10 + 20 = 30$$

- 2 Қосу амалын орында.

$$1 + 1 = 2$$
$$10 + 10 = 20$$

1 ондық

- 3 30-ды сан құрамына жікте.

- 4 Бос орындарды толтыр.

$$20 + 10 = 10 + 10$$

$$20 + \square = 10 + \square$$

Жауап әртүрлі болуы мүмкін.

Жұмыс дәптерінен 1-тапсырманы орында, 1-3 беттер.

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

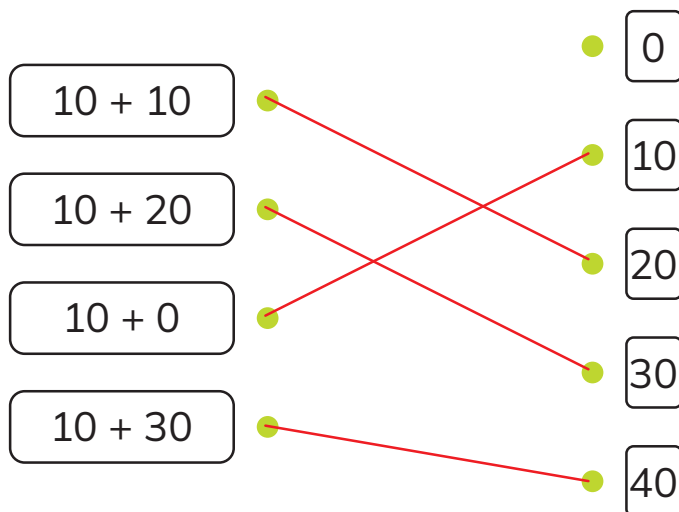
Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы қосу фактілерін дұрыс сомаларға сәйкестендіре ала ма?	1	<p>Әрбір теңдік үшін қосу оқиғаларын құрастырыңыз және оқушылардан жауаптарының мағынасы бар-жоғын анықтау үшін сол оқиғаларды елестетуді сұраңыз. Сіз сондай-ақ оқушыларға жауаптарды тексеру үшін ақылға қонымды баға беруге көмектесе аласыз.</p> <p>Оларға қате мәлімдемелер беріңіз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 және 20 12-ні құрайды. Бұл дұрыс па? • 10 және 10-бұл 20 және 10-мен бірдей. Бұл дұрыс па?
Оқушы 10-ға еселік сандарды қосу үшін 1 таңбалы сандарды қолдана ала ма?	2, 3	<p>Оқушыларды есептегіштермен және он жақтаумен қамтамасыз етіңіз.</p> <p>Айтыңыз: Сол жаққа 3 ондық блок, ал оң жаққа 1 ондық блок кадр қойыңыз.</p> <p>Сұраңыз: Ондық блокты сипаттау үшін қандай қосу теңдігін жазуға болады? ($3 + 1 = 4$)</p> <p>Айтыңыз: Ондық блокты есептегіштермен толтырыңыз.</p> <p>Сұраңыз: Есептегіштерді сипаттау үшін қандай қосу теңдігін жазуға болады? ($30 + 10 = 40$)</p>
Оқушы 20 және 40-қа дейінгі жұп сандарды таба ала ма?	4	Оқушыларға мүмкін теңдіктерді жүйелі түрде табу керектігін ескертіңіз.

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

1-тапсырма

- 1 Жауаптары бірдей болатын мысалдарды сызықпен қос. Қосу кестесін қолдан.

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

- 2 Қосуды орында.

$$3 + 1 = 4$$

$$2 + 2 = 4$$

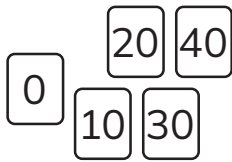
$$30 + 10 = 40$$

$$20 + 20 = 40$$

- 3 Қосуды орында.

$$20 + 10 = 30$$

2 ондық 1 ондық

4 сандарын қолданып, қосындысы

20-ға тең болатындай етіп бос торкөздерге жаз.

$$\boxed{0} + \boxed{20} = 20$$

$$\boxed{10} + \boxed{10} = 20$$

$$\boxed{20} + \boxed{0} = 20$$

Әр санды қалағаныңша қолдана аласың.

 сандарын қолданып, қосындысы

40-қа тең болатындай етіп бос торкөздерге жаз.

$$\boxed{0} + \boxed{40} = 40$$

$$\boxed{10} + \boxed{30} = 40$$

$$\boxed{20} + \boxed{20} = 40$$

Әр санды қалағаныңша қолдана аласың.

0 20 40
10 30 сандарын қолданып, берілген

теңдік дұрыс болатындай етіп бос торкөздерді толтыр.

$$20 + \square = \square + 30$$

Жауап көп болуы мүмкін.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

2-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

1 бірлік санды 2 бірлік санға қоса алу

Материалдар:

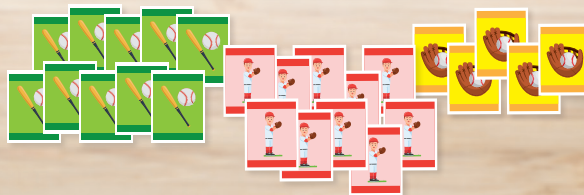
- 10 ондық блок
- санағыштар
- сандық карта (0-ден 9-ға дейін)
- магниттік түймелер

2 Сабақ Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

 бейсбол карталарын жинайды.

Бұл карталар оның қолында.

Досы оған 3 карта береді.

 карталар санын білу жолдарын ойлап көр.

8

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Жетек жұмысты оқушыларға көрсетіңіз. 25 санағышты үш 10 жақтауға орналастырып, 3 санағышты қолыңызда ұстаңыз.

Зерттеу

“Бүгін сабақта, біз Робертте соңында қанша сандық карталар қалғанын табатын боламыз. Бір-біріңмен оны табу жолдары жайында сөйлесіңдер.”

Талқылау Мәселені қарау:

- Алғашында Робертте қанша баскетбол картасы болды?
- Досы қаншасын оған берді?
- Жауапты табу үшін санағыш пен ондық блокты қалай қолдана аламыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Балалар қосу жолдарымен бөліседі.

Мүмкін жауаптар:

Кей оқушылар 3 ондық блокты 25 санағышпен толтыру арқылы 2 толық ондық блок пен 15 санағыш бар жартылай блок алуы мүмкін. Сосын 3 санағышты 5 санағышты жақтауға қосуы мүмкін. Кейбіреуі ондықты қосып, сосын 2 бірлікті ондыққа қосады.

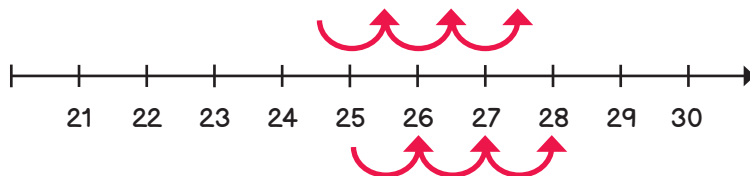
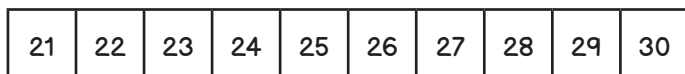
Талқылау жасау

- Тақтаға “ $25 + 3 = \square$ ” деп қосу теңдігін жазыңыз
- Сұрау: 25 санағышқа 3 санағышты қалай қосамыз?

- Үлкен саннан бастап санау үшін сандық кесте немесе сандық тізбекті қолдана алатынымызды көрсетіңіз.
- Бірліктерді қосу амалын қайталаңыз. 10 жасыл магниттік түймелерді бір ондық жақтауға орналастырыңыз, содан соң 10 қызыл магниттік түймелерді келесі ондық жақтауға және 5 сары магниттік түймелерді басқа ондық жақтауға салыңыз.
- **Айтыңыз:** Біз магниттік түймелерді баскетбол карталарын көрсету үшін қолданамыз. Біз 3 көк түймесі бар ондық жақтауға 5 сары түймені қоямыз.
- **Сұрау:** Біз көк түймелерді жасыл немесе қызыл түймелермен бірге қоя аламыз ба? (Оқушылар екі ондық жақтау онсызда толып тұр деп айтуыңыз мүмкін. Кейбіреуі 10 топты қосу оңайырақ деп айтуы мүмкін.)
- Сандық байланысты қолдана отырып, қосу бірліктері арқылы қосуға болатынын көрсетіңіз.
- **Айтыңыз:** Біз тек бірлік орнындағы сан ғана ауысты деп айта аламыз. Ал ондықтағы сан бұрынғыдай қалды.
- **Теңдікті контексте оқу:** 25 карта мен 3 карта 28 картаға тең.

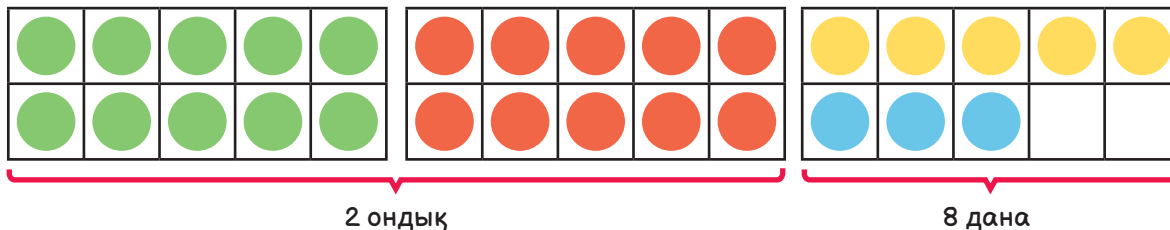
Жұмыс тақтасы

2-сабақ: Ондықтан аттамай қосу

$$25 + 3 = 28$$

$$25 + 3 = 28$$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: Өзіңіз қалаған жолмен $24 + 5$ өрнегін шығарыңыз.

Оқушлардың жұмысы:

1-тәсіл:

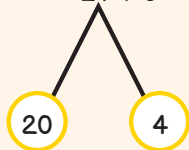
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

$$24 + 5 = 29$$

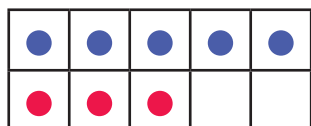
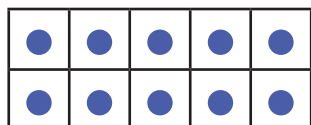
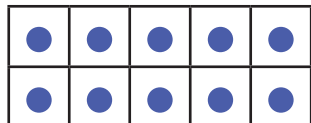
2-тәсіл:

$$24 + 5 = 20 + 9 = 29$$

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Ондық жақтауларды бірліктерді қосу кезінде көзбен көруге түсінікті болу үшін қолданыңыз.

Сәйкес келетін сандарға ондық жақтаулар мен сандық кестелерді қатарластырып қойыңыз.

- **Айтыңыз:** 25 – бұл 20 және 5 пен бірдей.
- **Сұрау:** 20-ны шетке ысырып қойыңдар. 5 бірлік пен 3 бірлік қанша болады? (8 бірлік)
- **Сұрау:** 20 мен 8 қанша болады?

Озық оқушыларға тапсырма

1-ші ұсыныс:

Сандық байланысты қолдана отырып, $25 + 3$ өрнегін қалай шешетінін көрсетсін. Қосу амалын орындау кезінде сандарды бірлік және ондыққа бөлу қаншалықты оңай екенін түсіндірсін.

2-ші ұсыныс:

Бірнеше қосу теңдігін жазып, оларды ойша шығаруын сұраңыз. Содан кейін ойша есепті сыныптастарына түсіндіруін сұраңыз.

Мысалы: $21 + 6 = \square$

Достарымыздың ойы

Кітапта берілген тәсіл мен оқушылардың шығарған тәсілін салыстырыңыз.

• Сұрақ қою арқылы ойлануға итермелеңіз:

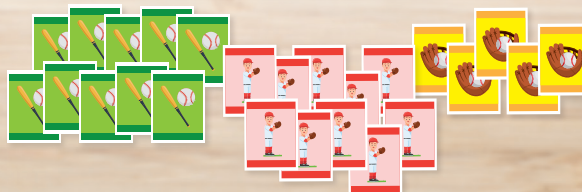
- Ли На сандық кестені салып, 25-тен 3 қадам санады.
- 25-ті 3 жолмен есептесек қалай юолады? Қай жол дұрыс?
- Оқушылар мына сандарды дауыстап оқысын: 25, 26, 27, 28.
- **Сұрау:** Ли Нада сандық сәуле сызды. Біз жасадық па?
- **Сұрау:** Робертте 28 бейсбол картасы бар. Бізде де осындай жауап шықты ма?

2 С а б а қ Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

 бейсбол карталарын жинайды.

Бұл карталар оның қолында.

Досы оған 3 карта береді.

 карталар санын білу жолдарын ойлап көр.

8

11-тарau

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Оқушыларды жолына назар аудартып, оқушылардан сұраңыз:

- Кәти санағыш пен ондық жақтауды қолданды. Солай ма?
- Ол сондай-ақ қосу үшін сандық құрамды қолданды. Солай ма?
- Қосу бірліктері арқылы қалай қосты?

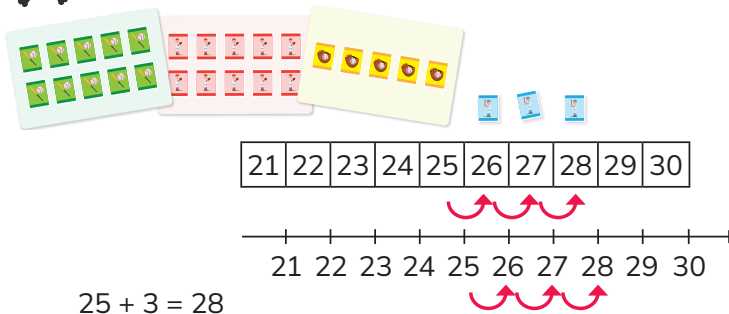
Мұғалімдерге арналған ескерту:

Оқушылар орын мәні ұғымымен таныс болуы керек, өйткені бұл қайта топтастыру немесе ондықтан аттап қосу кейінгі кезеңде қосу мен азайтудың негізін құрайды. Оқушыларға сандарды жазбас бұрын сандық байланыстарды қолдана отырып, ондықтар мен бірліктердегі екі таңбалы сандарды білдіру үшін барлық мүмкіндікті пайдаланыңыз. Олар үлкен тәжірибемен тезірек жауап бере алуы керек.

Достарымыздың ойы

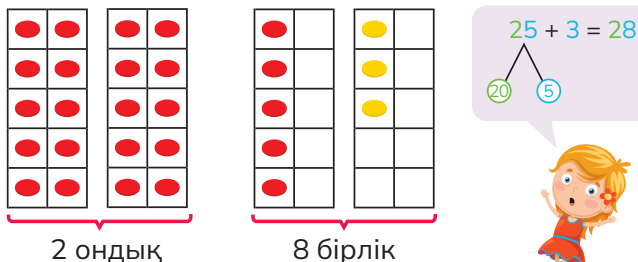
Жолы

$$25 + 3 = 28$$

Нәтижесінде 28 бейсбол картасы бар.

Жолы

$$25 + 3 = 20 + 8 = 28$$

Нәтижесінде 28 бейсбол картасы бар.

Мұғалім ескертпесі

Жаттығу уақыты

- Оқушылардан жұптық жұмыс жасауын сұрап, (0-ден 9-ға дейін) сандық қарталарды таратып беріңіз. Олар 3 түрлі бірлікпен қосу теңдігін құру керек. Түрлі қосу амалдарын қолдану арқылы жігерлендіріңіз.
- Құрастырылған қосу теңдігі оқушылардан қайта топтастыру арқылы қосуды қажет етпейтініне көз жеткізіңіз. Бұл сабақта бірлік қосындысы 10-нан асып кетпеу керектігі туралы ескертіңіз.

Жетек жұмыс

- 1-ші сұрақта оқушылар санау арқылы қоса алады. Оқушыларды сандық сызық, сандық кесте мен сандық байланысты пайдалана отырып, қосуға итермелеңіз.

Жаттығу уақыты

Жұптық жұмыс.

Қосу теңдігін құр.

$$2 \text{ [green box]} + \text{ [green box]} = 2 \text{ [green box]}$$

3 түрлі цифрды қолдан.

Қажетті заттар:

сандық қарталар

Жетек жұмыс

1

ЖИНАҒЫ

ЖИНАҒЫ

монеталардың жалпы саны: $21 + 7 = 28$

БЕ-Т

10

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

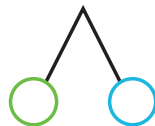
Жетек ЖҰМЫС

- 2-ші сұрақта сандық байланыс арқылы қосу пысықталады. Оқушыларға үлкен санды ондық пен бірлікке бөлу керектігін еске салыңыз.
- 3-ші сұрақта оқушылардан қосу амалына өрнек құрастыруын сұраңыз. Олардан «бөлік-бүтін», «дейін-кейін» немесе салыстыру өрнектерін құруын сұрай аласыз.

Мысалы: Керлиде 24 бейсбол қолғабы бар. Спайкиде Керлиге қарағанда 4 бейсбол қолғабы артық. $24 + 4 = 28$. Спайкиде 28 бейсбол қолғабы бар.

2 $32 + 7 = 39$

$5 + 34 = 39$

- 3 Шешуі $24 + 4$ болатындай есеп құрастыр.

$24 + 4 = 28$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 2-тапсырманы орында, 4-6 беттер.

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушылар өз бетімен ондықтан аттамай қоса алады ма?	1, 2, 6	Қосу теңдігін шешу үшін оқушылар түрлі тәсілдерді қолдана алады. Оларды қосу бірлігін пайдалану арқылы қосуға бағыттаңыз. 6-шы сұрақта екі қосу теңдігінде ондықта тұрған сандар бірдей екеніне назар аудартыңыз (мысалы, 1-ші ондық $15 + 4$ және $5 + 14$) бірлік орнындағы сандар бірдей (мысалы, $15 + 4$ пен $5 + 14$ -тегі 5 бірлік және 4 бірлік)
Оқушылар сандық тізбекті қоса алады ма?	3, 4	Оқушылар үлкен саннан бастап немесе кіші саннан бастап салыстыра отырып, санай алады ма? Үлкен саннан бастап санау ең тиімді жол екенін көрсетіңіз. Стандартты бағанды қолдана отырып, қосуды үйрете аласыз.
Оқушы сандық байланыстарды қолдана алады ма?	5	Сандарды сандық байламдарға жазбас бұрын оқушылардан екі таңбалы сандарды ауызша ондықтар мен бірліктерге бөлуді сұраңыз. Сұрау: 7 немесе 21-ді ондықтар мен бірліктерге бөлу үшін қайсысы таңдалды? (21) Сұрау: Сандра 21-ді қалай бөлді? (20 және 1) Сұрау: Ол неге 1-ді 7 - ге жақын жазды? Айтыңыз: Біз бірліктерді 1 таңбалы санға жақындатуымыз керек, өйткені біз алдымен бірліктерді қосамыз. Сұрау: 7 бірлік және 1 бірлік дегеніміз не? (8 бірлік) Сұраңыз: $7 + 21 = 8$ бе? (Кейбір оқушылар бірден 8-ді 20-дан төмен жаза алады. Оқушыларға осы жалпы қатені көрсетіңіз және оларға соңғы жауап алу үшін 20-дан 8-ге дейін қосуды ескертіңіз.) Сол әдісті қолдана отырып, олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

2-тапсырма**1** Қосуды орында.

$20 + 5 = 25$

$6 + 30 = 36$

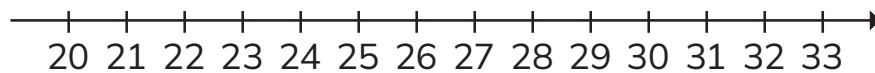
$22 + 5 = 27$

$6 + 32 = 38$

2 Қосуды орында.

$25 + 3 = 28$

$7 + 31 = 38$

3 Қосуды орында.

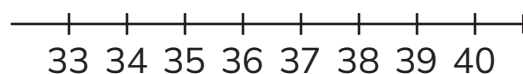
A yellow L-shaped bracket on the number line starts at 23 and ends at 29, illustrating the addition of 6 to 23.

 $23 + 6 = 29$

$2 + 23 = 25$

4 Қосуды орында.

	ондық	бірлік
	3	3
+		4
<hr/>		
	3	7

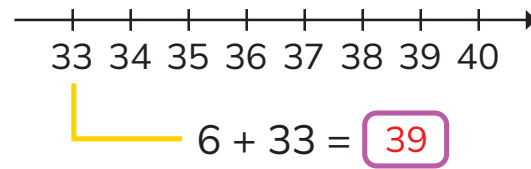

A yellow L-shaped bracket on the number line starts at 33 and ends at 37, illustrating the addition of 4 to 33.

 $33 + 4 = 37$

4 11-тарау: 40-қа дейін қосу және азайту

		ондық бірлік
		6
+	3	3
	3	9

5

төмендегі әдіс арқылы $7 + 21$ өрнегінің мәнін тапты.

$$\begin{array}{l} \textcircled{7} + 21 = 8 + 20 \\ = 28 \\ \swarrow \quad \searrow \\ \textcircled{1} \quad \textcircled{20} \end{array}$$

Қосу үшін -ның әдісін қолдан.

$$\begin{array}{l} \textcircled{6} + 33 = \textcircled{9} + \textcircled{30} \\ = \textcircled{39} \\ \swarrow \quad \searrow \\ \textcircled{3} \quad \textcircled{30} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 24 + \textcircled{5} = \textcircled{20} + \textcircled{9} \\ = \textcircled{29} \\ \swarrow \quad \searrow \\ \textcircled{20} \quad \textcircled{4} \end{array}$$

6 Қосуды орында.

$5 + 4 = 9$

$5 + 4 = 9$

$15 + 4 = 19$

$5 + 14 = 19$

$25 + 4 = 29$

$5 + 24 = 29$

$35 + 4 = 39$

$5 + 34 = 39$

Қандай да бір
заңдылықты
байқадың ба?

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

3-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

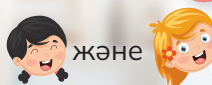

Ондықты екі таңбалы санға аттамай қоса алу

Материалдар:

- Қажет заттар
- Ондық жақтау
- Санағыш
- Байланыстырушы текше

3 Сабақ Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

 және теңіз бақалшақтарын жинайды.

Менде 18 теңіз бақалшағы бар.

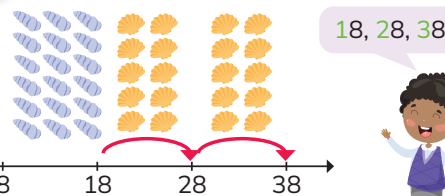
Менде 20 теңіз бақалшағы бар.

Олардың жалпы бақалшақтарының санын қалай анықтауға болатындығы туралы ойланып көр.

Достарымыздың ойы

 жолы

18, 28, 38

$$18 + 20 = 38$$

Оларда барлығы 38 теңіз бақалшағы бар.

БЕТ

12

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Балаларға жетек жұмысты көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз оларда бар қабықтардың жалпы санын табамыз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Жалпы қанша қабыршақ бар?

- Қалай қостың?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан жалпы санды анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар сандық сәулені қолдана алады және 18-ден ондық пен санайды. Кейбір оқушылар 18-дің 20-ға өте жақын екенін көре алады, сондықтан олар 20-ны екі есеге көбейтіп, 2-ні алып тастайды.

Кейбіреулер 18 және 20-ны көрсету үшін есептегіштер мен ондық жақтауды қолдана алады және жалпы санды табу үшін санай алады (3 ондық және 8 бірлік).

Талқылау жасау

- Тақтаға “ $18 + 20 =$ ” деп қосу теңдігін жазыңыз.

- **Сұраңыз:** 18 бақалшаққа 20 бақалшақты қалай қосуға болады?

Санау әдісін қайталаңыз:

18-ден бастап, 20-ны қосу үшін ондық деп санауға болады. (Сандық сызық бойымен есептеу пайдалы болар еді.)

- **Сұраңыз:** Біз неге 20-дан емес 18-ден бастап санаймыз? (Оқушылар 18-ден 20 қадамды санау жылдамырақ болатынын байқай алуы керек, өйткені олар ондық санауды өткізіп жіберуі мүмкін.)
- Есептегіштерді пайдаланып 18 және 20-ны елестетіп көріңіз. Оқушыларға есептегіштерді сандарға қалай аударуға болатындығын түсіндіріңіз. Мұны тақтаға жазыңыз.

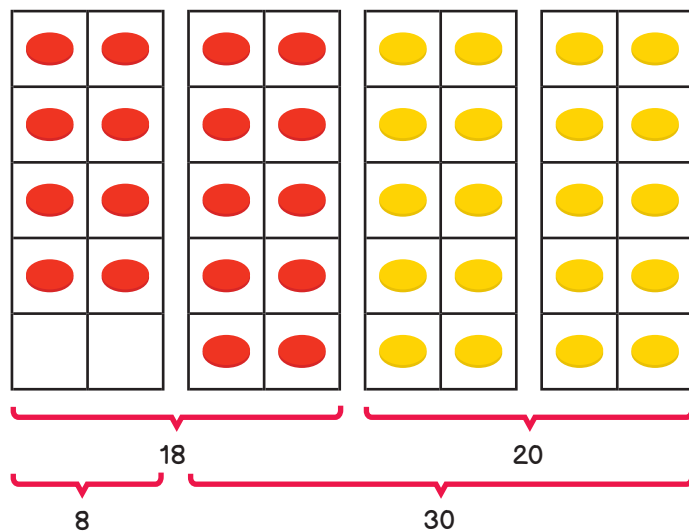
- Сандық байланыс құрыңыз және ондықты қосу арқылы қосу жолын көрсетіңіз.
- **Сұраңыз:** ондықтар мен бірліктерге қандай санды бөлу керек? (Оқушыларға 20 ондық болғандықтан, біз 18-ді ондықтар мен бірліктерге бөлуіміз керек екенін көрсетіңіз.)

- **Сұраңыз:** 20-ны тиімді қосу үшін 10 және 8-ді сандық байланысқа қалай қоюмыз керек? (10 санын 20 санына жақындату керек.)
- **Теңдікті контексте оқыңыз:** 18 бақалшақ пен 20 бақалшақ 38 бақалшаққа тең.

Жұмыс тақтасы

3-сабақ: Ондықтан аттамай қосу

$$18 + 20 = \boxed{38}$$

$$\begin{array}{r}
 18 + 20 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 8 \quad 10 \\
 10 + 20 = 30 \\
 8 + 30 = 38
 \end{array}$$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай қосу

Күні: _____

Ұсыныс

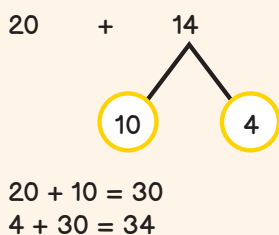
Айтыңыз: Өзің қалайтын тәсілді таңдап, $20 + 14$ өрнегін шеш.

Оқушылардың жұмысы:

1-тәсіл:

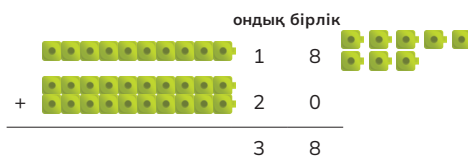
2-тәсіл:

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

- Стандартты баған әдісі (тік қосынды) оқушылардың көпшілігіне түсініксіз болып көрінуі мүмкін. Келесі жақтауды жасай отырып, сандардың жанына қосылатын текшелерді орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 18-1 ондық және 8 бірлік.
- **Сұраңыз:** 18 санындағы 1 санының орны қандай? (ондық)
- **Сұраңыз:** 18 санындағы 1 санының орны қандай? (бірліктер)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “1” және “8” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** 30-3 ондық және 0 бірлік.
- **Сұраңыз:** 3-тен 30-ға дейінгі орынның мәні қандай? (ондық)
- **Сұраңыз:** 0-ден 30-ға дейінгі орынның мәні қандай? (бірліктер)

- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “0” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді қосыңыз. $8 \text{ бірлік} + 0 \text{ бірлік} = 8 \text{ бірлік}$.
- Мәнін “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарды қосыңыз. $1 \text{ ондық} + 3 \text{ ондық} = 4 \text{ ондық}$.
- Мәнін “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** $18 + 20$ дегеніміз не?
- Бұл жақтауды салғаннан кейін тік қосынды қалай көрінетінінің мысалы.

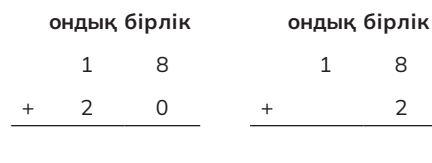
Озық оқушыларға тапсырма

1-ұсыныс:

Оқушылардан басқа сандар байланысын пайдаланып 18 және 20-ны қосуды сұраңыз (мысалы, екі есе еселеу). Олардан ойлау процесін түсіндіруді сұраңыз. (Кейбір оқушылар 18-дің 20-ға өте жақын екенін көре алады, сондықтан олар 20-ны екі есеге көбейтіп, 2-ні алып тастайды. Кейбіреулер 18-ді 10-ға және 8-ге бөлуі мүмкін; 20 ны 10 және 10-ға бөлу мүмкін. Содан кейін олар 3 ондықты 30 деп айта алады, ал 8-бен бірге олар 38 деді.)

2-ұсыныс:

Екі тігінен жазылған бағанның жазылуы бірдей ме? Неге екенін түсіндіруін сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды ойлануға итермелеңіз:**
  - Қосу үшін Роберт 18-ден бастап ондықпен санайды. Солай ма?
  - Ондықтармен санау кезінде тек ондықтардағы сан өзгерді (1, 2, 3), бірақ бірліктердегі сан өзгеріссіз қалды (8). Оны байқадың ба? (Сөйлеу көпіршігінде әр түрлі қаріп түстерін көрсетіңіз.)
  - Ол қосу теңдігін жазды “ $18 + 20 = 38$ ”. Солай емес пе?

3 Сабақ Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

және теңіз бақалшақтарын жинайды.

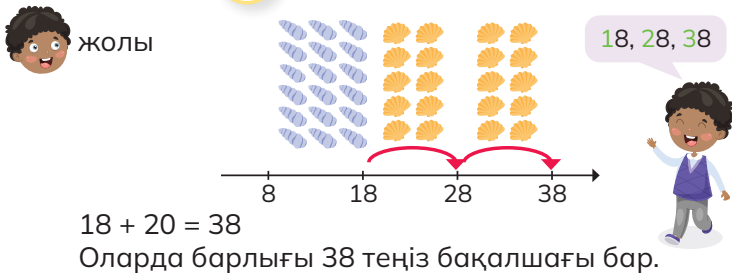

Олардың жалпы бақалшақтарының санын қалай анықтауға болатындығы туралы ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

БЕ-Т

12

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

Сандық кестені көрсетіп, сұраңыз:

- Джен сандық диаграмманы қолданды. Солай емес пе?
- Әр сандық бағанда 10 саннан. Сіз мұны байқадыңыз ба?
- Ол сандық кестені пайдаланып жауапты қалай тапты? (Оқушыларға әр жолда 10 сан болғандықтан, оларды ондық деп санауға болатындығын көрсетіңіз.)

Сандраға қарай бағыттаңыз және сұраңыз:

- Сандра есептегіштер мен он жақтауды қолданды. Солай емес пе?
- Ол 18 санын 8 және 10-ға бөлді. Солай емес пе?
- Ол 10 санын 20-ға жақындатты. Солай емес пе?
- "8 + 30 = 38" қалай болды?
- Ол "18 + 20" "8 + 30" деп жазды. Бұл 38 береді. Сіз келісесіз бе?

- Оқушылардан теңдікті контексте оқуды сұраңыз: 18 бақалшақ пен 20 бақалшақ 39-ға тең.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Сандраның мысалында оқушыларға көмектесу үшін он жақтауды сызып, чиптерді сандық құрамның жанына қоюға болады. Оқушылар 10 (3 ондық) және 8 текшеден (8 бірлік) тұратын 3 топтың 38 екенін көре алуы керек.

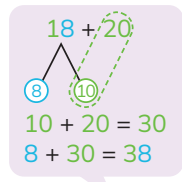
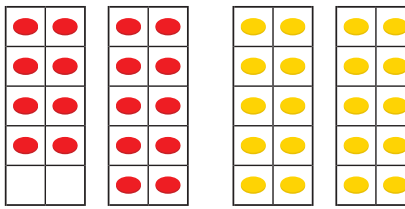
Жолы

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

18 + 20 = 38

Олардың барлығы 38 теңіз бақалшағы бар.

Жолы

18 + 20 = 8 + 30 = 38

8 + 30 = 30 + 8

Оларда барлығы 38 теңіз бақалшағы бар.

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Леоның тәсілін көрсетуді жалғастырыңыз
- **Сұрау:** Лео қосуда көмекке байланыстырушы текше мен орын разрядын пайдаланды. Солай ма?
- Оқушыларға стандартты баған тәсілін түсіндіріңіз.
- **Сұрақ қою арқылы, ойлануға итермелеңіз:**
  - Лео 18 және 20-деп жазды, сандарды олардың орналасу мәніне сәйкес қатарға тұрғызды. Сіз мұны байқадыңыз ба?
  - Ол алғашқыларды қосты. 8 бірлік + 0 бірлік дегеніміз не?
  - Содан кейін ол ондықтарды қосты. 1 ондық + 2 ондық дегеніміз не?
- **Айтыңыз:** 3 ондық және 8 бірлік-38. 18-ге 20 қосу 38 береді.
- Оқушыларға стандартты баған әдісін қолдана отырып, алдымен тігінен қосатындарын қосу керек екенін атап өтіңіз.

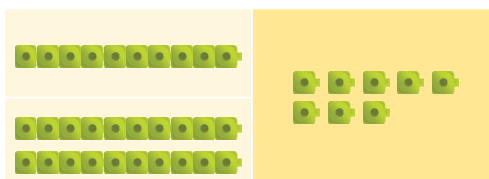

жолы

1-қадам

Бірліктерді қос.
8 бірлік + 0 бірлік = 8 бірлік

	ондық	бірлік
	1	8
+	2	0
		8

БЕГ

14

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Жалпы қате (лер):

Стандартты баған әдісімен оқушылар алдымен ондық, содан кейін бірліктерді қосады. Өйткені олар солдан оңға қарай оқуға дағдыланған.

Шешім: Оқушыларға бірінші кезекте соларды қосу керектігін үнемі ескертіңіз. Сіз оларға екі санның арасына сызық сызып, алдымен ондықтағы сандарды жабу арқылы көмектесе аласыз.

	ондық	бірлік
	1	8
+	2	0

Достарымыздың ойы

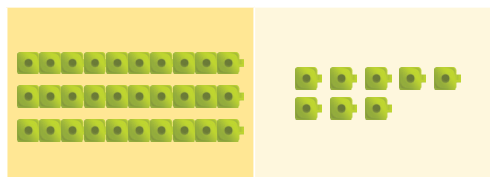

- **Айтыңыз:** 3 ондық және 8 бірлік-38. 18-ге 20 қосу 38-ді береді.
- Оқушыларға стандартты баған әдісін қолдана отырып, алдымен тігінен қосатындарын қосу керек екенін атап өтіңіз.

2-қадам

Ондықтарды қос.

1 ондық + 2 ондық = 3 ондық

	ондық	бірлік
	1	8
+	2	0
<hr/>		
	3	8

$$\begin{aligned} 18 + 20 &= 30 + 8 \\ &= 38 \end{aligned}$$

Оларда барлығы 38 теңіз бақалшағы бар.

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- 1-сұрақта, оқушыларға екі түрлі қосу теңдігінен не себепті бірдей мән шыққанын түсіндіре аласыз. (Оқушылар екі теңдіктегі ондықтар саны бірдей екенін, ал бірліктер мүлдем өзгермегенін байқауы керек.)
- 2-сұрақта, қосу амалын орындауда оқушылар сандық кестені қолдана алады. Сандық кестеде сандар төменнен жоғары қарай өсетінін ескертіңіз.
- 3-сұрақта, оқушылар қосу теңдігіне өрнек құрастыру керек. Олар «бөлік-бүтін», «дейін-кейін» немесе «салыстыру» жайында жаза алады.

Мысалы:

Бұл жерде 24 құмды сарай бар. Керлі тағы 10 құмды сарай салып жатыр.

$$24 + 10 = 34$$

Жалпы 34 құмды сарай бар.

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Оқушылардың санау кезінде 10-ға бөлінбейтіндерден бастауын бақылаңыз.

Сандық байланысты қолданып қосатын оқушылардың 10-ға бөлінбейтін сандарды бірлік және ондыққа бөлуін қараңыз.

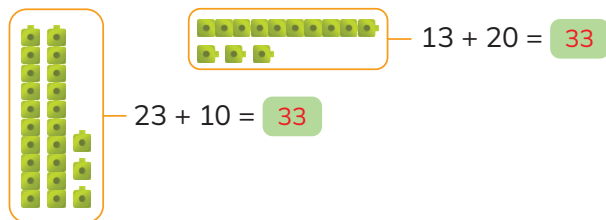
Оларға қосылатын санға (10-ға еселік) жақын “бөліктерге” “ондықтарды” қоюды ескертіңіз.

Стандартты баған әдісін таңдаған оқушыларға келетін болсақ, олардың ондықтар мен бірліктер бағандарында сандарды дұрыс орналастырғанын бақылаңыз және ондықтарға өтпес бұрын бірліктерді қосудан бастаңыз.

Жетек жұмыс

- 1 Қосу амалын орында.

- 2 Қосу амалын орында.

$$10 + 17 = 27 \quad 10 + 19 = 29 \quad 20 + 17 = 37$$

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Мұны көмектесу үшін қолдан.

- 3 Шешуі $24 + 10$ болатындай есеп құрастыр. $24 + 10 = 34$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 3-тапсырманы орында, 7-9 беттер.

16

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

1-сұраққа келетін болсақ, сіз оқушыларға екі теңдіктің де ондықтар саны (2 және 1) және бірліктер саны (3) бірдей екенін көрсете аласыз.

Мысалы:

$$23 + 10 = 2 \text{ ондық} + 1 \text{ ондық} + 3 \text{ бірлік}$$

$$13 + 20 = 1 \text{ ондық} + 2 \text{ ондық} + 3 \text{ бірлік}$$

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан қосу теңдіктерін шешу үшін стандартты баған әдісін қалай қолдануға болатынын сыныпқа түсіндіруін сұраңыз.

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет								
Оқушы өз бетімен қосу амалын орындай ала ма?	1, 2	Оқушылардан қосу теңдіктерін шешудің қалаған әдісін таңдауын сұраңыз. Сіз оларға 10 қосу кезінде сандық диаграмманы есептеуді немесе пайдалануды, сондай-ақ 20 қосу кезінде сандық байланыстарды немесе стандартты баған әдісін қолдануды ұсына аласыз.								
Сандық диаграмманы қолданып, қоса алады ма?	3	Оқушылардан сандық диаграммадан санап бастау керек санды көрсетуін сұраңыз. Қосу кезінде қатарды төменнен жоғары қосуы керектігін айтыңыз.								
Оқушы стандартты баған тәсілін қолданып қоса алады ма?	4	<p>Оқушыларға бір уақытта орын мәндеріне назар аударуға көмектесу үшін ондық және бірліктерді бөлетін сызық сызыңыз.</p> <p>Мысалы:</p> <table border="1" style="margin-left: 40px;"> <thead> <tr> <th>ондық</th> <th>бірлік</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">3</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">+</td> <td style="text-align: center;">2</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосудан бастаңыз. Сұраңыз: 3 бірлік және 0 бірлік дегеніміз не? (3 бірлік) Айтыңыз: Содан кейін біз ондықты қосамыз. Сұраңыз: 1 ондық және 2 ондық дегеніміз не? (3 ондық) Сұраңыз: 13 + 20 дегеніміз не? Оқушылардан жай айтудың орнына толық теңдікті оқып шығуын сұраңыз.</p> <p>Олардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруге тырысуын сұраңыз.</p>	ондық	бірлік	1	3	+	2	2	0
ондық	бірлік									
1	3									
+	2									
2	0									
Оқушы ондықпен есептеу арқылы қоса алады ма?	5	<p>Оқушылардан қай саннан бастап санау керектігін анықтауын сұраңыз. Негізгі ереже 10 еселік емес санды таңдау.</p> <p>Сұраңыз: Қай сан 10-ға еселік емес? (19) Айтыңыз: 19-дан бастап ондықпен деп санаңыз. 19, 29.</p> <p>Қалған сұрақтарға осы тәсілді қолданыңыз.</p>								

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

3-тапсырма

1 Қосуды орында.

$$10 + 10 = 20$$

$$10 + 20 = 30$$

2 Қосуды орында.

$$17 + 1 = 18$$

$$17 + 10 = 27$$

$$17 + 2 = 19$$

$$17 + 20 = 37$$

3 Қосуды орында.

$$16 + 10 = 26$$

$$16 + 20 = 36$$

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

$$13 + 20 = 33$$

4 Қосуды орында.

	ондық бірлік		
	1	3	
+	2	0	
	3	3	

 $13 + 20 = 33$

	ондық бірлік		
	1	0	
+	1	8	
	2	8	

 $10 + 18 = 28$

5 төмендегі әдіс арқылы қосуды орында.

10

↪

15, 25, 35 $15 + 10 = 25$

↪   ↪

10   10 $15 + 20 = 35$

Қосу үшін -ның әдісін қолдан

19, 29, 39

$$19 + 10 = 29$$

12, 22, 32

$$12 + 20 = 32$$

11, 21, 31

$$20 + 11 = 31$$

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

4-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Бірліктері 0-ден асатын екі 2 таңбалы сандарды қоса алу

Материалдар:

- байланыстырушы текше
- ондық блок

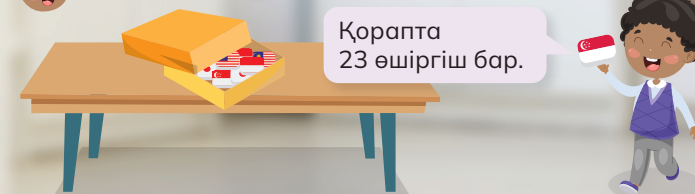
4 Сабақ Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

 өшіргіштерді жинайды.

Мен тағы 14 өшіргіш салып жатырмын.

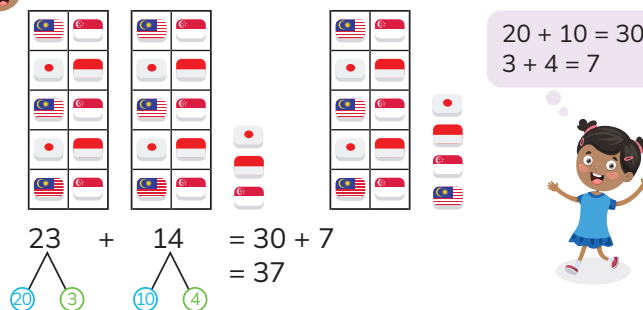
Қорапта 23 өшіргіш бар.

Соңында өшіргіштердің жалпы санын табудың жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

 жолы

Қорапта барлығы 37 өшіргіш бар.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

17 БЕТ

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырманы көрсетіңіз. Байланыстырушы текше мен ондық блокты қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз өшіргіштердің жалпы санын табамыз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Қорапта қанша өшіргіш бар?

- Егер Роберт 14 өшіргішті қорапқа салса не болады?
- Қалай қосасың?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылар жалпы санды табу жолын бөліссін.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар дәптерінде сандық байланысты сызып, ондық пен бірліктерді бөліп, оларды жеке-жеке қосуы мүмкін. Кейбіреуі байланыс текшелері мен ондық

блоктарды қолданып, қосу жолын көрсетуі мүмкін. Кейбіреуі қалыпты бағанмен қосу тәсілін қолданады.

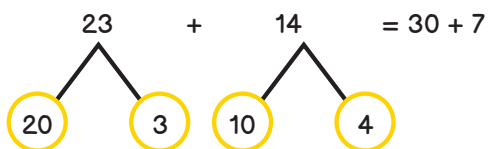
Талқылау жасау

- **Мыналарды айту арқылы талдаңыз:** Бір мәнде бірлігі 0 ден үлкен болатын 2 таңбалы санды қосуды үйренеміз.
- Тақтаға “ $23 + 14 = \square$ ” деген қосу теңдігін жазыңыз.
- **Сұрау:** 14 өшіргішке 23 өшіргішті қалай қосамыз?

- Қосу теңдігін шешуде сандық құрамды пайдалануға болатынын көрсетіңіз.
- Содан кейін тақтаға ондық және бірліктерді жазу арқылы стандартты баған құру әдісіне назар аударыңыз.
- **Айтыңыз:** 23 – 2 ондық және 3 бірлік. 14 – 1 ондық және 4 бірлік.
- Содан кейін оқушыларға стандартты баған әдісін қолдана отырып, бірліктер мен ондықтарды қосу процесін көрсету және ауызша айту үшін текшелер мен ондық жақтауларды қолдануды ұсыныңыз.
- Оқушылар ойын айтқанда осы форматты ұстана ма, қараңыз Бірліктерді қосамын. 3 бірлік 4 бірлікпен бірге 7 бірлікті, ал 2 ондық 1 ондықпен бірге 3 ондықты береді. 23 қосу 14 37-ге тең.
- **Контекстте теңдеуді оқыңыз:** 23 өшіргіш 14 өшіргішке қосылып, 37 өшіргішті құрайды.

Жұмыс тақтасы

4-сабақ: Ондықтан аттамай қосу

	ондық	бірлік
	2	3
+	1	4
	3	7

Журналға ұсыныс

Тақырып: Ондықтан аттамай қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 11 + 27 өрнегіне есеп құрастырып, оны қалай шешкеніңді айт.

Оқушының жұмысы:

Керлиде 11 қызыл бұршақ болды. Спайки оған тағы 27 қызыл бұршақ берді.

Керлиде жалпы қанша қызыл бұршақ бар?

	ондық	бірлік
	1	1
+	2	7
	3	8

11-1 ондық және 1 бірлік.

27 – 2 ондық және 7 бірлік.

1 бірлік және 7 бірлік 8 бірлік.

1 ондық және 2 ондық 3 ондықты құрайды.

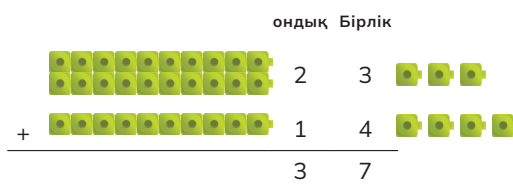
3 ондық және 8 бірлік 38 – бен бірдей.

Керлиде жалпы 38 бұршақ бар.

Сараланған оқыту
Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

- Келесі жақтауды қамтамасыз ете отырып, байланыстырушы текшелерді сандардың жанына қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 23 – 2 ондық және 3 бірлік.
- **Сұраңыз:** 2-ден 23-ке дейінгі орынның мәні неде? (ондық)
- **Сұраңыз:** 3-тен 23-ке дейінгі орынның мәні неде? (бірліктер)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “2” және “3” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше 2 және 3 сандарының жанына он негізгі элементтің 2 блогын және 3 текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 14 – 1 ондық және 4 бірлік.
- **Сұраңыз:** 1-ден 14-ке дейінгі орынның мәні неде? (ондық)
- **Сұраңыз:** 4-тен 14-ке дейінгі орынның мәні неде? (бірліктер)
- Ондықтар бағандарына “1” бірліктер бағанына 4 деп жазыңыз.

- Сәйкесінше, 1 және 4 сандарының жанына 1 ондық жақ? тау және 4 бос текше қойыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді қосыңыз. 3 бірлік + 4 бірлік = 7 бірлік.
- Мәнін “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарды қосыңыз. 2 ондық + 1 ондық = 3 ондық.
- Мәнін “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 23 + 14 дегеніміз не?
- Бұл тік қосындының қалай көрінетінін мысалы.

Озат оқушыларға тапсырма

Олардан не байқайтынын сұраңыз 12 + 21, 13 + 31, 23 + 32, 24 + 42, 25 + 52 және 35 + 53. Олардан әр қосындыдағы сандардың сәйкес келетіндігін түсіндіруді сұраңыз. Олардан стандартты баған әдісі арқылы мәселені қалай шешетінін көрсетуін сұраңыз. (Олар әр соманың ондықтары мен бірліктеріндегі сандар бірдей, бірақ олардың мәні әртүрлі екенін байқауы керек.)

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:**
  - Джанет өшіргіштерді ондық блокқа орналастырды. Солай емес пе?
  - Ол 23 және 14 нөмірдегі сандық құрамның суретін салды. Солай емес пе?
  - Ол 23-ті 20 және 3-ке бөлді. Солай ма?
  - Ол 14-ті 10 және 4-ке бөлді. Солай ма?
  - Ол қалай келді “ $23 + 14 = 30 + 7$ ”?
  - Соңында қанша өшіргіш болды?

4 Сабак

Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

өшіргіштерді жинайды.

Қорапта 23 өшіргіш бар.

Мен тағы 14 өшіргіш салып жатырмын.

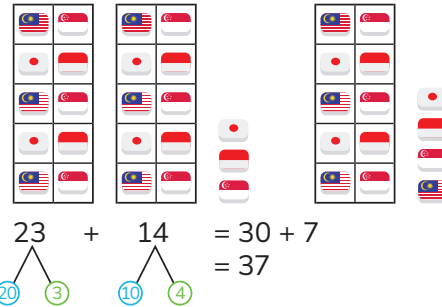

Соңында өшіргіштердің жалпы санын табудың жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

$$\begin{aligned}20 + 10 &= 30 \\3 + 4 &= 7\end{aligned}$$

Қорапта барлығы 37 өшіргіш бар.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

17

17

Мұғалім ескертпесі

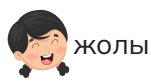

Достарымыздың ойы

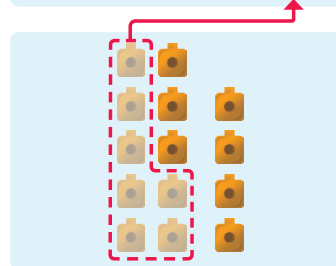
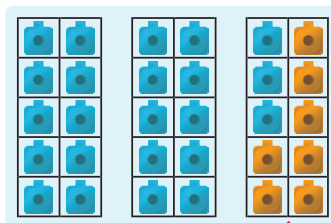

• Сұрақ қою Ли Наның тәсілін нұсқап, ойлауға итермелеңіз:

- Ол өзіне көмектесу үшін байланыстырушы текшелер мен он жақтауды қолданды. Солай емес пе?
  - 23-ті ұсыну үшін оның екі толық толтырылған ондығы және 3 текшемен толтырылған бір ондығы бар. Солай емес пе?
  - Ол 14-тен 7 текшені жартылай толтырылған он жақтауға ауыстырды. Неліктен ол мұны жасады деп ойлайсыз? (Оқушылар оның қосқысы келгенін алдымен 30 жасап, содан кейін 7 қосу арқылы қосқысы келгенін айта алады.)
- Оқушылардан Джанет пен Ли На-ның тәсілдерін салыстырып, қайсысы көбірек ұнайтынын сұраңыз.

жолы

$$23 + 14 = 30 + 7 = 37$$

23 саны 30-ға ауысады.
14 саны 7-ге ауысады.

Қорапта барлығы 37 өшіргіш бар.

Сен қандай жолды таңдайсың?

БЕТ

18

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- **Леоның тәсілін көрсетіп, ойлануға итермелеңіз:**
  - Ол қосу амалын орындау үшін байланыстырушы текше мен стандартты бағанды қолданды. Солай ма?
  - Ол бірінші бірліктерді қосты. Бізде осы қадамнан бастадық па?
- **Оқушылар сізбен бірге оқысын:**
  - $3 + 4 = 7$
  - Оқушылар стандартты баған тәсілін қолданғанда бірінші бірліктерді қосу керектігін еске салыңыз.
- 2 қадам.
- **Сұрау:** Ол бірліктерді қосқан соң, ондықтарды қосты. Солай ма?
- **Оқушылар сізбен бірге оқысын:**
  - Ондықтарды қос. 2 ондық пен 1 ондық 3 ондыққа тең болады.
  - $20 + 10 = 30$
  - 3 ондық пен 7 бірлік 37-ні құрайды.
  - 14 ке 23-ті қосса 37 болады.
- **Оқушылар теңдікті контексте оқиды:** 23 өшіргіш пен 14 өшіргіш 37 өшіргішке тең.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Оқушылардан стандартты баған әдісін қолдана отырып, қосу теңдігін (мысалы, $11 + 25 = \square$) шешуін сұраңыз. Оқушылардан сандарды олардың мәніне сәйкес орналастыруды және мәнін өз бетінше жазуды сұраңыз.

Мұғалім ескертпесі

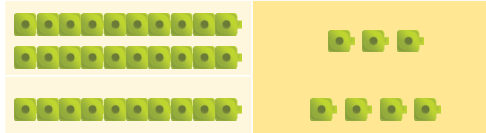

жолы

1-қадам

Бірліктерді қос.

$$3 \text{ бірлік} + 4 \text{ бірлік} = 7 \text{ бірлік}$$

	ондық	бірлік
	2	3
+	1	4
		7

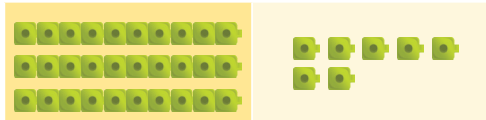
$$3 + 4 = 7$$

2-қадам

Ондықтарды қос.

$$2 \text{ ондық} + 1 \text{ ондық} = 3 \text{ ондық}$$

	ондық	бірлік
	2	3
+	1	4
	3	7

$$20 + 10 = 30$$

$$23 + 14 = 37$$

Қорапта барлығы 37 өшіргіш бар.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

19

Жетек жұмыс

- 1-сұрақ оқушылардан екі санды ондықтар мен бірліктерге бөлуді талап етеді. Оқушылардан қосу процесін жеңілдету үшін ондықтар мен бірліктерді қалай орналастыратынын ұсынуды сұраңыз. (Кейбіреулер ондық бір-біріне жақын болса, қосу оңайырақ болады деп айтуы мүмкін. Кейбіреулер ондықтар мен бірліктерді жеке қосу процесін жеңілдету үшін сол жақ шеңберге ондықтар оң жақ шеңберге бірліктерді жазуды ұсынуы мүмкін.)
- 2-сұрақ оқушылардан бағандарды қосудың стандартты әдісін қолдануды талап етеді. Олардың бірліктерді қосудан басталатынын, содан кейін ондықты қосатынын қараңыз.
- 3-сұрақта оқушылар қосу теңдігі туралы есеп құрауы керек. Сіз олардан “бөлік-бүтін”, “дейін-кейін” немесе “салыстырмалы есеп” әңгімесін жазуды сұрай аласыз. Оқушылар мәселені шешу үшін өздерінің қалаған әдісін пайдалана алады.

Мысалы:

Керли 12 тауық бәлішін және 24 көкжидек бәлішін пісірді.

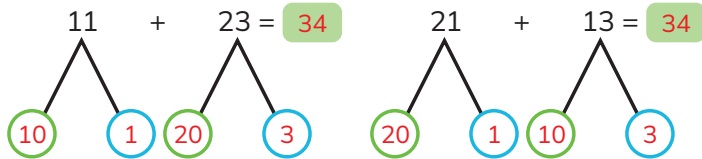
$$12 + 24 = 36$$

Барлығы 36 бәліш пісіреді.

Жетек жұмыс

- 1 Қосу амалын орында.

- 2 Қосу амалын орында.

ондық	бірлік	ондық	бірлік
1	1	2	3
+	1	+	3
2	4	3	6

$$11 + 13 = \textcircled{24}$$

$$23 + 13 = \textcircled{36}$$

- 3 Шешуі $12 + 24$ болатындай есеп құрастыр.

$$12 + 24 = 36$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 4-тапсырманы орында, 10-13 беттер.

Б
Е
Т

20

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет								
Оқушылар өз еркімен қосу амалын орындай алады ма?	1, 2	1-сұрақта сіз оқушылардан соңғы теңдікке жауап алу үшін алғашқы екі теңдіктің жауаптарын қалай қолдануға болатындығын түсіндіруді сұрай аласыз. 2-сұраққа келетін болсақ, оқушыларды үйренген әдістердің кез келгенін пайдаланып, қосуға шақырыңыз.								
Стандартты баған әдісін қолданып қоса алады ма?	3	Мысалы <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="padding: 5px;">ондық</td> <td style="padding: 5px;">Бірлік</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">1</td> <td style="text-align: center; padding: 5px;">8</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">+ 2</td> <td style="text-align: center; padding: 5px;">1</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="border-top: 1px solid black; padding: 5px;"></td> </tr> </table> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосудан бастаңыз. Сұраңыз: 8 бірлік және 1 бірлік дегеніміз не? (9 бірлік) Айтыңыз: Содан кейін біз ондықтарды қосамыз. Сұраңыз: 1 ондық және 2 ондық дегеніміз не? (3 ондық) Сұраңыз: 18 + 21 дегеніміз не? (39) Оқушылардан жауабын дауыстап айтудың орнына толық теңдікті оқып шығуын сұраңыз. Олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>	ондық	Бірлік	1	8	+ 2	1		
ондық	Бірлік									
1	8									
+ 2	1									
Сандық құрамды қолданып, қосу амалын орындай алады ма?	4	Тәжірибеге кіріспес бұрын оқушылардан әр санды ондық және бірліктермен ауызша білдіруін сұраңыз. Сіз оларға әр санның ондығын бір-біріне қосу оңайырақ болатынын атап өткізіп келуі мүмкін, бірақ бұл сұрақ олардан Роберттің сандық байланыстарға ондықтар мен бірліктерді орналастыру әдісін қолдануды талап етеді. Айтыңыз: 11 – 1 ондық және 1 бірлік. Әр “бөлікке” сәйкесінше 10 және 1-ді жазыңыз. Айтыңыз: 23 – 2 ондық және 3 бірлік. Әр “бөлікке” сәйкесінше 20 және 3-ті жазыңыз. Айтыңыз: Роберт сол жақ шеңберге ондық және әр сандық байланыстың оң шеңберіне бірліктерді енгізді. Біз оның жазу тәсілін ұстануымыз керек. Айтыңыз: Содан кейін ол “10 + 20 = 30” деп жазып, ондыққа қосылды. Сұраңыз: Ол оларды қалай қосты? (Ол 1 + 3 = 4 деп жазу арқылы бірліктерді қосты.) Сұраңыз: 30 және 4 дегеніміз не? (34) Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.								

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

4-тапсырма

1 Қосуды орында.

$$3 + 4 = 7$$

$$10 + 20 = 30$$

$$13 + 24 = 37$$

2 Қосуды орында.

$$25 + 12 = 37$$

3 Қосуды орында.

ондық		бірлік
1		8
+	2	1
<hr/>		
	3	9

$$18 + 21 = 39$$

	ондық бірлік	
	1	1
+	2	8
<hr/>		
	3	9

 $11 + 28 = 39$

	ондық бірлік	
	2	3
+	1	6
<hr/>		
	3	9

 $23 + 16 = 39$

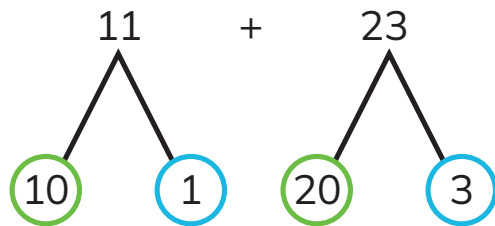
	ондық бірлік	
	1	3
+	2	6
<hr/>		
	3	9

 $13 + 26 = 39$

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

4

 төмендегі әдіс арқылы $11 + 23$ өрнегінің мәнін тапты.

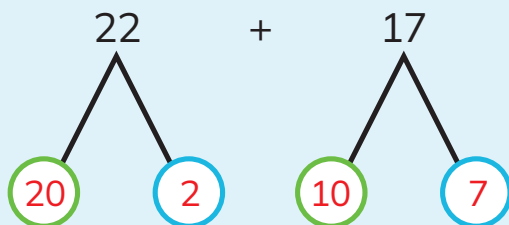
$$10 + 20 = 30$$

$$1 + 3 = 4$$

$$\begin{array}{r} 11 + 23 = 30 + 4 \\ = 34 \end{array}$$

Демек, $11 + 23 = 34$.

Қосу үшін -ның әдісін қолдан.

$$20 + 10 = 30$$

$$2 + 7 = 9$$

$$\begin{array}{r} 22 + 17 = 30 + 9 \\ = 39 \end{array}$$

Демек, $22 + 17 = 39$.

13 + 26

10 3 20 6

10 + 20 = 30

3 + 6 = 9

---

13 + 26 = 30 + 9

= 39

Демек, 13 + 26 = 39 .

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

5-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

10-ға еселік сандарды азайта алу

Материалдар:

- Ондық жақтау
- Байланыстырушы текшелер
- Сандық карта (10 еселік)
- Негізгі он блоктық карта (0-ден 40-қа дейін)

5 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

және жапсырмаларды жинайды.

Бұл біздің жапсырмаларымыз.

1 парақ менікі.

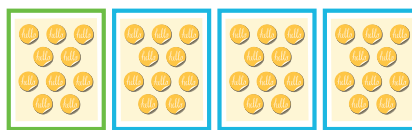

жапсырмаларының санын білудің жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

$$1 + 3 = 4$$

$$4 - 1 = 3$$

3 жапсырма парағы бар.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

21

БЕТ

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырманы көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгін сабақта, Сандрада қанша жапсырма парақтары бар екенін табамыз. Бір-біріңмен оны табу жолдары туралы сөйлесіңдер.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Қанша жапсырғыш парақтар бар?

- Әр парақта қанша жапсырма бар?
- Сандрада қанша жапсырғыш парақ бар екенін қалай табасың?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Сандрада қанша жапсырғыш бар екенін табу тәсілін оқушылар бөліссін.

Мүмкін жауаптар:

Кейбіреуі дәптерінде 4 ондық жақтау сызып, бір ондық жақтауды сызып тастау арқылы Сандра да бар жапсырғыш санын

табады. Кейбіреуі әр парақта 10 жапсырғыш бар екенін көріп, оны көрсету үшін негізгі он блокты қолданады. Содан кейін, олар 4 негізгі ондық блокты жасап, біреуін алып тастап, қалған текшелерді санайды. Кейбір оқушылар 10-ға еселенген сандармен сандық тізбек жасап, 40-тан 1 ондыққа қарай кері санауы мүмкін.

Талқылау жасау

- Толық толтырылған 4 ондық жақтауды көрсету арқылы талқылауды ұйымдастырыңыз.

• **Айту арқылы түсіндіріңіз:**

- Әрбір ондық блок жапсырмалар парағын білдіреді.
- Барлығы 4 парақ бар.
- Дженде 1 парақ бар.
- Біз 4 парақтан 1 парақты алып тастаймыз. Бізде 3 парақ қалады.
- Тақтаға теңдеу жазыңыз.
- **Сұраңыз:** Сандрада 3 жапсырма парағы бар. Оның қанша жапсырмасы бар екенін қалай білуге болады?

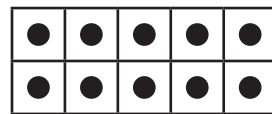
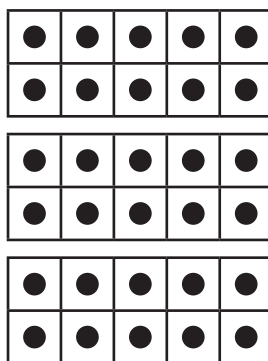
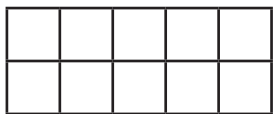
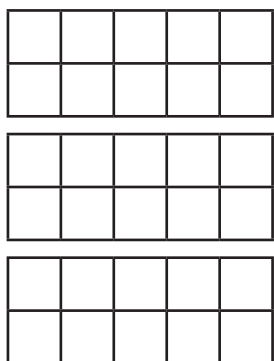
(Жапсырмалар ондық болып орналасқандықтан, ондықтардың санын санауға балапанын түсіндіріңіз.)

- 4 бос ондық блокты көрсетіп, “4 – 1 = 3” өрнегін тақтаға жазыңыз.
- **Сұраңыз:** Жауабыңызды тексеру үшін қосу теңдігін қалай пайдалануға болады? (Оқушыларға олардың жалпы саны бар-жоғын білу үшін Дженнің парақтарының санына жауап қосу арқылы не тексеруге болатынын түсіндіріңіз.)

- 4 ондықты текшелермен толтырыңыз.
- **Айтыңыз:** 4 ондықтың 1 ондығын алып тастаңыз 3 ондыққа тең. 1 ондық 10-ға тең, 4 ондық 40, ал 3 ондық 30-ға тең. Сонымен, 40-тан 10-ды азайтсақ, 30 қалады.
- Тақтаға сәйкес теңдіктерді жазыңыз.

Жұмыс тақтасы

5-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$4 - 1 = 3$

Тексеру: $3 + 1 = 4$

4 ондық – 1 ондық = 3 ондық
 $40 - 10 = 30$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай азайту

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: Керлиде 20 қызыл бұршақ бар. “Адгезияларда” 20 жасыл бұршақ бар. Оларда қанша бұршақ бар? Жауапты табуға көмектесу үшін “2 + 2” өрнегін пайдаланыңыз.

Оқушының жұмысы:

$$2 + 2 = 4$$

$$2 \text{ ондық} + 2 \text{ ондық} = 4 \text{ ондық}$$

$$20 + 20 = 40$$

Оларда барлығы 40 бұршақ бар.

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

- Оқушыларды практикалық жұмыстар үшін (мысалы ондық блок, байланыстыруғы текшелермен) қамтамасыз етіңіз.
- **Айтыңыз:** маған 4 ондықты көрсетіңіз. 1 ондықты алыңыз. Қанша ондық қалды?
- **Айтыңыз:** 4 ондық – 1 ондық = 3 ондық.
- **Айтыңыз:** 4 ондық 40, 1 ондық 10, 3 ондық 30 дегенді білдіреді. Сондықтан “40 – 10 = 30”.

Озат оқушыларға тапсырма

Сіз тақтаға толық емес теңдіктер жазып, оқушылардан оларды аяқтауды сұрай аласыз.

Мысалы:

$$1 + \square = 4$$

$$2 + \square = 4$$

$$\square + 0 = 4$$

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Оқушылардың ондықтар санын санау арқылы 10-ға еселік сандарды қосуды немесе азайтуды білуі өте маңызды. Бұл басқа 2 таңбалы сандарды қайта атаумен немесе онсыз қосуды үйренген кезде негіз болады.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:**
  - Джанет тек 4 парақ жапсырманы көрсетті. Солай емес пе?
  - 1 парақ Дженге тиесілі, ал қалған парақтар Сандраға тиесілі. Бұл дұрыс па?
- Оқушылардың назарын Джанеттің сөйлеу көпіршіктеріне аударып, сұраңыз: Сандрадағы парақтардың санын анықтау үшін қандай теңдікті қолдануымыз керек?
- **Айтыңыз:** Бұл бүкіл оқиғаның бір бөлігі. 4- “бүтін”, ал 1 – “бір бөлік”. Басқа “бөлікті” табу үшін біз 4-тен 1-ді алып тастаймыз.
- **Сұраңыз:** “ $1 + 3 = 4$ ” бізге не айтады? (Оқушылар қосу теңдігі бізге Джен мен Сандра парақтарын қосу арқылы парақтардың жалпы санын көрсетеді деп айта алуы керек.)

5 С а б а қ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

және жапсырмаларды жинайды.

Бұл біздің жапсырмаларымыз.

1 парақ менікі.

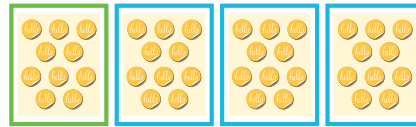

жапсырмаларының санын білудің жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

$1 + 3 = 4$

$4 - 1 = 3$

3 жапсырма парағы бар.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

21

—11111

Мұғалім ескертпесі

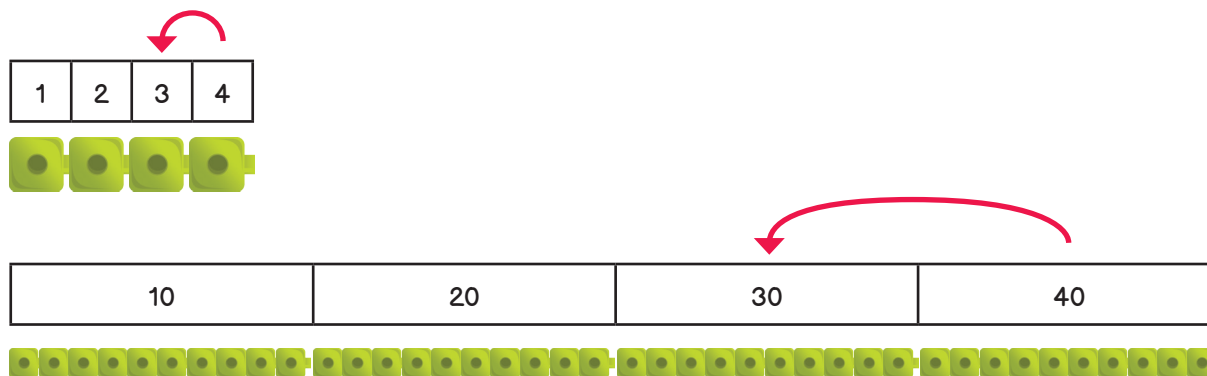
Достарымыздың ойы

- Сандраның стикерлерінің санын білу үшін Кэти әдісін жалғастырыңыз.
- **Сұраңыз:** Сандраның стикерлерінің санын анықтау үшін “ $4 - 1 = 3$ ” өрнегін қалай қолданамыз?
- **Айтыңыз:** Әр парақта 10 стикер бар. “ $4 - 1 = 3$ ” көмегімен “4 ондық – 1 ондық = 3 ондық” жаза аламыз. 4 ондық 40-қа, 1 ондық 10-ға, ал 3 ондық 30-ға тең болғандықтан, біз “ $40 - 10 = 30$ ” теңдігін жаза аламыз.
- **Сұраңыз:** Сандрада 30 жапсырғыш бар. Жауап біздікімен бірдей ме?
- **Матеоға жол көрсетіп, сұраңыз:**
  - Матео біріктіретін текшелерден жасалған мұнараларды пайдаланады. Солай емес пе?
  - Әр мұнарада қанша текше бар?
- Оқушылардан теңдіктерді контексте оқуды сұраңыз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Тұжырымдаманы меңгеру қиынға соғатын оқушылар үшін оларға байланыстырушы текшелерді орналастыра алатын сандар кестесін беріңіз. Жауабын табу үшін оларға қалай кері санауға болатынын көрсетіңіз.

жолы

$$4 - 1 = 3$$

$$4 \text{ ондық} - 1 \text{ ондық} = 3 \text{ ондық}$$

$$40 - 10 = 30$$

Осыны қолдан

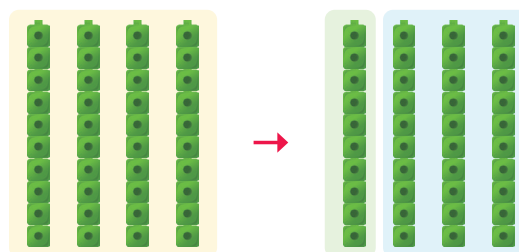
... мұны орындау үшін.

30 жапсырма бар.

жолы

Барлығы 40 жапсырма бар.

10 жапсырма тиесілі.

30 жапсырма тиесілі.

22

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Жаттығу уақыты

- Оқушыларды 3 немесе 4 адамнан тұратын топтарда жұмыс істеуге бөліңіз. Оларға сандары бар карталарды (10-нан 40-қа дейін) және негізгі ондық блоктары бар карталарды (0-ден 40-қа дейін) таратыңыз.
- Оқушылардан 6 картаны таңдап, 3 картаны пайдаланып, кезек-кезек алып тастау теңдігін құруды сұраңыз.
- Оқушылардан бір-бірінің азайту теңдіктерін тексеруді сұраңыз.
- Олардан өздері жасаған барлық азайту теңдіктерін жазуды сұраңыз.
- Оқушылар азайту теңдіктерін дауыстап оқығанда, оларды “4 ондық – 1 ондық = 3 ондық”, содан кейін “40 – 10 = 30” деп оқуға шақырыңыз.

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Оқушыларға қосу және азайту кезінде ондықтар санын көру бізге түпкілікті жауапты тиімдірек табуға қалай көмектесетінін көрсетіңіз.

Жаттығу уақыты

3 немесе 4 топпен жұмыс.

- 1 Әр ойыншы 6 картадан алады. Қалған карталарды ортасына жинап қояды.

- 2 Дұрыс азайту теңдігін жасайтын 3 картаны кезекпен қой.

$$\begin{array}{|c|} \hline 10 \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline 10 \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline 30 \\ \hline \end{array}$$

Бұл мысал.

Олай болмаған жағдайда картаны ортадағы бір картамен ауыстыр.

- 3 Бір ойыншы барлық карталарын тастағанша жалғастыр.

Қажетті заттар:

10	20				
30	40				

10-нан 40-қа дейін сандар жазылған карталар

0-ден 40-қа дейінгі он блоктық карталар

Мұғалім ескертпесі

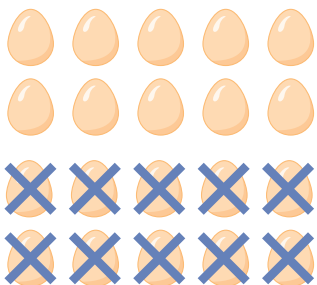

Жетек жұмыс

- Бұл тәжірибеде ондық азайту тұжырымдамасы күшейтіледі.
- Оқушылардан 1 таңбалы сандар мен 10-ға еселік 2 таңбалы сандар арасындағы байланысты түсіндіруді сұраңыз. (2 - сұрақта оқушылар 20 – 2 ондық, ал 40-4 ондық деп айта алуы керек.)
- 3-сұрақта оқушылар азайту теңдігі туралы есеп құрастыру керек. Олар сурет сала алады.

Мысалы:

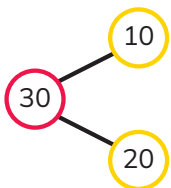
$$2 - 1 = 1$$
$$2 \text{ ондық} - 1 \text{ ондық} = 1 \text{ ондық}$$
$$20 - 10 = 10$$

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Оқушыларға жұмыс істеу үшін негізгі он блок болсын. 1 таңбалы сандар мен 10-ға еселік 2 таңбалы сандар арасындағы байланысты баса көрсетіңіз.

Озық оқушыларға тапсырма

Оқушылардан азайту теңдіктерін сәйкес келетін сандық байланыстарды салуды сұраңыз. Содан кейін олардан қайталанатын қосу теңдіктерін жазуды сұраңыз.

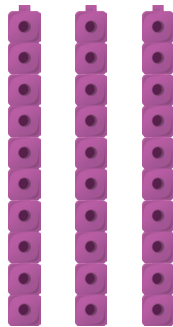

$$10 + 20 = 30$$
$$20 + 10 = 30$$

Жетек жұмыс

1 Азайту амалын орында.

$$30 - 10 = 20$$

$$30 - 20 = 10$$

2 Азайту амалын орында.

$$4 - 2 = 2$$

$$40 - 20 = 20$$

4 ондық

3 Шешуі 20 – 10 болатындай есеп құрастыр.

$$20 + 10 = 10$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 5-тапсырманы орында, 14-16 беттер.

БЕТ

24

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

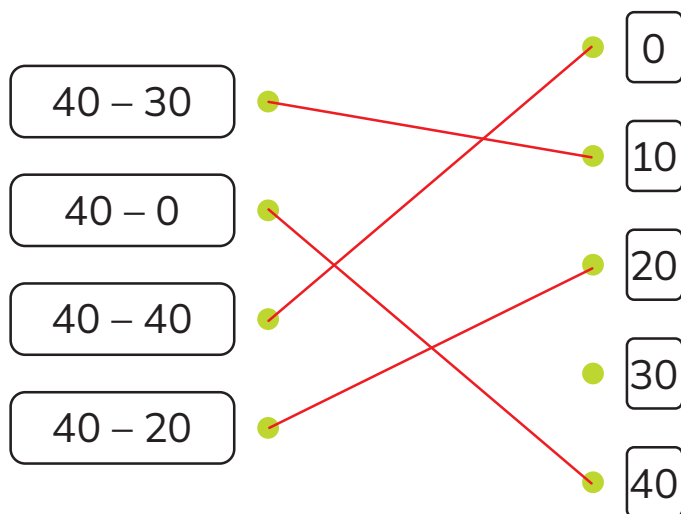
Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы 10-ға еселік сандарды алып тастай ала ма?	1	<p>Оқушыларды негізгі он блокпен қамтамасыз етіңіз. Олардан сұрақта берілген теңдіктерді модельдеуді сұраңыз.</p> <p>Айтыңыз: Маған 40-ты көрсетіңіз. (Оқушылар ондық жақтаудың 4-еуін блокты көрсетуі керек.) Сұраңыз: “40 – 30” өрнегін қалай көрсетеміз? (Оқушылар ондық жақтаудың 3 блогын алып тастауы керек.) Сұраңыз: Қанша блок қалды?(1) Сұраңыз: Қанша текше қалды? (10)</p> <p>Оқушылардан сол әдісті қолдана отырып, басқа сұрақтарға жауап беруін сұраңыз.</p>
Оқушы бір таңбалы сандарды азайту теңдіктерін қолдана отырып, 10-ға еселік сандарды алып тастай ала ма?	2	<p>Оқушыларды бағдарлау үшін жоғарыдағы ұсынысты қараңыз. Оқушылардан 1 таңбалы сандар мен 10-ға еселік 2 таңбалы сандар арасындағы байланысты түсіндіруді сұраңыз.</p>
Оқушы 10-ға еселік сандарды пайдаланып, азайту теңдіктерін жаза ала ма?	3, 4	<p>Оқушылардан азайту теңдіктерін жүйелі түрде жазуды сұраңыз.</p> <p>Тақтаға “$\square - \square = 10$” өрнегін жазыңыз. Айту: Біз 40-тан бастаймыз. Сұраңыз: 10 шығу үшін 40-тан нені алып тастаймыз? (30) (Оқушылар 40 - ты “бүтін”, ал 10 – “бөлік” деп айта алады. “Бүтін – бөлік = бөлік” болғандықтан, олар жауабын табу үшін 40-тан 10-ды. алып тастайды.)</p> <p>Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

5-тапсырма

- 1 Жауаптары бірдей болатын мысалдарды сызықпен қос. Азайту кестесін қолдан.

- 2 Азайтуды орында.

$$2 - 1 = \boxed{1}$$

$$2 - 0 = \boxed{2}$$

$$20 - 10 = \boxed{10}$$

$$20 - 0 = \boxed{20}$$

3 Азайтуды орында.

$$30 - 10 = 20$$

3 ондық 1 ондық

$$40 - 10 = 30$$

4 ондық 1 ондық

4

0, 10, 20, 30, 40 сандарын қолданып, теңдік дұрыс болатындай етіп жаз.

$$\square - \square = 10$$

$$\square - \square = 10$$

$$\square - \square = 10$$

Жауап көп болуы мүмкін.

Әр санды қалағаныңша қолдана аласың.

0 20 40
10 30 сандарын қолданып, теңдік дұрыс болатындай етіп жаз.

$$\square - \square = 0$$

$$\square - \square = 0$$

$$\square - \square = 0$$

Мүмкіндігінше әр түрлі теңдіктерді жаз.

Әр санды қалағаныңша қолдана аласың.

Жауап көп болуы мүмкін.

0 20 40
10 30 сандарын қолданып, берілген теңдік дұрыс болатындай етіп жаз.

$$30 - \square = 40 - \square$$

Жауап көп болуы мүмкін.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

6-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

1 таңбалы санды 2 таңбалы саннан аттамай азайта алу.

Материалдар:

- Ондық жақтау
- байланыстырушы текшелер
- сандық карталар

6 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

 тастарды жинайды.

Бұл менің жинағым.

Ол інісіне 3 тасты беруді жоспарлап отыр. Қалған тастардың санын қалай табуға болатындығын ойластырып көр.

Достарымыздың ойы

 жолы

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

$$28 - 3 = 25$$

Оның 25 тасы қалды.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

25

БЕТ

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Он жақтау мен байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз Матеода қанша тас қалғанын анықтаймыз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарастырыңыз:

- Мұнда қанша тас бар?

- Егер Матео ағасына 3 тас берсе, онда қанша тас қалады?
- Қосу немесе азайту керек пе? Неліктен?
- Сіз қалай шегересіз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан азайту тәсілдерімен бөлісуді сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар 28 тасты сызып, 3-ті сызып, жауабын табу үшін бәрін санай алады.

Кейбіреулер сан сызығын немесе сандық диаграмманы сызып, 28-ден 3 қадамды кері санай алады. Кейбіреулер ондық қорапты сала алады немесе блоктарды алып тастау арқылы азайту үшін текшелерді қолдана алады. Кейбіреулер қалған бірліктерді 20-ға қоспас бұрын 8-ден 3-ті алып тастау үшін сандық байланыстарды қолдана алады.

Талқылау жасау

- Тақтаға “ $28 - 3 = \square$ ” азайту теңдігін жазыңыз.

- **Сұраңыз:** Біз неге шегереміз? (Біреу 3 тасты беру жалпы сомадан алу сияқты деп Айтуыңыз мүмкін. Біреу қосудың мағынасы жоқ, себебі тастардың саны азаяды деп айтуы мүмкін. Біреу 28 - ді “бүтін”, ал 3 - ті бір “бөлік” деп Айтуы мүмкін. Сонымен, біз басқа “бөлікті” табу үшін азайтамыз.)
- **Сұраңыз:** 28 тастан 3 тасты қалай алып тастаймыз?
- Тақтаға сандық диаграмма салу арқылы үлкен саннан кері санау әдісін қайталаңыз.

- **Айтыңыз:** 28-ден бастап біз таратылған 3 тасты көрсету үшін 3 қадам кері санаймыз.
- Он ондық блокты пайдаланып, сызу әдісін қайталаңыз.
- **Сұраңыз:** Ондықтағы 3 тасты сызып тастауымыз керек пе? (Кейбір оқушылар екі ондық жақтау толығымен толтырылғандықтан, оның орнына 3 бос орынды алып тастау арқылы жауабын табу оңайырақ деп Айтуы мүмкін.)

- **Айтыңыз:** Бұл мәселеде тек бірлік сан өзгерді, ал ондық сан өзгеріссіз қалды деп айта аламыз.
- “Бірліктерді азайту арқылы азайту” әдісін қайталау үшін сандық құрамды пайдаланыңыз. Сіз бірнеше оқушыны тақтада қалай жасауға болатынын көрсетуге шақыра аласыз.
- **Контекстегі теңдікті оқыңыз:** Матеода 28 тас бар. Ол інісіне 3 тас береді. Оның артында 25 тас қалды.

Жұмыс тақтасы

6-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$28 - 3 = \boxed{25}$$

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

$$\begin{array}{r} 28 - 3 \\ \swarrow \quad \searrow \\ (20) \quad (8) \\ 8 - 3 = 5 \\ 20 + 5 = 25 \end{array}$$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай азайту

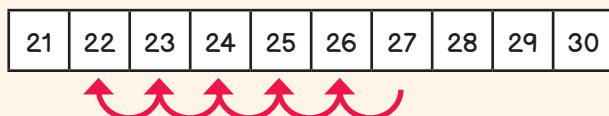
Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: Өзіңіз қалаған әдісті таңдап, $27 - 5$ -ті қалай шешетініңізді көрсетіңіз.

Оқушының жұмысы:

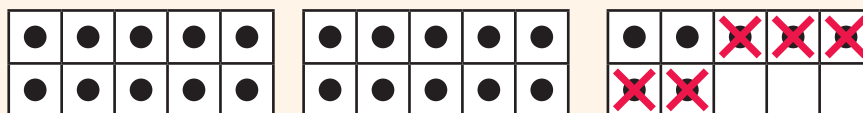
1-әдіс:

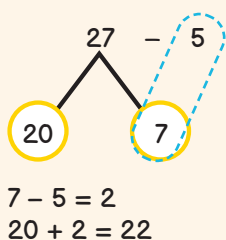
2-әдіс:

3-әдіс:

4-әдіс:

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

- Оқушыларға қосылатын текшелер мен он жақтауды таратыңыз.
- **Айтыңыз:** Маған 28 текшені көрсетіңіз. Олар Матеоның бұрыннан болған 28 тасты білдіреді. (Оқушылар текшелермен толтырылған 2 ондықты және 8 текшемен толтырылған 1 ондықты көрсетуі керек.)
- **Сұраңыз:** Матео ағасына 3 тас береді. Біз текшелерді қай ондық блоктан алып тастаймыз?

- Оқушылардан толық ондық блоктан текшені алып тастау мен жартылай толтырылған ондық блоктан 3 текшені 3 сүйекті алып тастауды салыстыруды сұраңыз. (Оқушылар жартылай толтырылған ондық блоктан 3 текшені алып тастау тиімдірек екенін байқауы керек, өйткені олар 20-дан бастап санай алады.)
- **Толық толтырылған 2 ондық блокты көрсетіңіз және сұраңыз:** Онда қанша ондық бар? (2 ондық)

- **Жартылай толтырылған ондық блокты көрсетіңіз және айтыңыз:** Барлығы қанша бірлік бар? (5 бірлік)
- **Айтыңыз:** 2 ондық және 5 бірлік-25.

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан жауаптарын азайту немесе қосу арқылы тексеруді сұраңыз.

Мысалы:

$$28 - 25 = 3$$

$$3 + 25 = 28$$

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:
  - Крис сандық диаграмма жасады. Содан кейін ол 28-ден 3 қадам артқа санап, 25-ке жетті. Солай емес пе?
  - Ол сондай-ақ сандық сызық салды. Солай емес пе?
  - Матеода қанша тас қалды?

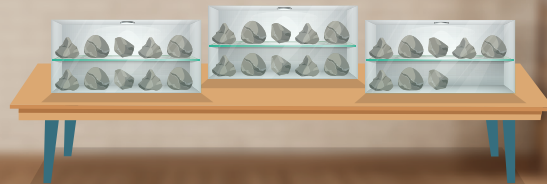
6 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

тастарды жинайды.

Бұл менің жинағым.

Ол інісіне 3 тасты беруді жоспарлап отыр. Қалған тастардың санын қалай табуға болатындығын ойластырып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

$$28 - 3 = 25$$

Оның 25 тасы қалды.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

25

ТІЛБ

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Ли Наның тәсілін көрсетіңіз және сұраңыз:

- Ли На суреттерді салып, сызу арқылы суреттерді алып тастады. Солай емес пе?
  - Ол сондай-ақ бірліктерді азайтуға көмектесу үшін сандар құрамын жазды. Солай емес пе?
  - Сан құрамында-да ол 28 санын 20 және 8-ге бөлді. Солай ма?
  - Ол 8 санын 3-ке жақындатты, өйткені ол алдымен 8-ден 3-ті алып тастағысы келді. Сіз мұны байқадыңыз ба?
  - Ол 8-ден 3-ті алып тастап, 5-ті алғаннан кейін, ол оны 20-ға қосты. Солай емес пе?
  - Ол “ $28 - 3 = 25$ ” деп азайту теңдігін жазды. Біз бірдей теңдікті жаздық па?
- **Айтыңыз:** Матеода 28 тас бар. Ол інісіне 3 тас береді. Оның артында 25 тас қалды.

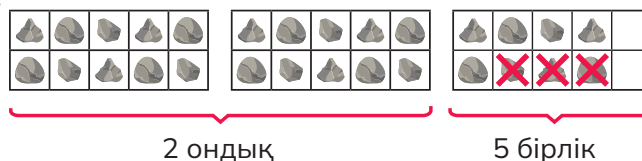
Жаттығу уақыты

- Оқушылардан жұпта жұмыс істеуін сұраңыз. Оқушыларға сандары бар карталарды таратыңыз (0-ден 9-ға дейін). Олардан үш түрлі цифрмен азайту теңдігін құруды сұраңыз. Оқушыларды азайтудың әртүрлі әдістерін қолдануға шақырыңыз.
- Сіз пайдаланылған сандардың атын өзгерту кезінде алып тастауға қатысы жоқ екеніне көз жеткізгіңіз келуі мүмкін. Оқушыларға бұл сабақта 1 таңбалы сан 2 таңбалы санның бірінші орынындағы саннан аз болуы керек екенін ескертіңіз.

жолы

$$28 - 3 = 25$$

Оның 25 тасы қалды.

$$28 - 3 = 25$$

$$8 - 3 = 5$$

$$20 + 5 = 25$$

Жаттығу уақыты

Жұптық жұмыс.

Азайту теңдігін құрастыр.

$$2 \text{ } \square - \square = 2 \text{ } \square$$

3 түрлі цифрды қолдан.

Қажетті заттар:

сандық карталар

БЕТ

26

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Жетек жұмыс

- 1-сұрақта оқушылар сызып тастау арқылы шегере алады.
- 2-сұрақта бірліктерді азайту үшін сандық байланыстарды қолдану күшейтілді. Оқушыларға бірліктерді алып тастауды жеңілдету үшін бірліктерді бір-біріне жақындату керектігін ескертіңіз.
- 3-сұрақта оқушылар азайту туралы әңгіме жазуы керек. Оқушыларға теңдікті шешудің қалаған әдісін таңдауға мүмкіндік беріңіз. Олардан әдіс таңдауын түсіндіруді сұраңыз. Оқушыларды жауаптарын тексеру үшін басқа әдісті қолдануға шақырыңыз.

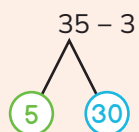
Мысалы:

Спайкие 24 қиыршық тас бар. Оның қабықтары қиыршық тастардан 3-ке аз.

Жалпы қате (лер):

Азайту үшін сандық құрамды пайдаланған кезде оқушылар сол шеңбердегі бірліктерді және оң шеңбердегі ондықтарды жаза алады.

Мысалы:

Шешім: Оқушыларға 5-тен 3-ті алып тастауды жеңілдету үшін 3-ке жақын 5 жазу керек екенін түсіндіріңіз.

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Оқушыларға жауаптарын тексеру үшін тиісті қосу теңдігін қолдана алатынын ескертіңіз.

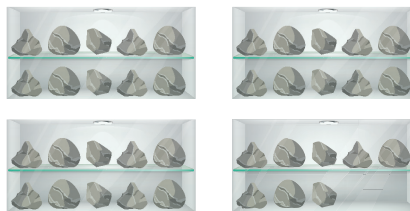
Жетек жұмыс

1

ЖИНАҒЫ

Ол 6 тасты біреуге береді.

$$38 - 6 = 32$$

2

Азайту амалын орында.

$$35 - 3 = 32$$

$$39 - 7 = 32$$

3

Шешуі 24 – 3 болатындай есеп құрастыр.

$$24 - 3 = 21$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 6-тапсырманы орында, 17-19 беттер.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

27

—тіп

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы өздігінен шегере ала ма?	1	<p>Оқушылардан өздері қалаған азайту әдісін таңдауын сұраңыз. Жауаптарын тексеру үшін оларды басқа әдісті қолдануға шақырыңыз.</p> <p>1 және 4-сұрақтарда оқушылардан 2 таңбалы саннан 1 таңбалы санды атын өзгертпестен алып тастағанда, ондықтардағы сан өзгеріссіз қалады, ал бірліктердегі сан азаяды.</p>
Оқушы сандық сызықта кері санау арқылы шегере ала ма?	2	<p>Оқушыларға бастапқы санды анықтауға көмектесіңіз. “28 – 2-ні көрсетіңіз” және айтыңыз: Үлкен саннан бастаңыз, 28.</p> <p>Айтыңыз: 2 қадам кері санаңыз.</p> <p>Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз. Оларға бірінші қадам-бастапқы санды (үлкен) табу екенін еске түсіріңіз.</p>
Оқушы сандық байлатыстың көмегімен сандарды бөлу арқылы азайта ала ма?	3	<p>Оқушылардан сандарды сандық байланысқа жазбас бұрын екі таңбалы сандарды ондықтар мен бірліктерге қалай бөлетінін сұраңыз.</p> <p>Сұраңыз: Ондықтар мен бірліктерге бөлу үшін қайсысы таңдалды? 27 немесе 2? (27)</p> <p>Сұраңыз: Сандық құрамның қай “бөлігін” сәйкесінше 20 және 7-деп жазуымыз керек?</p> <p>Сұраңыз: 7 сандық байланыста неліктен 2-ге жақын жазылған?</p> <p>Айталық: Біз бірліктерді 1 таңбалы санға жақындатуымыз керек, өйткені алдымен оларды алып тастаймыз.</p> <p>Сұраңыз: 7 бірліктен 2 бірлікті алып тастағанда неше? (5 дана.)</p> <p>Оларға сұраңыз: “$27 - 2 = 5$” па? (Кейбір оқушылар бірден 20-ны тастап, 5 жазуы мүмкін. Оқушыларға осы жалпы қатені көрсетіңіз және оларға соңғы жауап алу үшін 20-дан 5-ке дейін қосуды ескертіңіз.)</p> <p>Олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

6-тапсырма

1 Азайтуды орында.

$$5 - 2 = 3$$

$$6 - 2 = 4$$

$$25 - 2 = 23$$

$$36 - 2 = 34$$

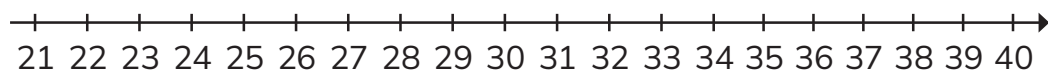
2 Азайтуды орында.

$$29 - 8 = 21$$

$$37 - 5 = 32$$

3 Азайтуды орында.

$$38 - 3 = 35$$

$$28 - 2 = 26$$

4 Азайтуды орында.

$$9 - 7 = 2$$

$$19 - 7 = 12$$

$$29 - 7 = 22$$

$$39 - 7 = 32$$

ондық	бірлік
1	9
	7

ондық	бірлік
2	9
	7

5 төмендегі әдіс арқылы $27 - 2$ өрнегінің мәнін тапты.

$$27 - 2 = 5 + 20$$

$$= 25$$

Азайту үшін -ның әдісін қолдан.

$$26 - 5 = 1 + 20 = 21$$

Diagram showing the decomposition of 26 into 20 and 6. The 20 is circled in green, and the 6 is circled in blue. The result 21 is in a pink box.

$$27 - 6 = 1 + 20 = 21$$

Diagram showing the decomposition of 27 into 20 and 7. The 20 is circled in green, and the 7 is circled in blue. The result 21 is in a pink box.

$$35 - 4 = 1 + 30 = 35$$

Diagram showing the decomposition of 35 into 30 and 5. The 30 is circled in green, and the 5 is circled in blue. The result 35 is in a pink box.

$$36 - 4 = 2 + 30 = 32$$

Diagram showing the decomposition of 36 into 30 and 6. The 30 is circled in green, and the 6 is circled in blue. The result 32 is in a pink box.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

7-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Бірліктер орнындағы сан 0-ден үлкен 2 таңбалы саннан 10-ға еселік сандарды азайта білу

Тірек сөз:

- айырмашылық

Материалдар:

- ондық жақтау
- байланыстырушы текшелер

7-сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

монета жинайды.

Мен 20 монета беремін.

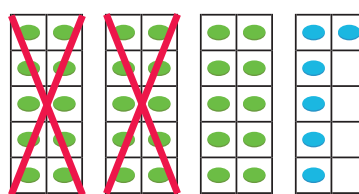
Оның қалдырған монеталарының санын табудың жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

Ондықтарды азайту.

$$\begin{array}{r} 36 - 20 \\ \hline 30 - 20 = 10 \\ 10 + 6 = 16 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 - 20 = 10 + 6 \\ = 16 \end{array}$$

16 монета қалды.

28

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз.

Байланыстырушы текшелер мен он жақтауды қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз Роберттің қанша монетасы қалғанын анықтаймыз. Мұны білу жолдары туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарастырыңыз:

- Бір қарағанда қанша монета бар?

- Егер Роберт 20 тиын берсе ше?
- Сіз қалай шегересіз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан Робертте қалған монеталардың санын анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар сандық жолды пайдаланып, ондықпен кері санай алады. Кейбіреулер монеталарды ондық блокқа салып, сыйға тартылған 20 монетаны көрсету үшін 2 ондықты сызып тастай алады. Кейбіреулер жауапты

табу үшін сандық құрам жасай алады, ондықтарды алып тастап, бірліктерге қалдықты қосады. Кейбіреулер бірліктерді азайту үшін стандартты баған әдісін қолдана алады, содан кейін ондықтарды алып тастайды.

Талқылау жасау

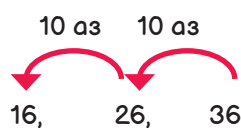
- “ $36 - 20 =$ ” азайту теңдікті жазыңыз
- **Сұраңыз:** 36 монетадан 20 монетаны қалай алып тастаймыз?
- **Кері санау әдісін қайталаңыз:** 36-дан бастап біз 20 қадамды кері санай аламыз.

- **Сұраңыз:** Біз бірлікпен немесе ондықпен санаймыз ба? (Оқушылар 20 саны 2 ондықпен бірдей болғандықтан, ондықпен санау жылдамырақ екенін айтуы керек.)
- **Сұраңыз:** Біз ондықпен кері санағанда, не байқадыңдар? (Оқушыларға ондықтағы сан ғана өзгеретінін, бірақ бірліктердегі сан өзгертілмейтінін байқату.)
- Содан кейін сандық құрам құрыңыз және ондықтарды азайту арқылы азайтуды қалай жасау керектігін көрсетіңіз.
- **Сұраңыз:** Ондықтар мен бірліктерге қандай санды бөлу керек? (Оқушыларға 20 ондық болғандықтан, біз 36-ны ондықтар мен бірліктерге бөлуіміз керек екенін көрсетіңіз.)
- **Сұраңыз:** 20-ны алып тастауды жеңілдету үшін 30 және 6-ны сандық құрамға қалай жіктеуіміз керек? (Ондық 20-ға жақын болуы керек.)
- Соңында, стандартты баған әдісі бізге азайтуға көмектесетінін атап өтейік. Сіз көрсеткен кезде оқушылардан текшелерді біріктіру бойынша жұмыс істеуге қатысуын сұраңыз. Оқушыларға байланыстырушы текшелерді сандарға қалай аударуға болатындығын түсіндіріңіз.
- Жауаптарыңызды тексеру үшін тиісті қосу теңдігін қолдануды қайталаңыз.

Жұмыс тақтасы

7-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$36 - 20 = \boxed{16}$$

$$30 - 20 = 10$$

$$6 + 10 = 16$$

Тексеру: $16 + 20 = 36$

	ондық	бірлік
	3	6
-	2	0
	1	6

Журналға ұсыныс

Тақырып: Ондықтан аттамай азайту

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: Өзіңіз қалаған әдісті таңдап, $35 - 20$ есептерін қалай шешетініңізді көрсетіңіз. Қысқаша түсініктеме жазыңыз.

Оқушының жұмысы:

1-әдіс:

10-ға аз   10-ға аз

15,   25,   35

35-тен 20 қадамды ондықтармен кері санаңыз.

2-әдіс:

35 - 20

5   30

$30 - 20 = 10$
 $10 + 5 = 15$

Сандық байланыстыруды қолданыңыз. 35-ті 30 және 5-ке бөліңіз. 30-дан 20-ны алып тастаңыз, содан кейін 5-ке жауапты қосыңыз.

3-әдіс:

	бірлік	ондық
	3	5
-	2	0
<hr/>		
	1	5

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

- Келесі жақтауды жасай отырып, сандарға қосылатын текшелерді орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** $36 - 3$ ондық және 6 бірлік.
- **Сұраңыз:** 36 -дағы “3” санының орны қандай? (ондық)
- **Сұраңыз:** 36 -дағы “6” санының орны қандай? (бірлік)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “6” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше “3” және “6” сандарының жанына ондық блоктың 3-еуін және 6 бос текшені қойыңыз.

- **Айтыңыз:** $20 - 2$ ондық және 0 бірлік.
- **Сұраңыз:** 20 -дағы “2” санының орны қандай? (ондық)
- **Сұраңыз:** 20 -дағы “0” санының орны қандай? (бірліктер)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “2” және “0” деп жазыңыз.
- “2” санының жанына оннан 2 блок қойыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді алып тастаңыз. 6 бірлік - 0 бірлік = 6 бірлік.
- Айырмашылықты “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықты алып тастаңыз. 3 ондық - 2 ондық = 1 ондық.

- Айырмашылықты “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** $36 - 20$ дегеніміз не?

Озат оқушыға тапсырма

Ұсыныс 1:

Олардан келесі стандартты бағандарды толтыруды сұраңыз және екінші стандартты бағандағы қатені көрсетуді сұраңыз.

(“2” ондықтар бағанының астына қойылғандықтан, бұл 20 дегенді білдіреді, “бірліктер” бағанының астына “0” жазу керек.)

ондық	бірлік
3	6
–	2

ондық	бірлік
3	6
–	2

Ұсыныс 2:

Оқушылардан әр түрлі әдістерді қолдана отырып, 36-дан 20-ны алып тастауды сұраңыз (мысалы, фактілерді екі есе көбейту). Олардан ойлау процесін түсіндіруді сұраңыз.

(Кейбір оқушылар 36-ның 40-қа өте жақын екенін көре алады, сондықтан олар алдымен 40-20-ны шешеді және жауаптан 4-ті алып тастайды. Кейбіреулер 36-ны 16 және 20-ға бөлуі мүмкін. 20-дан 20-ны алып тастағанда, олар тек 16-ның қалғанын түсінеді.)

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Оларды рефлексияға қарай итеріңіз:
  - Мин Хо чиптермен толтырылған 3 ондық блок және 6 чипті 1 ондық блок салды. Солай емес пе?
  - Ол ондық блоктың 2-еуін сызып тастады. Солай емес пе?
  - Ол сондай-ақ сандық құрамды қолданды, бұл оған азайтуға көмектесті. Солай емес пе?
  - Ол 36 санын 6 және 30-ға бөлді. Солай емес пе?
  - Ол 30 санын 20-ға жақындатты. Солай емес пе?
  - Ол 30-дан 20-ны алып тастады, содан кейін жауапқа 6-ны қосты. Солай емес пе?
  - Ол “ $36 - 20 = 10 + 6 = 16$ деп жазды”. Біз бірдей жауап алдық па?

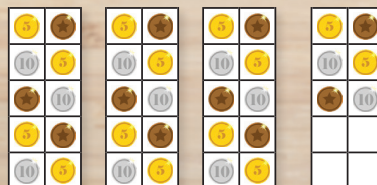
- Оқушылардан теңдікті контексте оқуды сұраңыз: Алдымен Робертте 36 монета болды. Ол 20 тиын сыйға тартқаннан кейін 16 тиыны қалды.

7 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

монета жинайды.

Мен 20 монета беремін.

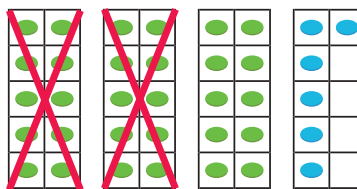
Оның қалдырған монеталарының санын табудың жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

Ондықтарды азайту.

$$36 - 20 = 10 + 6 = 16$$

$$36 - 20 = 10 + 6 = 16$$

16 монета қалды.

РЕТ

28

11-тарau

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Пенниге жол көрсетіп, сұраңыз:

- Пенни байланыстырушы текшелер мен сандық сәулені қолданды. Солай емес пе?
- Ол шегеру үшін 36-дан ондықтармен кері санады. Солай емес пе?
- Ондықтармен кері санау кезінде тек ондықтар орнындағы сан өзгерді (3, 2, 1), бірақ бірліктер орнындағы сан (6) өзгеріссіз қалды. Сіз келісесіз бе? (Мұны атап көрсету үшін сөйлеу көпіршігінде көрсетілген әр түрлі қаріп түстерін көрсетіңіз.)
- Ол сондай-ақ азайту үшін сандық кестені пайдаланды. Сандық диаграмманы азайту үшін қалай қолданамыз? Бұл қосу үшін сандық диаграмманы пайдаланудан несімен ерекшеленеді?
(Оқушылар азайту кезінде жолдарды төмен және қосу кезінде жолдарды жоғары жылжытатынын байқай алуы керек.)
- Оқушылардың назарын сандарның ой көпіршігіне аударыңыз. Оқушылардан “36, 26, 16” сандарын сипаттауды сұраңыз. (Оқушылар әр сан оның алдындағы саннан 10-ға аз деп айта алады.)
- **Сұраңыз:** Пенни “36 – 20 = 16” теңдігін жазды. Солай емес пе?

жолы
36 -дан ондықтармен кері сана.

36, 26, 16

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

10-ға азайту
10-ға азайту

36, 26, 16

$36 - 20 = 16$

16 монета қалды.

40-қа дейінгі қосу және азайту 11-тарау 29

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

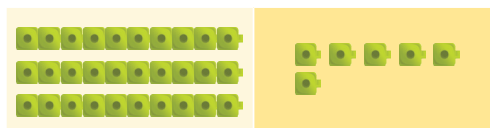
- Леоның жолымен жалғастырыңыз.
- Сұраңыз:
  - Лео оны азайту үшін текшелер мен стандартты баған әдісін қолданды. Солай емес пе?
- Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:
  - Бірліктерді алып тастаңыз. 6 бірлік азайту 0 бірлік = 6 бірлік.
  - Ондықтарды алып тастаңыз. 3 ондық – 2 ондық = 1 ондық.
  - 1 ондық және 6 бірлік 16-ны құрайды.
  - 36-дан 20-ны алып тастау 16-ны береді.
  - Оқушыларға стандартты баған әдісін қолданған кезде алдымен бірліктерді алып тастау керектігін ескертіңіз.

жолы

1-қадам

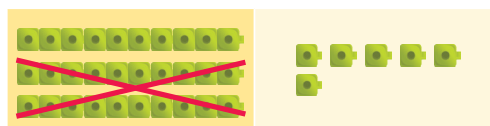
Бірліктерді азайт.
 $6 \text{ бірлік} - 0 \text{ бірлік} = 6 \text{ бірлік}$

ондық	бірлік
3	6
- 2	0
<hr/>	
	6

2-қадам

Ондықтарды азайт.
 $3 \text{ ондық} - 2 \text{ ондық} = 1 \text{ ондық}$

ондық	бірлік
3	6
- 2	0
<hr/>	
1	6

$$36 - 20 = 16$$

16 монета қалды.

БЕТ

30

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет								
Оқушы сандық үлгілерді орындай ала ма немесе сандық үлгілерді пайдаланып, шегере ала ма?	1	Оқушылардан сандық үлгіні үйренуді сұраңыз және келесі жақтауды беріңіз. Сұраңыз: 1, 11, 21. Бірліктер орнындағы сандардан не байқадыңыз? (Олар бірдей.) Сұраңыз: Ондықтар орнындағы сандардан не байқадыңыз? (Олар көбейіп келеді.) Сұраңыз: Сіз бұл үлгіні сипаттай аласыз ба? (Әр Сан оның алдындағы саннан 10 артық.) Сұраңыз: Келесі сан қандай болуы керек? (31) олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.								
Оқушы өздігінен азайта ала ма?	2	Оқушылардан өздері қалаған әдісті таңдауын сұраңыз. Жауаптарын тексеру үшін оларды басқа әдісті қолдануға шақырыңыз.								
Оқушы сандық кестені пайдаланып, азайта ала ма?	3	Оқушылардан санды кестеде кері санауын сұраңыз. Оқушыларға азайту кезінде қатарлар бойынша төмен түсуі керек екенін атап өтіңіз.								
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, шегере ала ма?	4	Оқушыларға бір уақытта орын тәртібіне назар аударулары үшін ондық және бірліктерді бөлетін сызық сызыңыз. Мысалы: <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="padding: 0 10px;">ондық</td> <td style="border-left: 1px solid black; padding: 0 10px;">бірліктер</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="border-left: 1px solid black; text-align: center;">4</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">– 1</td> <td style="border-left: 1px solid black; text-align: center;">0</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="border-left: 1px solid black; border-top: 1px solid black;"></td> </tr> </table> Айтыңыз: Бірліктерді алып тастаудан бастаңыз. Сұраңыз: 4 бірлік 0 бірлік дегеніміз не? (4 дана.) Айтыңыз: Содан кейін біз ондықты алып тастаймыз. Сұраңыз: 2 ондық 1 ондық дегеніміз не? (1 ондық.) Сұраңыз: 24 – 10 дегеніміз не? (14) Оқушылардан жауаптарды дауыстап айтудың орнына толық теңдіктерді оқып шығуын сұраңыз. Олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.	ондық	бірліктер	2	4	– 1	0		
ондық	бірліктер									
2	4									
– 1	0									

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

7-тапсырма

- 1 Заңдылықты анықтап, бос шаршыларды толтыр.

1, 11, 21,   39, 29, , 9

- 2 Азайтуды орында.

$$32 - 10 = \text{$$

$$32 - 20 = \text{$$

$$32 - 30 = \text{$$

- 3 Азайтуды орында.

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

$$37 - 20 = \text{$$

$$37 - 10 = \text{$$

4 Азайтуды орында.

	ондық бірлік	
	2	4
–	1	0
	1	4

$$24 - 10 = 14$$

	ондық бірлік	
	3	1
–	2	0
	1	1

$$31 - 20 = 11$$

5 37 – 20 өрнегінің мәнін есептеу үшін келесі заңдылықты жазды.

7, 17, 27, 37
----

10 10
↩ ↪
7, 17, 27, 37

34 – 20 өрнегінің мәнін есептеу үшін өз заңдылығыңды жаз.

↩ ↪
4, 14, 24, 34

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

8-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Бірліктері 0-ден үлкен екі таңбалы екі санды азайта білу

Материалдар:

- байланыстырушы текшелер

8 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

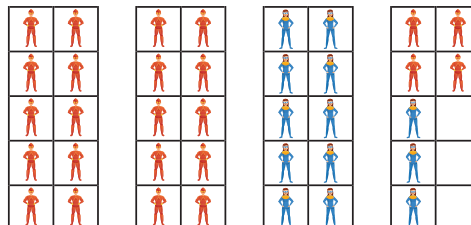
ойыншық фигуралар жинайды.

Достарымыздың ойы

жолы

БЕТ

32

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз.

Байланыстырушы текшелер мен он жақтауды қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз қанша көк фигура бар екенін анықтаймыз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен бөлісіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарастырыңыз:

- Барлығы қанша фигура?

- Мұнда қанша қызыл фигура бар?
- Мұнда қанша көк фигура бар?
- Сіз қалай азайтасыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан көк фигуралардың санын анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар сандық байланыстарды сала алады немесе ондықтар мен бірліктерді жеке-жеке шығару үшін

стандартты баған әдісін қолдана алады. Кейбіреулер фигураларды бейнелейтін суреттерді немесе он жақтауды салуы мүмкін, содан кейін қызыл фигураларды бейнелейтін “бөлікті” алып тастауы / сызып тастауы мүмкін.

Талқылау жасау

- Тақтаға “ $37 - 24 = \square$ ” теңдігін жазыңыз.
- Сұраңыз: 37 фигурадан 24 фигураны қалай алып тастаймыз?

- Сандық байланыстарды сызыңыз және ондықтар мен бірліктерді азайту арқылы азайтуды қалай жасау керектігін көрсетіңіз.
- **Айтыңыз:** Біз 37 және 24-ті ондықтар мен бірліктерге жіктейміз. 37-3 ондық және 7 бірлік. 24-2 ондық және 4 бірлік.
- **Айтыңыз:** Алдымен бірліктерді азайтамыз. 7 бірлік-4 бірлік = 3 бірлік. Содан соң ондықтарды азайтамыз. 3 ондық-2 ондық = 1 ондық. 1 ондық пен 3 бірлік 13 - пен бірдей.
- Тақтаға ондық және бірліктерді жазу арқылы стандартты баған құру әдісіне назар аударыңыз.
- **Айтыңыз:** 37-3 ондық және 7 бірлік. 24-2 ондық және 4 бірлік.
- Содан кейін оқушыларға стандартты баған әдісін қолдана отырып, бірліктер мен ондықтарды азайту процесін көрсету және бейнелеу үшін байланыстырушы текшелерді қолдануды ұсыныңыз.
- Оқушылардың ойлау процесін түсіндіре отырып, бірдей әрекеттерді орындайтынын бақылаңыз: “алдымен бірліктерді алып тастаңыз. 3 бірлік шығу үшін 7-ден 4 бірлікті алып тастаңыз. Содан соң ондықтарды азайтыңыз. 1 ондық шығу үшін 3-тен 2 ондықты азайтыңыз. 37 – 24 саны 13-ке тең.
- Оқушылардан тиісті қосу теңдігін пайдаланып, жауаптарын тексеруді сұраңыз.
- Контекстегі теңдікті оқыңыз: 37, фигуралар жиынтығында (бүтін) сан.
- Олардың 24-і қызыл (“бөлігі”). Бұл олардың 13-і көк «бөлігі» деп айтумен бірдей.

Жұмыс тақтасы

8-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$37 - 24 = \boxed{13}$$

$$\begin{array}{r} 37 \\ - 24 \\ \hline \end{array} = 10 + 3 = 13$$

Тексеру: $13 + 24 = 37$

	ондық	бірлік
	3	7
-	2	4
	1	3

Журналға ұсыныс

Тақырып: Ондықтан аттамай азайту

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 38 – 12 өрнегі үшін әңгіме жазыңыз және мәселені қалай шешетініңізді түсіндіріңіз.

Оқушының жұмысы:

Керлиде 38 қызыл бұршақ болды. Ол Спайкиге 12 қызыл бұршақ берді. Керлиде қанша қызыл бұршақ қалды?

	ондық	бірлік		38 – 3 ондық және 8 бірлік.
	3	8		12 – 1 ондық және 2 бірлік.
-	1	2		8 бірлік – 2 бірлік = 6 бірлік
	2	6		3 ондық – 1 ондық = 2 ондық
				2 ондық және 6 бірлік 26 – мен бірдей.

Керлиде 26 қызыл бұршақ қалды

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

- Келесі жақтауды қамтамасыз ете отырып, байланыстырушы текшелерді сандарға орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 37-3 ондық және 7 бірлік.
- **Сұраңыз:** 37-дегі “3” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 37-дегі “7” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “7” деп жазыңыз. Сәйкесінше “3” және “7” сандарының жанына 3 негізгі он блокты және 7 текшені қойыңыз.

- **Айталық:** 24-2 ондық және 4 бірлік.
- **Сұраңыз:** 24-тегі “2” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 24-тегі “4” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “2” және “4” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді азатыңыз 7 бірлік – 4 бірлік = 3 бірлік.
- Айырмашылықты бірлік бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарды азайтыңыз. 3 ондық – 2 ондық = 1 ондық.
- Айырмашылықты “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 37 – 24 дегеніміз не?

Озат оқушыларға тапсырма

Олардан 37 – 24 өрнегінің мәнін табу үшін кері санаудың ең тиімді әдісін сұраңыз. Олар алдымен ондықтармен, содан кейін бірліктермен кері санай алатынын байқаңыз. (Кейбір оқушылар 37-ден бастап 37, 27 деп ондықтармен кері санауы мүмкін. Содан кейін 27-ден бастап 27, 26, 25, 24-деп бірліктермен кері санайды. Соңында олар 24-ке жету үшін 1 ондық 3 бірлікті кері санағанын түсінуі керек. Кейбір оқушылар 37-ден бастап 37, 27, 17-деп алдымен ондықтармен кері санау арқылы 24 қадамды кері санай алады. Содан кейін 17-ден бастап 17, 16, 15, 14, 13 деп бірліктермен кері санайды.)

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Нысандар жиынтығын салыстыру кезінде “артық” және “аз” терминдерін қайта қарастырыңыз (мысалы, бұл жағдайда фигуралар саны).

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:**
  - Сандра фигураларды 4 ондық жақтауға орналастырды. Солай емес пе?
  - Ол 2 ондық блокты қызыл фигуралармен толтырды. Содан кейін ол тағы қызыл фигурадармен ондық блоктың 4 саңылауын толтырды. Сіз байқадыңыз ба?
  - Содан кейін ол 37-ге жеткізу үшін ондық жақтауға көк фигураларды қосты. Солай емес пе?
  - Ол қанша көк фигураны қосты?

8 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

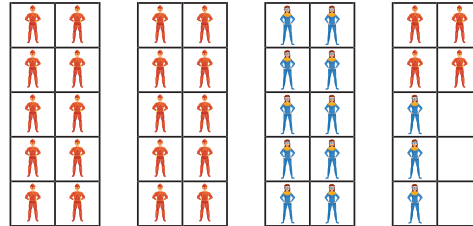
 ойыншық фигуралар жинайды.

Достарымыздың ойы

 жолы

БЕ-Т

32

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Сұрағанда Сандра сияқты жалғастырыңыз:

- Ол сондай-ақ азайтуға көмектесу үшін сандық құрамды пайдаланды. Солай емес пе?
- Ол 37 санын 30 және 7-ге бөлді. Солай ма?
- Ол сондай-ақ 24 санын 20 және 4-ке бөлді. Солай ма?
- Ол 30-дан 20-ны азайтып 10-ға ие болды. Солай емес пе?
- Ол сондай-ақ 7-ден 4-ті алып тастап, 3-ті алды. Солай емес пе?
- “ $37 - 24$ ” мәні “ $10 + 3$ ”, бұл бізге 13 береді. Сіз келісесіз бе?

• Лидің жолын көрсетіңіз.

• Оларды сұрап, ойлануға итермелеңіз:

- Ли На азайту үшін ондық блок пен текшені пайдаланды. Солай емес пе?
- Ол 4 текшені және 2 ондық блокты сызып тастады. Солай емес пе?
- Ли на алып тастау үшін стандартты баған әдісін қолданды. Солай емес пе?
- Ол бірліктерді алып тастаудан бастады. Біз де осы қадамнан бастадық па?

$$30 - 20 = 10 \quad 37 - 24 = 10 + 3 = 13$$

$$7 - 4 = 3$$

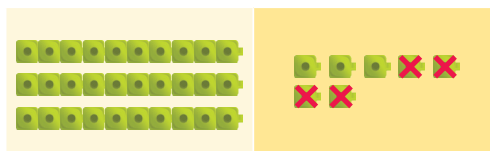
13 бар.

жолы

1-қадам

Бірліктерді азайт.
7 бірлік – 4 бірлік = 3 бірлік

	ондық	бірлік
	3	7
-	2	4
		3

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

33

Б
Е
Т

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Оқушылар сізбен бірге оқи берсін:
  - Бірліктерді азайтыңыз. 7 - ден 4 бірлікті алып тастау 3 бірлікті береді.
  - $7 - 4 = 3$.
- Оқушыларға стандартты баған әдісін қолданған кезде алдымен бірліктерді алып тастау керек екенін ескертіңіз.
- **Сұраңыз:** Бірліктерді азайтқаннан кейін, олар ондықтарды азайтуға көшті. Солай емес пе?
- Оқушылар сізбен бірге оқи берсін:
  - Оншақты алып тастаңыз. 3 ондықтың 2 ондығын алып тастау 1 ондықты береді.
  - $30 - 20 = 10$.
- **Сұраңыз:** $37 - 24$ дегеніміз не?
- Оқушылардан теңдікті контексте оқуды сұраңыз: Онда 37 фигура бар, олардың 24-і Қызыл. Бұл олардың 13-і көк деп айтумен бірдей.

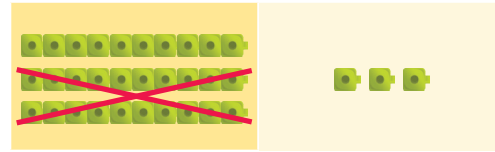
Жетек жұмыс

- 1-сұрақ оқушылардан екі санды ондықтар мен бірліктерге бөлуді талап етеді. Егер ондықтар сол жақ шеңберге, ал бірліктер әр сандық құрамның оң жақ шеңберіне орналастырылса (стандартты баған әдісін модельдеу арқылы) азайту оңайырақ болатынын атап өтіңіз. Содан кейін олар ондықтан ондықты және бірліктерден бірліктерді азайта ма, бақылаңыз.

2-қадам

Ондықтарды азайт.
 3 ондық – 2 ондық = 1 ондық

	ондық	бірлік
	3	7
–	2	4
	1	3

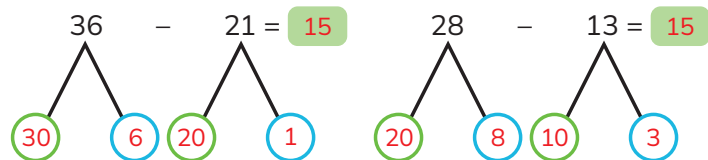
$$37 - 24 = 10 + 3 = 13$$

13 бар.

Жетек жұмыс

1 Азайту амалын орында.

БЕ-Т 34

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- 2-сұрақ оқушылардан стандартты баған бойынша азайту әдісін қолдануды талап етеді. Олардың бірліктерді алып тастаудан басталатынын, содан кейін ондықтар екенін байқаңыз.
- 3-сұрақта оқушылар теңдік үшін азайту туралы әңгіме жазуы керек. Олар есепті шығару үшін сандық байланыстарды немесе стандартты баған әдісін қолдана алады.

Мысалы:

Алдымен Керлиде 34 печенье болды. Ол 12 печенье жейді.

	бірлік	ондық
	3	4
–	1	2
	2	2

Оның 22 печеньесі қалды.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Жауаптарын тексеру үшін стандартты баған әдісін қолдануды сұраңыз 1-сұрақ .

Озық оқушыларға тапсырма

Жауаптарын тексеру үшін олардан тиісті қосу теңдіктерін қолдануды сұраңыз.

2 Азайту амалын орында.

$$38 - 26 = 12$$

$$29 - 17 = 12$$

	ондық	бірлік
	3	8
–	2	6
	1	2

	ондық	бірлік
	2	9
–	1	7
	1	2

38 – 26 және 29 – 17 арасында қандай байланыс байқадың?

3 Шешуі 34 – 12 болатындай есеп құрастыр.

$$34 - 12 = 22$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 8-тапсырманы орында, 22-24 беттер.

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет						
Оқушы өздігінен азайта ала ма?	1	<p>Оқушыларға өздері қалаған әдісті қолдануға рұқсат етіңіз. Жауаптарын тексеру үшін оларды басқа әдісті қолдануға шақырыңыз.</p> <p>1-сұрақта сіз оқушылардан соңғы теңдікті шешу үшін алғашқы екі теңдікті жауаптарды қалай қолдануға болатындығын түсіндіруді сұрай аласыз. (Оқушылар бірінші және екінші теңдіктерде сәйкесінше 37 және 11 сандарының бірліктері мен ондықтарды алып тастағанын айта алуы керек. Осылайша, олар соңғы теңдікті шешу үшін алғашқы екі теңдіктің жауаптарын қоса алады.)</p>						
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, азайта ала ма?	2	<p>Оқушыларға бір уақытта бір орын мәніне назар аударуға көмектесу үшін ондық және бірліктерді бөлетін сызық сызыңыз.</p> <p>Мысалы:</p> <table border="1" style="margin-left: 40px;"> <tr> <td style="padding: 5px;">ондық</td> <td style="padding: 5px;">бірлік</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">2</td> <td style="text-align: center; padding: 5px;">6</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">– 1</td> <td style="text-align: center; padding: 5px;">2</td> </tr> </table> <p>Айтыңыз: Бірліктерді азайтудан бастаңыз. Сұраңыз: 6 бірлік 2 бірлік дегеніміз не? (4 дана.) Айтыңыз: Содан кейін біз ондықтарды азайтамыз. Сұраңыз: 2 ондық Содан кейін біз ондықтарды азайтамыз? (1 ондық.) Сұраңыз: 36 – 12 дегеніміз не? (14) Оқушылардан жауаптарды дауыстап айтудың орнына толық теңдіктерді оқып шығуын сұраңыз. Олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>	ондық	бірлік	2	6	– 1	2
ондық	бірлік							
2	6							
– 1	2							
Оқушы сандарды сандық байланыстар арқылы бөліп, азайта ала ма?	3	<p>Тәжірибеге кіріспес бұрын оқушылардан әр санды ондық және бірліктермен ауызша айтуын сұраңыз. Олардан Леоның бұл мәселені қалай шешкенін көруін сұраңыз.</p> <p>Айтыңыз: 23 – 2 ондық және 3 бірлік. Әр “бөлікке” сәйкесінше 20 және 3 деп жазыңыз. Айтыңыз: 11 – 1 ондық және 1 бірлік. Әр “бөлікке” сәйкесінше 10 және 1 деп жазыңыз. Айтыңыз: Лео сандық байланыстың сол жақ шеңберіне ондықтарын, ал оң жағына бірліктерін жазды. Біз оның жазу тәсілін ұстаныуымыз керек.</p> <p>Айталық: Лео “20 – 10 = 10” деп жазу арқылы ондықтарды азайтты. Айтыңыз: Содан кейін ол “3 – 1 = 2” деп жазу арқылы бірліктерді азайтты. Айтыңыз: Соңында ол соңғы жауап ретінде 12 шығу үшін 10 мен 2-ні қосты. Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>						

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

8-тапсырма**1** Азайтуды орында.

$7 - 1 = 6$ $30 - 10 = 20$ $37 - 11 = 26$

2 Азайтуды орында.

$25 - 12 = 13$

3 Азайтуды орында.

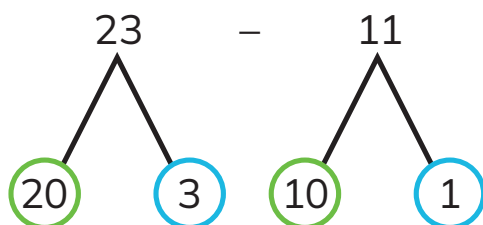
ондық бірлік		
2	6	
-	1	2
1	4	

$26 - 12 = 14$ $26 - 11 = 15$

ондық бірлік		
3	8	
-	1	7
2	1	

$38 - 17 = 21$ $38 - 18 = 20$

- 4 төмендегі әдіс арқылы $23 - 11$ өрнегінің мәнін тапты.

$$20 - 10 = 10$$

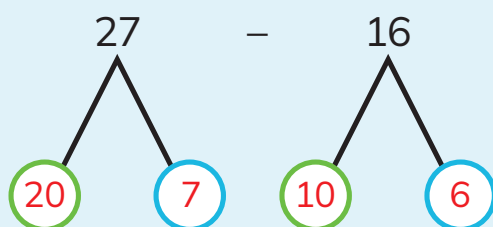
$$3 - 1 = 2$$

$$23 - 11 = 10 + 2$$

$$= 12$$

Демек, $23 - 11 = 12$.

Азайту үшін -ның әдісін қолдан.

$$\textcircled{20} - \textcircled{10} = \textcircled{10}$$

$$\textcircled{7} - \textcircled{6} = \textcircled{1}$$

$$27 - 16 = \textcircled{10} + \textcircled{1}$$

$$= \boxed{11}$$

Демек, $27 - 16 = \boxed{11}$.

$$\begin{array}{r} 35 \quad - \quad 15 \\ \begin{array}{cc} \swarrow \quad \searrow & \swarrow \quad \searrow \\ \textcircled{30} \quad \textcircled{5} & \textcircled{10} \quad \textcircled{5} \end{array} \\ \begin{array}{ccc} \textcircled{30} - \textcircled{10} = \textcircled{20} \\ \textcircled{5} - \textcircled{5} = \textcircled{0} \end{array} \\ \hline 35 - 15 = \textcircled{20} + \textcircled{0} \\ = \textcircled{20} \end{array}$$

Демек, $35 - 15 = \textcircled{20}$.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

9-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

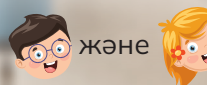

- Ондықтан аттау арқылы екі таңбалы санға бір таңбалы санды қоса алу

Материалдар:

- ондық жақтау
- екі түрлі түсті есептегіштер
- байланыстырушы текшелер

9 ^{Сабақ} Ондықтан аттап қосу

Кіріспе тапсырма

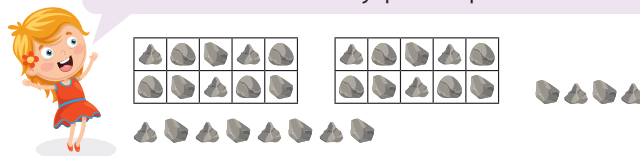
 және тастарды жинайды.

Достарымыздың ойы

 жолы

Men жалпы санын табу үшін бәрін санаймын.

Барлығы 32 тас бар.

БЕТ

36

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз тастардың жалпы санын қалай анықтауға болатынын талқылаймыз. Мұны білу жолдары туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Кэтиде қанша тас бар?

- Мин Хода ше?
- Оларда барлығы қанша тас бар?
- Сіз қалай қосасыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан тастардың жалпы санын анықтау тәсілдерімен бөлісуді сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар тастарды ондық жақтау салып, жалпы

санды алу үшін бәрін санай алады. Кейбіреулер өз дәптеріне сандық сызық сызып, үлкен санды санай алады. Кейбіреулер онға толтырып алу арқылы қосуы мүмкін (мысалы, 8-ді 6-ға және 2-ге бөлу, содан кейін 30-ға толтыру үшін 6-ны 24-ке қосу, соңында жалпы санды шығару үшін 2-ні 30-ға қосу). Кейбіреулер сандық байланыстарды қолдана алады және 24-ті 20 және 4-ке бөле алады. Содан кейін олар 12 жасау үшін 8-ге 4 қосады. Ақырында, олар жалпы санды алу үшін 20-ға 12 қосады.

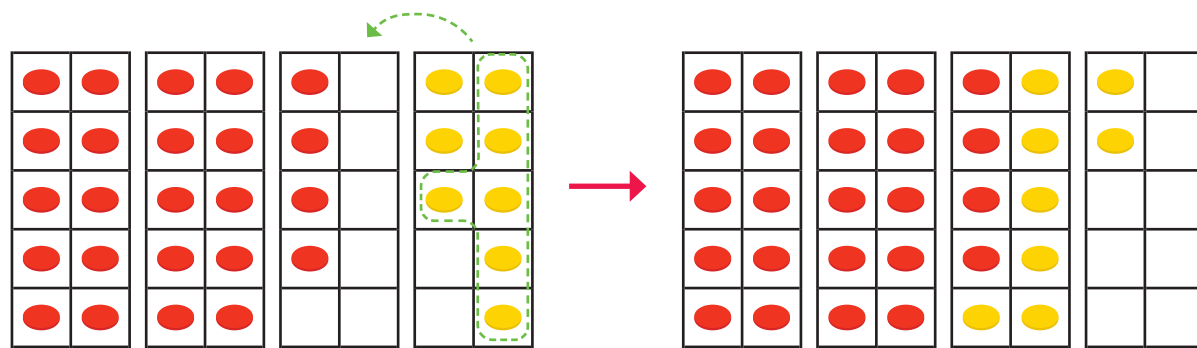
Талқылау жасау

- Тақтаға “ $24 + 8 = \square$ деп” жазып, сұраңыз: Біз 24 тас пен 8 тасты қалай қосамыз?
- Айтыңыз: Біз сандық сызықты қолдана аламыз. Біз 24-тен 8 қадамды есептейміз: 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.
- Айтыңыз: Алдымен онға толтырып, содан кейін қалған бірліктерді қосуға болады.
- 8 сары чипті ондық жақтауға салыңыз.
- 24 қызыл чипті де ондық жақтауға орналастырыңыз.
- Сұраңыз: 30-ға жету үшін 24-ке қанша қосу керек? (Оқушылар 4 чипі бар ондық жақтауды толығымен толтыру үшін тағы 6 чип қажет екенін айта алуы керек.)
- Айтыңыз: Біз 8-ді 6 және 2-ге бөле аламыз. 6 және 24 30-ды құрайды.
- 6 сары чипті 4 қызыл чипі бар ондық жақтауға жылжытыңыз.
- Айтыңыз: Содан кейін 32 шығу үшін 30-ға 2-ні қосамыз.
- Тақтаға сәйкес теңдіктерді жазыңыз.
- Сандық байланыстарды сызыңыз және ондықтар мен бірліктерді қалай қосу керектігін көрсетіңіз.
- Айтыңыз: Алдымен біз үлкен санды, 24, 20 және 4-ке бөлеміз. Содан кейін біз бірліктерді қосамыз. $4 + 8 = 12$. Содан кейін біз 12-ні 10 және 2-ге бөлеміз. Біз 30 азайту үшін 20-ға 10-ды қосамыз, содан кейін 2-ні қосамыз.
- Теңдікті контексте оқып шығыңыз: Кәтиде 24 тас бар. Мин хода 8 тас бар. Оларда барлығы 32 тас бар.

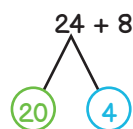
Жұмыс тақтасы

9-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$24 + 8 = \boxed{32}$$

$$24 + 8 = 30 + 2 = 32$$

$$\begin{aligned} 24 + 8 &= 20 + 12 \\ &= 30 + 2 \\ &= 32 \end{aligned}$$

Журналға ұсыныс

Тақырып: Ондықтан аттамай азайту

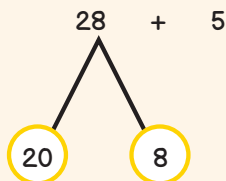
Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: $28 + 5$ өрнегін есеп құрастырыңыз және мәселені қалай шешетініңізді түсіндіріңіз.

Оқушының жұмысы:

Керлиде 28 қызыл бұршақ болды. Спайки оған тағы 5 қызыл бұршақ берді.
Керлиде барлығы қанша қызыл бұршақ бар.

$$\begin{aligned} 28 + 5 &= 20 + 13 \\ &= 30 + 3 \\ &= 33 \end{aligned}$$

Керлиде 33 қызыл бұршақ бар.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Тек бір таңбалы сандарды қамтитын бірнеше қосу теңдіктерін жазыңыз және оларды қосылатын текшелермен шешуді сұраңыз. Мәні 10-нан асқан кезде, текшелерді негізгі ондыққа ауыстырып, мәнін ондыққа және бірлікке бөлуді сұраңыз.

Озат оқушыларға тапсырма

Олардан 2 таңбалы санға 1 таңбалы сан қосылған кезде бірліктердің атын өзгертуді қамтитын басқа қосу теңдіктерін жасауды сұраңыз. Олардан теңдіктерді шешу үшін жасалған қадамдарды сөзбен сипаттауды сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:
  - Кәти жалпы санын табу үшін бәрін қайта есептеді.
  - Ол екі оның жақтауды толығымен толтырды. Солай емес пе?
  - Ол 1-ден санауы керек пе? (Оқушылар ол 20-дан санай алады деп айтуы мүмкін, өйткені ол екі ондық жақтауда 20 тас бар екенін біледі.)
  - Мұнда барлығы қанша тас бар?

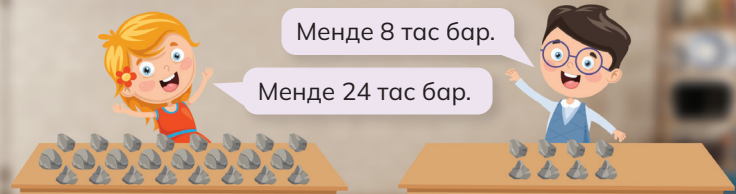
9 Сабақ

Ондықтан аттап қосу

Кіріспе тапсырма

және тастарды жинайды.

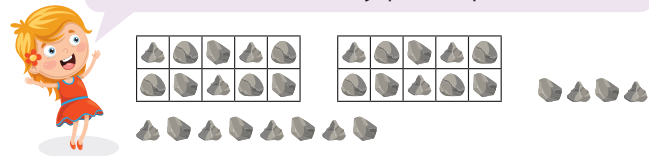
Олардың жалпы санын қалай табуға болатындығы туралы ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

Мен жалпы санын табу үшін бәрін санаймын.

Барлығы 32 тас бар.

БЕ-Т

36

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Мин Хоның тәсілін көрсетіп, сұраңыз:

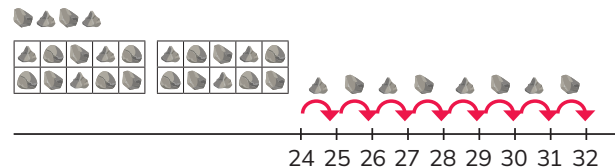
- Мин Хо сандық сәуле сызды. Солай емес пе?
  - Ол 24 қадамның 8-ін санады. Солай емес пе?
  - Ол қандай нөмірге келді?
  - 24 немесе 8-дің қайсынан санау тиімдірек?
- Оқушылардың назарын Дженнің тәсіліне аударыңыз.

• Оларды сұрап, ойлануға итермелеңіз:

- Ол есептегіштер мен ондық жақтауды қолданды. Солай емес пе?
- Қызыл чиптер нені білдіреді? Ал сары чиптер туралы не деуге болады? (Оқушылар қызыл чиптер Кэтидің тастарын, ал сары чиптер Мин Хоның тастарын білдіреді деп айта алуы керек.)
- Джен 6 сары чипті 4 қызыл чиппен ондық кадрға ауыстырды. Солай емес пе?
- Қазір толық ондық жақтау қанша?
- “24 + 8” мәні “30 + 2”, Бұл 32. Бұл дұрыс па?

жолы

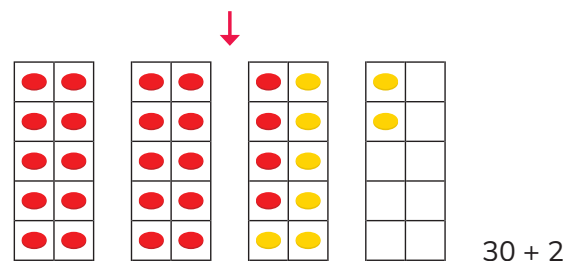
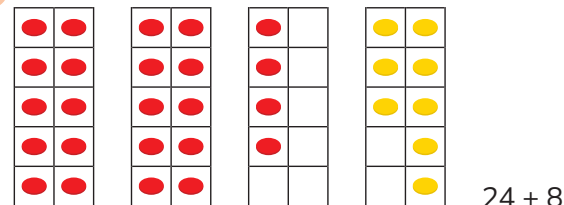

$$24 + 8 = 32$$

Барлығы 32 тас бар.

жолы

$$24 + 8 = 30 + 2$$

$$= 32$$

Барлығы 32 тас бар.

Алдымен 30 болу үшін тастарды жылжытқанмен, тастардың жалпы саны өзгермейді.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарau

37

БЕТ

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Оларға қате қосу теңдіктерін көрсетіп, қателерді анықтауды сұраңыз.

Мысалы:

Озат оқушыларға тапсырма

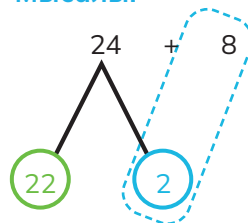
Ұсыныс 1:

Жауаптарын тексеру үшін олардан тиісті азайту теңдігін қолдануды сұраңыз.

Ұсыныс 2:

Оқушылардан қосу теңдігін 30 емес, 10-ға толтыру арқылы шешуін сұраңыз.

Мысалы:

$$24 + 8 = 22 + 10$$

$$= 32$$

Достарымыздың ойы

- Леоға жол көрсетіп, сұрақ қою арқылы оны ойлауға итермелеңіз:
  - Лео байланыстырушы текшелерді қолданды. Солай емес пе?
  - Ол 24-ті 20 және 4-ке бөлді. Солай ма?
  - Ол бірліктерді қосты: $8 + 4 = 12$. Солай ма?
  - Ол 12-ні 10 және 2-ге бөлді. Солай ма?
  - Ол ондықтарды қосты: $20 + 10 = 30$. Солай емес пе?
  - Содан кейін ол 32 шығу үшін 12-ден 2-ге бөлінген 30 - қосты. Біз бірдей жауап алдық па?
  - “ $24 + 8$ ” “ $20 + 12$ ”, Бұл бізге 32 береді. Бұл дұрыс па?

ЖОЛЫ

$24 + 8$

$4 + 8 = 12$

$20 + 12$

$30 + 2$

Барлығы 32 тас бар.

Бірліктермен ондықтарды қос.

24 + 8 = 20 + 12 = 30 + 2

38 11-тарау 40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

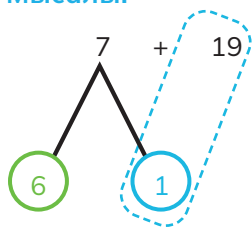

Жетек жұмыс

- Оқушыларға байланыстырушы текшелер мен ондық жақтауды беріңіз.
- 1-сұрақта алдымен “2 + 29” және “7 + 16” 1 таңбалы сан жазылады. Оқушыларға теңдіктегі орнына қарамастан үлкен санды ондықтар мен бірліктерге бөлу керек екенін түсіндіріңіз.
- 2-сұраққа келетін болсақ, оқушыларды жетіспейтін сандарды табу үшін сандық байланыстарды пайдалануға шақырыңыз. Сіз олардың дәптеріндегі өз жұмыстарын көрсетуін сұрай аласыз.

Мысалы:

- 3-сұраққа келетін болсақ, оқушылардан қосу теңдігіне есеп құрастыруды сұраңыз. Оларды қалаған әдісімен шешуге рұқсат етіңіз.

Мысалы:

Спайки 24 кітап сатып алады. Ол кітаптардан гөрі 6 журнал артық сатып алады.

$$24 + 6 = 20 + 10 = 30$$

Ол 30 журнал сатып алды.

Жетек жұмыс

- 1 Қосу амалын орында.

$$17 + 3 = 20 \quad 2 + 29 = 31$$

Көмек үшін

пайдалан.

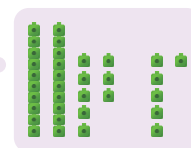
$$28 + 5 = 33 \quad 7 + 16 = 23$$

- 2 Әр бос орынға дұрыс санды жаз.

$$7 + 19 = 6 + 20$$

$$28 + 6 = 5 + 29$$

- 3 Шешуі 24 + 6 болатындай есеп құрастыр.

$$24 + 6 = 30$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 9-тапсырманы орында, 25-27 беттер.

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

39

Б
Е
Т

Мұғалім ескертпесі

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет												
Оқушылар өз бетімен қосу амалын орындай алады ма?	1	Оқушыларға үйренген әдістердің кез келгенін қолдана отырып, қосу теңдіктерін шешуге мүмкіндік беріңіз. Жауаптарын тексеру үшін олардан басқа әдісті қолдануды сұраңыз.												
Оқушы сандық диаграмма арқылы қоса ала ма?	2	Сіз оқушыларға санауды бастау керек санды анықтауға көмектесе аласыз. Олар санау үшін қозғалатын бағытты анықтауды сұраңыз. Біз қосқан кезде олардың саны көбейетінін еске түсіріңіз.												
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, қоса ала ма?	3	<p>Оқушыларды ондық және байланыстырушы текшелермен қамтамасыз. Оқушыларға бір уақытта орын мәндеріне назар үшін ондық және бірліктерді бөлетін сызық сызыңыз.</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосыңыз. 6 бірлік + 9 бірлік = 14 бірлік.</p> <p>Айтыңыз: Солардың атын өзгертіңіз. 14 бірлік = 1 ондық және 4 бірлік.</p> <p>10 текшені ондық жақтауға ауыстырыңыз.</p> <p>Ондықтар бағанына “1” ал бірліктер бағанына “4” деп жазыңыз.</p> <p>Айтыңыз: 2 ондық төмен түсіріңіз.</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосыңыз. 4 бірлік + 0 бірлік = 4 бірлік</p> <p>Айтыңыз: Ондықтарды қосыңыз. 1 ондық + 2 ондық = 3 ондық.</p> <p>Сұраңыз: 26 + 9 дегеніміз не? (35)</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">ондықтар</td> <td style="padding: 5px;">бірліктер</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">2</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">6</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">+</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">9</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">1</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">+</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">0</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">3</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">5</td> </tr> </table> <p>Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>	ондықтар	бірліктер	2	6	+	9	1	5	+	0	3	5
ондықтар	бірліктер													
2	6													
+	9													
1	5													
+	0													
3	5													
Оқушы қосу теңдіктерінде жетіспейтін сандарды таба ала ма?	4	<p>Оқушыларға байланыстырушы текшелер мен ондық жақтауды беріңіз. Олардан сұрақта берілген теңдеулерді модельдеуді сұраңыз.</p> <p>Айтыңыз: Маған 18 текшені көрсетіңіз. (Оқушылар ондық жақтаудың 1-еуін және 8 бос текшені көрсетуі керек.)</p> <p>Айтыңыз: Маған тағы 8 текшені көрсетіңіз.</p> <p>Сұраңыз: Бос текшелерге қараңыз. Олардың 10-ын 1 ондық жақтауға айырбастай аламыз ба? (Иә.)</p> <p>Сұраңыз: Қанша бос сүйек қалды? (6)</p> <p>Сұраңыз: 18 + 8 = 20 + □. Теңдеуде қандай сан жетіспейді? (6)</p> <p>Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>												

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

9-тапсырма

1 Қосуды орында.

$9 + 3 = 12$

$12 + 10 = 22$

2 Қосуды орында.

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

$19 + 2 = 21$

$4 + 27 = 31$

3 Қосуды орында.

ондық бірлік	
2	6
+	9
3	5

 $26 + 9 = 35$

ондық бірлік		
		5
+	1	7
	2	2

 $5 + 17 = 22$

- 4 Берілген теңдік дұрыс болатындай етіп белгісіз санды тап.

$18 + 8 = 20 + 6$

$9 + 29 = 8 + 30$

$18 + 8 = 16 + 10$

$9 + 29 = 10 + 28$

- 5 төмендегі әдіс арқылы $17 + 7$ өрнегінің мәнін тапты.

ондық бірлік		
	1	7
+		7
	1	4
+	1	0
	2	4

Демек, $17 + 7 = 24$.

Қосу үшін -ның әдісін қолдан.

$$26 + 6$$

	бірлік	ондық
	2	6
+		6
	1	2
+	2	0
	3	2

$$9 + 19$$

	бірлік	ондық
		9
+	1	9
	1	8
+	1	0
	2	8

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

10-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

- Екі таңбалы екі санды ондықтан аттап қоса алу

Материалдар:

- байланыстырушы текшелер
- сандары бар карточкалар (0-ден 9-ға дейін)

10 С а б а қ Ондықтан аттап қосу

Кіріспе тапсырма

 маркалар жинайды.

Алғашында онда

бар еді.

Содан кейін ол

сатып алады.

Соңында барлық маркалардың санын қалай табуға болатындығын ойластырып көр.

Достарымыздың ойы

 жолы

Б
Е
Т

40

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз Кристе қалған маркалардың санын қалай анықтауға болатынын талқылаймыз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Оның басында қанша маркасы бар?

- Ол қанша марка сатып алады?
- Сіз қалай қосасыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан Кристе қалған маркалардың жалпы санын санау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар жалпы санды табу үшін тапсырмадағы барлық маркаларды санай алады. Кейбіреулер олардың

қалай қайта жиналатынын және қосылатынын көрсету үшін байланыстырушы текшелерді пайдалана алады. Кейбіреулер жалпы санды табу үшін элементтерді қосу және қайта топтау үшін стандартты баған әдісін қолдануы мүмкін. Кейбіреулер сандық байланыстарды қолдана алады және 15-ті 13 және 2-ге бөле алады. Содан кейін олар 20-ны алу үшін 2 және 18-ді қосып, 13 және 20-ны 33-ке тең деп айтады.

Талқылау жасау

- Мәселені қайталау арқылы талқылауды ұйымдастырыңыз. Тақтаға “ $15 + 18 = \square$ ” деп жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 15 және 18 марканы қалай қосуға болады?
- Оқушылардан 15 және 18-ді көрсету үшін байланыстырушы текшелерді қолдануды сұраңыз. Сандарды стандартты бағанға жазыңыз.
- **Сұраңыз:** Дұрыс қосыңыз. 5 бірлік және 8 бірлік дегеніміз не? (13 бірлік)
- **Сұраңыз:** Стандартты бағанға 13-ті қалай жазамыз?
- Оқушыларға төмендегі қате мысалды көрсетіп, қатені анықтауды сұраңыз. (Оқушылар әр бағанда тек 1 сан болуы керек деп айта алуы керек.)

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
		13

- **Сұраңыз:** бірліктер саны 10-нан асқанда не істейміз?
- Оқушыларды 13 бірлікті қалай қайта топтастыру керектігін көрсетуге және оны стандартты бағанға жазуға шақырыңыз. (Оқушылар 10 текшені 1 ондық жақтауға ауыстырып, 13 - ті 1 ондық және 3 бірлік деп айтуы керек.)

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3

- **Сұраңыз:** бізде 15 - те қанша ондық бар? 18 ше? (1 ондық + 1 ондық = 2 ондық) (“13” астына “20” деп жазыңыз.)

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3
+	2	0

- **Сұраңыз:** 13-тен 1-ді қосқаннан кейін қанша ондық қалды? (3 ондық)
- **Сұраңыз:** 3 ондық және 3 бірлік дегеніміз не? (33)
- **Теңдікті контексте оқыңыз:** Алдымен Кристе 15 марка болды. Содан кейін ол 18 марканы сатып алады. Нәтижесінде оның маркасы 33 болды.

Жұмыс тақтасы

10-шы сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$15 + 18 = \boxed{33}$$

Ондықты қосу.

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3

Бірлікті қосу.

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3
+	2	0

Мәндерді қосу.

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3
+	2	0
	3	3

Журналға ұсыныс

Атауы: Атын өзгерту арқылы қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: $26 + 14$ өрнегіне есеп құрастырамыз және мәселені қалай шешетініңізді түсіндіріңіз.

Оқушының жұмысы:

Керлиде 26 қызыл бұршақ болды. Спайки оған тағы 14 қызыл бұршақ берді.
Керлиде қанша қызыл бұршақ бар?

	ондық	бірлік	26 – 2 ондық және 6 бірлік.
	2	6	14 – 1 ондық және 4 бірлік.
+	1	4	6 бірлік және 4 бірлік 10 бірлік.
	1	0	10 бірліктің атын 1 ондыққа және 0 бірлікке өзгертіңіз.
+	3	0	1 ондық және 3 ондық 4 ондықты құрайды.
	4	0	4 ондық және 0 бірлік 40 - пен бірдей.

Керлиде 40 қызыл бұршақ бар?

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

- Жақтауды жасау кезінде сандарға қосылатын текшелерді орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 15-1 ондық және 5 бірлік.
- **Сұраңыз:** 15-тегі “1” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 15-тегі “5” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “1” және “5” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше “1” және “5” сандарының жанына ондық жақтаудың біреуін 5 текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 18-1 ондық және 8 бірлік.
- **Сұраңыз:** 18-дегі “1” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 18-дегі “8” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “1” және “8” деп жазыңыз. Сәйкесінше “1” және “8” сандарының жанына он негізгі шаманың 1 блогын және 8 текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді қосыңыз. 5 бірлік + 8 бірлік = 13 бірлік.
- 13 бірлікті 10 бірлікке және 3 бірлікке бөліп, “10 бірлікті” он негізгі шаманың 1 блогына айырбастаңыз. Біз 10 бірліктің атын 1 ондыққа өзгертеміз.
- **Айтыңыз:** 13 бірлік 1 ондық пен 3 бірлікпен бірдей.
- “Ондықтар” бағанына “1” және “бірліктер” бағанына “3” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондық қосыңыз. 1 ондық + 1 ондық + 1 ондық = 3 ондық.
- Мәнін “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 15 + 18 дегеніміз не?

Озат оқушыларға тапсырма

Ұсыныс 1:

Олардан сандық сілтеме арқылы $15 + 18$ -ді көрсетуін сұраңыз. (Оқушылар 15-ті 10-ға және 5-ке бөле алады; 18-ді 10-ға және 8-ге бөле алады. Содан кейін олар 13 бірлік шығу үшін 5 бірлік пен 8 бірлікті қосады, содан кейін оларды 10 және 3-ке бөледі. Олар сандық жақтауда 10-ның үш цифры бар екенін көре алуы керек. Оларды 3 бірлікпен біріктіре отырып, олар жауап ретінде 33 ала алуы керек.)

Ұсыныс 2:

Оқушылардан 2 таңбалы сан басқа 2 таңбалы санға қосылған кезде бірліктердің атын өзгертуді қамтитын басқа қосу теңдіктерін құруды сұраңыз. Олардан мәселелерді шешу үшін жасалған қадамдарды сөзбен сипаттауды сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:**
  - Ли На оған қосуға көмектесу үшін ондық жақтаулар мен текшелерін пайдаланды. Солай емес пе?
  - Ол алдымен Кристиң маркаларының санын көрсету үшін он негізгі элементтің 1 блогын және 5 бос текшені пайдаланды. Солай емес пе?
  - Ол қрис сатып алатын маркалардың санын көрсету үшін 1 ондық жақтау мен 8 бос текшесі бар 1 ондық жақтауды қолданады. Солай емес пе?

10 Сабақ Ондықтан аттап қосу

Кіріспе тапсырма

маркалар жинайды.

Алғашында онда

бар еді.

Содан кейін ол

сатып алады.

Соңында барлық маркалардың санын қалай табуға болатындығын ойластырып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

15

18

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Ли Наның тәсілін жалғастыра отырып, сұраңыз:

- Ол ондықтарды қосудан бастады. Біз де осы қадамнан бастадық па?
- $5 \text{ бірлік} + 8 \text{ бірлік} = 13 \text{ бірлік}$ тең. Біз мұны түсіндік пе?
- Ол 13 бірлікті 1 ондыққа және 3 бірлікке өзгертті. Ол "ондықтар бағанында" 1 "және" бірліктер "бағанында" "3" деп жазды. Солай емес пе?

• Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:

- Қосыңыз. 5 бірлік 8 бірлікпен бірге 13 бірлікке тең.
- Олардың атын өзгертіңіз.
- $13 \text{ бірлік} = 1 \text{ ондық} + 3 \text{ бірлік}$.

• Оқушыларға стандартты баған әдісін қолданған кезде алдымен бірліктерді қосу керек екенін ескертіңіз.

• Сұрау арқылы 3-қадамға өтіңіз:

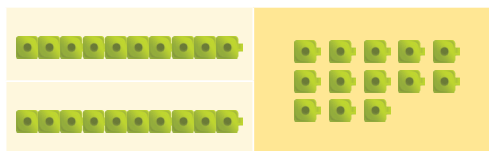
- Бірлік қосылғаннан кейін және бірліктердің атын өзгерткеннен кейін ол ондық қосуға көшті. Солай емес пе?
- Ол стандартты бағанға 20-деп жазды. Ол "20" қайдан келеді? (Кейбір оқушылар "20" - бұл 15-Тегі ондық және 18-дегі 1 ондық деп айтуы мүмкін. Оқушылар алдымен 5 бірлік пен 8 бірлікті қосатынымызды, содан кейін 2 ондықты қосатынымызды ескеруі керек (1 ондық және 1 ондық).)

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Оқушыларға 30-ды 30 бірлік ретінде емес, 3 ондық деп санау керектігін ескертіңіз, өйткені олар өзгерді.

1-қадам

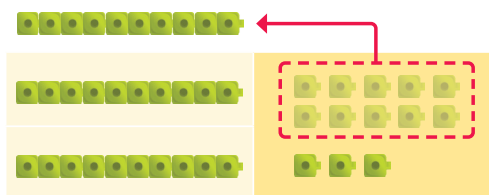
Бірліктерді қос.
 $5 \text{ бірлік} + 8 \text{ бірлік} = 13 \text{ бірлік}$

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3

2-қадам

Бірліктерді ондықтар мен бірліктер деп өзгерт.
 $13 \text{ бірлік} = 1 \text{ ондық} + 3 \text{ бірлік}$

Жалпы қате (қателер):

Кейбір оқушылар стандартты бағанға сандарды қате қойып, $15 + 18 = 213$ деп айтуы мүмкін.

Мысалы:

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	2	13

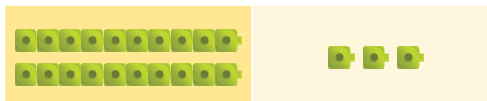
Шешім: Оларға 13 бірлікті 1 ондыққа және 3 бірлікке қайта топтастыру керектігін ескертіңіз. Бұл 1 ондық қолданыстағы 2-ге қосылады, нәтижесінде 3 ондық пайда болады. Сонымен, жауап 213 емес, 33 болуы керек.

Достарымыздың ойы

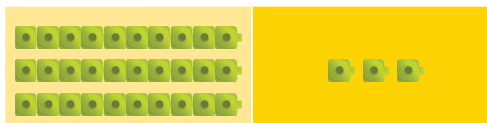
- 4-қадамға өтіңіз.
- **Оқушылардан сұраңыз:** ол 33 шығу үшін 13 пен 20-ны қосты. Біз бірдей жауап алдық па?
- **Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:**
  - Бірліктерді қосыңыз. 3 бірлік 0 бірлікпен бірге 3 бірлікке тең.
  - Ондықтарды қосыңыз. 1 ондық 2 ондықпен бірге 3 ондыққа тең.
- **Сұраңыз:** 15 + 18 дегеніміз не?
- **Оқушылардан теңдікті контексте қайта оқуды сұраңыз:** алдымен Кристе 15 марка болды. Содан кейін ол 18 марканы сатып алады. Нәтижесінде оның 33 маркасы болды.

3-қадам Ондықтарды қос.

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3
	2	0

4-қадам Нәтижелерді қос.

	ондық	бірлік
	1	5
+	1	8
	1	3
+	2	0
	3	3

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Оқушылардан теңдікті контексте қайта оқуды сұраңыз: алдымен Кристе 15 марка болды. Содан кейін ол 18 марканы сатып алады. Нәтижесінде оның 33 маркасы бар.

Жаттығу уақыты

- Оқушылардан жұппен жұмыс істеуді сұраңыз және оларға сандары бар карталарды беріңіз (0-ден 9-ға дейін).
- Олардан 5 түрлі саннан қосу теңдігін құруды сұраңыз. Қажет болса, көрнекілік үшін ынталандыру әрекеттерін қол жетімді етуді жалғастырыңыз.

Бірліктерді қос.

$$15 + 18 = 13 + 20$$

Ондықтарды қос.

Нәтижесінде оның 33 маркасы бар.

Жаттығу уақыты

Жұптық жұмыс.

Қосу теңдігін құр.

$$1 \square + 1 \square = \square \square$$

Әр түрлі цифрларды қолдан.

Қажетті заттар:

сандық карталар

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- Оқушыларға байланыстырушы текшелер мен ондық жақтауды беріңіз.
- 1-сұраққа келетін болсақ, еріктілерді сыныпқа екі таңбалы сандарды қалай қосатынын көрсетуге шақырыңыз. Олардан қадамдарды түсіндіруді сұраңыз. Олар сондай-ақ түсіндірмелерінде ондық жақтауларды пайдалана алады.
- 2-сұрақта оқушылар екі таңбалы сандардың қосындысының орнына жетіспейтін сандарды табуы керек. Оқушылардан 20-ны алу үшін теңдіктің сол жағында қандай санды қолдану керектігін ойластыруды сұраңыз.
- 3-сұрақта оқушылардан қосымша есеп құрастыруды сұраңыз. Сіз оларды стандартты баған әдісімен шешуге шақыра аласыз.

Мысалы:

Кеште 18 бала мен 16 ересек адам бар.

	ондық	бірлік
	1	8
+	1	6
<hr/>		
	1	4
+	2	0
<hr/>		
	3	4

Онда барлығы 34 адам бар.

Сараланған оқыту

Жетілдірілген оқушыларға қарсы түру

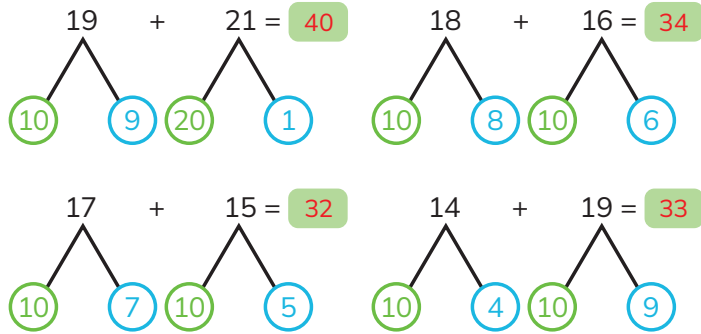
Олардан $18 + 16$ -ны қосу, содан кейін азайту арқылы шешуін сұраңыз. (Кейбір оқушылар " $20 + 16 = 36$ " деп жаза алады, содан кейін " $36 - 2 = 34$ ". Олар сондай – ақ " $18 + 20 = 38$ ", содан кейін " $38 - 4 = 34$ " деп жаза алады.)

Жетек жұмыс

1 Қосу амалын орында.

Өзіңе көмек үшін пайдалан.

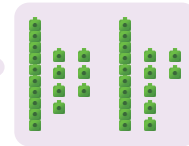

2 Әр дұрыс санды жаз.

$$18 + 19 = \boxed{17} + 20$$

$$17 + 17 = 20 + \boxed{14}$$

$$17 + 19 = \boxed{36}$$

3 Шешеуі $18 + 16$ болатындай есеп құрастыр. $18 + 16 = 34$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 10-тапсырманы орында, 28-30 беттер.

БЕТ

44

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет																																																			
Оқушылар өз бетімен қосу амалын жасай алады ма?	1, 2	Оқушыларға 1-сұраққа көмектесу үшін бір таңбалы сандар мен 10-ға еселік сандарды қосу тәсілдерін қайталаңыз. Оқушылардан 2-сұрақты шешу үшін 1-сұраққа жауаптарын қалай пайдалануға болатындығы туралы ойлануын сұраңыз. (Мысалы, оқушылар “7 + 4” бірліктерін және “10 + 10” ондықтарын қосу арқылы “17 + 14 = □” шеше алады. 1-сұрақтан олар “7 + 4 = 11” және “10 + 10 = 20” екенін біледі. Сонымен, “17 + 14 = □” шешу үшін олар 31 шығу үшін 11 және 20-ны қосады. Оқушылардан сол әдісті қолдана отырып, басқа сұраққа жауап беруін сұраңыз.																																																			
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, қоса ала ма?	3	<p>Келесі жақтауды қамтамасыз ете отырып, оқушыларға ондық текшелер арқылы қолдау көрсетіңіз.</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосыңыз. 5 бірлік + 6 бірлік = 11 бірлік.</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қайта топтаңыз. ондық бірліктер</p> <table style="margin-left: 20px;"> <tr> <td>11 бірлік = 1 ондық және 1 бірлік.</td> <td>1</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>10 текшені 1 ондық блокқа айырбастаңыз.</td> <td>+</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Ондықтар бағанына “1” және бірліктер бағанына “1” деп жазыңыз.</td> <td></td> <td>6</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td><hr/></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>1</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>1</td> </tr> </table> <p>Сұраңыз: 15 және 16-да қанша ондық бар? ондық бірліктер (2 ондық.)</p> <table style="margin-left: 20px;"> <tr> <td></td> <td>1</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td></td> <td>+</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>6</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td><hr/></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>1</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>1</td> </tr> <tr> <td></td> <td>+</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>0</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td><hr/></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>3</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>4</td> </tr> </table> <p>Айтыңыз: 2 ондық төмен түсіріңіз.</p> <p>Айтыңыз: Ондықтарды қосыңыз. 1 ондық + 2 ондық = 3 ондық.</p> <p>Сұраңыз: 3 ондық және 1 бірлік дегеніміз не? Мәнін “ондықтар” бағанына жазыңыз.</p> <p>Сұраңыз: 15 + 16 дегеніміз не?</p> <p>Оқушылардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p> <p>Оқушы сандық байланыстарды немесе стандартты баған әдісін қолдана отырып, қоса ала ма?</p>	11 бірлік = 1 ондық және 1 бірлік.	1	5	10 текшені 1 ондық блокқа айырбастаңыз.	+	1	Ондықтар бағанына “1” және бірліктер бағанына “1” деп жазыңыз.		6			<hr/>			1			1		1	5		+	1			6			<hr/>			1			1		+	2			0			<hr/>			3			4
11 бірлік = 1 ондық және 1 бірлік.	1	5																																																			
10 текшені 1 ондық блокқа айырбастаңыз.	+	1																																																			
Ондықтар бағанына “1” және бірліктер бағанына “1” деп жазыңыз.		6																																																			
		<hr/>																																																			
		1																																																			
		1																																																			
	1	5																																																			
	+	1																																																			
		6																																																			
		<hr/>																																																			
		1																																																			
		1																																																			
	+	2																																																			
		0																																																			
		<hr/>																																																			
		3																																																			
		4																																																			
Оқушы сандық байланыстарды немесе стандартты баған әдісін қолдана отырып, қоса ала ма?	4	<p>Оқушыларға жақтауды пайдалана сандық байланыстар арқылы қосуды үйретіңіз.</p> <p>Айтыңыз: Лина 12 және 19-ды ондықтар мен бірліктерге бөлді. 12 – 10 және 2. 19 – 10 және 9.</p> <p>Айтыңыз: Ол алдымен ондықтарды қосты. 10 + 10 = 20</p> <p>Айтыңыз: Содан соң, бірліктерді. 2 + 9 = 11</p> <p>Айтыңыз: Ол ақырында нәтижелерді қосты. 20 + 11 = 31</p> <p>Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>																																																			

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

10-тапсырма**1** Қосуды орында.

$7 + 4 = 11$

$10 + 10 = 20$

$8 + 9 = 17$

$20 + 10 = 30$

2 Қосуды орында.

$17 + 14 = 31$

$18 + 19 = 37$

3 Қосуды орында.

ондық бірлік	
1	5
+	1 6
3	1

$15 + 16 = 31$

$14 + 16 = 30$

ондық бірлік	
1	8
+	1 2
3	0

$18 + 12 = 30$

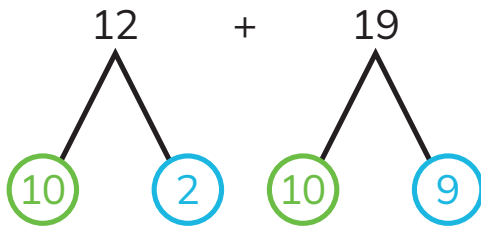
$19 + 12 = 31$

4

төмендегі екі әдіс арқылы $12 + 19$
өрнегінің мәнін тапты.

1 тәсіл

$$10 + 10 = 20$$

$$2 + 9 = 11$$

$$12 + 19 = 31$$

2 тәсіл

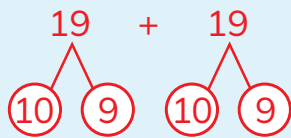
ондық бірлік

	1	2
+	1	9
	2	0
+	1	1
	3	1

$$12 + 19 = 31$$

Қосу үшін -ның көрсеткен екі әдісінің біреуін қолдан.

$$19 + 19 = 38$$

$$10 + 10 = 20$$

$$9 + 9 = 18$$

$$19 + 19 = 38$$

$$16 + 16 = 32$$

бірлік ондық

$$\begin{array}{r} 1 \quad 6 \\ + \quad 1 \quad 6 \\ \hline 2 \quad 0 \\ + \quad 1 \quad 2 \\ \hline 3 \quad 2 \end{array}$$

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

11-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

- Бір таңбалы санды екінші таңбалы санға ондықтан аттап қоса алу

Материалдар:

- байланыстырушы текшелер

11 С б а қ а з а й т у Ондықтан аттап азайту

Кіріспе тапсырма

есептер жинайды.

$$23 - 5$$

Шешуі 23 – 5 болатындай есеп құрастыр.

Достарымыздың ойы

құрастырған есебі

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

45 Б Е Т

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз $23 - 5$ өрнегі үшін қандай оқиға ойлап табуға болатынын талқылаймыз. Бір-біріңізге өз оқиғаларыңыз туралы айтыңыз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Біз қандай есептер құрастыра аламыз?

- Сіз қалай азайтасыз?
- Оқушыларға қате мәлімдеме беріңіз: Кэти 5-тен 3 бірлікті алып тастады. Бұл дұрыс па? Неліктен? (Оқушылар өрнек $23 - 5$ болғандықтан, біз 3 емес, 5-ті алып тастауымыз керек деп айтуы мүмкін.)

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан азайту тәсілдерімен бөлісуді сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Оқушылар сандық кесте мен сандық сызықты пайдаланып кері санақ жүргізе алады. Кейбіреулер 23-ті 2 ондыққа және 3 бірлікке бөліп, он жақтауды сызып, содан кейін ондықтың 5 қарындашын сызып тастай алады. Кейбіреулер бірліктерден 3 қарындашты және ондық қарындаштан 2 қарындашты сызып тастауы мүмкін. Кейбіреулер сандық құрам құрып, ондықпен азайту әдісін қолдана алады.

Талқылау жасау

- “ $23 - 5 = \square$ ” жазыңыз және сұраңыз: 23-тен 5-ті қалай азайтамыз?
- Сандар құрамын жазыңыз және оқушылардан 23-ті қалай бөлуге болатынын сұраңыз. (Кейбіреулер бұрынғы тәжірибелеріне сүйене отырып, 23-ті 20 және 3-ке бөлуі мүмкін.)
- **Айтыңыз:**
  - 5 бірлікті 3-тен алып тастау мүмкін емес, өйткені олар жеткіліксіз.
  - Біз 23-ті 13 және 10-ға бөлуіміз керек. Енді біз 10 бірліктен 5 бірлікті алып тастай аламыз.

- Біз 10-ды 5-ке жақын жазуымыз керек, өйткені алдымен оларды азайтамыз.
- Оқушыларға 18 шығу үшін 13-ке 5 қосу керектігін ескертіңіз.
- Содан кейін оларды стандартты баған әдісін қолданып, азайтыңыз. Оқушылардан 23-ті көрсету үшін ондық жақтауды пайдалануды сұраңыз. Сандарды стандартты бағанға жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді азайтыңыз.
- Олардан сұраңыз: Біз 3-тен 5-ті азайта аламыз ба? Неліктен? Олар жеткілікті ме?

• Айту арқылы түсіндіріңіз:

- 23-те 2 ондық бар. Біз 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгерте аламыз. (“2” санын сызып тастаңыз және оны ондық бөлшектегі “1” - ге ауыстырыңыз.)
- 10 бірлік пен 3 бірлік 13 бірлікті құрайды. (“3” санын сызып тастаңыз және оны сол жерде “13” - ке ауыстырыңыз.)
- **Сұраңыз:** Қазір 5-ті азайту үшін бірліктер жеткілікті ме?
- **Айтыңыз:** Ондықтарды азайтыңыз. 1 ондық – 0 ондық = 1 ондық. 1 ондық 8 бірлікпен бірге 18-ді құрайды.

Жұмыс тақтасы

11-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$23 - 5 = \boxed{18}$$

ондық бірлік

	1	13
	~~2~~	~~3~~
-		5
	1	8

Журналға ұсыныс

Тақырып: Ондықтан аттамай азайту

Күні: _____

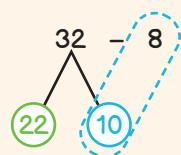
Ұсыныс

Айтыңыз: $32 - 8$ өрнегі үшін есеп құрастырыңыз және шығару жолын көрсетіңіз.

Оқушының жұмысы:

Керлидің 32 қызыл бұршағы болды. Ол Спайкиге 8 қызыл бұршақты берді.
Керлиде неше қызыл бұршақ қалды?

1-әдіс:

$$\begin{aligned} 10 - 8 &= 2 \\ 22 + 2 &= 24 \end{aligned}$$

Керлиде 24 қызыл бұршақ қалды.

2-әдіс:

	ондық	бірлік
	$\overset{2}{\cancel{3}}$	$\overset{12}{\cancel{2}}$
-		8
	2	4

Жалпы қате (қателер):

$32 - 8 = 36$. Оқушылар 8-ді 2-ден азайтуға болмайтынын байқауы мүмкін, сондықтан олар 8-ден 2-ні азайтып, 6-ы дей алады.

Шешім: Бағандап, азайтуда керісінше емес, жоғарыдан төменге қарай орындалуы керек екенін атап өтіңіз. Егер бірлік жеткіліксіз болса, онда біз ондықтың ішінен 1 ондықты алып, оның атын 10 бірлікке өзгертуіміз керек.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Ұсыныс 1:

Оларға ондықтан аттамай қосу керектігін еске түсіріңіз, мұнда 10 бірлік 1 ондыққа өзгертіледі. Сол сияқты, 1 ондықты 10 бірлік деп өзгертуге болады. Біріктіру және бөлу процестерін көрсету және атауды қалай өзгертуге болатынын көрсету үшін қосылатын текшелерді пайдаланыңыз.

Ұсыныс 2:

Келесі жақтауды жасай отырып, текшелерді сандарға орналастырыңыз.

- **Айтыңыз:** 23-2 ондық және 3 бірлік.
- **Сұраңыз:** 23-тегі “2” санының орны қандай? (ондық)
- **Сұраңыз:** 23-тегі “3” санының орны қандай? (бірлік)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “2” және “3” деп жазыңыз
- Сәйкесінше “2” және “3” сандарының жанына ондық жақтаудың 2 блогын және 3 текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 5-0 ондық және 5 бірлік.

- **Сұраңыз:** 5 санындағы 5-тің разряды қандай? (бірліктер)
- “Бірліктер” бағанына “5” жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді азайтыңыз. Төменгі санды алу үшін жоғарғы санды пайдаланыңыз.
- **Сұраңыз:** 3 бірлік-5 бірлік. 5 бірлікті азайту үшін 3 бірлікті пайдалана аламыз ба? Олар жеткіліксіз болған кезде не істейміз? Қайдан аламыз?
- **Айтыңыз:** Ондық қатардағы саннан 1 ондықты алыңыз. 2-ні сызып, оны “1” - ге ауыстырыңыз.
- **Айтыңыз:** 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгертіңіз. 10 бірлік және 3 бірлік 13 бірлік. “3” сызып, оны “13” - ке ауыстырыңыз.
- **Сұраңыз:** Енді азайта аламыз ба? 13 бірлік 5 бірлік дегеніміз не?
- Айырмашылықты “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарды азайтыңыз. 1 ондық – 0 ондық = 1 ондық.
- Айырмашылықты “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 23 – 5 дегеніміз не?

Озат оқушыларға тапсырма

Ұсыныс 1:

Оқушылардан атын өзгертуді қажет ететін басқа азайту теңдікті құруды сұраңыз және басқа оқушылардан оларды сандық құрам әдісін, сондай-ақ стандартты баған әдісін қолдана отырып, шешуін сұраңыз.

Ұсыныс 2:

Оқушылардан “38 – 2” мен “32 – 8” арасындағы айырмашылықты түсіндіріп, әрқайсысын қалай шешетінін көрсетуін сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылардан Матеоның әңгімесін дауыстап оқуын сұраңыз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:**
  - Бұл қандай есеп? (Оқушылардан бұл бүкіл есептің бір бөлігі екенін анықтауды сұраңыз.)
  - Біз азайту арқылы нені табамыз? (Оқушылар 23 - ті "бүтін", ал 5 - ті "бір бөлік" деп айта білуі керек. 23-тен 5-ті алып тастағанда, біз көк қарындаштардың саны болып табылатын басқа "бөлікті" таба аламыз.)
  - Матео есептегіштер мен ондық блокты қолданды. Солай емес пе?
  - Ол сондай-ақ сандық құрамды қолданды, бұл оған азайтуға көмектесті. Солай емес пе?
  - Ол 23-ті 13 пен 10-ға бөлді. Ол 10-ды 5 5-ке жақындатты. Солай емес пе?
  - Ол 10-нан 5-ті алып тастады, содан кейін 13-ке дауапты қосып, 18-ге ие болды. Солай емес пе?
- **Оқушылардан Дженнің әңгімесін дауыстап оқуын сұраңыз:** Бұл қандай есеп? (Оқушылардан бұл салыстыру есебі екенін анықтауды сұраңыз.)

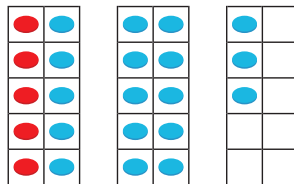

құрастырған есебі

23 қарындаш бар.

5 қызыл.

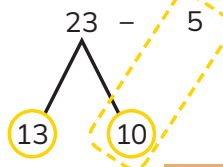
Қалғандары көк.

10-нан азайт.

$$10 - 5 = 5$$

$$5 + 13 = 18$$

$$23 - 5 = 5 + 13$$

18 көк қарындаш бар.

құрастырған есебі

23 қарындаш бар.

Менде 5 қарындаш кем.

46

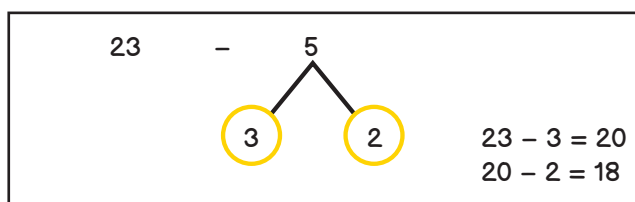
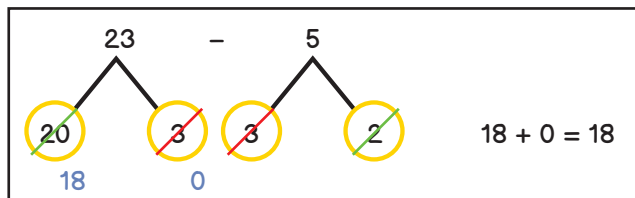
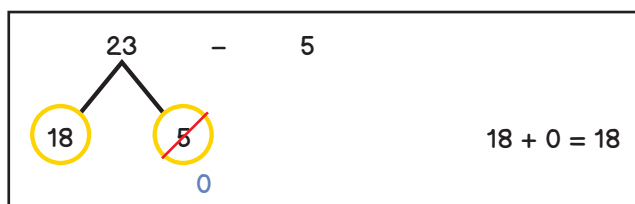
11-тарau

40-қа дейінгі қосу және азайту

Сараланған оқыту

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан сандық байланыстарды пайдаланып, азайтудың басқа жолдарын табуды сұраңыз.

Достарымыздың ойы

• Дженнің есебін жалғастыра, сұраңыз:

- Алып тастағанда не аламыз? (Оқушылар Роберттің 23 қарындашы бар, ал Дженде 5 қарындаш кем болғандықтан, біз Дженнің қарындаштарының санын азайту арқылы таба аламыз деп айта білуі керек.)
  - Джен азайтуды жеңілдету үшін байланыстырушы текшелер мен орнын пайдаланды. Солай емес пе?
  - 3 бірлік 5 бірліктен кем. Сонымен, бірінші кезеңде ол 1 ондықты 10 бірлікке өзгертті. Сіз мұны байқадыңыз ба?
  - Ол сондай-ақ 23-ті 10-ға және 13-ке бөлу үшін сандық құрам жасады. Бұл дұрыс па?
  - Оқушылардың назарын стандартты бағанға аударыңыз және сұраңыз:
- “Ондықтар” бағанында ол “2” - ні сызып тастап, оны “1” - ге ауыстырды. “Бірліктер” бағанында ол “3” - ті сызып тастап, оны “13” - ке ауыстырды. Неліктен? (Оқушыларға 23-ті 1 ондыққа және 13 бірлікке ауыстырған кезде, біз оны стандартты бағанда да көрсететінімізді түсіндіріңіз.)

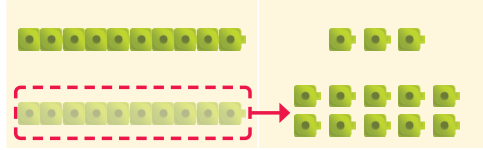
- **Екінші қадамда ол бірліктерді азайтты:** 13 бірлік – 5 бірлік пен 8 бірлікке тең. Ол “бірліктер” бағанына “8” деп жазды. Солай емес пе?

• Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:

- 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгертіңіз.
  - Бірліктерді азайтыңыз.
  - 13 бірлік – 5 бірлік = 8 бірлік.
- Оқушыларға стандартты баған әдісін қолданған кезде алдымен бірліктерді азайту керектігін ескертіңіз.

1-қадам

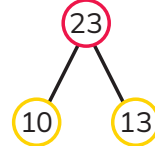
1 ондықты 10 бірлікке өзгерт.

ондық	бірлік
~~1~~	~~13~~

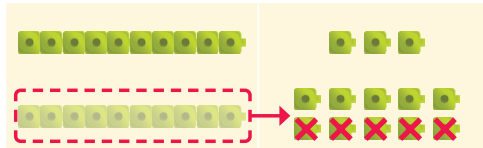

Біз сандар жұбын былай да жаза аламыз.

2-қадам

Бірліктерді азайт.
13 бірлік – 5 бірлік = 8 бірлік

ондық	бірлік
~~1~~	~~13~~
-	5
	8

$$13 - 5 = 8$$

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

47

БЕТ

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Сұрау арқылы 3-қадамға өтіңіз:

- Бірліктерді азайтқаннан кейін, ол ондықтарды азайтқаннан көшті. Солай емес пе?
- Қазір “ондықтар” бағандарында неше ондық бар?

• Оқушылардан сізбен бірге оқуды сұраңыз: Ондықты азайтыңыз. 1 ондық – 0 ондық = 1 ондық.

• Сұраңыз: 1 ондық және 8 бірлік дегеніміз не?

• Оқушылардан теңдікті контексте оқуды сұраңыз: Роберттің 23 қарындашы бар. Дженнің Робертке қарағанда 5 қарындашы кем. Дженде 18 қарындаш бар.

Жетек жұмыс

1-сұрақ оқушылардан сандық байланыстарды азайту үшін пайдалануды талап етеді. Олардың сандарды басқа санға және ондыққа бөлетінін байқаңыз (мысалы, 34 24 және 10-ға бөлінеді). Сіз оқушылардан неге 30 немесе 4 емес екенін сұрай аласыз. Олар 4 бірліктің 8 бірліктен кем екенін көре алуы керек, сондықтан біз 4 бірліктен 8 бірлікті азайта алмаймыз. 10 - азайту үшін сандық байланыста “бөліктердің” бірі ретінде “10” болуы керек.

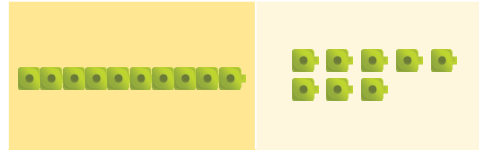
Сараланған оқыту

Озат оқушыларға тапсырма

1-сұраққа келетін болсақ, оқушылардан сандық байланыстарды пайдаланып азайтудың басқа жолдарын табуы сұраңыз.

3-қадам

Ондықтарды азайт.
1 ондық – 0 ондық = 1 ондық

ондық	бірлік
~~1~~ ~~2~~	~~13~~ ~~3~~
–	5
1	8

$$10 - 0 = 10$$

$$23 - 5 = 18$$

Менде 18 қарындаш бар.

Жетек жұмыс

1 Азайту амалын орында.

$$34 - 8 = 26$$

24   10

$$26 - 9 = 17$$

16   10

48

11-тарau

40-қа дейінгі қосу және азайту

$$34 - 8 = \square$$

~~30~~   ~~4~~
26   0

$$26 + 0 = 26$$

$$34 - 8 = \square$$

26   ~~8~~
0

$$26 + 0 = 26$$

$$34 - 8 = \square$$

4   4

$$34 - 4 = 30$$

$$30 - 4 = 26$$

Жетек жұмыс

• 2-сұрақ оқушылардан стандартты баған бойынша азайту әдісін қолдануды талап етеді. Оқушыларға төменгі санды азайту үшін жоғарғы санды қолданатынымызды ескертіңіз.

• Оқушылардан 2 - сұрақтағы жауаптарын қарап, сұраңыз:

- Теңдіктерге қараңыз. Олардың ортақ тұстары қандай? (Оқушылар екі жағдайда да 6-ны азайтқыш ретінде көрсетілгенін байқауы керек.)
  - Сұрақ “32” мен “23” арасындағы айырмашылық неде? (Оқушылардан 32-ден 23-ті азайтып, айырмашылық 9-ға тең ба, сұраңыз.)
  - “26” мен “17” арасындағы айырмашылық неде? (Оқушылар айырмашылық 9-ға тең деп айта алуы керек.)
- Оқушыларға азайтғышты арттыру нәтижені бірдей мөлшерге арттыратынын түсіндіру

• Сұраңыз: Азайтқыштың өсуі нәтижеге қалай әсер етеді?

• Оқушыларға азайтылатын теңдіктерді ұсыныңыз. (мысалы: $32 - 6 = \square$). Бұл өрнек оларға азайтқыштың артуы нәтижені бірдей жасауларына көмектеседі.

• 3-сұрақта оқушылар азайту туралы есеп құрастыру керек. Есепті шығару үшін олардан сабақта үйренген әдістердің кез келгенін пайдалануды сұраңыз. (Оқушылар 35-тен 9 қадам артқа санау үшін сандық сызықты немесе сандық диаграмманы қолдана алады. Кейбіреулер 35-ті 25-ке және 10-ға бөліп, 1 шығу үшін 10-нан 9 - алып тастап, 26 шығу үшін 25-ке 1-ді қосуы мүмкін. Кейбіреулер стандартты баған әдісі арқылы азайтуы мүмкін.)

2 Азайту амалын орында.

$$32 - 6 = 26$$

$$23 - 6 = 17$$

ондық	бірлік
2	12
~~3~~	~~2~~
-	6
2	6

ондық	бірлік
1	13
~~2~~	~~3~~
-	6
1	7

Нені байқадың?

3 Шешуі 35 – 9 болатындай есеп құрастыр.

$$35 - 9 = 26$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 11-тапсырманы орында, 31-33 беттер.

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

- Оларды байланыстырушы текшелермен қамтамасыз етіңіз. Нәтижені көрсету үшін олардан ондық блоктарды және бос текшелерді пайдалануды сұраңыз (мысалы, 32).
- Олардан ондық 1 блогты 10 бос текшеге айырбастауды сұраңыз.
- **Сұраңыз:** Қазір қанша бос текше бар?
- Олардан көрсетілген текшелер санын алып тастауды сұраңыз (мысалы, 6).
- **Сұраңыз:** Мұнда қанша ондық бар? Олардың барлығы қанша?

Бағалауға арналған бақылау тізімі

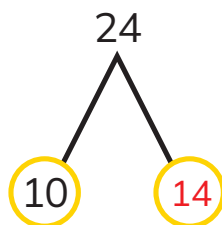
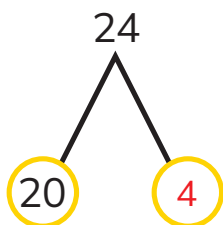
Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы сандық тапсырмаларды орындай ала ма?	1	Мұны қайталаңыз “бүтін бөлік = бөлік”. Оқушылардан жетіспейтін “бөлікті” “бүтін” бөлігінен алып тастауды сұраңыз (яғни 24). Оқушылардан 20 және 4 орнына 24-ті 10 және 14-ке қашан бөлу керектігін сұраңыз.
Оқушы өздігінен азайта ала ма?	2, 3	Оқушыларды сандық байланыстарды немесе азайту үшін стандартты баған әдісін қолдануға шақырыңыз. Сондай-ақ, әрбір азайтуды модельдеу үшін оларды байланыстырушы текшелермен қамтамасыз етуге болады.
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, азайта ала ма?	4	Оқушыларды ондық блок және байланыстырушы текшелермен қамтамасыз етіңіз. Айтыңыз: Бірліктерді азайтыңыз. 1 бірлік 7 бірліктен аз, сондықтан біз 1 бірліктен 7 бірлікті азайта алмаймыз (1 бірліктен 7 бірлікті азайтыңыз). Біз 3 ондықтың 1 ондығын алып, оның атын 10 бірлікке өзгертуіміз керек. Оқушылардан 31-дің 1 блогын 10 текшеге айырбастауды сұраңыз. Сұраңыз: “Ондықтар” бағанында қанша ондық қалды? (“3” - ті сызып тастаңыз және оны “2” - ге ауыстырыңыз.) Сұраңыз: Қазір олардың саны қанша? (“1” - ді сызып тастаңыз және оны “11” - ге ауыстырыңыз.) Айтыңыз: Бірліктерді азайтыңыз. 11 бірлік – 7 бірлік = 4 бірлік. Айтыңыз: Ондықтарды азайтыңыз. 2 ондық – 0 ондық = 2 ондық. Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарындағы айырмашылықты жазыңыз. Сұраңыз: 2 ондық және 4 бірлік дегеніміз не? Сұраңыз: 31 – 7 дегеніміз не? Оқушылардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруін сұраңыз.
Оқушы сандарды сандық байланыстар арқылы бөлу және / немесе стандартты баған әдісін қолдану арқылы азайта ала ма?	5	Оқушыларға 1-әдіс бойынша азайтуды үйретіңіз. Сұраңыз: 21 – 2. Роберт үлкен санды қалай бөлді? (Оқушылар оның ондықтар мен бірліктердің орнына 21-ді 10-ға және 11-ге бөлгенін байқауы керек.) Сұраңыз: Ол 2-ні қай саннан азайтты? 10 немесе 11? (Ол 8 шығу үшін 10-нан 2-ні алып тастады.) Сұраңыз: Ол қандай екі санды қосты? (Ол 8-ді 11-ге қосып, 19 деді.) 4-сұрақта көрсетілген қадамдарға жүгіну арқылы оқушыларды 2-әдіс бойынша азайтуға үйретіңіз.

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

11-тапсырма

- 1 Түсіп қалған сандарды қой.

- 2 Азайтуды орында.

$10 - 7 = 3$

$24 - 7 = 17$

$34 - 7 = 27$

- 3 Азайтуды орында.

$27 - 9 = 18$

$34 - 8 = 26$

$40 - 7 = 33$

- 4 Азайтуды орында.

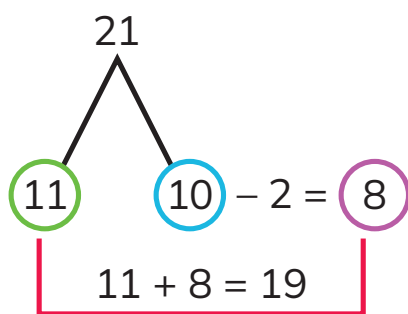
ондық	бірлік
~~3~~	~~1~~
—	7
2	4

$31 - 7 = 24$

$32 - 7 = 25$

- 5 төмендегі екі әдіс арқылы $21 - 2$ өрнегінің мәнін тапты.

1 тәсіл

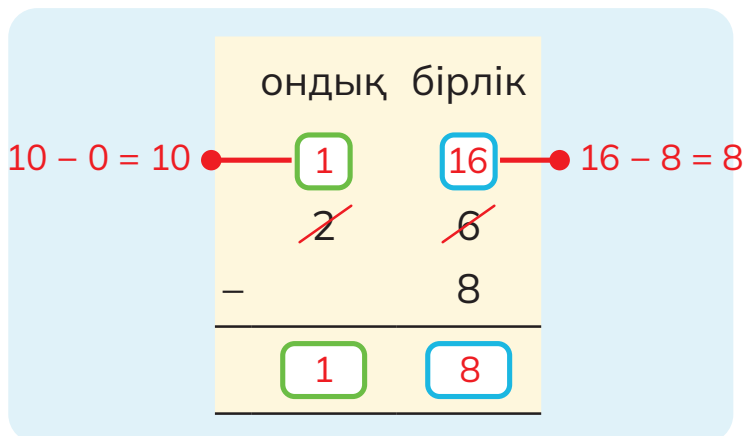
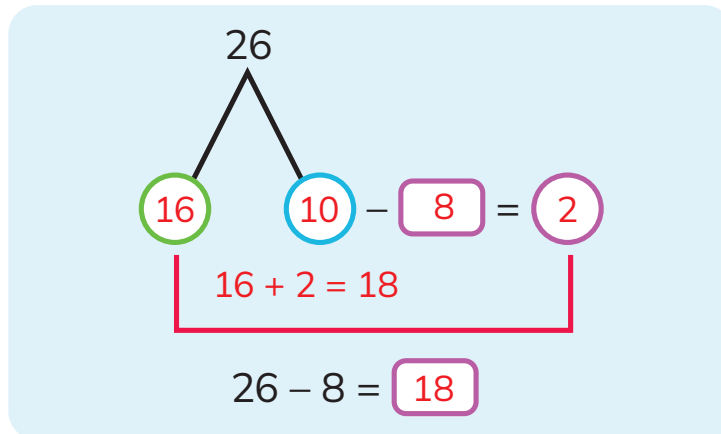
$$21 - 2 = 19$$

2 тәсіл

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Азайту үшін -ның көрсеткен екі әдісінің біреуін қолдан.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

12-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

- Ондықтан аттау арқылы екі екі таңбалы сандарды қоса алу

Материалдар:

- байланыстырушы текшелер

12^{Сабақ} Ондықтан аттап азайту

Кіріспе тапсырма

шыныаяқтарды жинайды.

Оған 19 шыныаяқ берілді.
Қалғанын ол сатып алды.
Сатып алынған шыныаяқтардың санын табу жолдарын ойлан.

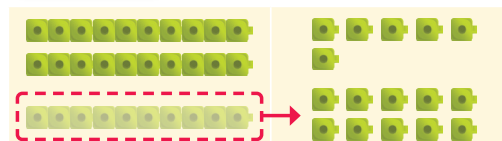
Достарымыздың ойы

жолы

1-қадам

1 ондықты 10 бірлікке өзгерт.

БЕТ

50

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз Минхо сатып алған шыныаяқтардың санын табамыз. Мұны білу жолдары туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Минхода қанша шыныаяқ бар?
- Оған қанша шыныаяқ берілді?

- Ол қанша шыныаяқ сатып алды?
- Сіз қалай азайтасыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан Минхо сатып алған кружкалар санын анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбіреулер байланыстырушы текшелерді немесе стандартты баған әдісін қолдана алады және азайту үшін 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгерте алады.

Кейбіреулер сандық құрамды қолдана алады немесе ондықтан азайту үшін он кадр сала алады. Олар 36-ны 20-ға және 16-ға бөліп, 20-дан 19-ды азайтып, нәтижені 16-ға қоса алады. Кейбіреулер сандық жолды қолдана отырып, ондық және бірліктермен кері санай алады.

Талқылау жасау

- Мәселені қайталау арқылы талқылауды ұйымдастырыңыз. Тақтаға “ $36 - 19 = \square$ ”-деп жазыңыз.

- **Сұраңыз:** 36-дан 19-ды қалай азайтамыз?
- Оқушылардан 36 және 19-ды көрсету үшін байланыстырушы текшелерді пайдалануды сұраңыз. Сандарды стандартты бағанға жазыңыз.
- Содан кейін оларға бірліктерді азайтуды ұсыныңыз және олар мұны істеу кезінде қандай да бір қиындықтарға тап болды ма, сұраңыз. (Оқушылар 9 бірлікті азайту үшін бірлік жеткіліксіз деп айтуы керек, өйткені 6 бірлік 9 бірліктен аз.)
- **Сұраңыз:** Біз қалай көбірек ала аламыз?
- Еріктілерді 36-дан 1 ондықты

қалай алуға болатынын көрсетуге және оның атын 10 бірлікке өзгертуге шақырыңыз.

- **Сұраңыз:** Бізде қазір қанша ондық бар? (2) Бізде қазір қанша бірлік? (16)
- Олардан “3” санын сызып, оны 2-ге ауыстыруды сұраңыз; “6” санын сызып оны 16-ға ауыстырыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді азайтыңыз. 16 бірлік – 9 бірлік = 7 бірлік. Ондықтарды азайтыңыз. 2 ондық – 1 ондық = 1 ондық.
- Оқушылардан тиісті қосу теңдігін қолдана отырып, жауаптарын қалай тексеретінін көрсетуін сұраңыз.

- Тақтаның оң жағындағы сандық құрам арқылы азайтуды қалай жасау керектігін көрсетіңіз. Бұл әдіс жетек жұмыста қолданылады.
- “36” санын бөлудің бірнеше әдісі бар. Сіз берілген ұсыныстарға жүгініп, оқушыларға стандартты баған әдісіне ұқсас ең тиімді әдісті немесе әдісті анықтауға мүмкіндік бере аласыз.
- **Теңдеуді контексте оқыңыз:** Мин Хо-да - 36 шыныаяқ. Оған 19 шыныаяқ берілді. Ол 17 шыныаяқты сатып алды.

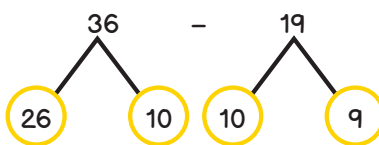
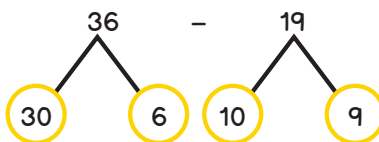
Жұмыс тақтасы

12-сабақ: Ондықтан аттап азайту

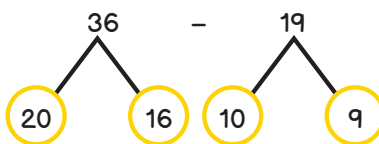
$$36 - 19 = \boxed{17}$$

	ондық	Бірлік
-	~~3~~	~~6~~
	2	16
-	1	9
-	1	7

Тексеру: $17 + 19 = 36$

$$\begin{aligned} 10 - 9 &= 1 \\ 26 - 10 &= 16 \\ 1 + 16 &= 17 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 16 - 9 &= 7 \\ 20 - 10 &= 10 \\ 7 + 10 &= 17 \end{aligned}$$

Журналға ұсыныс

Атауы: Ондықтан аттап азайту

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 32 – 18 өрнегі үшін есеп құрастырыңыз және қалай шығаратыныңызды түсіндіріңіз.

Оқушының жұмысы:

Керлидің 32 қызыл бұршағы болды. Ол Спайкиге 18 қызыл бұршақ берді. Соңында Керлиде қанша қызыл бұршақ қалды?

ондық бірлік	
$\begin{array}{r} 2 \\ \cancel{3} \\ - 1 \\ \hline 1 \end{array}$	$\begin{array}{r} 12 \\ \cancel{2} \\ 8 \\ \hline 4 \end{array}$

32 – 3 ондық және 2 бірлік.

18 – 1 ондық және 8 бірлік.

8 бірлікті азайту үшін 2 бірлік жеткіліксіз.

Ондықтар орнындағы санның 1 ондығын алыңыз және оның атын 10 бірлікке өзгертіңіз.

12 бірлік пен 8 бірліктің айырмасы және 4 бірлікке тең.

2 ондық пен 1 ондықтың айырмасы 1 ондыққа тең.

1 ондық және 4 бірлік 14 құрайды.

$32 - 18 = 14$

Соңында Керлиде 14 қызыл бұршақ қалды.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Ұсыныс 1:

Оқушылардан 10 бірлік 1 ондыққа өзгертілетін қайта атауды қосуды еске түсіруді сұраңыз; сол сияқты 1 ондық 10 бірлікке өзгертілуі мүмкін. Біріктіру және бөлу процестерін көрсету және атауды қалай өзгертуге болатынын көрсету үшін қосылатын текшелерді пайдаланыңыз.

Ұсыныс 2:

- Келесі жақтауды жасай отырып, текшелерді сандарға орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 36 – 3 ондық және 6 бірлік.
- **Сұраңыз:** 36-дағы “3” санының орны қандай? (Ондық)
- **Сұраңыз:** 36-дағы “6” санының орны ше? (Бірлік)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “6” деп жазыңыз.

- Сәйкесінше “3” және “6” сандарының жанына 3 ондық жақтауды және 6 текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 19 – 1 ондық және 9 бірлік.
- **Сұраңыз:** 19-дағы “1” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 19-дағы “9” санының орны ше? (Бірлік)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “1” және “9” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше “1” және “9” сандарының жанына 1 ондық жақтау және 9 текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді азайтыңыз. Төменгі санды алу үшін жоғарғы санды пайдаланыңыз.
- **Сұраңыз:** 6 бірлік – 9 бірлік. 6 бірліктен 9 бірлікті шегеруге бола ма? Олар жеткіліксіз болған кезде не істейміз? Қайдан алуға болады?
- **Айтыңыз:** Ондық қатардағы сандан 1 ондықты алыңыз. 3-ті сызып, оны “2” - ге ауыстырыңыз.
- **Айтыңыз:** Осы 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгертіңіз. 10 бірлік және 6 бірлік 16 бірлік. 6-ны сызып, оны 16-ға ауыстырыңыз.
- **Сұраңыз:** Енді азайта аламыз ба? 16 бірлік 9 Юірлік дегеніміз не?
- Айырмашылықты бірлік бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарды азайтыңыз. 2 ондық – 1 ондық = 1 ондық.
- Айырмашылықты “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 36 – 19 дегеніміз не?

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан атын өзгертуді көздейтін басқа азайту теңдіктерін ойлап табуды сұраңыз және басқа оқушылардан оларды сандарды байланыстыру әдісін, сондай-ақ стандартты баған әдісін қолдана отырып шешуін сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:
  - Кэти азайту үшін байланыстырушы текшелерді пайдаланды. Солай емес пе?
  - Ол ондықтың 3 текшесін “ондықтар” бағанына және 6 бос текшені “бірліктер” бағанына орналастырды. Солай емес пе?
  - Ол бірліктерді азайтудан бастады және 6 бірлік 9 бірліктен аз екенін түсінді. Сонымен, ол 36-ның 1 ондығын 10 бірлікке өзгертті. Ол 1 ондық блокты 10 бос текшеге ауыстырып, оларды бірліктер бағанына. Солай емес пе?
  - “Бірліктер” бағанында қазір қанша текше бар?

12 С а б а қ Ондықтан аттап азайту

Кіріспе тапсырма

шыныаяқтарды жинайды.

Оған 19 шыныаяқ берілді.
Қалғанын ол сатып алды.
Сатып алынған шыныаяқтардың санын табу жолдарын ойлан.

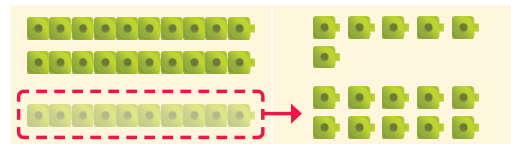
Достарымыздың ойы

жолы

1-қадам

1 ондықты 10 бірлікке өзгерт.

БЕГ

50

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Достарымыздың ойы

1-қадамды орындау арқылы жалғастырыңыз:

- Текшелерді пайдаланудан басқа, біз сандық байланыс жасай аламыз, орын мәндерін қолдана аламыз және ондықтан аттап қосу теңдігін жаза аламыз.

Сұрақ қою арқылы 2-қадамға өтіңіз:

- Келесі қадамда Кэти 16-дан 9 бірлікті алып тастады (16 – дан 9-ды алып тастаңыз). Солай емес пе?
- 16 бірлік – 9 бірлік және 7 бірлікке тең. Ол “бірліктер” бағанына “7” деп жазды. Біз бұл бірліктерді алып тастадық па?

Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:

- 1 ондықты 10 бірлікке өзгертіңіз.
  - Бірліктерді азайтыңыз.
  - 16 бірлік – 9 бірлік = 7 бірлік.
- Оқушыларға стандартты баған әдісін қолданған кезде алдымен бірліктерді азайту керек екенін ескертіңіз.

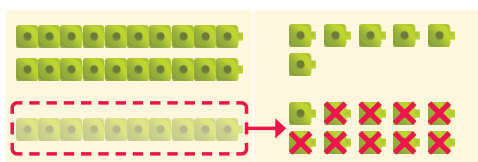
Бұл да сол идеяны көрсетеді.

ондық	бірлік
2 ~~3~~	16 ~~6~~

36 = 30 + 6 = 20 + 16

2-қадам

Бірліктерді азайт.
16 бірлік – 9 бірлік = 7 бірлік

$$16 - 9 = 7$$

ондық	бірлік
2 ~~3~~	16 ~~6~~
– 1	9
	7

40-қа дейінгі қосу және азайту

11-тарау

51

БЕТ

Жалпы қате (лер):

Кейбір оқушылар 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгерткен болуы мүмкін, бірақ олар осы 10 бірлікті санға қосуды ұмытып кетеді.

ондық	бірлік
2 ~~3~~	10 ~~8~~
– 1	9
1	1

Кейбір оқушылар ондықтардың санын 1-ге азайтпай, осы 10 бірлікті санға қосуы мүмкін.

ондық	бірлік
3 ~~3~~	16 ~~6~~
– 1	9
2	7

Шешім: Азайту және ондықтан аттап азайту қадамдарының реттілігі маңызды. Бірліктер жеткіліксіз екенін түсініп, оқушылар ондық саннан 1 ондықты алып, ондық саннан бірден сызып тастап, оны 1-ге азайтуы керек. 1 ондықты 10 бірлікке өзгерткеннен кейін оқушылар бірден бірлік орнындағы санды сызып тастап, оны 10-ға арттыруы керек. Оқушылар өзгерісті есте сақтаулары үшін бейнелеуді сұраңыз.

Достарымыздың ойы

Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:

- 1 ондықты 10 бірлікке өзгертіңіз.
  - Бірліктерді азайтыңыз.
  - $16\text{ бірлік} - 9\text{ бірлік} = 7\text{ бірлік}$.
- Оқушыларға стандартты баған әдісін қолданған кезде алдымен бірліктерді азайту керек екенін ескертіңіз.

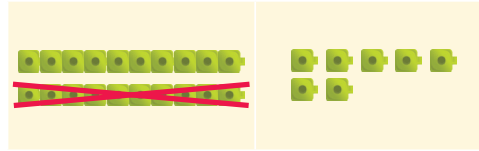
Жетек жұмыс

- Оқушылар сәйкесінше 1 және 2 сұрақтардағы теңдіктерін шешу үшін сандық байланыстар мен стандартты баған әдісін қолдануы керек.

3-қадам

Ондықтарды азайт.
 $2\text{ ондық} - 1\text{ ондық} = 1\text{ ондық}$

$20 - 10 = 10$

	ондық	бірлік
	2	16
-	~~1~~	~~6~~
	1	9
	1	7

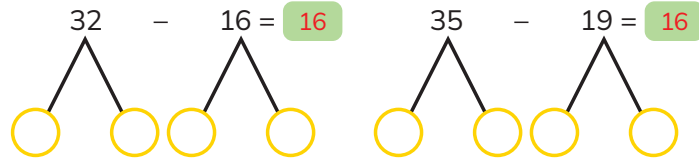
$36 - 19 = 17$

Ол 17 шыныаяқ сатып алды.

Жетек жұмыс

- 1 Азайту амалын орында.

Жауап әртүрлі болуы мүмкін.

БЕ-Т

52

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

- 3-сұраққа келетін болсақ, оқушыларға өздері қалаған азайту әдісін таңдауға мүмкіндік беріңіз. Жауаптарын тексеру үшін оларды басқа әдісті қолдануға немесе тиісті қосу теңдігін қолдануға шақырыңыз.
- Бағандарды толтырудың стандартты әдісін қолданатындар үшін олардың сандарды сызып тастайтындығына және оларды дұрыс сандармен алмастыратындығына назар аударыңыз. Олардың бірліктерден шегеріле бастағанына көз жеткізіңіз. Оқушыларға төменгі санды азайту үшін жоғарғы санды қолданатынымызды ескертіңіз.
- Оқушылардан “□ – □ = 8 өрнегі” үшін мүмкін теңдіктер жазуды сұраңыз. Жетіспейтін сандар екі таңбалы сандар болуы керек екенін атап өтіңіз. Оқушылардан теңдіктерін сыныппен бөлісуін сұраңыз.
- Оқушыларға сұрақтар қою арқылы олардың білімін арттырыңыз:
  - “27 – 19” бен “29 – 17” бірдей ме? (Оқушылар біріншісі атауды өзгертуді қажет етеді ал екіншісі атауды өзгертуді қажетсінбейді деп айта алуы керек.)
  - “31 – 23” және “33 – 21” бірдей айырмашылықты бере ме? (Оқушылар екі өрнектегі 1 бірліктен 3 бірлікті алып тастау арқылы қателік жіберуі мүмкін, содан кейін 1 ондықты алу үшін ондықтарды азайтып, екі өрнек бірдей айырмашылықты береді деген қорытындыға келуі мүмкін. Оқушылардан өз жұмыстарын көрсетуін сұраңыз және қажет болған жағдайда қате түсініктерді түзетіңіз.)
- Қосудың орналастырымдылық қасиеті қасиет сұрақ қою азайту үшін қолданылмайтынын атап өтіңіз:
  - “16 + 8 = 8 + 16 = 24”, деп айтуға болады “24 – 16 = 16 – 24”? (Оқушыларды азайту теңдігіндегі “бөлік-бүтін” қатынасын көруге

2 Азайту амалын орында.

$$24 - 16 = 8$$

$$31 - 23 = 8$$

	ондық	бірлік
	1	14
	~~2~~	~~4~~
-	1	6
	0	8

	ондық	бірлік
	2	11
	~~3~~	~~1~~
-	2	3
	0	8

Тағы қандай сандар болуы мүмкін?

$$\square - \square = 8$$

Жауап әртүрлі болуы мүмкін.

3 Шешуі 27 – 19 болатындай есеп құрастыр.

$$27 - 19 = 8$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 12-тапсырманы орында, 34-36 беттер.

итермелеңіз. "Бөліктердің" орналасу ретіне ауыстыруға болатынын түсіндіріңіз ауыстырыңыз, бірақ бүтіннің орны бекітілгенін түсіндіріңіз. Дегенмен, "бөліктердің" орындарын ауыстырған кезде азайту теңдігінің контекстін көпестіне әсер етуі мүмкін екенін атап өтіңіз.)

Сараланған оқыту Озат оқушыларға тапсырма

Азайтудың басқа әдістерін үйреніңіз: 3-сұрақтың теңдігін шешуге көмектесу үшін 1-сұрақтың теңдігін қолдана аламыз ба?

(Оқушылар “35 – 19” және “27 – 19” екеуі де саннан 19 - алып тастауды көздейтіндіктен, екіншісін шешу үшін біріншісін қолдана алады деп айтуыңыз мүмкін. Естеріңізге сала кетейік, қысқарту мәні азайған кезде, шегерілген мәні өзгеріссіз қалса, нәтиже бірдей мәнге азаяды. 35 пен 27 арасындағы айырмашылық 8 болғандықтан, “27 – 19-дың” жауабын табу үшін 16 – дан 8-ді (“35 – 19” жауабы) алып тастай аламыз.)

Бағалауға арналған бақылау тізімі

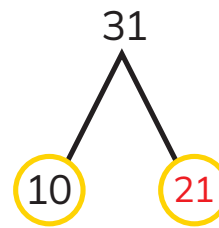
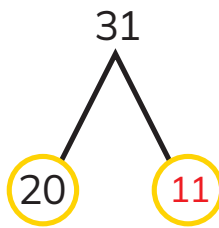
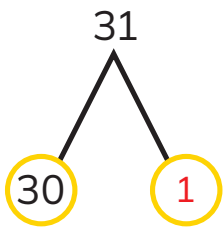
Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы сандық құрамды орындай ала ма?	1	Мұны қайталаңыз “бүтін – бөлік = бөлік”. Оқушылардан жетіспейтін “бөлікті” “бүтін” бөлігінен алып тастауды сұраңыз (яғни 31).
Оқушы өздігінен азайта ала ма?	2, 3	<p>Оқушыларды теңдіктерді шешу үшін сандық байланыстарды немесе стандартты баған әдісін қолдануға шақырыңыз. 2-сұрақта оқушылардан үшінші теңдікті шешу үшін алғашқы екі теңдікті қалай қолдануға болатынын түсіндіруді сұраңыз. Сондай-ақ оқушылардан 1-сұрақтағы сандық байланыстарды пайдаланып, “31 – 13” өрнегінің шешуін сұрауға болады.</p> <p>Мысалы:</p>
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, азайта ала ма?	4	<p>Келесі жақтауды қамтамасыз ете отырып, оқушыларға ондық блоктар арқылы қолдау көрсетіңіз.</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді азайтыңыз. 2 бірлік 3 бірліктен кем, сондықтан біз 2 бірліктен 3 бірлікті азайта алмаймыз (2 бірліктен 3 бірлікті азайтыңыз). Біз 3 ондықтың 1 ондығын алып, оның атын 10 бірлікке өзгертуіміз керек. Оқушылардан 32 элементтің 1 блогын 10 қалтаға айырбастауды сұраңыз.</p> <p>Сұраңыз: Ондықтар бағанында қанша ондық қалды? (“3” - ті сызып тастаңыз және оны “2” - ге ауыстырыңыз.)</p> <p>Сұраңыз: Қазір олардың саны қанша? (2-ні сызып, оны 12-ге ауыстырыңыз.)</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді азайтыңыз. 12 бірлік – 3 бірлік = 9 бірлік.</p> <p>Айтыңыз: Ондықтарды азайтыңыз. 2 ондық – 2 ондық = 0 ондық.</p> <p>Сұраңыз: 0 ондық және 9 бірлік дегеніміз не?</p> <p>Сұраңыз: 32 – 23 дегеніміз не?</p> <p>Оқушылардан теңдіктердегі үлгіні байқадыңдар ма деп сұраңыз.</p>
Оқушы сандық байланыстар мен стандартты баған әдісін қолдана отырып, сандарды бөліктерге бөлу арқылы азайта ала ма?	5	Оқушыларға бағыт-бағдар беру үшін жоғарыда аталған нұсқауларды қараңыз.

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

12-тапсырма

1 Түсіп қалған сандарды қой.

2 Азайтуды орында.

$11 - 3 = \boxed{8}$

$20 - 10 = \boxed{10}$

$31 - 13 = \boxed{18}$

3 Азайтуды орында.

$21 - 19 = \boxed{2}$

$20 - 13 = \boxed{7}$

4 Азайтуды орында.

ондық	бірлік
~~3~~	~~2~~
- 2	3
<hr/>	
	9

$32 - 23 = \boxed{9}$

$34 - 25 = \boxed{9}$

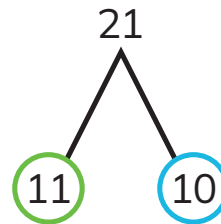
$33 - 24 = \boxed{9}$

$31 - 22 = \boxed{9}$

5

төмендегі әдіс арқылы $21 - 13$ өрнегінің мәнін тапты.

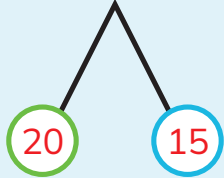
ондық бірлік

$$10 - 10 = 0 \quad \begin{array}{r} \overset{1}{\cancel{2}} \\ - \quad 1 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} \overset{11}{\cancel{1}} \\ - \quad 3 \\ \hline \end{array} \quad 11 - 3 = 8$$

$$\begin{array}{r} \overset{1}{\cancel{2}} \quad \overset{11}{\cancel{1}} \\ - \quad 1 \quad 3 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$21 - 13 = 8$$

Азайту үшін -ның әдісін қолдан.

$$35 - 16 = 19$$

ондық бірлік

$$\begin{array}{r} \overset{2}{\cancel{3}} \quad \overset{15}{\cancel{5}} \\ - \quad 1 \quad 6 \\ \hline \overset{2}{\cancel{1}} \quad \overset{15}{\cancel{9}} \\ \hline 1 \quad 9 \end{array}$$

$30 - 11 = 19$

20   10

ондық   бірлік

	2	10
	~~3~~	~~0~~
-	1	1
	1	9

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

13-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

- Екіден көп бір таңбалы сандарды қосу үшін

Материалдар:

- үш түрлі түсті есептегіштер
- ондық блок
- үш түрлі түсті текшелерді біріктіру

13 Сабақ Үш біртаңбалы санды қосу

Кіріспе тапсырма

гүл жинайды.

Түстердің жалпы санын қалай табуға болатындығы туралы ойланып көр.

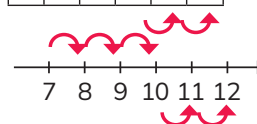
Достарымыздың ойы

жолы

$7 + 3 + 2 = 12$
Барлығы 12 гүл бар.

БЕТ

54

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Оқушыларға жетондар / текшелер мен ондық жақтауды қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз түстердің жалпы санын анықтаудың әртүрлі жолдарын табамыз. Өз идеяларыңыз туралы бір-біріңізге айтыңыз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Құмыралардың әрқайсысында қанша гүл бар?
- Біз қанша санды қосуымыз керек?
- Біз қалай қосамыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан қосу тәсілдерімен бөлісуді сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар Гүлдерді бейнелейтін суреттер салып, жалпы санды алу үшін бәрін санай алады. Кейбіреулер жалпы санды табу үшін санап шығады. Кейбіреулер 10-ға толтыру үшін 7 және 3-ті қосуы мүмкін, содан кейін 2-ні қосуы мүмкін. Кейбіреулер 5-ке толтыру үшін 3 және 2-ні қосуы мүмкін, содан кейін 7-ні қосыңыз. Кейбіреулер 7 және 2-ні қосып, 9 деп, содан кейін 3-ті қосады.

Талқылау жасау

- **Талқылауды жазбаша түрде тақтаға жазыңыз:** “ $7 + 3 + 2 = \square$ ”

- Сандық сызық сызыңыз және оны 7, 3 және 2-ні қосу үшін қалай қолдануға болатынын көрсетіңіз.
- **Айтыңыз:** Біз 7-ден бастай аламыз және 3-тен 10-ға дейін санай аламыз. Содан кейін біз 10-нан 12-ге дейінгі 2 қадамды санаймыз.
- 7, 3 және 2 қосу үшін әртүрлі түсті есептегіштер мен ондық жақтауды пайдаланыңыз.
- **Сұрақтар қою арқылы оқушыларға кеңес беріңіз:**
  - Біз алдымен 10-ға толтыру үшін қоса аламыз. Ол үшін есептегіштерді қалай жылжытуға болады? (3 таңбалауыш пен 7 таңбалауышты ондық блоктың біреуіне біріктіріңіз.)

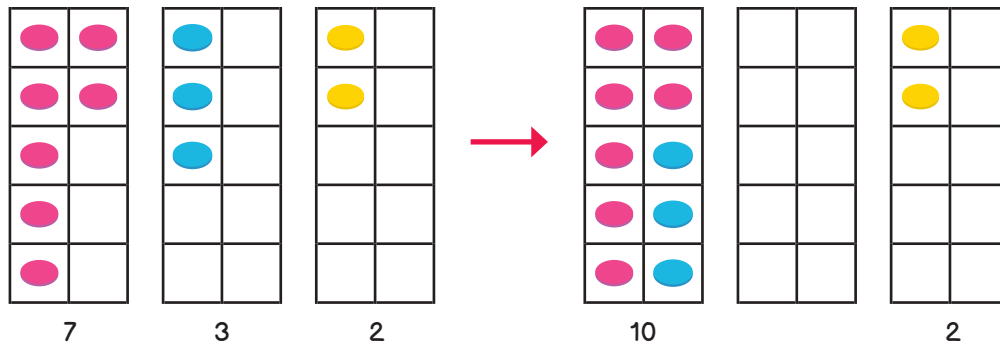
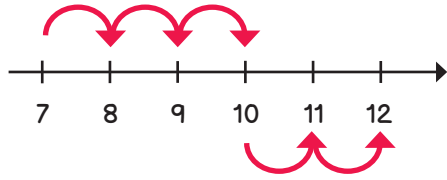
- “ $7 + 3 + 2$ ” 10-ға тең бе? (Оқушыларға 10-ға толтырған соң жалпы санды шығу үшін 2-ні қосу керек екенін ескертіңіз.)
- Тақтаға “ $7 + 3 + 2 = 10 + 2 = 12$ ” деп жазыңыз.
- 7, 3 және 2-ні көрсету үшін әр түрлі түсті текшелер мен ондық жақтауды қолданыңыз.
- **Айтыңыз:** Қосудың тағы бір тәсілі - алдымен 3 пен 2-ді біріктіріп, 5-ті құру. (3 таңбалауыш пен 2-ні таңбалауышты ондық жақтаудың бір блогына біріктіріңіз.)
- **Айталық:** Біз 1 текшені 7-ден 5-ке қарай жылжыта аламыз. Енді ондық? блоктағы сандар бірдей.

- Тақтаға “ $6 + 6$ ” өрнегін жазыңыз. Оқушыларға “ $6 + 6$ ” бірдей қосылғыштар екенін түсіндіріңіз. Бұл идеяны күшейту үшін қосымша мысалдар келтіруге болады.
- Тақтаға “ $7 + 3 + 2 = 6 + 6 = 12$ ” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** $6 + 6$ -бұл 6-ны екі есе көбейтумен бірдей, бұл 12-ге тең.

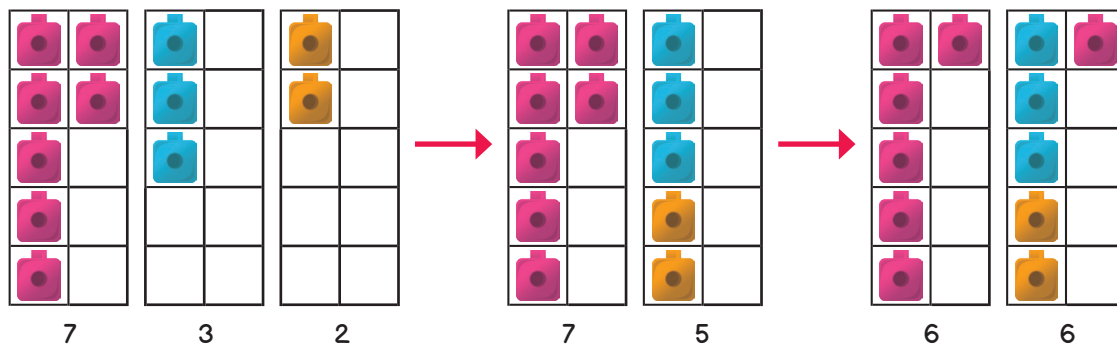
Жұмыс тақтасы

13-сабақ: Үш біртаңбалы санды қосу

$$7 + 3 + 2 = \boxed{12}$$

$$7 + 3 + 2 = 10 + 2 \\ = 12$$

$$7 + 3 + 2 = 6 + 6 \\ = 12$$

Журналға ұсыныс

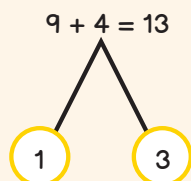
Тақырыбы: Үш біртаңбалы санды қосу

күні: _____

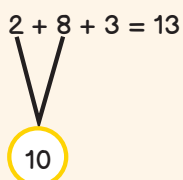
Ұсыныс

Айтыңыз: Мәні 13-ке тең болатындай 1 ден 9-ға дейінгі сандарды қосудың үш түрлі дәісін көрсетіңіз. Қалай қосатыныңызды түсіндіріңіз.

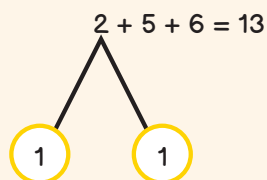
Оқушының жұмысы:

$$9 + 1 = 10$$
$$10 + 3 = 13$$

$$2 + 8 = 10$$
$$10 + 3 = 13$$

$$1 + 5 = 6$$
$$6 + 6 = 12$$
$$12 + 1 = 13$$

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Оқушыларға қосуға көмектесу үшін ондық блок пен түрлі түсті байланыстырушы текшелерді беріңіз.

Жетілдірілген оқушыларға қарсы тұру

Оқушылардан басқа санды (мысалы, 14) мүмкіндігінше көп жолмен құруды сұраңыз.

Мұғалімдерге арналған ескерту:

Бұл сабақтың мақсаты-оқушылардың 10-ға толтыру үшін қосу немесе екі еселенген фактілерді қолдану арқылы қосу кезінде психикалық есептеу дағдыларын дамыту. Бұл олардың қосудың орын ауыстырымдылық қасиеті туралы түсініктерін нығайтуға көмектеседі (яғни қосу кез - келген тәртіпте жасалуы мүмкін, бірақ азайту мүмкін емес). Сондай-ақ оқушыларға әр санның мәні неғұрлым үлкен болса, бірдей соманы алу үшін сандар аз болатынын көрсетіңіз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:
  - Джен түстердің санын көрсету үшін ондық жақтау мен суретті пайдаланды. Солай емес пе?
  - Ол қосу үшін сандық кестені пайдаланды. Солай емес пе?
  - Ол 7-ден бастап, 10-ға дейін 3 қадам санады. Солай емес пе?
  - Ол 10-нан 12-ге дейінгі 2 қадам санауды жалғастырды. Солай емес пе?
  - Ол сондай-ақ қосу үшін сандық сәулегі пайдаланды. Солай емес пе?
  - $7 + 3 + 2$ өрнегі нешеге тең?

13 Сабақ Үш біртаңбалы санды қосу

Кіріспе тапсырма

гүл жинайды.

Түстердің жалпы санын қалай табуға болатындығы туралы ойланып көр.

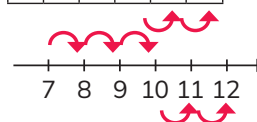
Достарымыздың ойы

жолы

7	8	9	10	11	12
---	---	---	----	----	----

$7 + 3 + 2 = 12$
Барлығы 12 гүл бар.

БЕТ

54

11-тарау

40-қа дейінгі қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

• Джанеттің тәсілін көрсетіп, сұраңыз:

- Джанет оған қосуға көмектесу үшін есептегіштер мен ондық блокты қолданды. Солай емес пе?
- Неліктен ол 7 мен 2 емес, 7 мен 3-ті біріктірді? (Оқушылар 7 мен 3-ті қосу арқылы 10-ға толтырып, және қалған 2-ні 10-ға қосу оңайырақ екенін түсіндіре алуы керек.)

- Ол " $7 + 3 + 2 = 10 + 2 = 12$ " деп жазды. Бұл дұрыс па?

• Оқушыларға Сандраның тәсілін көрсетіңіз.

• Оларды сұрап, ойлануға итермелеңіз:

- Сандра қосуға көмектесу үшін байланыстырушы текшелер мен ондық блокты қолданды. Солай емес пе?
- Ол 3 пен 2-ні біріктіріп, 5-ті құрады. Солай емес пе?
- Ол 1 қызғылт текшені 7 текшеден тұратын топтан 5 текшеден тұратын топқа ауыстырды, осылайша әр топта 6 текше болады. Ол мұны неліктен жасады деп ойлайсыз? (Оқушыларға тезірек қосу үшін $6 + 6$ сияқты бірдей қосылғыштарды қолдануға болатындығын түсіндіріңіз.)
- Ол " $7 + 3 + 2 = 6 + 6$ " деп жазды. Бұл дұрыс па?

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Оқушыларға $10 + 10$ -ға дейінгі екі бірдей қосылғыштарды жазуды сұраңыз. Оларға қосу теңдіктерін беріңіз, сонда олар екі бірдей қосылғыштарды қоюдан атырып, қосуға машықтана алады.

Мысалы:

$$4 + 6 = \square$$

$$7 + 9 = \square$$

жолы

●	●
●	●
●	●
●	●
●	●

●	●
●	●
●	●
●	●
●	●

●	●
●	●

10 құрайды

$7 + 3 + 2 = 10 + 2$

$= 12$

Барлығы 12 гүл бар.

7 мен 3 қосқанда 10 болады.

жолы

■	■
■	■
■	■
■	■
■	■

■	■
■	■

■	■
■	■

$7 + 3 + 2$

$7 + 5$

Олар тең.

$6 + 6$

$7 + 3 + 2 = 6 + 6$

$= 12$

Барлығы 12 гүл бар.

40-қа дейінгі қосу және азайту
11-тарау
55

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Оқушылардан 9, 9 және 8-ді қалаған әдісімен қосуды сұраңыз.
- Оқушыларға “ $9 + 9 + 8 = 10 + 10 + \square$ ” өрнегін көрсетіңіз және сұраңыз: Біз “ $10 + 10$ ” -ды қалай аламыз?
- Айтыңыз: Біз 8 – ді 3 “бөлікке” бөле аламыз-1, 1 және 6. 1-ді 9-мен біріктіріп, 10-ға толтырады. Сонымен, “ $9 + 9 + 8 = 10 + 10 + 6$ ”.
- Сұраңыз: Осы теңдікті шешу үшін осы әдісті қолдана аламыз ба? (Оқушылар қосу үшін “ $9 + 9$ ” қолдана алады деп айта алады: $9 + 9 = 18$.)
- Сонымен, “ $9 + 9 + 8 = 18 + 8 = 26$ ”.
- Олар сондай-ақ қосу үшін “ $10 + 10$ ” -ды қолдана алады: $10 + 10 = 20$.
- Сонымен, “ $9 + 9 + 8 = 10 + 10 + 6 = 20 + 6 = 26$ ”.)

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Оқушылардан 9, 9 және 8-ді байланыстырушы текшелер мен ондық блокты пайдаланып, көрсетуін сұраңыз. Оқушылардан текшені 8-ден 9-ға дейінгі топқа, ал басқа текшені 9-дан басқа топқа ауыстыруды сұраңыз. Екі текшені жылжытқаннан кейін екі толық толтырылған ондық және бір 6 текшені ондық блок бар екенін атап өтіңіз.

Озат оқушыға тапсырма

Оқушылардан 9, 9 және 8-ді қосудың басқа жолдарын табуды сұраңыз.

$$9 + 9 + 8 = 10 + 10 + 6$$

$$= 26$$

Егер осы үш сан 9, 9 және 8 болса ше?

Жетек жұмыс

- 1 10-нан аттап қос.

$$2 + 8 + 4 = 10 + 4$$

$$= 14$$

$$3 + 9 + 1 = 3 + 10$$

$$= 13$$

- 2 Қосу амалын орында.

$$6 + 7 + 4 = 17$$

$$6 + 4 = 10$$

$$9 + 0 + 4 = 13$$

$$9 + 1 = 10$$

$$8 + 5 + 9 = 22$$

$$10 + 2 + 10$$

$$7 + 9 + 6 = 22$$

$$10 + 10 + 2$$

Жұмыс дәптерінен 13-тапсырманы орында, 37-38 беттер.

БЕТ

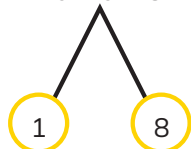
56

11-тарау

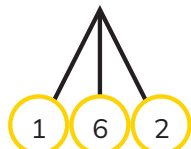
40-қа дейінгі қосу және азайту

Мысалы:

$$9 + 9 + 8 = 10 + 8 + 8$$

$$9 + 9 + 8 = 10 + 6 + 10$$

Жетек жұмыс

- 1-сұрақта оқушыларға 10-ға толтыруды қосу керектігін көрсетіңіз.
- 2-сұраққа келетін болсақ, оқушылардан ойлау көпіршіктеріндегі өрнектерді қолдана отырып, есептерді қалай шешетінін сөзбен айтып беруін сұраңыз.

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы үш бір таңбалы санды өз бетінше қоса ала ма?	1	Оқушылар санап отырып қоса алады. Олар қосу үшін қосымша әдістерді де пайдалана алады. Мысалы: $2 + 2 = 4$ $2 + 2 + 2 = 4 + 2$ $= 6$
Оқушы көрнекілік арқылы үш бір таңбалы сандарды қоса ала ма?	2	Оқушыларға алдымен 10-ға жету үшін сандарды қосуды ұсыныңыз. Оларды бағыттау үшін ондық блокты пайдалануға болады. Маңызды емес қалған он шеңберді жабыңыз.
Студент көрнекіліксіз сандарды бөлу немесе біріктіру арқылы үш бір таңбалы сандарды қоса ала ма?	3	Оқушыларға алдымен 10-ға жету үшін сандарды қосуды ұсыныңыз. Теңдіктегі екі санды анықтауға көмектесу үшін 10-ға дейінгі сандардың жұптарын қайталаңыз, олар 10 шығу үшін біріктірілуі керек. Оқушыларға “9 + 9 + 9” және “7 + 8 + 9”, сандары үшін олардан екі 10 құрастыру керек екенін айтыңыз.
Оқушы берілген мәнді алу үшін үш бір таңбалы санды қолдана ала ма?	4	Әрбір берілген соманы есептеудің бірнеше жолы бар. Оқушыларға ең кіші саннан (мысалы, 1) немесе ең үлкен саннан (мысалы, 9) басталатын сандарды жүйелі түрде біріктіруді ұсыныңыз.

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

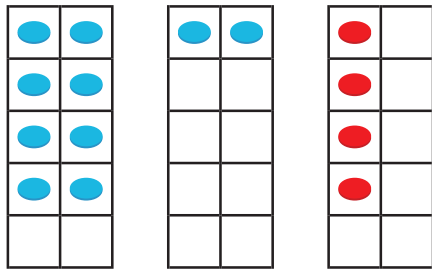
13-тапсырма

1 Қосуды орында.

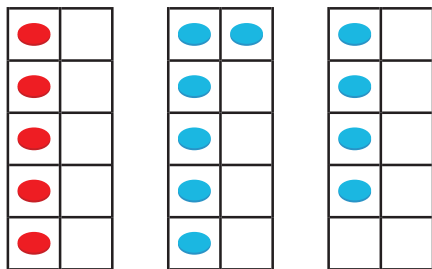
$2 + 2 + 2 = 6$

$5 + 5 + 5 = 15$

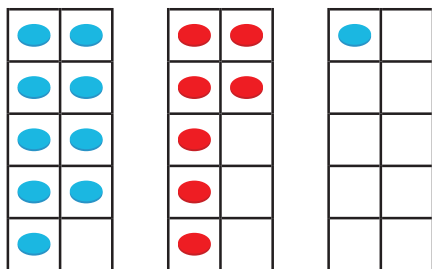
2 Қосуды орында.

$8 + 2 + 4 = 14$

$5 + 6 + 4 = 15$

$9 + 7 + 1 = 17$

- 3 Төмендегі теңдік тура болатындай етіп бос орындарға сандарды қой.

$$4 + 6 + 8 = 10 + \boxed{8}$$

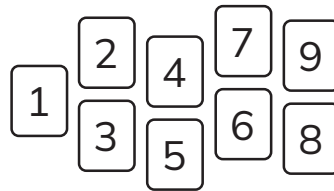
$$3 + 5 + 7 = 10 + \boxed{5}$$

$$6 + 6 + 6 = 10 + \boxed{2} + 6$$

$$9 + 9 + 9 = 10 + 10 + \boxed{7}$$

$$7 + 8 + 9 = \boxed{4} + 10 + 10$$

- 4 Төмендегі сандардың көмегімен берілген теңдік дұрыс болатындай етіп жаз.

$$\boxed{} + \boxed{} + \boxed{} = 10$$

$$\boxed{} + \boxed{} + \boxed{} = 15$$

$$\boxed{} + \boxed{} + \boxed{} = 20$$

Жауап көп болуы мүмкін.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

Ақыл-ой жаттығуы

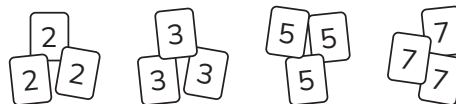

- Оқушыларға суретте көрсетілгендей сандар карталарын беріңіз және олардан кездейсоқ 3 картаны таңдауын сұраңыз.
- Олардан үйренген әдістердің кез келгенін пайдаланып, сандарды қосуды сұраңыз.
- Оқушылардан кезек-кезек өздері таңдаған сандарды және сандардың жалпы қосындысын табу үшін қолданған әдісті сыныпқа ұсынуын сұраңыз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Үш таңбалы санды қосумен таныс емес адамдар үшін есептегіштер мен ондық жақтау қажет болады. Оларды қосуға көмектесу үшін 10 немесе екі еселенген сандарды біріктіруге шақырыңыз.

Ақыл-ой жаттығуы

Кез келген 3 сандық карточканы таңда.
Сандардың қосындысын тап.
Барлығы қанша болуы мүмкін?

$$5 + 5 + 2$$

$$7 + 3 + 2$$

$$5 + 5 + 5$$

Мұғалім ескертпесі

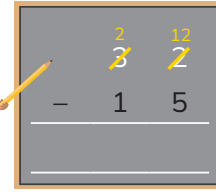

Математикалық журнал

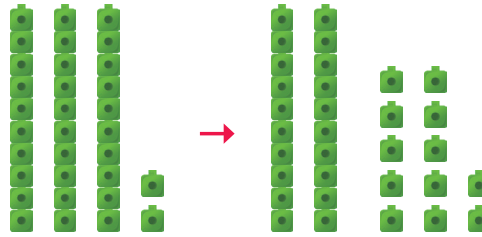

- Бұл тапсырмада оқушылар 32-ден 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгертудің түсіндіру тәсілдерін анықтауы керек.
- Оқушылардың назарын стандартты бағанға аударыңыз.
- **Сұраңыз:** Неліктен 1 ондықты 10 бірлікке өзгерту керек? (Оқушылар бірліктердің 5 бірлікті шегеру үшін жеткіліксіз екенін түсіндіре алуы керек, өйткені 2 бірлік 5 бірліктен кем.)
- **Сұраңыз:** Пеннидің түсіндірмесін қараңыз. Ол “32”-ні “32 – 15”-ке бөлуді қалай түсіндіреді? (Оқушылар оның алдымен ондық жақтаудың 3 блогы және 2 бос текшесі бар екенін айта алады, содан кейін ол ондық жақтаудың 1 блогын 10 бос текшеге ауыстырды және ондық жақтаудың 2 блогын және 12 бос текшені алды.)

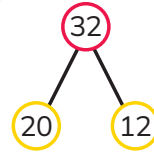
Математикалық журнал

түсіндіруі

түсіндіруі

түсіндіруі

$$30 + 2 = 20 + 12$$

Мұғалім ескертпесі

Математикалық журнал

- **Ли Наның түсіндірмесін көрсетіңіз және сұраңыз:** Ол “32”-ні “32 – 15”-ке бөлуді қалай түсіндіреді? (Оқушылар оның 32-ні 20-ға және 12-ге бөлу үшін сандық құрамды қолданғанын байқауы керек.)
- **Матеоның түсіндірмесін көрсетіп, сұраңыз:** Ол “32”-ні “32 – 15” - ке бөлуді қалай түсіндіреді? (Оқушылар ол 32-ні 30 және 2-ге, сондай-ақ 20 және 12-ге бөлуге болатындығын көрсету үшін қосу теңдігін қолданды деп айтуы мүмкін.)
- Оқушылардан “25 – 19” атауын өзгертуді түсіндірудің бір әдісін таңдауын сұраңыз.
- Оқушылардан қай әдісті қалайтынын және олардың қалауының себептерін айтуын сұраңыз.
- Оқушылардан “25 – 19” өрнегі үшін есеп құрастыруды, оны стандартты баған әдісімен шешуді және өз оқиғаларын сыныппен бөлісуді сұраңыз.

Мұны түсіндірудің бір әдісін таңда.

$$\begin{array}{r} 2 \\ - 19 \\ \hline \end{array}$$

Кімнің түсіндірмесі ұнады?

Пенни

Ли На

Матео

Неге?

Маған ..... түсініктемесі ұнайды, себебі .....

Шешуі 25 – 19 болатындай есеп құрастыр.

Мұғалім ескертпесі

Қорытынды

Қысқаша мазмұны оқушыларға осы тарауда зерттелген әртүрлі ұғымдарды байланыстыруға көмектесу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Өзін-өзі бағалау

Өзін-өзі тексеруден бұрын, оқушылардан әр оқу мақсатына мысалдар келтіруді сұрай отырып, маңызды ұғымдарды тағы бір рет қарап шығыңыз.

Өзін-өзі тексеру бөлімін оқушылар **11-қайталау** аяқтағаннан кейін жасай алады (Жұмыс дәптері 1В, 39-41 беттер). Бұл бөлімде олардың тарауда көрсетілген ұғымдар туралы түсініктері бағаланады.

Қорытынды

Мен сандардың өзара байланысты екенін білемін.

Мен олардың қалай байланысатынын көрсету үшін санды жұптарға бөле аламын.

Мен қосу теңдіктерін жаза аламын.

Мен азайту теңдіктерін жаза аламын.

Мен санау арқылы қоса аламын.

Мен санау немесе кері санау арқылы азайта аламын.

Мен ондықтар мен бірліктерді қоса аламын.

Мен ондықтар мен бірліктерді азайта аламын.

Мен ондықтан аттай аламын.

Мен ондықтан аттап қоса және азайта аламын.

Мұғалім ескертпесі

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

11-қайталау

1 Қосуды орында.

$$1 + 2 + 3 = 6$$

$$3 + 3 + 3 = 9$$

$$10 + 10 + 10 = 30$$

2 Теңдіктер дұрыс болатындай етіп, белгісіз санды тап.

$$4 + 5 + 6 = 10 + 5$$

$$6 + 9 + 9 = 4 + 10 + 10$$

3 Есепте.

$$24 + 0 = 24$$

$$24 - 0 = 24$$

$$24 + 5 = 29$$

$$24 - 5 = 19$$

$$24 + 9 = 33$$

$$24 - 9 = 15$$

$$24 + 10 = 34$$

$$24 - 10 = 14$$

4 Есепте.

ондық бірлік	
2	5
+	1 4
<hr/>	
3	9

$$25 + 14 = 39$$

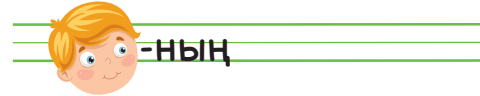
ондық бірлік	
2	5
-	1 4
<hr/>	
1	1

$$25 - 14 = 11$$

ондық бірлік	
2	3
+	1 2
<hr/>	
3	5

$$23 + 12 = 35$$

25 + 14 өрнегіне есеп құрастыр.

-ның

25 жауынгері бар.

-ның

14 жауынгері бар.

25 – 14 өрнегіне есеп құрастыр.

Жауап көп болуы мүмкін.

23 + 12 өрнегіне есеп құрастыр.

Жауап көп болуы мүмкін.

	ондық	бірлік
	2	3
–	1	2
	1	1

$$23 - 12 = 11$$

23 – 12 өрнегіне есеп құрастыр.

Жауап көп болуы мүмкін.

Өзін-өзі бағалау

Мен ...

- ондықтан аттап және аттамай сандарды қоса аламын.
- ондықтан аттап және аттамай сандарды азайта аламын.
- үш біртаңбалы санды қоса аламын.
- қосу және азайтуға есеп құрастыра аламын.

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

ҚАТЫСТЫ РЕСУРСТАР:

Оқулық 1В (55-76 бет)

Жұмыс дәптері 1В (29-38 бет)

САБАҚТАР:

1-Сабақ : Ондықтармен 100-ге дейін санау

2-Сабақ: 100-ге дейін санау

3-Сабақ: Сандарды салыстыру және реттеу

4-Сабақ: Сандық қатар құру

Ақыл-ой жаттығуы

Математикалық журнал

Қорытынды

ТАРАУҒА КІРІСПЕ:

Бұл тарауда оқушылар ондықтар мен бірліктерді санау арқылы 100-ге дейінгі сандармен танысады. Олар 100-ге дейінгі сандарды оқып, жазуды үйренеді. Оқушылар сонымен қатар санды есептегіштерді пайдалану, сандар құрамына салу және орын мәндерін жазу сияқты әртүрлі тәсілдермен көрсетуді үйренеді. Сан құрамы, разряд ұғымдары оқушылар сандарды салыстыру және реттеу үшін пайдаланған сайын күшейіп, кеңейеді. Оқушылардың сандар қатарын тану дағдылары осы тарауда дамиды, өйткені олар сандық диаграмма арқылы сандар қатарын сипаттауды және жалғастыруды үйренеді.

Жұмыс жоспары: 12-тарау (100-ге дейінгі сандар)

Сабақтар	Оқу нәтижелері	Ресурстар	Материалдар
1-сабақ Ондықтармен 100-ге дейін санау	- ондықтармен 100-ге дейін санай алу	ОК 1А (62-65 беттер) ЖК 1А (42-44 беттер)	Сабан, резеңке таспалар, текшелер, 10-нан 100-ге дейінгі сандар карточкасы (10-ның еселіктері)
2-сабақ 100-ге дейін санау	- бірліктермен 100-ге дейін санай алу	ОК 1А (66-69 беттер) ЖК 1А (45-47 беттер)	Текшелер, ондық жақтау, разрядтар кестесі, разряд карталары, ондық карталар, бірлік карталар
3-сабақ Сандарды салыстыру және реттеу	- Сандарды салыстыру және ретке келтіре алу	ОК 1А (70-74 беттер) ЖК 1А (48-50 беттер)	Разрядтар кестесі, әртүрлі түстегі текшелер, цифрлар жазылған карталар
4-сабақ Сандық қатар құру	- сандық қатарды танып, құра алу	ОК 1А (75-79 беттер) ЖК 1А (51-53 беттер)	Текшелер, сандық диаграммалар (1-ден 100-ге дейінгі сандарды көрсететін), сандық карталар (40-тан 100-ге дейін)

1-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Ондықтармен 100-ге дейін санау

Сөздер тақтасы:

- Он
- Жиырма
- Отыз
- Қырық
- Елу
- Алпыс
- Жетпіс
- Сексен
- Тоқсан
- Жүз

Материалдар:

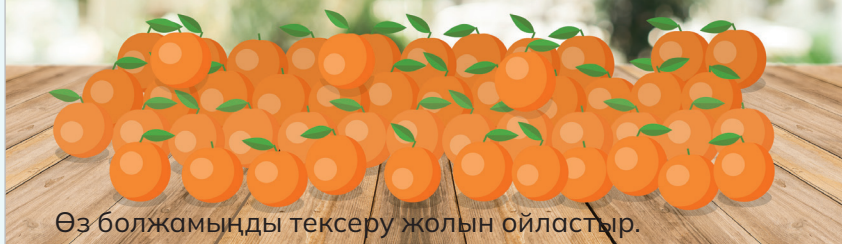
- сабан
- резеңке таспалар
- байланыстырушы текшелер
- 10-нан 100-ге дейінгі сандық карталар (10 еселіктері)

1 Сабақ Ондықтармен 100-ге дейін санау

Кіріспе тапсырма

Апельсин санын есепте.

Өз болжамыңды тексеру жолын ойластыр.

Достарымыздың ойы

апельсиндерді ондыққа бөліп қояды.

1 ондық

10
он

10 бірлік
= 1 ондық

2 ондық

20
жиырма

3 ондық

30
отыз

62

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасында апельсиндерді бейнелейтін 100 сабан беріңіз. Оларға резеңке таспаларды беріңіз, сонда олар әр 10 пакетті резеңке таспамен бекіту мүмкіндігін зерттей алады. Сонымен қатар, оқушыларға кіріспе тапсырманы көрсетіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі шолуда біз апельсиндердің санын бағалаймыз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Болжам нені білдіреді? Біз болжам жеңіл болу үшін апельсиндерді 10 топқа бөле аламыз ба?
- Болжамды қалай тексереміз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан апельсиндердің санын табу тәсілдерімен бөлісуді және олардың болжамын тексеруді сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар 10-нан топтар құрып, 10-нан 5 топ бар деп айта алады. Біреу апельсин 10-нан көп, бірақ 100-ден аз деп айтуы мүмкін. Кейбір оқушылар апельсиндерді бір-бірлеп санау арқылы жауаптарын тексере алады. Кейбіреулер 10-нан топтар құрып, он-оннан аттап санауы мүмкін

Талқылау жасау

- Оқушылармен 10 бірлік = 1 ондық екенін қайталау үшін ондық блоктарды пайдаланыңыз.
- **Талқылауды рәсімдеңіз:** ондық деп санайық.
- **Оларға 10 апельсиннің бір қорабы бар суретті көрсетіңіз және айтыңыз:** бұл қорапта 10 апельсин бар. Біз оны 1 ондық деп атаймыз.

- **Оларға 10 апельсині бар басқа қорапты көрсетіңіз және айтыңыз:** бұл қорапта да 10 апельсин бар. Енді 2 ондық болды.
- Содан кейін оларға 3 ондық, 4 ондық және т.б. көрсетуді жалғастырыңыз. Оқушыларда жалпылау дағдысын нығайту үшін әр қорапта 5 апельсин мен 5 апельсин 10 апельсин жасайтынын көрсетіңіз.

- **Айтыңыз:** 10 бірлік – 1 ондықты, 20 бірлік 2 ондықты құрайды, ол “жиырма” деп те жазылады. 30 бірлік 3 ондықты құрайды, ол “отыз” деп те жазылады. 100 бірлік 10 ондықты құрайды, ол “жүз” деп те жазылады.
- Сөздерді тақтаға жазып, оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз.

Жұмыс тақтасы

1-Сабақ: Ондықтармен 100-ге дейін санау

10	1 ондық	он
20	2 ондық	жиырма
30	3 ондық	отыз
40	4 ондық	қырық
50	5 ондық	елу
60	6 ондық	алпыс
70	7 ондық	жетпіс
80	8 ондық	сексен
90	9 ондық	тоқсан
100	10 ондық	жүз

Журналға ұсыныс

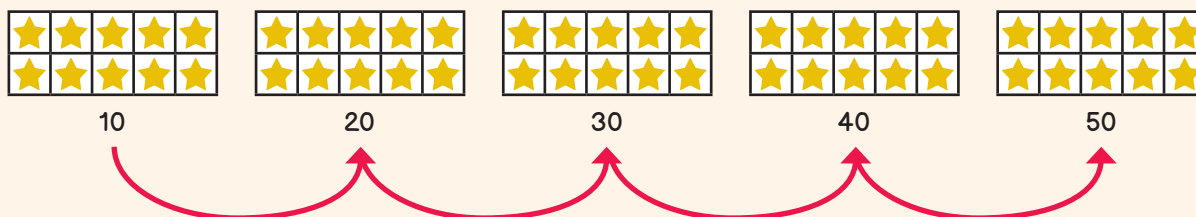
Тақырып: Ондықтармен 100-ге дейін санау

Күні: _____

1-ұсыныс

Айтыңыз: 50 заттың суретін салып, оларды қалай есептедің айтып шық.

Оқушылардың жұмысы:

2-ұсыныс

Айтыңыз: Кему ретімен 80-нен 20-ға дейін ондықпен санаңыз.

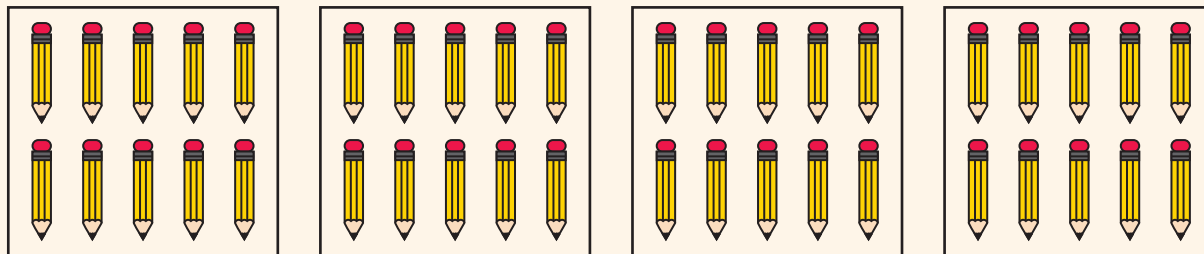
Pupil's work:

80, 70, 60, 50, 40, 30, 20

3-ұсыныс

Айтыңыз: Төмендегі қарындаштарды санаңыз. Досыңызға ондық немесе бірліктерді санау арқылы қай жол жылдамырақ екенін айту үшін жазба жазыңыз және себепін түсіндіріңіз.

Оқушылардың жұмысы:

Әр топта 10 қарындаш бар.

0-ден бастап он-оннан санағанда, 40-қа дейін 4 қадам жасап санаймыз.

0-ден бастап бір-бірден санағанда, 40-қа дейін 40 қадам жасап санаймыз.

Олай болса, бір-бірден санағанға қарағанды он-ондап санаған жылдамырақ.

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

(Толығырақ ақпаратты “Сыныптағы оқушылармен жұмыс істеу стратегиялары” бөлімінен қарай аласыз.)

- Оқушыларға топтастыруды қалай жасауға болатынын көрсетіңіз. Сіз 20 немесе 30 сабаннан бастай аласыз, осылайша оқушылар көп нысандарға көшпес бұрын азырақ нысандарды санауды ыңғайлы етеді.
- **Айтыңыз:** Резеңке таспамен 10 сабаннан тұратын топтар жасаңыз.
- **Сұраңыз:** Барлығы 10 адамнан тұратын қанша топ бар?
- **Сұраңыз:** Әр топта қанша сабан бар?
- **Айтыңыз:** Ондықпен санаңыз.
- **Айтыңыз:** Заттар көп болған кезде, біз тиімдірек санау үшін 10 топ құра аламыз.

- Олар ондықпен санаумен танысқаннан кейін, басқа да 10-нан тұратын топтарды санауды сұраңыз. Содан кейін сабандардың жалпы санын анықтау үшін олардан ондықпен санауды сұраңыз.
- Оларға 10-нан тұратын 5 топ пен тағы 10-нан тұратын 5 топ бірігіп 10-нан тұратын 10 топ, немесе 100-ге тең болатынын көрсетіңіз.

Озық оқушыларға тапсырма

(Толық ақпаратты “Сыныптағы оқушылармен жұмыс істеу стратегиялары” бөлімінен қараңыз.)

- Оларға 10 сабаннан тұратын 10 топты көрсетіңіз және келесі сұрақтарды қою арқылы оқушыларға қиындық туғызыңыз:
- Сабандардың санын бестен, жиырмадан санай аласыз ба?

- 10-нан 10 топ, 5-тен 20 топқа, немесе 20-дан 5 топқа тең екенін байқадыңыз ба? Неліктен?
- **Айтыңыз:** 10 дегеніміз екі рет 5. Бұл, 10-нан 1 топ, 5-тен 2 топпен бірдей дегенді білдіреді. Олай болса, 10 сабаннан тұратын 10 топ пен 5 сабаннан тұратын 20 топ өзара тең.
- **Айтыңыз:** 20 дегеніміз екі рет 10. Бұл 20-дан 1 топ, 10-нан 2 топқа тең дегенді білдіреді. Олай болса, 20 сабаннан тұратын 5 топ пен 10 сабаннан тұратын 10 топ өзара тең.
- **Айтыңыз:** 10-нан 10 топ 5-тен 20 топқа тең, ал 20-дан 5 топ 10-нан 10 топқа тең болғандықтан, 5-тен 20 топ пен 20-дан 5 топ өзара тең деп айта аламыз.

Достарымыздың ойы

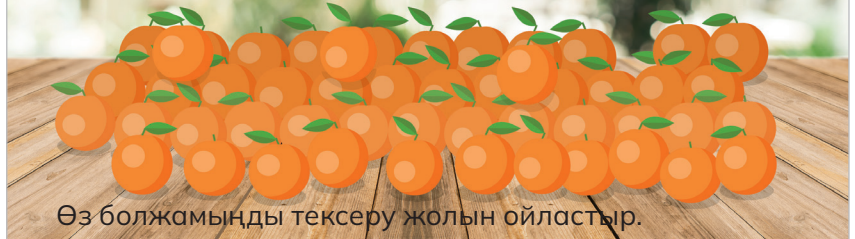
- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:
  - Сандра апельсиндерді 10 топқа бөледі. Біз де солай істедік пе?
  - Ол ондық санады. Біз де солай істедік пе?
  - Ол 10 - “1 ондық”, 20 - “2 ондық” және 30 - “3 ондық” деп белгіледі. Біз де солай істедік пе?
  - Ол сандарды басқаша көрсетеді. Ол сандарды 10-о-н, 20-ж-и-ы-р-м-а деп жазады және 30-ды о-т-ы-з деп. Біз сандарды дәл осылай әріптеп айттық па?

1 Ондықтармен 100-ге дейін санау

Кіріспе тапсырма

Апельсин санын есепте.

Өз болжамыңды тексеру жолын ойластыр.

Достарымыздың ойы

апельсиндерді ондыққа бөліп қояды.

1 ондық

10
он

10 бірлік
= 1 ондық

2 ондық

20
жиырма

3 ондық

30
отыз

БЕ-Т

62

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Мұғалім ескертпесі

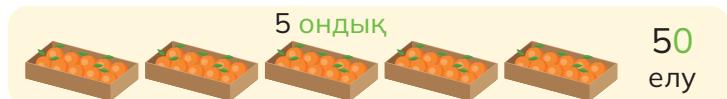
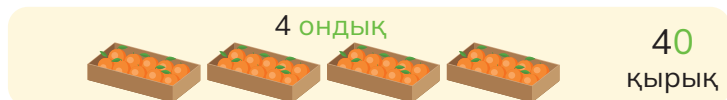
Достарымыздың ойы

- оқушыларды жұптарға бөліңіз.
- Олардан 40-тан 80-ге дейінгі сандарды оқып, сандық сөздерді әріппен жазып, досыңыздан ондық сандарды көрсетуін сұраңыз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Оқушыларды сандарды журналға сөзбен жазу арқылы жазуға машықтаңыз.

Біз сандарды жазбаша немесе цифрмен жаза аламыз.

Егер апельсин көбірек болса ше?

100-ге дейінгі сандар

12-тарау

63

Б

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- **Айтыңыз:** 10 ондық 100-ге тең.
- Оқушылардан 100-ден бастап ондықпен кері санауды сұраңыз.
- Сіз оқушыларға 10 дана ондық блокты көрсете аласыз және ондықтан кері санауды бастаған сайын 1 ондық блокты алып тастап отыра аласыз. Содан кейін олардан қанша ондық қалғанын сұраңыз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларды қолдау

Ондықтармен санағанда сандардағы заңдылықты сипаттауды сұраңыз. (Кейбір оқушылар сандарды бұрын үйренген 1, 2, 3 ... 10 заңдылығына ұқсайтынын, бірақ әр санның артында «0» цифры жазылғанын айтуы мүмкін. Кейбір оқушылар 1, 2, 3 ... 10 қатарында әрбір сан алдындағы саннан 1-ге артық, ал 10, 20, 30 ... 100 қатарында әрбір сан алдындағы саннан 10-ға артық деуі мүмкін.)

Жаттығу уақыты

- Оқушыларды жұптарға бөліңіз. Оларға цифрмен және жазбаша 10-нан 100-ге дейін жазылған карталарды таратыңыз.
- Оқушылардан карточкаларды бетін төмен қаратып орналастыруды және кезекпен 2 карточканы ашуды сұраңыз. Жұптарға карталарды тек екі картада бірдей сан болғанда ойыннан шығара алатынын ескертіңіз.
- Сондай-ақ, сіз оқушылардан әр картада көрсетілген санды ашқан кезде дауыстап оқуды сұрай аласыз.

9 ондық

90
тоқсан

10 ондық

100
жүз

Жаттығу уақыты

Жұптық жұмыс.

- 1 Цифрлары сандармен және сөздермен жазылған сандар карталарын төмен қаратып қой.

- 2 2 картаны аш.
- 3 Егер олар бірдей нөмірді көрсетсе, карталарды өзіңе қалдыр. Егер олай болмаса, карталарды төмен қаратып қой.
- 4 Барлық карталар кезекпен **2** - **3** қадамдарды орында.

Қажетті заттар:

нөмірлік карточкалар
10-нан 100-ге дейін
(10 еселен)

БЕГ 64 12-тарау ..... 100-ге дейінгі сандар

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- 1-сұрақта оқушылар ондық блокқа жүгіну арқылы сандарды жазуы керек. Оқушыларға бірлік орнында “0” санын жазуды ескертіңіз, өйткені бірлік жоқ.

Мысалы:

7 ондықты 7 емес, 70 деп жазу керек.

- 2-сұрақта оқушылардан жалғастырып немесе кері санау арқылы сандар қатарын толықтыруды сұраңыз. Олардан толтырылған сандар қатарын дауыстап оқуды сұраңыз.

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

- 2-сұраққа жауап беру үшін оқушыларға ондық блокпен көмектесіңіз.
- Олардан санауды бастау керек блоктардың санын көрсетуін сұраңыз. Содан кейін олардан жалғастырып санау кезінде бір блок қосуды және әрбір кері санау кезінде бір блокты алып отыруды сұраңыз.

Жетек жұмыс

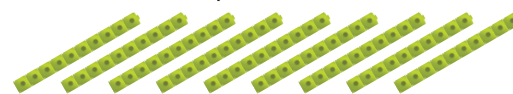
1

10 немесе он көрсетеді.

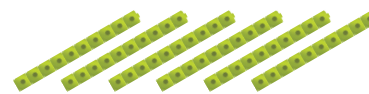
1 ондық

Ондықтардың санын сана.
Содан кейін көрсетілген санды жаз.

90

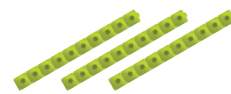
9 ондық

60

6 ондық

Бір санды көрсетудің екі әдісі.

30

3 ондық

2

Сандық тізбекті толықтыр.

40, 50, 60, 70, 80, 90, 100

90, 80, 70, 60, 50, 40, 30, 20, 10

Әр сан тізбегіндегі сандарды ата.

Жұмыс дәптерінен 1-тапсырманы орында, 42-44 беттер.

100-ге дейінгі сандар

12-тарау

65

Б
Е
Т

Мұғалім ескертпесі

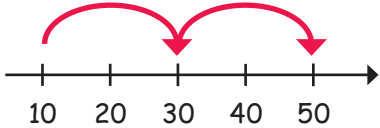

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы онға дейін және кері санай ала ма?	1, 3	<p>Оқушылардан ондықты дауыстап кері және алға санауды сұраңыз. Оқушыларға санауды бастайтын және тоқтайтын сандарға назар аудару керектігін түсіндіріңіз.</p> <p>3-сұрақта оқушыларға “10, 30, 50, сандар қатарының” “10, 20, 30 сандар қатарынан ерекшелінетінін байқатыңыз ...”.</p> <p>Айтыңыз: біз 10-нан бастап оннан аттап санасақ, біз “10, 20, 30... аламыз”.</p> <p>Сұраңыз: “10, 30, 50 қатарын қалай аламыз...”?</p> <p>Оқушылар сандар қатары 10-нан басталып 20-дан аттап отыру керектігін түсінуі керек.</p> <p>Төменде көрсетілгендей сан сәулесін пайдаланып 20-дан аттап санауды көрсетуге болады.</p>
Оқушы ондықты табу үшін санай ала ма?	2, 3	<p>1 ондық блокты көрсетіңіз және айтыңыз: 1 ондық</p> <p>Ондықтарды санауды жалғастырыңыз: 2 ондық, 3 ондық, 4 ондық, 5 ондық.</p> <p>Сұраңыз: 5 ондықты цифрмен және жазумен қалай жазасыз? Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

1-тапсырма**1** ★ Ондықпен сана.10-нан 100-ге
дейін сана.100-ден 10-ға
дейін кері сана.

100-ге дейін ондықпен сана.

30-дан баста.

100-ден бастап ондықпен кері сана.

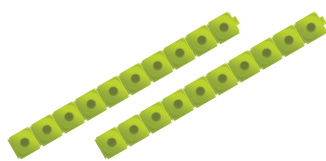
30-да тоқта.

★ Ауызша тапсырма

42

12-тарау: 100-ге дейінгі сандар

2 Көрсетілген санды жаз.

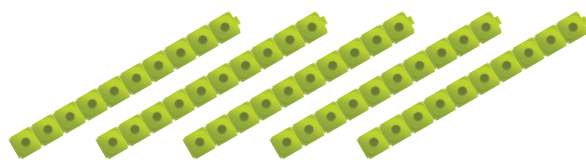

20

Жиырма

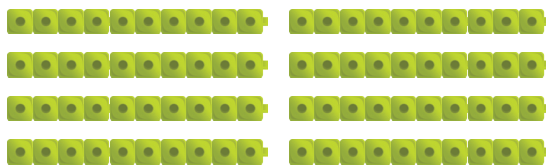
цифрмен

жазбаша

50

елу

80

сексен

3 Әр бала айтатын 5-ші сан қандай?

1-ші 2-ші 3-ші
10, 20, 30, ...

40

1-ші 2-ші 3-ші
90, 80, 70, ...

60

1-ші 2-ші 3-ші
10, 30, 50, ...

70

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

2-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Бірліктерді 100-ге дейін санай алу

Материалдар:

- Қосылатын текшелер
- он жақтау
- орын мәндерінің кестесі
- орын мәндерінің карталары
- ондық карталар
- карта бірліктері

2 Сабақ 100-ге дейін санау

Кіріспе тапсырма

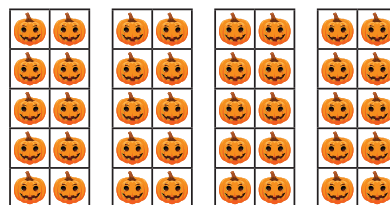

Сандарды көрсетудің жолдарын ойлап көр.

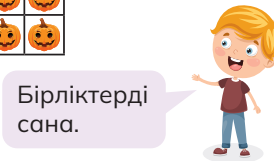
Достарымыздың ойы

ондық топтар құрады.

Ондықтарды сана.

Бірліктерді сана.

БЕТ

66

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Дайындық

Кіріспе тапсырмасында асқабақты бейнелейтін 49 байланыстырушы текшені таратыңыз. Оқушыларға орынның құнын көрсететін он жақтау мен картаны беріңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз асқабақтың санын көрсетеміз. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Асқабақтың жалпы санын қалай анықтауға болады?
- Мұнда қанша асқабақ бар?
- Асқабақтың санын көрсету үшін қандай әдістерді қолдана аламыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан сабақта асқабақтың жалпы санын көрсету тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар бәрін бірлікпен санай алады. Кейбіреулер текшелерді 10 топта орналастыра алады, ондықты санап, содан кейін бірліктерді санай алады. Кейбіреулер сандарды сандармен және жазумен жаза алады. Кейбіреулер санды ондықтар мен бірліктермен жаза алады.

Талқылау жасау

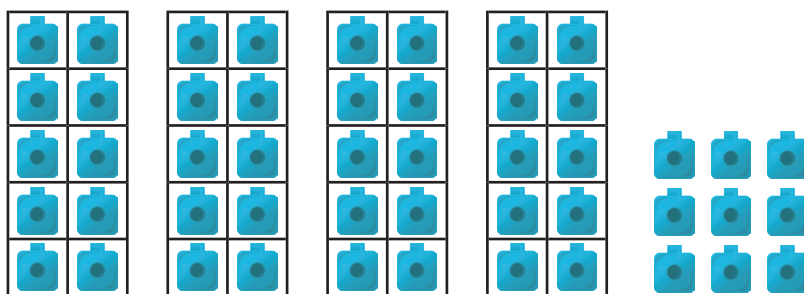
- **Талқылауды айту арқылы рәсімдеңіз:** Алдымен біз асқабақтың жалпы санын табамыз. Біз оларды 10 адамнан тұратын топтар құру үшін ондық жақтауға орналастыра аламыз.
- **Айтыңыз:** біз асқабақты белгілеу үшін текшелерді қолданамыз. 10 және 9 бос текшелерден тұратын 4 топ бар. Бұл 4 ондық және 9 бірлік деп айтуға болады.
- Оқушыларға “разрядтар” кестесін көрсетіңіз.

- **Сұраңыз:** Разрядтар кестесінде 4 ондық және 9 бірлікті қалай көрсетеміз? (Оқушылар “4” саны “ондықтар” бағанында, ал “9” саны “бірліктер” бағанында жазылуы керек деп айта алуы керек.)
- **Айтыңыз:** 4 ондық 40-қа, ал 9 бірлік 9-ға тең болғандықтан, 4 ондық пен 9 бірлік 40 пен 9-ға тең деп айта аламыз.
- Тақтаға “4 ондық және 9 бірлік” және “40 және 9” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** 40 және 9 49-ға тең.

- 49 санының 40 пен 9-дан тұратынын көрсету үшін сан құрамын сызыңыз.
- **Сан құрамын көрсетіңіз және сұраңыз:** Сан құрамына негізделген қосу теңдеуін жаза аламыз ба? (Оқушылар “49” бүтін, ал “40” және “9” “бөліктер” деп анықтап, “бөлік + бөлік = бүтін” формуласы бойынша теңдеу жазуы керек.)
- Соңында 49-ды санмен және жазумен жазыңыз.

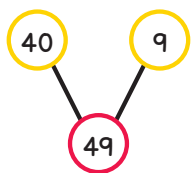
Жұмыс тақтасы

2-Сабақ: Тақырыбы: 100-ге дейін санау

4 ондық және 9 бірлік
40 және 9

ондық	бірлік
4	9

$$40 + 9 = 49$$

49
Қырық тоғыз

Журналға ұсыныс

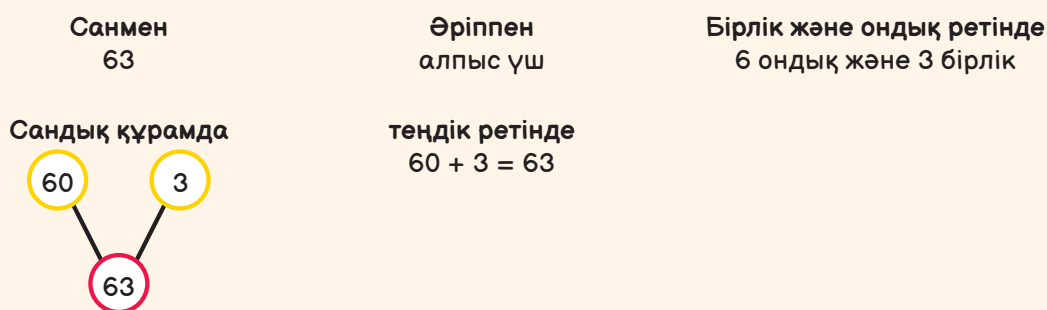
Тақырыбы: 100-ге дейін санау

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 63 санын бес түрлі жолмен көрсетіңіз.

Оқушылардың жұмысы:

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

1-ұсыныс:

Оларға сандық кестені көрсетіңіз. 40-тан 100-ге дейін дауыстап санап, оқушылардан сізден кейін қайталауын сұраңыз.

2-ұсыныс:

- Оқушылар орын мәндері кестесінде санды көрсетуде қиындықтарға тап болуы мүмкін. Текшелер санын санаудың орнына әр санмен көрсетілген мәнге назар аударыңыз.

• Сұрақтар қою арқылы оларды бағыттаңыз:

- 10-нан қанша блок бар? (4) (Оқушылардан разрядтар кестесінің ондық “бағанына” “4” жазуын сұраңыз.)
- Қанша бос? (9) (Оқушылардан разрядтар кестесінің бірлік бағанына “9” жазуын сұраңыз.)
- “4” саны қанша ондықты білдіреді? (4)
- “9” саны қанша бірлікті білдіреді? (9)
- Жаттығуды басқа 2 таңбалы санмен қайталау арқылы разрядтар ұғымын күшейтіңіз.

Озат оқушыларға тапсырма

• Оқушыларға келесі сұрақтарды қою арқылы оларды шақырыңыз:

- 9 бен 70 бізге 97 бере ме? Неліктен? (Оқушылар 97-нің 90 және 7-ден тұратынын түсіндіре алуы керек, бұл 9ондық және 7 бірлікті құрайды. Екінші жағынан, 9 және 70-9 бірлік және 7ондық.)
- 9 бен 70 бізге 970 бере ме? (Оқушылар 9 және 70 орындық мәндер кестесінде бірліктер бағанына “9” және ондықтар бағанына “7” жазу арқылы көрсетуге болатынын түсіндіре алады, бұл бізге 79 береді. Екінші жағынан, 970 бірлікте 0, ондықта 7 және жүздікте 9 болады.)

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:
  - Матео 10-нан тұратын топтар құрады. Солай емес пе?
  - Ол ондық деп санайды. Онда қанша ондық бар?
  - Содан кейін ол бірліктерді қайта есептейді. Олардың барлығы қанша?
  - Мұнда барлығы қанша асқабақ бар? Біз бірдей жауап алдық па?

2 Сабақ 100-ге дейін санау

Кіріспе тапсырма

Сандарды көрсетудің жолдарын ойлап көр.

Достарымыздың ойы

ондық топтар құрады.

Ондықтарды сана.

Бірліктерді сана.

БЕ-Т

66

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Мұғалім ескертпесі

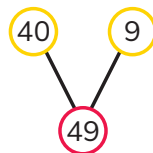
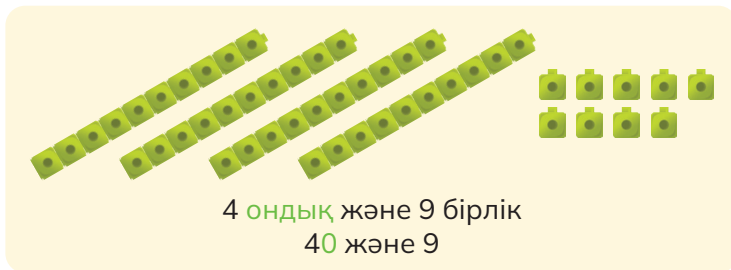
Достарымыздың ойы

- Оқушыларға Джанеттің бұл санды қалай көрсетіңіз.
- **Сұрақ қою арқылы оларды рефлексияға итермелеңіз:**
  - Джанет 49-ды көрсету үшін текшелерді пайдаланды. Солай емес пе?
  - Ол 49-ды 4 ондық және 9 бірлік деп жазды. Солай емес пе?
  - Ол 40 және 9 49 екенін көрсету үшін сандар байланысын салды. Солай емес пе?
  - Ол 49-ды көрсету үшін разрядтар кестесін пайдаланды. Солай емес пе?
  - Разрядтар кестесінде “4” саны ондық, ал “9” саны бірлік. Бұл біздікімен бірдей ме?
  - Ол сондай-ақ разрядты көрсететін карталарды пайдаланды. Ол “9” картасын “40” картасының үстіне “49” көрсетілгендей етіп қойды. Солай емес пе?
  - Ол сонымен қатар $49 = 40 + 9 = 49$ қосу теңдігі ретінде білдірді. Солай емес пе?
  - Ол 49-ды санмен және жазумен жазды. Біз сандық сөзді дұрыс жаздық па?

санды әртүрлі тәсілдермен көрсетеді.

ондық	бірлік
4	9

$$40 + 9 = 49$$

49

қырық
тоғыз

Бір санды жазудың бірнеше жолы бар.

100-ге дейінгі сандар

12-тарау

67

БЕТ

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Олардың оқуын қолдау үшін ондық жақтаумен қамтамасыз етіңіз.

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан ондықтарды және 49-ға тең басқа санды көрсету үшін сандық байланыс салуды сұраңыз. Олардың нөмірлерін сыныппен бөлісуін сұраңыз.

Мұғалім ескертпесі

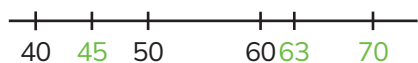

Жаттығу уақыты

- Оқушылардан 3 немесе 4 адамнан тұратын топтарда жұмыс істеуін сұраңыз.
- Нөмірді көрсету үшін олардан кезек-кезек 1 немесе 2 картаны пайдалануды сұраңыз.
- Олардан сандарды салыстыруды және ең үлкен санды анықтауды сұраңыз.
- Сандарды салыстыру әдістерін қысқаша сипаттаңыз.

Мысалы:

63 45-тен үлкен.

70 63-тен үлкен.

70 ең үлкен сан.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Сандарды салыстыруға көмектесу үшін оларға қосылатын текшелерді беріңіз. Олар ең үлкен санды анықтау үшін разрядтар кестесін қолдана алады.

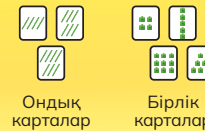
Жаттығу уақыты

3 немесе 4 топпен жұмыс.

- 1 Әр ойыншыға 10 ондық және бірлік карталар беріледі.
- 2 Санды көрсету үшін 1 немесе 2 карта аш.
- 3 Ең көп ұпай жинаған ойыншы жеңеді.
- 4 Ойыншы өзінің барлық карталарын пайдаланғанша 2 және 3 қадамдарды қайталайды.

Қажетті заттар:

аты	жеңістер саны
~~~~~	/
~~~~~	//
~~~~~	///

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- Бұл сабақта оқушылар ондық және бірлік текшелерге жүгініп, сандарды цифрмен және сөзбен жазуы керек. Олардан сондай-ақ сандарды ондықтар мен бірліктерде, сондай-ақ сан құрамы арқылы көрсету талап етіледі.
- Оқушыларға әр текше 1 ондық, ал әрбір бос текше 1 бірлік екенін ескертіңіз.

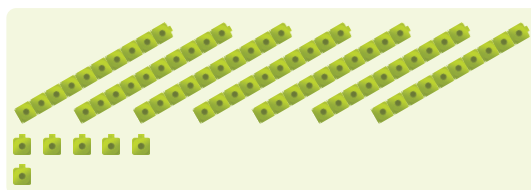
Жетек жұмыс

- 1 Әр санды әртүрлі жолдармен жаз.

■ бірлікті білдіреді.

■ ондықты білдіреді.

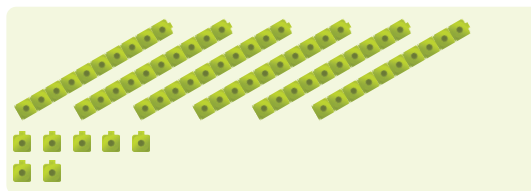
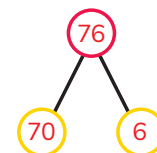

76 болады.

7 ондық пен

6 бірлік

ондық	бірлік
7	6

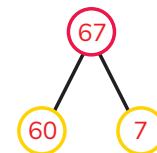

67 болады.

6 ондық пен

7 бірлік

ондық	бірлік
6	7

Жұмыс дәптерінен 2-тапсырманы орында, 45-47 беттер.

100-ге дейінгі сандар

12-тарау

69

Б
Е
Т

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушылар бірлік пен ондықта санай алады ма?	1, 2, 3	Оқушылардан графикалық кескінге назар аударуды сұраңыз. Ондық 1 қорапты көрсетіңіз және айтыңыз: 1 ондық. Ондықтарды санауды жалғастырыңыз: 2 ондық, 3 ондық, 4 ондық. 1 бос затты көрсетіңіз және айтыңыз: 1 бірлік. Бірліктер бойынша санауды жалғастырыңыз: 1 бірлік, 2 бірлік, 3 бірлік, 4 бірлік, 5 бірлік. Сұраңыз: 4 ондық және 5 бірлікті сандармен қалай жазасыз? Оқушыдан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.
Оқушы санды сан құрамы, ауызша, қосу теңдігі, сондай-ақ ондықтар мен бірліктер арқылы білдіре ала ма?	4	Оқушылардан мүмкіндігінше 10 топтан тұратын жарқанаттардың санын санауды сұраңыз. Сұраңыз: Онда қанша ондық бар? (5) Сұраңыз: Олардың саны қанша? (3) Сұраңыз: 5 ондық және 3 бірлік дегеніміз не? (53)

Аты-жөні: _____

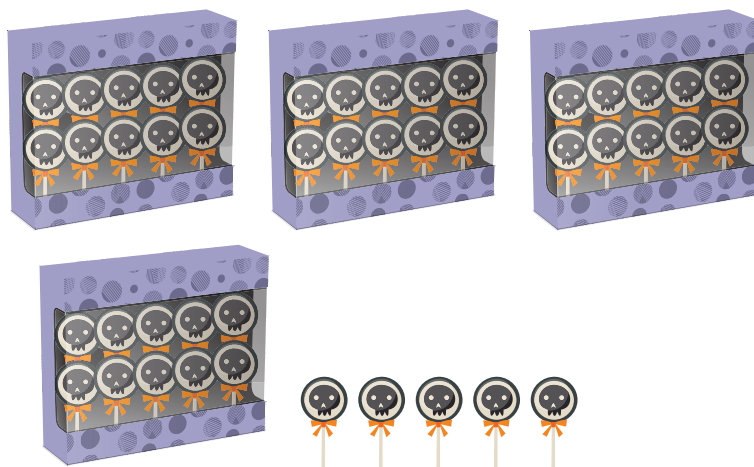
Сыныбы: _____ Күні: _____

2-тапсырма

1

Осы жерде неше дана бар?

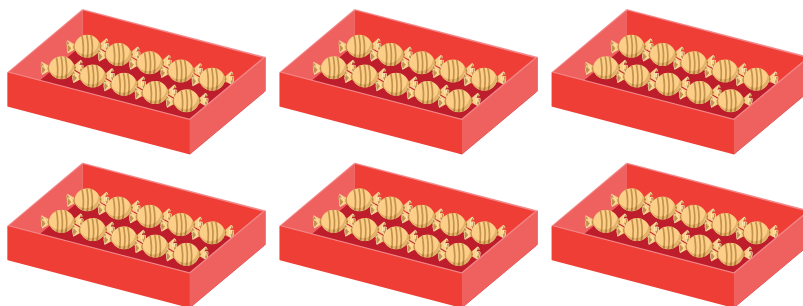
45 дана

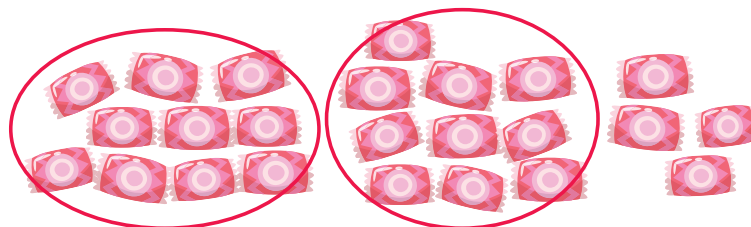
2

Осы жерде неше дана бар?

60 дана

3

24 дана

Мүмкіндігінше 10 данадан тұратын топ құр.

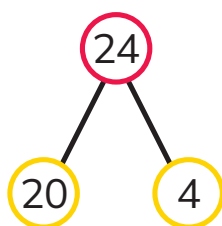
Осы жерде неше дана кәмпит бар?

48 дана

4

24 санын бес түрлі жолмен көрсетті.

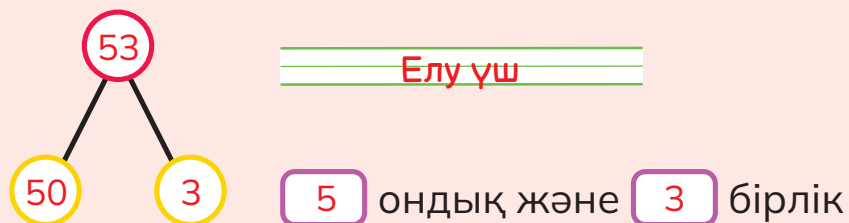
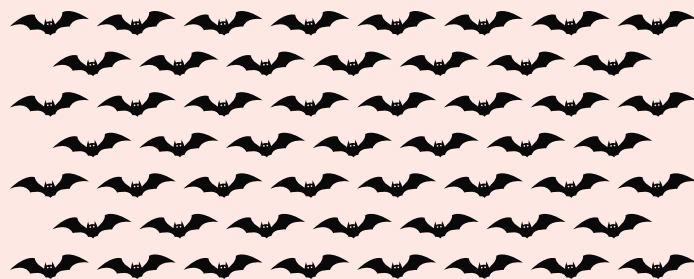
Жиырма төрт

2 ондық және 4 бірлік

Ондық	Бірлік
2	4

$$20 + 4$$

Жарқанаттар санын -ның қолданған әдісі арқылы көрсет.

Ондық	Бірлік
5	3

$$50 + 3$$

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

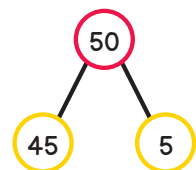
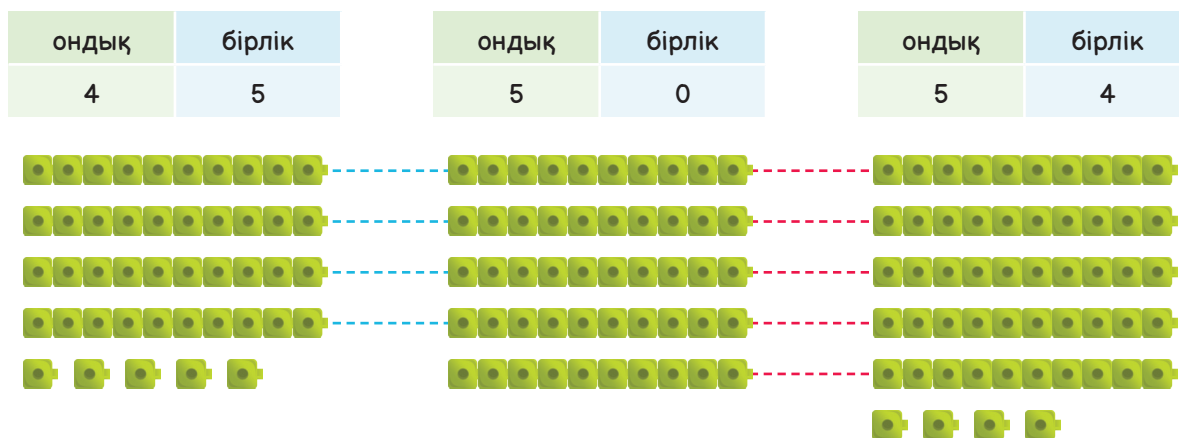

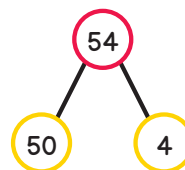
- Оқушылардан жұмыртқалардың санын “разрядтар” кестесіне жазуды сұраңыз.
- Жасыл контейнер мен көк контейнердегі жұмыртқа саны үшін қадамдарды қайталаңыз.
- **Айтыңыз:** Сандарды салыстырайық. Біз 45 және 50-ден бастаймыз.
- 45 текше мен 50 текшені көрсетіп, оларды қатар қойыңыз.
- **Айталық:** Алдымен біз ондық блоктарды салыстырамыз. 45-те он данадан тұратын 4 ондық блок бар, ал 50-де он данадан тұратын 5 ондық блок бар. Сонымен, 45 саны 50-ден аз.
- 50-дің 45 және 5-ке бөлінгенін көрсету үшін сан құрамын сызыңыз.
- **Айталық:** біз 50-ді 45 пен 5-ке бөле аламыз. 45 50-ден аз, өйткені 50-ді алу үшін тағы 5 қажет. Сонымен, 45-50-ден 5-ке аз.
- **Айтыңыз:** біз 50 мен 54-ті салыстырамыз.
- 50 текше мен 54 текшені көрсетіп, оларды қатар қойыңыз.
- **Айталық:** алдымен біз ондық блоктарды салыстырамыз. 50 және 54 - те әрқайсысында оннан тұратын 5 ондық блок бар. Сонымен, біз бірлік текшелерді салыстырамыз.
- 50-де 0 бірлік текше бар, ал 54-те 4 бірлік текше бар. Сонымен, 54-50-ден артық.
- 54-тің 50 және 4-ке бөлінгенін көрсету үшін сан құрамын сызыңыз. 54 саны 50-ден үлкен екенін түсіндіріңіз, өйткені ол 50 және 4-тен тұрады. Сонымен, 54 саны 50-ден 4-ке артық.
- **Айтыңыз:** 45 саны 50-ден аз, 50-54-тен аз. Осылайша, 45 ең кіші, одан кейін 50 және 54.
- **Айтыңыз:** 54 саны 50-ден артық, 50 саны 45-тен артық. Сонымен, 54-ең үлкен сан, содан кейін 50 және 45.

ЖҰМЫС ТАҚТАСЫ

3-Сабақ: Сандарды салыстыру және ретке келтіру

45 саны 50-ден
5-ке кем.

54 саны 50-ден
4-ке артық.

45, ең кіші	→	50,	→	54 ең үлкен
54, ең үлкен	→	50,	→	45 ең кіші

Журналға ұсыныс

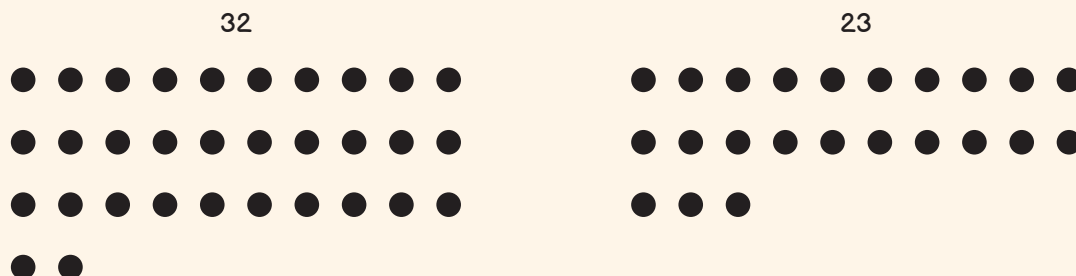
Тақырыбы: Сандарды салыстыру және ретке келтіру

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 23 және 32 сандарын салыстырыңдар. Салыстыруды көрсету үшін сурет салуға болады.

Оқушылардың жұмысы:

32 саны 23-тен артық.
23 саны 32-ден кем.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

- Оқушыларға текшелерді таратыңыз. Жұмыртқалардың жалпы санын анықтау үшін оларға ондықтар мен бірліктерді санауға назар аударуға көмектесіңіз. Сандарды салыстыру үшін текшелерді пайдаланған кезде алдымен ондық блокты салыстыратынымызды түсіндіріңіз.
- Салыстыру барысында оқушылардың шатасуының алдын-алу үшін бірліктерді жасыра тұруыңызға болады.

Озат оқушыларға тапсырма

1-ұсыныс

Кіріспе тапсырмасын қарап, әр контейнердегі жұмыртқалардың санын санауды сұраңыз. (Оқушылар ондық және бірлік деп санамас бұрын бірлікпен санай алады немесе 10-нан тұратын топтарға біріктіре алады.)

2-ұсыныс

- **Айтыңыз:** 1 ондықтан 9 бірлік артық.
- Оқушылардан бұл мәлімдеменің дұрыс па екенін сұраңыз және олардың жауабын түсіндіруді сұраңыз. (Оқушылар ондық блогын 10 текшеге бөліп, 1 ондық 10 бірлікке тең, бұл 9 бірліктен үлкен деген қорытындыға келу арқылы түсіндіре алуы керек.)

Мұғалімдерге ескертпе:

Заттар жиынтығын салыстыру кезінде “артық” және “кем” терминдерін қолдануды қайта қарастырыңыз (мысалы, бұл жағдайда жұмыртқа саны).

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Оқушылардың назарын қызыл контейнерге аударыңыз.
- **Сұрау арқылы ойлануға итермелеңіз:**
  - Матео контейнердегі жұмыртқалардың санын көрсету үшін ондық блоктарды пайдаланды. Біз де солай істедік пе?
  - Қызыл контейнердегі жұмыртқалардың санын көрсету үшін ол 4 ондық блок және 5 текше қолданды. Біз де солай істедік пе?
  - Сонымен қатар ол разрядтар кестесін пайдаланып санды көрсетті. Біз де солай істедік пе?
  - Разрядтар кестесінде “4” ондық, ал “5” бірлік разрядта тұр. Бізде де солай ма?
  - Ол санды көрсету үшін сан құрамын салды. Біз де солай істедік пе?
  - Ол сан құрамында 45-ті қалай бөлді? Оқушылардың назарын жасыл контейнерге аударыңыз.
- **Сұрау арқылы ойлануға итермелеңіз:**
  - Ол жасыл контейнердегі жұмыртқалардың санын көрсету үшін неше ондық блок пен бірлік текшелерін қолдануы керек?
  - Разрядтар кестесінде ол “ондықтар” бағанында “5” және “бірліктер” бағанында “4” деп жазды. Біз де солай істедік пе?
  - Ол 54-ті 50-ге және 4-ке бөлу үшін сан құрамын сызды. Біз де солай істедік пе?

3 Сандарды салыстыру және реттеу

Кіріспе тапсырма

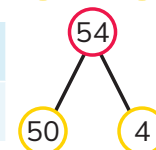
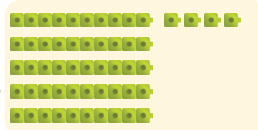
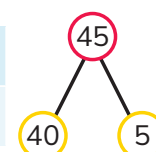
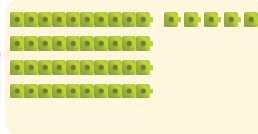

Қай контейнерде ең көп жұмыртқа бар?
Қай контейнерде ең аз жұмыртқа бар?
Мұны қалай анықтауға болатындығын туралы ойланып көр.

Достарымыздың ойы

жолы

БЕТ

70

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

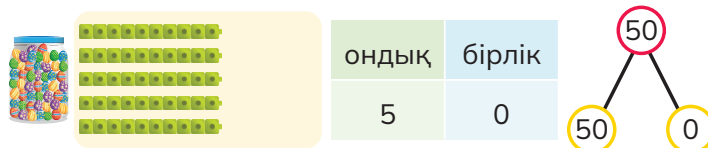
Оқушыларға әрбір ондық блок 1 ондықты, ал әрбір текше 1 бірлікті білдіретінін түсіндіріңіз. Текшелерді санауға және бағандарға сандарды жазуға тапсырмас бұрын, олардан ондық блоктар мен текшелерді разрядтар кестесінің “ондық” және “бірлік” бағандарының үстіне орналастыруды сұрай аласыз.

Достарымыздың ойы

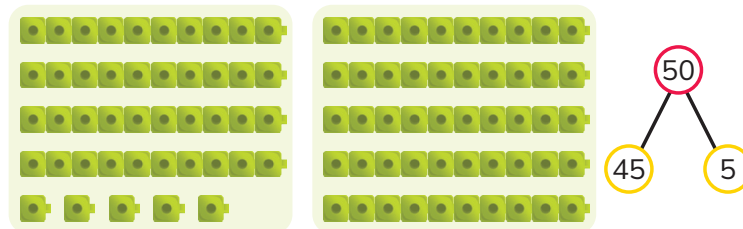

Көк контейнердегі жұмыртқа санын табу үшін келесі сұрақтарды қойыңыз:

- Матео көк контейнердегі жұмыртқалардың санын көрсету үшін 5 ондық блокты пайдаланды. Біз де солай істедік пе?
- Көк контейнерде қанша жұмыртқа бар?
- Сан құрамы арқылы 50-ді қалай көрсетеді?
- Оқушыларды 45 пен 50 салыстыруға шақырыңыз.
- Айтыңыз:** Матео текшелерді қатар қойды. Текшелердің екі тобында да 4 ондық блок бар.
- Айтыңыз:** Текшелердің соңғы қатарына қараңыз. 45 текшеден тұратын топта 5 бірлік текшесі бар, ал 50 текшеден тұратын топта 1 ондық блок бар.
- Айтыңыз:** Сонымен, 45 саны 50-ден кем.
- 50-дің сан құрамын белгілеп, “Матео 50-ді 45 және 5-ке бөлді” деңіз. 45 және 5 50 деп айта аламыз.
- Сұраңыз:** 45 саны 50-ден нешеге кем? (Оқушылар 45 - ті 50-ге айналдыру үшін 5 қосу керек болғандықтан, 45-ті 50-ден 5-ке кем деп айта алады.)
- 50 және 54 салыстыруды жалғастырыңыз.
- Сұраңыз:** Текшелерге қараңыз. Қай сан үлкен, 50 ме, әлде 54 пе? (Оқушылар екеуінде де 5 ондық блок болса да, 54 тобында тағы 1 қатар текшелер бар деп айта алуы керек.)
- Сұраңыз:** 54 саны 50-ден нешеге артық?
- Оқушылардан сандарды ең кішіден ең үлкен санға, содан кейін ең үлкеннен ең кіші санға ретімен орналастыруды сұраңыз.

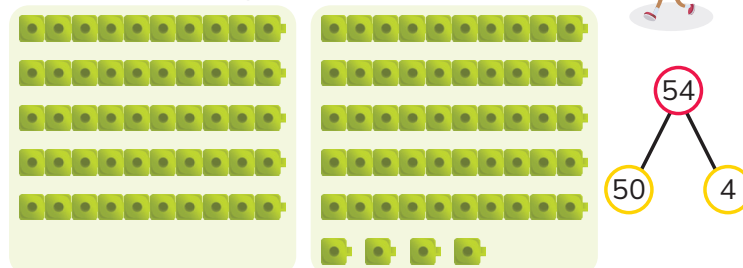

45 саны 50-ден кем.

45 саны 50-ден 5-ке кем.

54 саны 50-ден артық.

45, 50, 54
ең кіші → ең үлкен

54, 50, 45
ең үлкен → ең кіші

54 саны 50-ден 4-ке артық.

ең көп жұмыртқа бар. ең аз жұмыртқа бар.

100-ге дейінгі сандар

12-тармақ

71

БЕТ

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

- Кейбір оқушылар үш санды салыстыруда қиындықтарға тап болуы мүмкін. Сандарды ең кішіден үлкенге орналастыру үшін олардан “кем” көмегімен сандардың әрбір жұбын салыстыруды сұраңыз.

Мысалы:

45 саны 50-ден кем.
50 саны 54-тен кем.

- 45 саны 50-ден кем болғандықтан, бұл өз кезегінде 54-тен кем болғандықтан, біз 45 саны 54-тен кем деп қорытынды жасай аламыз.
- Сандарды үлкеннен кішіге орналастыру үшін олардан “артық” көмегімен сандардың әрбір жұбын салыстыруды сұраңыз.

Жаттығу уақыты

- Оқушыларды 3 немесе 4 адамнан тұратын топтарда жұмыс істеуге таратыңыз. Әр топқа сандары бар карталарды таратыңыз.
- 2 таңбалы санды жасау үшін олардан 2 картаны пайдалануды сұраңыз. Оқушыларға мүмкіндігінше көп топтар құру керек екенін атап өтіңіз.
- Оқушылардан сандарын салыстырып, қайсысы ең үлкен екенін анықтауын сұраңыз. Сіз оларға көмектесу үшін текшелермен қамтамасыз ете аласыз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Оқушылардан бір уақытта екі санды салыстыра отырып, сандарды үлкеннен кішіге орналастыруды сұраңыз. Олардан сандардың ретін қалай шығарғанын түсіндіруді сұраңыз.

Жаттығу уақыты

Қажетті заттар:

цифрлық карталар

3 немесе 4 топпен жұмыс.

- 1 Кезекпен екі таңбалы карталарды жинаңдар.
- 2 Екі таңбалы санды құру үшін цифрларды қолдан.
- 3 Сандарды салыстыр. Ең үлкен екі таңбалы санға ие ойыншы жеңеді.

9 1

8 1

1 8

жеңімпаз

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- Бұл сабақта оқушыларды текшелер санына қарап сандарды салыстыруға шақырыңыз. Он негізгі элементтің 1 блогында 10 текше бар екенін қайталаңыз.
- 2-сұраққа келетін болсақ, сіз олардан екі жиынтықтағы ондық блоктарды бір-бірлеп сызып тастауды тапсырыңыз. Әр жиынтықтан 5 ондық блоктан сызып тастағаннан кейін, оқушыларға әр топта қалған текшелердің санын салыстырып, 72 саны 59-дан үлкен деген қорытындыға келуге көмектесіңіз.
- 3-сұрақта сіз оқушылардан 63 саны 61-ден артық екенін көрсету үшін сан құрамын құруды сұраңыз. Содан кейін олардан 63 саны 61-ден қаншаға артық екенін сұраңыз.

Жетек жұмыс

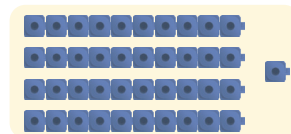

1 Кіші санды көрсет.

5

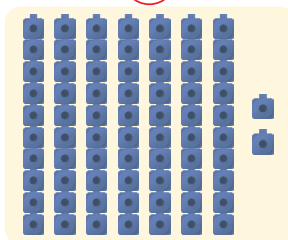

41

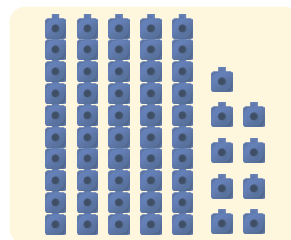

2 Үлкен санды көрсет.

72

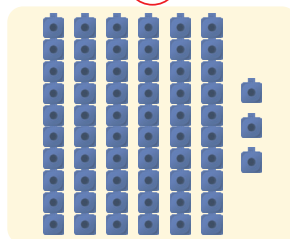

59

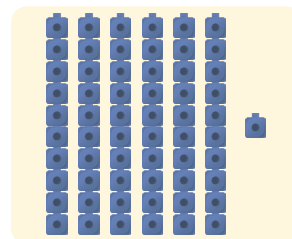

3 Үлкен санды көрсет.

63

61

100-ге дейінгі сандар

12-тарау

73

БЕЛГІ

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- 5 және 6 сұрақтар оқушылардан сандарды ретімен орналастыруды сұрайды.
- Сандарды қалай орналастыру керектігін анықтау үшін әр сұрақты мұқият оқып шығудың маңыздылығын атап өтіңіз.
- Оқушылардан екі санды бір уақытта салыстыруды сұраңыз.

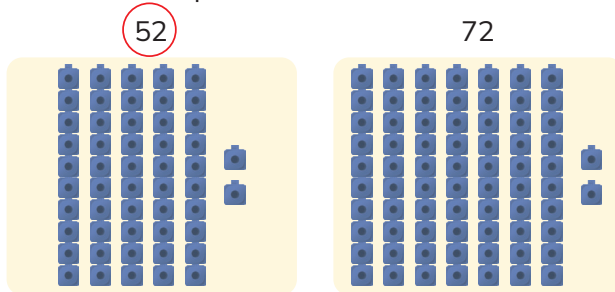
Мысалы:

98 саны 92-ден артық.

92 саны 89-дан артық.

Сонымен, 98 ең үлкені, одан кейін 92 және 89.

4 Кіші санды көрсет.

5 Сандарды ретімен орналастыр.
Ең үлкен саннан баста.

92   98   89

98 ,   **92** ,   **89**
ең үлкені   ең кішісі

6 Сандарды ретімен орналастыр.
Ең кіші саннан баста.

76   67   69

67 ,   **69** ,   **76**
ең кішісі   ең үлкені

Жұмыс дәптерінен 3-тапсырманы орында, 48-50 беттер.

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы екі санды өз бетімен салыстыра ала ма?	1, 2	<p>Оқушыларға сандарды салыстыруға көмектесу үшін текшелерді беруге болады.</p> <p>Айтыңыз: Маған 81 текшені көрсетіңіз. (Оқушылар 8 ондық блок және 1 текшені көрсетуі керек.)</p> <p>Айтыңыз: Маған 49 текшені көрсетіңіз. (Оқушылар 4 ондық блокты және 9 текше көрсетуі керек.)</p> <p>Айтыңыз: Біз бір-бірден ондық блокты алып тастаймыз. Әр топтан бірдей мөлшерде ондық блоктарды алып тастағаннан кейін былай деп сұраңыз: Әр жиынтықта неше текшеден қалды? (Оқушылар 81 текшеден тұратын топта 41 текше қалды, ал 49 текшеден тұратын топта 9 текше қалды деп айта алуы керек.)</p> <p>Сұраңыз: Қай сан кіші, 81 ме, әлде 49 ба? Оқушылардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>
Оқушы үш санды ретімен орналастыра ала ма?	3	<p>Оқушылардан бір уақытта екі санды салыстыруды сұраңыз.</p> <p>Сұраңыз: Қайсысы кіші, 74 пе, әлде 59 ба? (59)</p> <p>Сұраңыз: Қайсысы кіші, 59 ба, әлде 72 ме? (59)</p> <p>Сұраңыз: Қайсысы кіші, 74 пе, әлде 72 ме? (72)</p> <p>Айтыңыз: 59 саны 74 пен 72-ден кіші болғандықтан, ол ең кіші сан болады. 72 саны 74-тен кіші болғандықтан, 74 ең үлкен сан болады.</p>
Оқушы неге бір санның екіншісінен үлкен екенін түсіндіріп, оның қаншалықты үлкен екенін анықтай ала ма?	4, 5	<p>4-сұрақ оқушылардан сандарды текшелермен салыстыруды талап етеді. Оқушыларға бір түсті 32 текше және басқа түсті 12 текше беріңіз.</p> <p>Айтыңыз: Маған бір түсті 32 текшені көрсетіңіз (мысалы, көк). (Оқушылар 3 ондық блок пен 2 текшені көрсетуі керек.)</p> <p>Айтыңыз: 12 текшені басқа түсті текшелермен ауыстырыңыз (мысалы, қызыл).</p> <p>Сұраңыз: Бізде қызыл текшелер көк текшелерді ауыстыруға жеткілікті ме? (Жоқ.)</p> <p>Айтыңыз: Текшелерді ауыстырғаннан кейін, ауыстырылмайтын 2 ондық блок қалады. 2 ондық блок 2 ондықты құрайды, бұл 20-ға тең. Осылайша, 32-бұл 12-ден 20-ға көп.</p> <p>5-сұрақ оқушылардан сан құрамын пайдаланып сандарды салыстыруды талап етеді. Оқушыларды Дженнің үлкен санды (яғни 36) кіші санға (яғни 32) және басқа санға қалай жіктейтінін көруге шақырыңыз. Үлкен сан кіші саннан және 4-тен тұратындықтан, Үлкен сан кіші саннан 4-ке артық екенін түсіндіріңіз.</p>

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

3-тапсырма

1 Кіші санды тап?

81

49

2 Үлкен санды тап?

75

78

3 Сандарды өсу ретімен орналастыр.

74

59

72

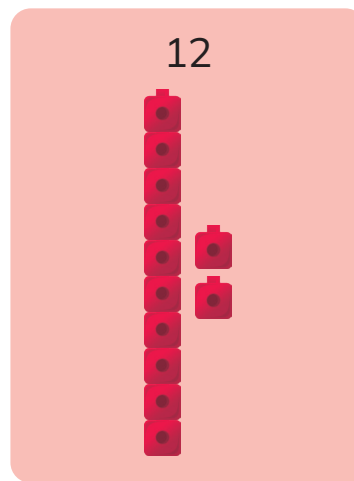
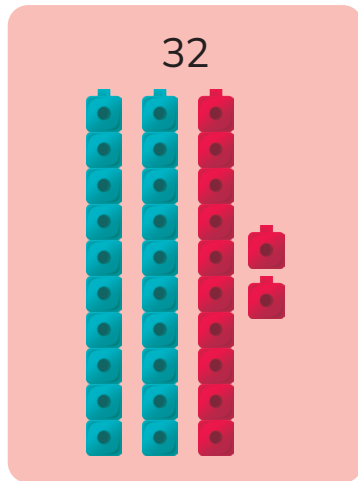
59 , 72 , 74

ең кіші   ең үлкен

4

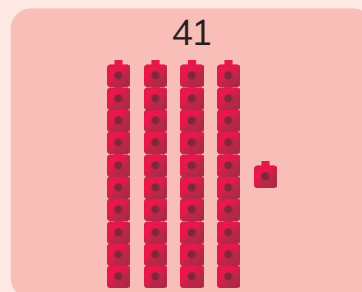
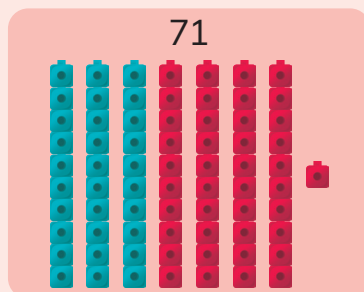
32-нің 12-ден артық екендігін төмендегідей түсіндірді.

32 саны 12 санынан 20-ға артық.

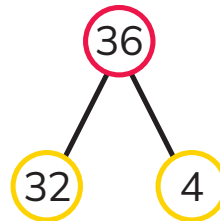
әдісін қолданып, 71-дің 41-ден артық екендігін түсіндір.

5

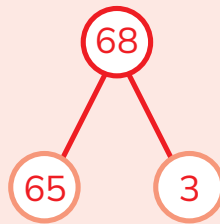
36-ның 32-ден артық екендігін төмендегідей түсіндірді.

36 саны 32 санынан 4-ке артық.

әдісін қолданып, 68-дің 65-тен артық екенін түсіндір.

68 65-тен 3-ке артық.

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

50

12-тарау: 100-ге дейінгі сандар

4-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:
Сандық қатар құра білу

Тірек сөздер:
Сандық қатар

Материалдар:

- текшелер
- сандық диаграммалар (1-ден 100-ге дейінгі сандарды көрсету)
- сандары бар карточкалар (40-тан 100-ге дейін)

4 Сабақ Сандық қатар құру

Кіріспе тапсырма

1-ден 100-ге дейін санау.

100 деген санды кім айтады?

Достарымыздың ойы

 не деп айтады?

5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, ...

Бұл тізбекті жалғастыра аласың ба?

 100 дейді ме?

100-ге дейінгі сандар

12-тарау

75

БЕТ

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Оқушыларға сандық диаграммаларды қол жетімді етіңіз (1-ден 100-ге дейінгі сандарды көрсетеді).

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз ‘100’ деп кім айтатынын анықтаймыз. Мұны білу жолдары туралы бір-біріңізбен сөйлесіңдер.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Сендер 100-ге дейін санай аласыңдар ба?
- 100 деп айтатын баланы табу үшін қандай әдістерді қолдануға болады?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан санау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Оқушылар 100-ді кім айтатынын анықтау үшін 1-ден 100-ге дейін санай алады. Кейбіреулер балалардың саны 5 екенін байқап, Дженнің 100 деп айтқанын білу үшін беске дейін санауы мүмкін. Кейбіреулер әр бала айтатын алғашқы бірнеше санды жазып, оларды сандық қатарды жалғастыру үшін қолдана алады.

Талқылау жасау

- Оқушылармен бірге 1-ден 100-ге дейін санау арқылы талқылауды ұйымдастырыңыз.
- Содан кейін олардан кезекпен 1-ден 100-ге дейінгі қатарынан 5 санды дауыстап айтуын сұраңыз.
- **Тақтаға келесі сандар қатарын жазыңыз:** 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50.
- **Айту арқылы түсіндіріңіз:**
  - Дженнифер бұл сандарды атайды.
  - Бұл сандар сандық қатарды құрайды.

- Әр сан оның алдындағы саннан 5-ке артық.
- Оқушылардан 100-ге дейін санауды жалғастыру үшін бестен аттап санауды сұраңыз.
- **Сұраңыз:** Джен 100 деп айта ма?
- **Тақтаға келесі сандар қатарын жазыңыз:** 4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39, 44, 49.
- Оқушыларға сандар кестесін көрсетіңіз және сандық қатардағы сандарды сызыңыз.
- **Оларға сұрақ қойыңыз:** бұл сандар сандық қатарды құрай ма?

- **Сұраңыз:** 9 саны 4-тен қаншаға артық?
- **Айтыңыз:** 9 саны 4-тен 5 сан артық. Сондай-ақ, 5-тен 4-ке артық сан 9 дей аламыз.
- **Сұраңыз:** 4 саны 9-дан қаншаға кем?
- **Айтыңыз:** 4 саны 9-дан 5-ке кем. Сондай-ақ біз 9-дан 5-ке кем сан 4 дей аламыз.
- **Сұраңыз:** сандық қатарды жалғастыра ала ма? (оқушыларға алдыңғы сан кейінгі саннан 5-ке артық екенін көрсетіңіз.)

Жұмыс тақтасы

4-Сабақ: Сандық қатар құру

5-ке 5-ке 5-ке
артық артық артық

5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50

5-ке 5-ке 5-ке
артық артық артық

4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39, 44, 49

91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

9 саны 4-тен 5-ке артық.
4 саны 9-дан 5-ке кем.

Журналға ұсыныс

Тақырып: Сандық қатар құру

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: Өзіңнің сандық қатарыңызды жасаңыз. Қысқаша түсініктеме беріңіз.

Оқушылар жұмысы:

50, 52, 54, 56, ...

Әр сан алдындағы саннан 2-ге артық.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Оқушыларға текшелерді таратыңыз. Олардан әр кез 5 текше қосып, әр 10 текшені 1 ондық блокпен ауыстыру арқылы сандар қатарын модельдеуді сұраңыз.

Озат оқушыларға тапсырма

Оқушылардан сандық диаграмманы қарап, кез келген қатарды диагональ бойынша анықтауын сұраңыз. (Кейбір оқушылар “1, 12, 23, 34, ...” қатарын байқап, ондағы әр келесі санда ондық пен бірлік 1-ге артып отыратынын айтуы мүмкін. Кейбіреулер санның ондық орнындағы цифр оның алдындағы санның бірлік орнындағы цифры екенін байқайды. Кейбір оқушылар «8, 17, 26, 35, ...» қатарын анықтап, бірліктер орнындағы цифр 1-ге кемитінін, ал ондықтар орнындағы цифр 1-ге артатынын айтуы мүмкін; кейбіреулер қатар келген екі санның айырмасы әрқашан 9 деп айтуы мүмкін; кейбіреулер тіпті әрбір санның цифрларының қосындысы тең екенін байқауы мүмкін. Мысалы, $0 + 8 = 8$, $1 + 7 = 8$, $2 + 6 = 8$, $3 + 5 = 8$.)

Достарымыздың ойы

- Оқушылардан Кэтидің айтқанын дауыстап оқуды сұраңыз.
- Оқушылармен реттік сандар ұғымын қайталаңыз.
- Оқушылардан әртүрлі реттік сандарды атауын сұраңыз (мысалы, бірінші, екінші, оныншы).
- Оқушылардың назарын сандар кестесіне аударыңыз.
- **Сұраңыз:** Бірінші, үшінші, бесінші, жетінші және тоғызыншы сандарда не байқайсыз? (Оқушылар сандардың 4 санымен аяқталатынына назар аударуы керек.)
- **Сұраңыз:** Он бірінші сан неге тең?
- **Сұраңыз:** Екінші, төртінші, алтыншы, сегізінші және оныншы сандарда не көріп тұрсыңдар? (Оқушылар 9 саны бар сандарды байқауы керек.)
- **Сұраңыз:** Он екінші сан неге тең?
- Оқушылардан сандар кестесін пайдаланып қатарды жалғастыруын сұраңыз.

 не деп айтады?

1-ші

10-шы

4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39, 44, 49

 айтқан сандарды сандық кестеде көрсетеді.

Сен жалғастыра аласың ба?

91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

БЕТ

76

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Жалпы қате (қателер):

Оқушылар сандық кестесіндегі сандарды дұрыс емес бағытта оқығанда сандар қатарын қате айтуы мүмкін. Мысалы, Олар “44, 49, 34, 39 ...”.

Шешім: Оқушыларға Кэтидің сандар кестесіндегі сандар балалар 1-ден санай бастағанда өсуі керек екенін түсіндіріңіз. Сандардың оқылу бағытын көрсету үшін сандар кестесінде бағытты салуға болады.

91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Достарымыздың ойы

- Оларға Кэти айтқан сандар қатарын көрсетіңіз.
- Оқушыларға текшелерді таратыңыз.
- **Айтыңыз:** Маған 4 текшені көрсетіңіз.
- **Сұраңыз:** 9 текшені көрсету үшін тағы қанша текше қажет? (Оқушылар тағы 5 текше қажет екенін айтуы керек.)
- **Оқушылардан сізбен бірге сандар қатарын оқып шығуын сұраңыз:**
  - 9 саны 4-тен 5-ке артық. Сондай-ақ 4-тен 5-ке артық сан - 9 деп айта аламыз.
  - 4 саны 9-дан 5-ке кем. Сондай-ақ 9-дан 5-кем сан - 4 деп айта аламыз.
- **Айтыңыз:** Маған 9 текшені көрсетіңдер.
- **Сұраңыз:** 14 текшені көрсету үшін тағы қанша текше қажет? (Оқушылар 5 текше қосып, 10 текшені 1 ондық блокпен алмастыруы керек.)
- Сандар қатарын жалғастыруға көмектесу үшін қадамдарды қайталаңыз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Олардан Джанет, Матео және Мин Хо айтқан сандар қатарын жазуды сұраңыз.

99 дейді ме?

5 артық
4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39, 44, 49, ...
5 артық

Олардың бәрі бір нәрсені айтады.

9 саны 4-тен 5-ке артық.
4 саны 9-дан 5-ке кем.

100-ге дейінгі сандар 12-тарау 77

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- Оқушылардан әр сандық қатарды түсіну үшін сөйлеу көпіршіктерінің мазмұнын оқып шығуын сұраңыз. Олар жетіспейтін сандарды табу үшін сандық кестені қолдана алады.
- Оқушыларға өсу үрдісі бар сандық үлгіде сандар ең кішіден үлкенге, ал азаю үрдісі бар сандық үлгіде сандар ең үлкеннен кішіге қарай орналасатынын түсіндіріңіз.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

Оқушыларға сандар кестесіндегі бастапқы санды анықтауға және жетіспейтін санды табу үшін ары қарай немесе кері санауға көмектесіңіз.

Мысалы:

91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Жетек жұмыс

Сандық қатарды толықтыр. Сандық қатардағы сандарды оқы.

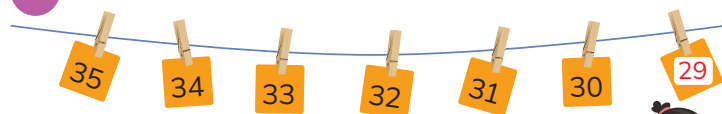
1

Әр сан алдындағы санға қарағанда 10-ға артық.

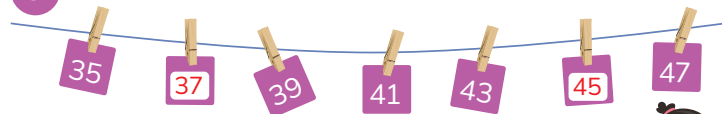
2

Әр сан алдындағы санға қарағанда 1-ге кем.

3

Әр сан алдындағы санға қарағанда 2-ге артық.

78

12-тарau

100-ге дейінгі сандар

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

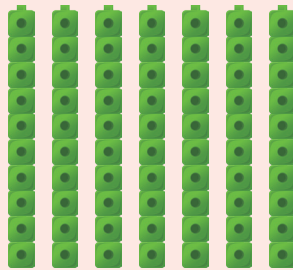
Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы берілген саннан 10-ға артық / 1-ге кем / 2-ге артық / 10-ға кем санды таба ала ма?	1, 2	<p>Оқушыларға текшелерді таратыңыз.</p> <p>Айтыңыз: Маған 70 текшені көрсетіңіз. (Оқушылар 7 ондық блокты көрсетуі керек.)</p> <p>Сұраңыз: 70-тен 10-ға артық. Біз 10 текшені қосамыз ба немесе алып тастаймыз ба?</p> <p>(Сан 70-тен артық болғандықтан, біз 10 текшені қосатынымызды түсіндіріңіз.) Оқушылардан ондық блокты қосуды сұраңыз.</p> <p>Сұраңыз: Қазір қанша текше бар? (80)</p> <p>Айтыңыз: 80 саны 70-тен 10-ға артық. 70-тен 10-ға артық сан - 80.</p> <p>Айтыңыз: 70 саны 80-нен 10-ға кем. 80-нен 10-кем сан - 70. Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>
Оқушы сандық қатар құра ала ма?	3	<p>Оқушыларға текшелерді беріңіз. Жетіспейтін сандарды табу үшін олардан сандық қатарды модельдеуді сұраңыз. Сонымен қатар, олар сандар қатарын толтыруға көмектесетін сандық диаграммаға жүгіне алады.</p>
Оқушы сандық қатарды сипаттай ала ма?	4	<p>Оқушылардан әр сөйлемдегі екі санның арасындағы айырмашылықты табуды сұраңыз. Барлық сөйлемдерді аяқтағаннан кейін, олардан Лео сандарының қатарын сипаттауды сұраңыз. Содан кейін олардан Лео мен Сандраның сандық қатарларында алғашқы он санды бөлек айтуды сұраңыз.</p>

Аты-жөні: _____

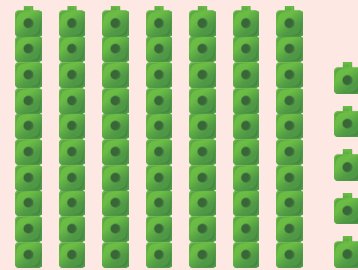
Сыныбы: _____ Күні: _____

4-тапсырма**1**

70

75

70-тен 10-ға артық санды жаз.

80

70-тен 1-ге кем санды жаз.

69

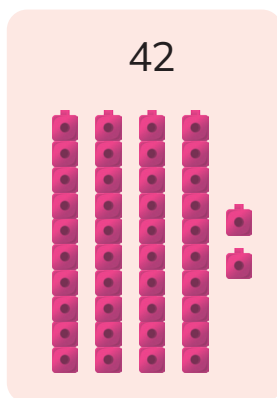
75-тен 2-ге артық санды жаз.

77

75-тен 10-ға кем санды жаз.

65

2

Берілген әр сан алдындағы саннан 1-ге артық.

42, 43, 44, **45**, 46, 47, ...

Берілген әр сан алдындағы саннан 1-ге кем.

42, 41, 40, **39**, 38, 37, ...

Берілген әр сан алдындағы саннан 10-ға артық.

42, 52, 62, **72**, 82, 92, ...

Белгісіз сандарды тап.

3

сандар қатарын жасады.

42, 45, 48, 51, 54, ...

Ол келесідей жазды.

	45 саны 42 санынан 3-ке артық.
	42 саны 45 санынан 3-ке кем.

басқа сандар қатарын жасады.

42, 48, 54, 60, 66, ...

Төмендегі сөйлемдегі белгісіздер орнына керекті сандарды жаз.

48 саны 42 санынан	6	артық.
42 саны 48 санынан	6	кем.
60 саны 54 санынан	6	артық.
60 саны 66 санынан	6	кем.

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

мен

ойлаған сандар

қатарын әр қатарда 10 сан болатындай жалғастыр.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

Ақыл-ой жаттығуы

- Оқушылардан 4, 5 және 6 сандарын пайдаланып барлық екі таңбалы сандарды тізімдеуді сұраңыз. Оларды жүйелі түрде жасауға шақырыңыз.
- Содан кейін олардан сандарды сан түзуінде ең кішіден үлкенге дейін реттеуді сұраңыз.

Сараланған оқыту

Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Оқушыларға оларға бағыт-бағдар беру үшін сандары бар карталарды таратыңыз. Олардан орналасуы керек сандар көрсетілген сандары бар карталарды таңдауын сұраңыз. Олардан сан түзуін сызып, әр сандық картаны қайда қою керектігін шешуін сұраңыз.

Озат оқушыларға тапсырма

Сандарды өсу ретімен орналастырудан басқа, олардан сандарды кему ретімен орналастыруды және өз жұмысын сыныпқа ұсынуды сұраңыз.

Ақыл-ой жаттығуы

0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 және 9 сандар болып табылады.

Берілгендерден кез келген 2 санды таңда.

4 5 6

Екі таңбалы сан құрастыр.

Қадамдарды қайталап, мүмкіндігінше әр түрлі сандарды жаса.

Сандарды кішіден үлкенге қарай сандық сәулеге орналастыр.

80

80

12-тарau

100-ге дейінгі сандар

Мұғалім ескертпесі

Қорытынды

Қысқаша мазмұны оқушыларға осы тарауда зерттелген әртүрлі ұғымдарды байланыстыруға көмектесу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Өзін-өзі бағалау

Өзін-өзі тексеруден бұрын, оқушылардан әр оқу мақсатына мысалдар келтіруді сұрай отырып, маңызды ұғымдарды тағы бір рет қарап шығыңыз.

Өзін-өзі тексеру бөлімін оқушылар **12-қайталау тапсырмаларын** аяқтағаннан кейін жасай алады (Жұмыс дәптері 1В, 54-55 беттер). Бұл бөлімде олардың тарауда көрсетілген ұғымдар туралы түсініктері бағаланады.

Қорытынды

Мен сандық қатарды толықтыра аламын.

Мен 10, 20, 30, 40, 50,... деп 100-ге дейін санай аламын.

Мен заттарды ондыққа топтастыра аламын.

Мен топтағы заттардың санын есептей аламын.

Мен ондықтармен және бірліктермен санай аламын.

Мен санды атай аламын.

Мен сандарды цифрмен жаза аламын.

Мен санды жазбаша жаза аламын.

Мен заттардың немесе сандардың екі немесе одан да көп тобын салыстыра аламын.

Мен сандарды жұптарға жіктей аламын.

БЕТ

82

12-тарау

100-ге дейінгі сандар

Мұғалім ескертпесі

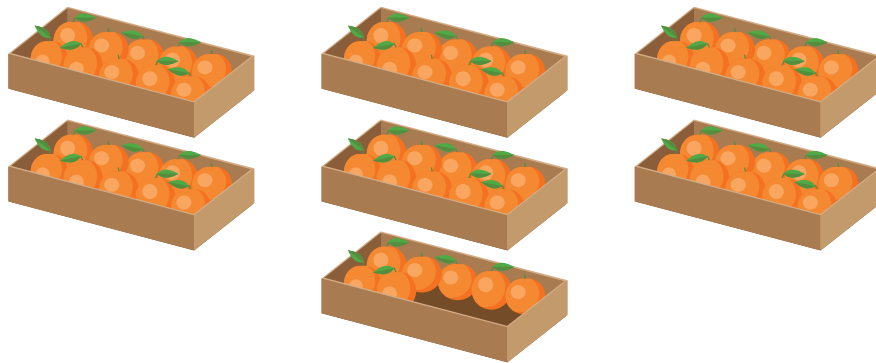
Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

12-қайталау

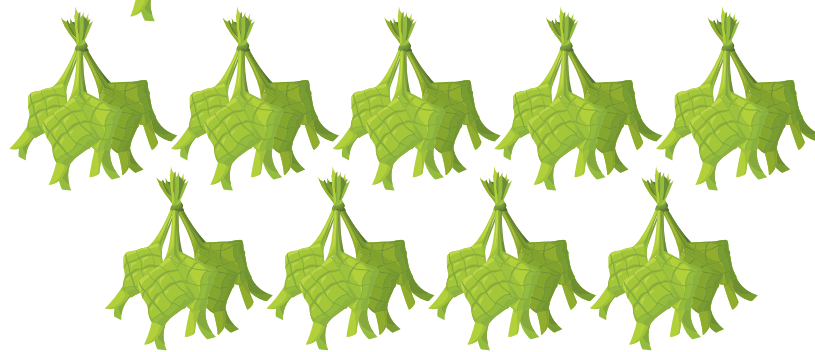
- 1 Қораптарда неше апельсин бар екенін жаз.

67

- 2 Неше бар екенін жаз.

45

- 3 Қайсысы артық?

87

78

54

12-тарау: 100-ге дейінгі сандар

4 Сандарды өсу ретімен орналастыр.

83

89

79

79

83

89

ең кіші

ең үлкен

5 71 санын жазбаша жаз.

71

жетпіс бір

Бос орынға тиісті санды жаз.

71 = 7 ондық және 1 бірлік

71-ден кіші санды жаз.

Жауап
көп болуы
мүмкін.

71-ден 1-ге артық санды жаз.

72

71-ден 10-ға артық санды жаз.

81

71-ден 2-ге кем санды жаз.

69

Өзін-өзі бағалау

Мен ...

- 0-ден 100-ге дейін санауды білемін.
- 100-ден 0-ге дейін кері санауды білемін.
- 0-ден 100-ге дейінгі сандарды цифрмен және жазбаша оқу мен жазуды білемін.
- топтағы заттардың санын санауды білемін.
- 0-ден 100-ге дейінгі сандарды салыстыруды және ретімен жаза аламын.
- сандық өрнектерді толтыруды білемін.

13-Тарау

100-ге дейін қосу және азайту

ҚАТЫСТЫ РЕСУРСТАР:

Оқулық 1В (83-108 бет)

Жұмыс дәптері 1В (56-73 бет)

САБАҚТАР:

1-сабақ: Бірнеше сандарды қосу

2-сабақ: Ондықтан аттамай қосу

3-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

4-сабақ: Ондықтан аттап қосу

5-сабақ: Ондықтан аттап азайту

Ақыл-ой жаттығуы

Математикалық журнал

Қорытынды

ТАРАУҒА КІРІСПЕ:

Бұл тарау сандық құрам мен стандартты баған әдісін қолдана отырып қосу мен азайтуды қамтиды. Үш немесе одан да көп бір таңбалы сандарды қосу осы тараудың басында қарастырылады. Оқушыларды мүмкіндігінше үш немесе одан да көп бір таңбалы сандарды қосу кезінде ауызша есептеулерді қолдануға шақыру керек. Содан кейін олар екі таңбалы сандарды қайта атаумен немесе онсыз қосуды және азайтуды үйренеді. Жаттығулар оқушыларды қосуға және азайтуға көмектесу үшін 100-ге дейінгі сандарды жұпқа бөлуге үйретуге арналған.

Жұмыс жоспары: 13-тарау (100-ге дейін қосу және азайту)

Сабақтар	Оқу нәтижелері	Ресурстар	Материалдар
1-сабақ Бірнеше сандарды қосу	- Екіден көп кіші сандарды қоса алу	ОК 1В (84-87 беттер) ЖК 1В (56-58 беттер)	Әр түрлі түсті текшелерді қосатын он жақтау, кіріспе тапсырмасының үлкейтілген кесінділері, чиптер, сандары бар карталар (1-ден 6-ға дейін)
2-сабақ Ондықтан аттамай қосу	- Екі 2 таңбалы санды аттамай қоса алу	ОК 1В (88-90 беттер) ЖК 1В (59-61 беттер)	Текшелерді қосатын сандары бар карточкалар (1-ден 4-ке дейін)
3-сабақ Ондықтан аттамай азайту	- Екі 2 таңбалы санды аттамай азайта алу	ОК 1В (91-94 беттер) ЖК 1В (62-64 беттер)	Байланыстырушы текшелер
4-сабақ Ондықтан аттап қосу	- Екі 2 таңбалы санды аттап қоса алу	ОК 1В (95-101 беттер) ЖК 1В (65-67 беттер)	Байланыстырушы текшелер, сандық карта (1-9 сандары)
5-сабақ Ондықтан аттап азайту	- Екі 2 таңбалы санды аттап азайта алу	ОК 1В (102-106 беттер) ЖК 1В (68-70 беттер)	Байланыстырушы текшелер

1-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Екіден көп кіші сандарды қоса алу

Материалдар:

- ондық жақтау
- әртүрлі түстегі жалғанатын текшелер
- кіріспе тапсырманың үлкейтілген нұсқасы
- санағыштар
- сандық карталар (1-ден 6)-ға дейін

1 Бірнеше сандарды қосу

Кіріспе тапсырма

Олардың хоббиі - ойыншық машиналарды жинау.

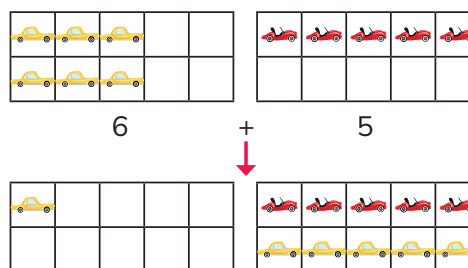

Ойыншық машиналардың жалпы санын қалай табуға болатынын ойластыр.

Достарымыздың ойы

Жолы

$$\begin{aligned} 6 + 5 \\ = 1 + 10 \\ = 11 \end{aligned}$$

84

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Оқушыларға жалғанатын текшелер мен он жақтауды таратыңыз. Әр текше ойыншық машинасы екенін түсіндіріңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз ойыншық машиналардың жалпы санын қалай анықтауға болатынын қарастырамыз. Өз идеяларыңыз туралы бір-біріңізге айтыңыз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Әр баланың ойыншық машиналарының санын есептей аласыз ба?
- Сен жиынтық соманы алу үшін қосасың ба немесе алып тастайсың ба?
- Сен бірінші кезекте қандай сандарды қосасың?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан ойыншық машиналардың жалпы санын анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар текшелерді әр баланың ойыншық машиналарының санын көрсету үшін қолдана алады және олардың барлығын санап немесе жалпы санын табу үшін саусақтарымен санай алады. Кейбіреулер алдымен екі санды қосып, содан кейін басқа екі санды бір-бірден қосуы мүмкін. Кейбіреулер алдымен екі санды қосып, содан кейін қалған екі санды қосып, соңында екі жиынтықты да қосуы мүмкін.

Талқылау жасау

- Негізгі тапсырманың үлкейтілген бөліктерін көрсету арқылы талқылауды ұйымдастырыңыз.
- Бір түсті көліктерді он жақтауға салыңыз.
- Сары көліктері бар он жақтауды және қызыл көліктері бар он жақтауды көрсетіңіз.
- **Айтыңыз:** 10 жақтау арқылы қосуға болады. (5 сары картаны 5 қызыл машинамен ондыққа жылжытыңыз.)

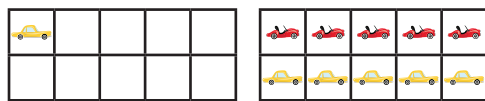
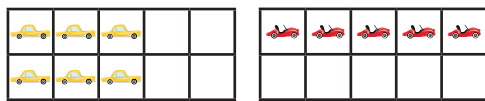
- **Айталық:** “6 + 5” - бұл “1 + 10” - мен бірдей, бұл бізге 11 береді.
- “8 + 9” үшін жоғарыдағы әрекеттерді орындаңыз.
- **Айтыңыз:** $6 + 5 = 11$. $8 + 9 = 17$. Сонымен, $6 + 5 + 8 + 9 = 11 + 17$.
- **Сұраңыз:** 11 қосу 17 дегеніміз не? (Оқушылар стандартты баған құру әдісін қолдана отырып жауап таба алады. Сонымен қатар, олар шынайы әрекеттерді қолдана отырып немесе сіз көрсеткен кесінділер мен он ондық топтамаға сүйене отырып, отырып, ондық, содан кейін бірліктермен санай алады.)

- Бірдей түсті көліктерді қайтадан он жақтауға салыңыз.
- Оқушылардан он жақтаудың арасында автомобильдерді жылжытудың басқа тәсілдерін ұсынуды сұраңыз, осылайша әрбір оныншы кадрда 7 автомобиль болады.
- **Айтыңыз:** $6 + 5 + 8 + 9 = 7 + 7 + 7 + 7$
- **Сұраңыз:** Біз бұрынғыдай бірдей жауап аламыз ба?

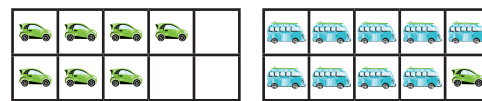
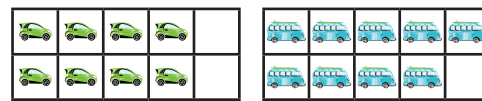
Жұмыс тақтасы

1-сабақ: Бірнеше санды қосу

$$6 + 5 + 8 + 9 = \boxed{28}$$

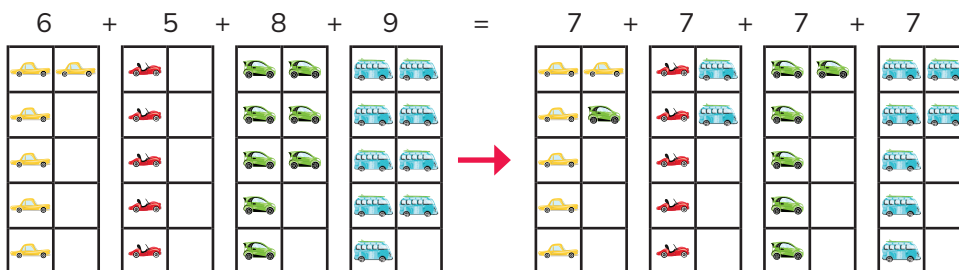
$$6 + 5 = 1 + 10 \\ = 11$$

$$8 + 9 = 7 + 10 \\ = 17$$

$$6 + 5 + 8 + 9 = 11 + 17 \\ = 28$$

		ондық	бірлік
+	1	1	
+	1	7	
		2	8

$$6 + 5 + 8 + 9 = 7 + 7 + 7 + 7 \\ = 28$$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Бірнеше санды қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: $7 + 6 + 8 + 3$ өрнегін шешудің үш жолын көрсетіңіз.

Оқушының жұмысы:

$$7 + 6 = 13$$

$$8 + 3 = 11$$

$$13 + 11 = 24$$

$$7 + 6 = 13$$

$$13 + 8 = 20 + 1$$

$$= 21$$

$$21 + 3 = 24$$

$$7 + 6 + 8 + 3 = 6 + 6 + 6 + 6$$

$$= 24$$

Сараланған оқыту

Үлгерімі төмен оқушыларға көмек

Оқушыларға бейнелеуге көмектесу үшін әртүрлі түстердегі он жақтау мен байланыстырушы текшелерді беріңіз.

Үлгерімі жоғары оқушыларға тапсырма

Оқушылардан үш немесе төрт бір таңбалы сандарды қосу арқылы санды (мысалы, 14) құруды сұраңыз.

Мұғалімдерге ескертпе:

Бұл сабақтың мақсаты-оқушылардың 5, 10 немесе соған ұқсас сандарды қосу кезінде санасында санау қабілетін дамыту. Бұл олардың қосудың коммутативті қасиеті туралы түсініктерін нығайтуға көмектеседі (яғни қосу кез - келген тәртіпте жасалуы мүмкін, бірақ азайту мүмкін емес).

Сондай-ақ, оқушыларға әр санның мәні неғұрлым үлкен болса, бірдей соманы алу үшін сандар аз болатынын көрсетіңіз.

Достарымыздың ойы

• Джанеттің жолын көрсете отырып, сұраңыз:

- Содан кейін Джанет жасыл және көк машиналарды қосты. Солай емес пе?
  - Ол былай деп жазды “ $8 + 9 = 7 + 10 = 17$ ”. Біз бірдей жауап алдық па?
  - 17-бұл балалардағы ойыншық машиналардың жалпы саны?
  - Джанет 11 және 17-ні қосты. Солай емес пе?
  - Қосу үшін ол байланыстырушы текшелерді қолданды. Базалық ондықтың қанша блогы бар? Қанша бос текшелер бар?
  - Ол бағандарды қосудың стандартты әдісін де қолданды. Солай емес пе?
  - Барлығы қанша ойыншық машиналар бар?
- Оқушылардың назарын Дженнің жолына аударыңыз.

• Сұрақ қою арқылы ойлауын жылдамдатыңыз:

- Джен жолындағы алғашқы қадамды Джанет жолындағы алғашқы қадаммен салыстырыңыз. Бұл бірдей ме? (Оқушылар он жақтаудың бағыты көрсетілген көліктердің санына әсер етпейді (сандарды сақтау) деп айта алуы керек. Сонымен, Джен де, Джанет те 6 және 5-ті қосудан тұратын алғашқы қадамға ие болды.)

$8 + 9 = 7 + 10 = 17$

$6 + 5 + 8 + 9 = 11 + 17$

	ондық	бірлік
	1	1
+	1	7
	2	8

$6 + 5 + 8 + 9 = 11 + 17 = 28$
Барлығы 28 ойыншық машина бар.

жолы

$6 + 5 = 11$

100-ге дейін қосу және азайту 13-тарау **85**

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Достарымыздың ойы
- Дженнің жолын сұрау арқылы жалғастырыңыз:
  - Джен 19 болу үшін 11 мен 8-ді қосты. Солай ма?
  - Содан кейін ол 19 және 9-ды қосты. Солай ма?
  - Ол былай деп жазды “ $19 + 9 = 20 + 8$ ”. Ол мұны қалай көрсетеді? (Оқушылар 19-блокта 1 сары базалық ондық бар деп айта алады. Он негізгі элементтің тағы бір блогын құру үшін ол 9 сары бос текшені 1 көк бос текшемен біріктірді.)
- Айтыңыз: $19 + 9 = 20 + 8 = 28$.
- Ойында барлығы 28 ойыншық машина бар
- Оқушыларға Матеоның жолын көрсетіп, сұраңыз:
  - Матео машиналарды әр оныншы жақтауда 7 машина болатындай етіп өзгертті Солай ма?
  - Ол $6 + 5 + 8 + 9 = 7 + 7 + 7 + 7$ деп жазды. Дұрыс па?

Сараланған оқыту

Үлгерімі жоғары оқушыларға тапсырма

Оқушылардан қосудың басқа жолдарын табуды сұраңыз $6 + 5 + 8 + 9$.

Мысалы:

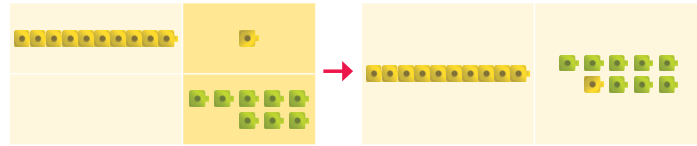
$$6 + 5 = 11$$

$$11 + 9 = 20$$

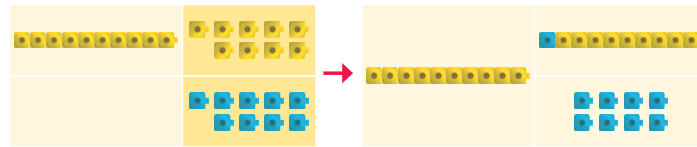
$$20 + 8 = 28$$

$$6 + 9 = 15$$

$$8 + 5 = 13$$

$$11 + 8 = 19$$

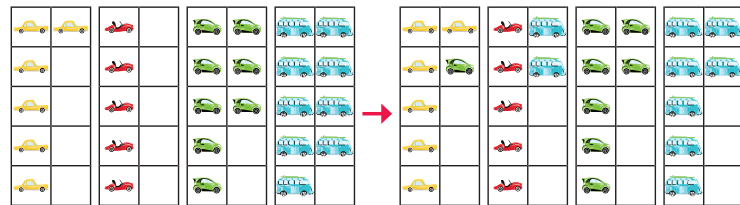
$$19 + 9 = 20 + 8 = 28$$

$$6 + 5 + 8 + 9 = 28$$

Барлығы 28 ойыншық машина бар.

$$6 + 5 + 8 + 9 = 7 + 7 + 7 + 7$$

$$7 + 7 + 7 + 7 = 28$$

$$6 + 5 + 8 + 9 = 28$$

Барлығы 28 ойыншық машина бар.

БЕ-Т

86

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушы бір таңбалы сандарды қоса ала ма?	1, 2, 3	<p>1-сұраққа келетін болсақ, оқушылардан теңдіктерді қарап шығуды және олардың бір-бірімен қалай байланысуы мүмкін екенін сипаттауды сұраңыз.</p> <p>2-сұраққа келетін болсақ, оқушылар теңдіктер оқушылардан бірдей бір таңбалы сандар қатарын қосуды талап ететінін байқауы керек (мысалы, $8 + 8$). Сіз оқушыларға жауаптарды табуды ұсына аласыз.</p> <p>3-сұраққа келетін болсақ, оқушылардан үйренген әдістердің кез келгенін пайдаланып, қосуды сұраңыз. Оларды басқа қосу әдісін пайдаланып, жауаптарын тексеруге шақырыңыз.</p>
Оқушы 14-ке қосылатын төрт бір таңбалы санды таба ала ма?	4	Оқушыларға сандары бар карталарды таратыңыз (1-ден 6-ға дейін). Оқушыларды 4 картаны таңдап, сандарды қосуға шақырыңыз. Оларды 14-ке қосылатын төрт бір таңбалы сандарды табу үшін жүйелі түрде жасаңыз.
Оқушы ондықтарды құрастыру немесе ондықтарды алып тастау арқылы төрт бір таңбалы сандарды қоса ала ма?	5	<p>Сұраңыз: Мин Хоның жолын түсіндіре аласыз ба? (Оқушылар Минхо 8-ді 5 және 3-ке бөлді деп айта алады. Содан кейін ол 3-ті тағы үш бірлікке бөлді. Бұл теңдікте үш 9-бен үш 10-ды қоса алатындай етіп жасалды. 3 ондықты жасағаннан кейін, ол 35 алу үшін 5 қосты.)</p> <p>Сұраңыз: Кэтидің жолын түсіндіре аласыз ба? (Оқушылар әр ұяшықтағы сан (мысалы, 2) сәйкес санды (мысалы, 8) 10-ға жеткізу үшін қажетті санды білдіреді деп айта алады. Содан кейін Кэти ұяшықтардағы сандарды қосып, оларды төрт 10-нан (яғни 40) алып тастады.)</p> <p>Оқушылар іздеу үшін біреуін таңдамас бұрын екі әдісті де түсінетініне көз жеткізіңіз “$8 + 8 + 8 + 9$”.</p>

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

1-тапсырма

1 Қосуды орында.

$$3 + 9 = 12$$

$$3 + 9 + 6 = 18$$

$$3 + 9 + 6 + 6 = 24$$

2 Қосуды орында.

$$8 + 8 = 16$$

$$7 + 7 + 7 = 21$$

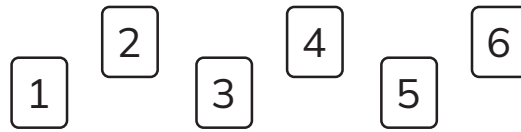
$$4 + 4 + 4 + 4 = 16$$

3 Қосуды орында.

$$8 + 2 + 6 + 2 = 18$$

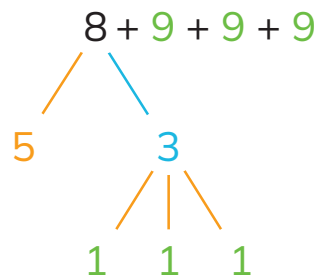
$$3 + 4 + 5 + 6 + 7 = 25$$

- 4 Қосындысы 14-ке тең болатын 4 санды тап.

Жауап көп болуы мүмкін.

- 5 төмендегі тәсілмен сандардың қосындысын табады.

$$8 + 9 + 9 + 9 = 5 + 10 + 10 + 10 \\ = 35$$

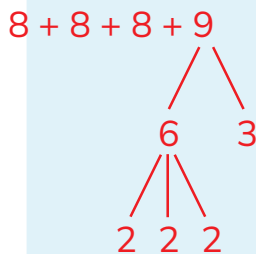
- төмендегі тәсілмен сандардың қосындысын табады.

$$8 + 9 + 9 + 9 = 40 - 5 \\ = 35$$

Сандардың қосындысын тап.

$$8 + 8 + 8 + 9$$

Мин Хоның жолы

$$8 + 8 + 8 + 9 = 10 + 10 + 10 + 3 = 33$$

Кэтидің жолы

$$8 + 8 + 8 + 9 = 40 - 7 = 33$$

Мен   -ның тәсілін қолдандым.

 -ның тәсілін қолдандым.

Жауап көп болуы мүмкін.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

2-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Аттамай екі 2 таңбалы санды қоса алу

Материалдар:

- бірлік карталар (1-ден 4-ке дейін)
- байланыстырушы текшелер

2 Сабақ Ондықтан аттамай қосу

Кіріспе тапсырма

 хобби-жұмбақтарды шешу.

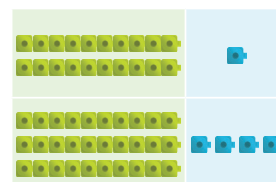

Мәні 50-ден көп болатындай 1, 2, 3 және 4 цифрлық карталарды бос орындарға орналастыру.

Достарымыздың ойы

Бірінші жасады. +

2	1
3	4

Жалпы нәтижесі 50-ден аса ма?

Бірліктерді қос.

ондық	бірлік
2	1
+ 3	4
	5

Ондықтарды қос.

ондық	бірлік
2	1
+ 3	4
5	5

$$21 + 34 = 55$$

БЕТ

88

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз екі таңбалы санды қосамыз, осылайша жалпы сома 50-ден асады. Сіз қосатын сандар туралы және жалпы соманы қалай табуға болатындығы туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Сандардан қандай екі таңбалы сандарды құра аламыз?
- Сіз қалай қосасыз?
- Стандартты баған әдісін қолдана аласыз ба?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан жалпы соманы анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар күнделіктеріне сандық байланыстар салып, екі санды ондықтар мен бірліктерге бөліп, ондықтар мен бірліктерді жеке-жеке қоса алады. Кейбіреулер олардың қалай жиналатынын көрсету үшін байланыстырушы текшелерді қолдануы мүмкін. Кейбіреулер бағандарды қосудың стандартты әдісін қолдануы мүмкін.

Талқылау жасау

- **Айту арқылы тұжырымдаңыз:** Бүгін біз екі таңбалы сандарды қосуды үйренеміз.
- Стандартты бағанды сызыңыз. “21 + 34” жасау үшін сандары бар карталарды тиісті ұяшықтарға салыңыз.
- **Сұраңыз:** 21 және 34-ті қалай қосамыз?
- Тақтаға ондық және бірліктерді жазу арқылы стандартты баған құру әдісіне назар аударыңыз.

- **Айтыңыз:** 21-2 ондық және 1 бірлік. 34-3 ондық және 4 бірлік.
- Содан кейін оқушыларға стандартты баған әдісін қолдана отырып, бірліктер мен ондықтарды қосу процесін көрсету және сөзбен айту үшін негізгі ондық блоктарды пайдалануды ұсыныңыз.
- **Оқушылардың ойлау процесін түсіндірген кезде бірдей форматты ұстанатынын бақылаңыз:** тізімделгендерді қосыңыз. 1 бірлік 4 бірлікпен бірге 5 бірлікті құрайды. Ондықты қосыңыз. 3 ондықпен 2 ондық 5 ондықты құрайды. 5 ондық және 5 бірлік – 55.”

- **Айтыңыз:** 21 + 34 55-ке тең. 55 50-ден көп.
- Жоғарыдағы әрекеттерді “32 + 41” және “13 + 24” үшін қайталаңыз.

Жұмыс тақтасы

2-сабақ: Ондықтан аттамай қосу

ондық бірлік

	2	1
+	3	4
	5	5

$$21 + 34 = 55$$

55 50-ден үлкен.

ондық бірлік

	3	2
+	4	1
	7	3

$$32 + 41 = 73$$

73 50-ден үлкен.

ондық бірлік

	1	3
+	2	4
	3	7

$$13 + 24 = 37$$

73 50-ден кіші.

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: $43 + 21$ шешу үшін стандартты баған әдісін қолданыңыз. Бұл 50-ден үлкен бе?

Оқушының жұмысы:

	ондық бірлік	
	4	3
+	2	1
	6	4

64 50-ден үлкен.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

- Келесі жақтауды қамтамасыз ете отырып, байланыстырушы текшелерді сандарға орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 21 – 2 ондық және 1 бірлік.
- **Сұраңыз:** 21-дегі “2” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 21-дегі “1” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “2” және “1” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше “2” және “1” сандарының жанына он негізгі элементтің 2 текшесін және 1 бос текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 34 – 3 ондық және 4 бірлік.
- **Сұраңыз:** 34-тегі “3” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 34-тегі “4” санының орны қандай? (Бірліктер.)

- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “4” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше “3” және “4” сандарының жанына он негізі бар 3 текшені және 4 бос текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді қосыңыз. 1 бірлік + 4 бірлік = 5 бірлік.
- Соманы “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарды қосыңыз. ондық + 3 ондық = 5 ондық.
- Соманы “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** $21 + 34$ дегеніміз не?
- Бұл жақтауды салғаннан кейін тік қосынды қалай көрінетінінің мысалы.

	ондық бірлік	
	2	1
	3	4
+	3	4
	5	5

Үлгерімі жақсы оқушыларға тапсырма

Олардан не байқайтынын сұраңыз “ $12 + 21$ ”, “ $13 + 31$ ”, “ $23 + 32$ ”, “ $24 + 42$ ”, “ $25 + 52$ ” және “ $35 + 53$ ”. Олардан әр қосындыдағы сандардың сәйкес келетіндігін түсіндіруді сұраңыз. Олардан стандартты баған әдісі арқылы мәселені қалай шешетінін көрсетуін сұраңыз. (Олар әр соманың ондықтары мен бірліктеріндегі сандар бірдей, бірақ олардың мәні әртүрлі екенін байқауы керек.)

Достарымыздың ойы

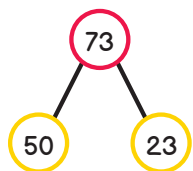

- Оқушыларға “32 + 41” өрнегін стандартты бағанда көрсетіңіз.
- Стандартты баған әдісін қолдана отырып, оларды қосып көріңіз.
- **Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:**
  - Өлшем бірліктерін қосыңыз. 2 қосу 1 3-ке тең.
  - Ондықтарын қосыңыз. 30 қосу 40 70-ке тең.
  - 3 және 70 73-ті құрайды, бұл 50-ден асады.
- **Сұраңыз:** Джанет 32 + 41.. дейді. Ол дұрыс па?
- Стандартты бағанда “13 + 24” оқушылар санын көрсетіңіз.
- **Сұраңыз:** Жалпы соманы есептемей, оның 50-ден үлкен екенін анықтай аласыз ба? (Оқушылар тек 3 ондық болғандықтан, бұл 30-ға тең, ал 30-ы – 30 50-ден аз, “13 + 24” 50-ден аз деп айта алады.
- Оқушылардан стандартты баған әдісін қолдана отырып, 13 және 24-ті өз бетінше қосуды сұраңыз.

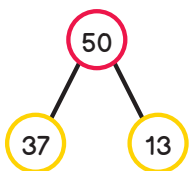
Сараланған оқыту

Үлгерімі нашар оқушыларға көмек
Оқушыларға жалпы саны 50-ден асатынын анықтау қиын болуы мүмкін. Сандарды салыстыру үшін сандық байланыстарды қолдану әдісін қайталаңыз.

Мысалы:

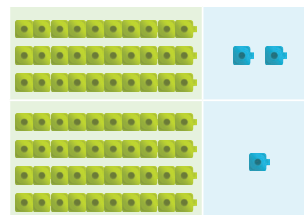
73 50-ден үлкен.

37 50-ден кіші.

Содан кейін жасады.

$$\begin{array}{r} 32 \\ + 41 \\ \hline \end{array}$$

Жалпы нәтижесі 50-ден аса ма?

Ондықтарды қос.

	ондық	бірлік
	3	2
+	4	1
	7	

Бірліктерді қос.

	ондық	бірлік
	3	2
+	4	1
	7	3

$$32 + 41 = 70 + 3 = 73$$

болса осылай жасады.

$$\begin{array}{r} 13 \\ + 24 \\ \hline \end{array}$$

Жалпы нәтижесі 50-ден аса ма?

$$13 + 24 = 30 + 7 = 37$$

100-ге дейін қосу және азайту

13-тарау

89

БЕТ

Үлгерімі жақсы оқушыларға тапсырма

Сұраңыз: 1-ден 4-ке дейінгі сандарды бір рет қана қолдана отырып, жалпы саны 30-дан аз сандар жұбын құруға бола ма? (Оқушылар бұл мүмкін емес деп айтуы мүмкін, өйткені олардың ең кіші жалпы саны 37-ге тең, бұл 30-дан жоғары.)

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет								
Оқушы екі таңбалы санды өздігінен қоса ала ма?	1, 2, 4	Оқушыларға қалаған қосу әдісін қолдануға рұқсат етіңіз. Оларға жауаптарын тексерудің басқа әдісін қолдануды ұсыныңыз. Оларға Стандартты баған әдісінде сандарды қалай көрсету керектігінің мысалын көрсетіңіз. Бұл әдісті қолданған кезде "ондықтар" мен "бірліктерді" көрсету пайдалы болады. Оларды басшылыққа алу үшін төменде ұсынылған құралдарды қараңыз.								
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып, екі таңбалы сандарды қоса ала ма?	3	<p>Оқушылар не нәрсеге назар аудару керектігін білуі үшін ондық және бірліктерді бөлетін сызық сызыңыз.</p> <p>Мысалы :</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">ондық</td> <td style="padding: 5px;">бірлік</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">3</td> <td style="padding: 5px;">7</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">+</td> <td style="padding: 5px;">4 2</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;"> </td> <td style="padding: 5px;"> </td> </tr> </table> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосудан бастаңыз. Сұраңыз: 7 бірлік және 2 бірлік дегеніміз не? (9 бірлік.) Айтыңыз: Содан кейін біз ондықтарды қосамыз. Сұраңыз: 3 ондық және 4 ондық дегеніміз не? (7 ондық.) Сұраңыз: "37 + 42" дегеніміз не? Оқушылардан жауаптарды жеке айтудың орнына теңдіктерді толығымен оқып шығуын сұраңыз. Олардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>	ондық	бірлік	3	7	+	4 2		
ондық	бірлік									
3	7									
+	4 2									
Оқушы Джен әдісін қолдана отырып, екі таңбалы сандарды қоса ала ма?	4	<p>Оқушылардан Дженнің жолын түсіндіруді сұраңыз. Сіз келесі жақтауды бере аласыз.</p> <p>Сұраңыз: Джен "45" пен "23" - ті қалай бөлді? (Ол оларды ондықтар мен бірліктерге бөлді.) Сұраңыз: Ол қалай келді "45 + 23 = 60 + 8"? (Ол ондықтар мен бірліктерді бөлек қосты.) Теңдеу жазыңыз "45 + 23 = 40 + 20 + 5 + 3" "60" және "8" көрсету үшін төртбұрышты жақшаға салыңыз. Айталық: 60, ал 8 - 68.</p> $45 + 23 = \underbrace{40 + 20}_{60} + \underbrace{5 + 3}_8$								

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

2-тапсырма

1 Қосуды орында.

$$41 + 1 = 42$$

$$41 + 5 = 46$$

$$41 + 10 = 51$$

$$41 + 50 = 91$$

2 Қосуды орында.

$$53 + 23 = 76$$

$$14 + 75 = 89$$

3 Қосуды орында.

	ондық бірлік		
	3	7	
+	4	2	
	7	9	

$$37 + 42 = 79$$

ондық бірлік	
7	4
+	2
2	3
9	7

$74 + 23 = 97$

ондық бірлік	
4	7
+	3
3	2
7	9

$47 + 32 = 79$

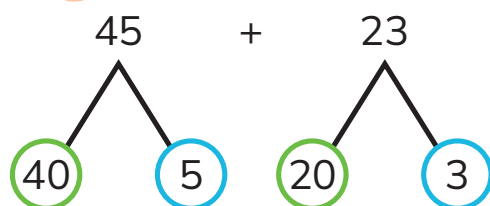
ондық бірлік	
2	4
+	7
7	3
9	7

$24 + 73 = 97$

4

сандарды төмендегі тәсілмен қосты.

$45 + 23 = 68$

$$\begin{aligned}
 &= 40 + 20 + 5 + 3 \\
 &= 60 + 8 \\
 &= 68
 \end{aligned}$$

60

13-тарау: 100-ге дейін қосу және азайту

Қосу үшін -ның әдісін қолдан.

$$\begin{array}{r}
 38 \quad + \quad 41 \quad = \quad 30 \quad + \quad 40 \quad + \quad 8 \quad + \quad 1 \\
 \begin{array}{cc}
 \swarrow \quad \searrow & \swarrow \quad \searrow \\
 \textcircled{30} \quad \textcircled{8} & \textcircled{40} \quad \textcircled{1}
 \end{array} \\
 = \quad 70 \quad + \quad 9 \\
 = \quad 79 \\
 38 + 41 = \quad 79
 \end{array}$$

62 + 31 өрнегінің мәнін табу үшін кез-келген тәсілді қолдан.

$$\begin{aligned}
 62 + 31 &= 60 + 30 + 2 + 1 \\
 &= 90 + 3 \\
 &= 93
 \end{aligned}$$

	бірлік ондық	
	6	2
+	3	1
	9	3

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

3-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Ондықтан аттамай 2 таңбалы санды азайта алу

Материалдар:

Байланыстырушы текшелер

3 Сабақ Ондықтан аттамай азайту

Кіріспе тапсырма

 хоббиі - кірпіш блоктармен ойнау.

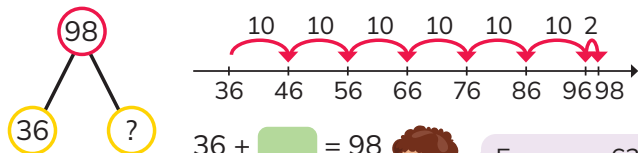
Менде 98 дана бар.

Көк блоктардың санын қалай табуға болатынын ойластыр.

Достарымыздың ойы

 жолы

62 көк блок бар.

Бұл сан - 62.

100-ге дейін қосу және азайту

13-тарау

91

БЕТ

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырманы көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелерді қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз көк кірпіштің санын білгіміз келеді. Мұны анықтаудың әртүрлі тәсілдері туралы бір-біріңізбен сөйлесіңіз.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Барлығы қанша бөлік?
- Мұнда қанша қызыл кірпіш бар?

- Мұнда қанша көк кірпіш бар?
- Қалай азайтасыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан көк кірпіштің санын анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар сандық байланысты сала алады немесе ондық пен бірлікті бөлек алу үшін стандартты баған әдісін қолдана алады. Кейбіреулер бөліктерді бейнелейтін суреттерді

салып, содан кейін қызыл кірпішті бейнелейтін бөлікті алып тастауы/сызып тастауы мүмкін.

Талқылау жасау

- Тақтаға “ $36 + \square = 98$ ” азайту теңдігін жазыңыз.
- **Сұраңыз:** Жетіспейтін санды қалай табуға болады?
- **Айтыңыз:** Жетіспейтін санды табу үшін біз 36-дан 98-ге дейін сан аламыз.
- **Сұраңыз:** Ондықтар мен бірліктерді санаңыз. Қандай сан жоқ?

- “98 – 36” көрсету үшін стандартты баған сызыңыз.
- **Айтыңыз:** 98-9 ондық және 8 бірлік. 36-1 ондық және 6 бірлік.
- Содан кейін оқушыларды стандартты баған әдісімен бірліктер мен ондықтарды азайту процесін көрсету және сөзбен айту үшін негізгі онықтары бар блоктарды пайдалану керек екенін айтыңыз.
- Оқушылардың ойлау процесін түсіндірген кезде бірдей форматты ұстанатынын байқаңыз - алдымен бірліктерді алып тастаңыз. 2 бірлікті алу үшін 8 бірліктен 6 бірлікті алып тастаңыз. Ондықтарды алып

тастаңыз. 9-дан 3 ондықты алып тастау 6 ондыққа әкеледі. 98 – 36 62-ге тең.”

- Сандық байланыстар арқылы азайту процесін көрсетіңіз.
- **Айтыңыз:** Біз 98-ді 40 және 58-ге бөле аламыз. (98-ді 40 және 58-ге бөлу үшін сандық құрам сызыңыз.)
- **Айталық:** Біз 40-тан 36-сы алып тастаймыз. (Тақтаға “40 – 36 = 4” деп жазыңыз.)
- **Сұраңыз:** Бұл соңғы жауап па? (Оқушылар бұл түпкілікті жауап емес деп айта алуы керек, өйткені олар әлі де 98-ден басқа “бөлікті” қосуы керек.)

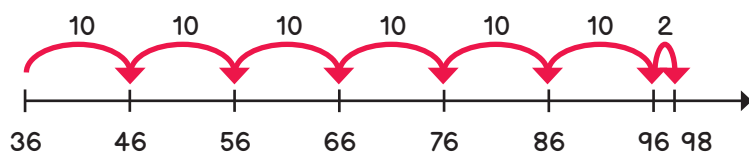
- **Айтыңыз:** біз 58 және 4-ті онға дейін жинай аламыз. Сонымен, “58 + 4 = 60 + 2”. (Тақтаға жазыңыз 58 + 4 = 60 + 2 = 62.)

- **Теңдікті контексте оқыңыз:** Барлығы 98 кірпіш (бүтін). Оның 36-сы қызыл (бөлігі). Оның 62-сі көк (бөлігі).

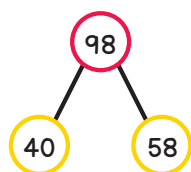
Жұмыс тақтасы

3-сабақ: Ондықтан аттамай азайту

$$36 + \boxed{62} = 98$$

ондық	бірлік
9	8
- 3	6
6	2

$$40 - 36 = 4$$

$$58 + 4 = 60 + 2 = 62$$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай азайту

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 57 – 32 өрнегіне есеп құрастырып, оның шешу жолын көрсет.

Оқушының жұмысы:

Керлиде 57 қызыл бұршақ болды. Ол 32 қызыл бұршақты берді.
Керлиде қанша қызыл бұршақ бар?

ондық	бірлік	57 – 5 ондық және 7 бірлік.
5	7	32 – 3 ондық және 2 бірлік.
– 3	2	7 бірлік – 2 бірлік = 5 бірлік.
2	5	5 ондық – 3 ондық = 2 ондық.
		2 ондық және 5 бірлік 25 – пен бірдей.

Керлиде жалпы 25 қызыл бұршақ бар.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек

- Келесі жақтауды жасай отырып, сандарға қосылатын текшелерді орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 98-9 ондық және 8 бірлік.
- **Сұраңыз:** 98-дегі “9” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 98-дегі “8” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “9” және 8-ді жазыңыз жазыңыз.
- Сәйкесінше “9” және “8” сандарының жанына он негізгі элементтің 9 блогын және 8 бос текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 36 – 3 ондық және 6 бірлік.
- **Сұраңыз:** 36-дағы “3” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 36-дағы “6” санының орны қандай? (Бірліктер.)

- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “6” жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді алып тастаңыз. 8 бірлік – 6 бірлік = 2 бірлік.
- 6 бос текшені алыңыз.
- Айырмашылықты “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықты алып тастаңыз. 9 ондық – 3 ондық = 6 ондық.
- Он бөліктен тұратын 3 негізгі блокты алып тастаңыз.
- Айырмашылықты “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** “98 – 36” дегеніміз не?

Үлгерімі жақсы оқушыларға көмек

Егер сіздің досыңыз “98 – 36” мәселесін шешу үшін кері санақ әдісін қолданғысы келсе, олардан кері санаудың ең тиімді әдісін сұраңыз. Олар алдымен ондық, содан кейін бірліктерді кері санай алатынын бақылаңыз. (Кейбір оқушылар кері тәртіпте ондық деп санауы мүмкін 98: 98, 88, 78, 68. Содан кейін бастап бірліктермен кері санаңыз 68: 68, 67, 66, 65, 64, 63, 62. Ақырында, олар 62-ге жету үшін 3 ондық және 6 бірлікті санағанын түсінуі керек.)

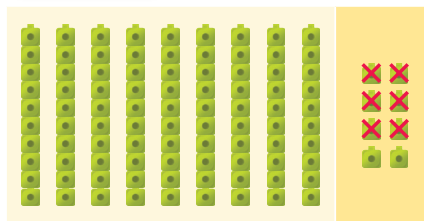

Достарымыздың ойы

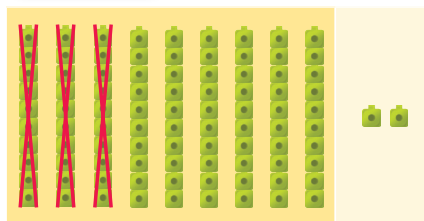
- Оқушылардан Дженнің жолын қарап, оның қалай жұмыс істейтінін түсіндіруін сұраңыз.
- Сіз сұрақ қою арқылы көмектесе аласыз:
  - Джен 98-ді 58 және 40-қа бөлді. Сіз мұны байқадыңыз ба?
  - Ол 58 орнына 40-тан 36-ны алып тастады. Неліктен? (Оқушылар 40-тан 58-ге қарағанда оңайырақ деп айта алады.)
  - Ол бұдан әрі не істеді? (Оқушылар Джен 4-ті алу үшін 40-тан 36-ны алып тастағаннан кейін, ол оны 58-ге қосқанын байқауы керек.)
  - Джен жазды “ $58 + 4 = 60 + 2 = 62$ ”. Ол дұрыс па? (Оқушылар алдымен ондық, содан кейін қалған бірліктерді қосу арқылы Дженнің не қосқанын айта алуы керек.)

1-қадам Бірліктерді азайт.

	ондық	бірлік
	9	8
–	3	6
		2

2-қадам Ондықтарды азайт.

	ондық	бірлік
	9	8
–	3	6
	6	2

$$98 - 36 = 62$$

62 көк блок бар.

100-ге дейін қосу және азайту 13-тарау

93

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет						
Оқушы өздігінен шегере ала ма?	1, 2, 4	Оқушыларға өздері қалаған азайту әдісін қолдануға рұқсат етіңіз. Оларға жауаптарын тексерудің басқа әдісін қолдануды ұсыныңыз. Оларға стандартты баған әдісінде сандарды қалай көрсету керектігінің мысалын көрсетіңіз. Бұл әдісті қолданған кезде “ондықтар” мен “бірліктерді” көрсету пайдалы болады. Оларды басшылыққа алу үшін төменде ұсынылған құралдарды қараңыз.						
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып шегере ала ма?	3	<p>Оқушылар не нәрсеге назар аудару керектігін білуі үшін ондық және бірліктерді бөлетін сызық сызыңыз.</p> <p>Мысалы:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ондық</th> <th>Бірлік</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>7</td> <td>8</td> </tr> <tr> <td>– 2</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table> <p>Айтыңыз: Бірліктерді алып тастаудан бастаңыз. Сұраңыз: 8 бірлік 1 бірлік дегеніміз не? (7 бірлік.) Айтыңыз: Содан кейін біз ондықтарды алып тастаймыз. Сұраңыз: 7 ондық 2 ондық дегеніміз не? (5 ондық.) Сұраңыз: 78-21 дегеніміз не? Оқушылардан жауаптарды жеке айтудың орнына теңдіктерді толығымен оқып шығуын сұраңыз. Олардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>	ондық	Бірлік	7	8	– 2	1
ондық	Бірлік							
7	8							
– 2	1							
Оқушы сандық байланыстар арқылы сандарды бөліктерге бөлу арқылы азайтуды жасай ала ма?	5	<p>Тәжірибеге кіріспес бұрын оқушылардан әр санды ондық және бірліктермен ауызша білдіруін сұраңыз. Олардан Роберт шегеріп жатқанын көруді сұраңыз.</p> <p>Айталық: 68-6 ондық және 8 бірлік. Сәйкесінше әр “бөлікке” 60 және 8 жазыңыз. Айталық: 25-2 ондық және 5 бірлік. Сәйкесінше әр “бөлікке” 20 және 5 жазыңыз. Айтыңыз: Роберт сандық байланыстың сол жақ шеңберіне ондықтарын ал оң жақ шеңберге бірліктерін жазды. Айталық: Роберт “60 – 20 = 40” жазу арқылы ондықтарын азайтты. Айтыңыз: Содан ол “8 – 5 = 3” жазу арқылы бірліктерді азайтты. Сұраңыз: Қанша ондық қалды? (4 ондық.) Сұраңыз: Қанша бірлік қалды? (3 бірлік.) Айтыңыз: Соңында ол соңғы жауап ретінде 43 шығу үшін 40 және 3-ті де қосты. Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>						

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

3-тапсырма

1 Азайтуды орында.

$$86 - 1 = 85$$

$$86 - 5 = 81$$

$$86 - 10 = 76$$

$$86 - 50 = 36$$

2 Азайтуды орында.

$$58 - 23 = 35$$

$$58 - 53 = 5$$

$$58 - 18 = 40$$

3 Азайтуды орында.

ондық бірлік	
7	8
-	2
2	1
5	7

$$78 - 21 = 57$$

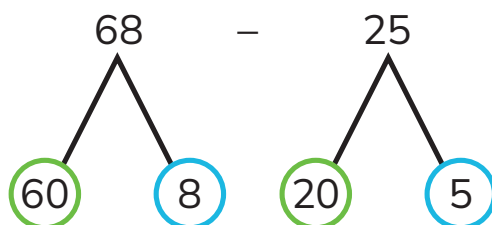
ондық бірлік	
9	2
- 1	2
8	0

$$92 - 12 = 80$$

4

сандарды төмендегі тәсілмен азайтты.

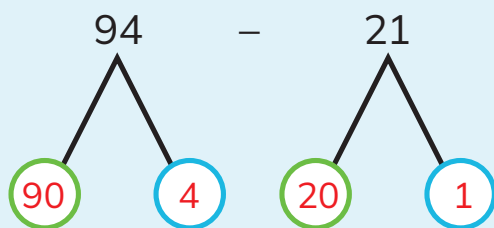

$$60 - 20 = 40$$

$$8 - 5 = 3$$

$$40 + 3 = 43$$

$$68 - 25 = 43$$

Азайту үшін -ның әдісін қолдан.

$$90 - 20 = 70$$

$$4 - 1 = 3$$

$$70 + 3 = 73$$

$$94 - 21 = 73$$

84 – 61 өрнегінің мәнін табу үшін кез-келген тәсілді қолдан.

$$\begin{aligned}84 - 61 \\80 - 60 = 20 \\4 - 1 = 3 \\20 + 3 = 23\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}84 - 61 \\70 - 61 = 9 \\14 + 9 = 20 + 3 \\= 23\end{aligned}$$

бірлік ондық	
8	4
-	6 1
<hr/>	
2	3
<hr/>	

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

4-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

2 таңбалы екі санды ондықтан аттамай азайта алу

Материалдар:

- байланыстырушы текшелер
- Сандары бар картчокалар (1 –ден 9-ға дейін)

4 Сабақ Ондықтан аттап қосу

Кіріспе тапсырма

хоббиі - басқатырғыштар құрастыру.

Тура теңдік құрастыру үшін сандарын пайдалан.

$$\square \square + \square \square = \square \square$$

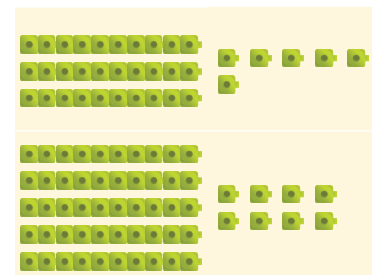
Мұны орындаудың әртүрлі тәсілдерін ойластыр.

Достарымыздың ойы

жолы

$$\square 3 \square + \square 5 \square = \square 9 \square$$

	ондық	бірлік
	3	6
+	5	8
<hr/>		

100-ге дейін қосу және азайту

13-тарау

95 БЕТ

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшелер мен сандық картаны (1-ден 9-ға дейін) қолжетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта біз сандық картаны дұрыс теңдік құру үшін қолданамыз. Бір-біріңімен бұны жасаудың түрлі жолдарын талқылаңдар”.

Талқылау

Мәселені қарау:

- Қандай сандарды санауға болады?

- Сандарды қалай қосасыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан өздері жасаған қосу теңдіктерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбір оқушылар сынақ және қателік теңдіктерімен құра алады. Кейбіреулер екі таңбалы сандарды қосу үшін текшелерді қолдана алады. Кейбіреулер ондық және бірліктерді санау арқылы

қосуы мүмкін. Кейбіреулер екі таңбалы сандарды ондықтар мен бірліктерге бөлу, бірліктерді қосу, ондықтарды қосу, содан кейін екі нәтижені қорытындылау арқылы қосуы мүмкін.

Талқылау жасау

- Негізгі тапсырманы қайталау арқылы талқылауды рәсімдеңіз.
- Тақтаға “ $36 + 58 = \square$ ” жазыңыз.
- **Сұраңыз:** сандарды қалай қосамыз?
- Оқушылардан 36 және 58-дің қосындысын көрсету үшін қосылатын текшелерді пайдалануды сұраңыз. Сандарды стандартты бағанға жазыңыз.
- **Сұраңыз:** Бірліктерін қосыңыз. 6 бірлік және 8 бірлік дегеніміз не? (14 бірлік).

- Оқушыларға 14 бірлікті ондыққа және бірлікке қалай өзгерту керектігін көрсетуді ұсыныңыз, 10 сүйекті негізгі ондықтың 1 блогына ауыстырыңыз.
- **Сұраңыз:** Сандарды бағанға 14-ті қалай жазамыз?
- Оқушыларға стандартты бағанда қате жазылған 14-ті көрсетіңіз.

ондық	бірлік
3	6
+	5 8
	14

- Әр бағанда тек 1 сан болуы керек екенін түсіндіріңіз.
- **Айталық:** Біз 14 бірліктің атын 1 ондыққа және 4 бірлікке өзгертеміз.
- **Сұраңыз:** Ондықты қосыңыз. 1 ондық, 3 ондық және 5 ондық дегеніміз не? (9 ондық.)
- **Сұраңыз:** 9 ондық және 4 бірлік дегеніміз не? (94)
- “15 + 28” шешу үшін қадамдарды қайталаңыз.

Жұмыс тақтасы

4-сабақ: Сандық әңгімелер құру

$$36 + 58 = \boxed{94}$$

Бірліктерді қос.

ондық бірлік	
3	6
+	5 8
4	

Ондықтар мен бірліктер түрінде ата.

ондық бірлік	
¹ 3	6
+	5 8
4	

Ондықтарды қос.

ондық бірлік	
¹ 3	6
+	5 8
9 4	

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттамай қосу

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: $33 + 17$ өрнегіне есеп құрастырып, қалай шешуге болатынын көрсет.

Оқушылардың жұмысы:

Керлиде 33 қызыл бұршақ болды. Спайкл оған тағы 17 қызыл бұршақ берді.
Керлиде қанша қызыл бұршақ бар?

	ондық	бірлік	
	¹ 3	3	33 - 3 ондық және 3 бірлік.
			17 - 1 ондық және 7 бірлік.
			3 бірлік және 7 бірлік 10 бірлік.
+	1	7	10 бірліктің атын 1 ондыққа және 0 бірлікке өзгертіңіз.
	5	0	1 ондық, 3 ондық және тағы 1 ондық 5 ондықты құрайды.
			5 ондық және 0 бірлік 50 - мен бірдей.

Керлиде 50 қызыл бұршақ бар?

Сараланған оқыту Үлгерімі нашар оқушыларға көмек

- Сандарға байланыстырушы текшелерді орналастырыңыз. Ондық жақтаумен қамтамасыз етіңіз.
- **Айтыңыз:** $36 - 3$ ондық және 6 бірлік.
- **Сұраңыз:** 36-дағы “3” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 36-дағы “6” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “3” және “6” жазыңыз.
- Негізі бар 3 текшені сәйкесінше “3” және “6” сандарының жанына он және 6 бос текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 58-5 ондық және 8 бірлік.
- **Сұраңыз:** 58-дегі “5” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 58-дегі “8” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “5” және “8” деп жазыңыз.
- Сәйкесінше “5” және “8” сандарының жанына 5 оныншы базалық блокты және 8 бос текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді қосыңыз. 6 бірлік + 8 бірлік = 14 бірлік.
- **14 бірлікті 10 бірлікке және 4 бірлікке бөліп, айтыңыз:** 10 сүйекті он негізгі шаманың 1 блогына айырбастаңыз. Біз 10 бірліктің атын 1 ондыққа өзгертеміз.
- **Айтыңыз:** 14 бірлік 1 ондық пен 4 бірлікпен бірдей.
- Ондықтар “бағанына” 1 “және” бірліктер бағанына “4” деп жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықтарын қосыңыз. 1 ондық + 3 ондық + 2 ондық = 9 ондық.
- **Сұраңыз:** “ $36 + 58$ ” дегеніміз не?

үздік оқушыларға тапсырма

1-ұсыныс :

Олардан сандық құрамды пайдаланып, $36 + 58$ -дің қосындысын көрсетуін сұраңыз. (Оқушылар 36-ны 30-ға және 6-ға бөле алады; 58-ді 50-ге және 8-ге бөле алады. Содан кейін олар 14 бірлік шығу үшін 6 бірлік пен 8 бірлікті қосады, содан кейін оларды 10 және 4-ке бөледі. Олар тек 9 ондық екенін көре алуы керек. Оларды 1 бірліктерімен бірге қосу арқылы олар бірдей “94” жауап алуы керек.)

2-ұсыныс:

Оқушылардан екі таңбалы сан басқа екі таңбалы санға қосылған кезде бірліктердің атын өзгертуді қамтитын басқа қосу теңдіктерін құруды сұраңыз. Олардан мәселелерді шешу үшін жасалған қадамдарды айтуды сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- **Сұрау арқылы оларға айтыңыз:**
  - Ли На 94 шығу үшін 36 және 58-ді қосты. Солай емес пе?
  - Ол қосуға көмектесу үшін текшелер мен стандартты баған әдісін қолданды. Солай емес пе?
  - Ол он негізгі блокты бір бағанға, ал бос текшелерді басқа бағанға орналастырды. Солай емес пе?

4

Сабақ

Ондықтан аттап қосу

Кіріспе тапсырма

хобби - басқатырғыштар құрастыру.

Тура теңдік құрастыру үшін пайдалан.

$$\square \square + \square \square = \square \square$$

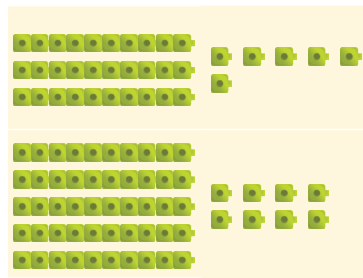
Мұны орындаудың әртүрлі тәсілдерін ойластыр.

Достарымыздың ойы

жолы

$$\square \square + \square \square = \square \square$$

	ондық	бірлік
	3	6
+	5	8
<hr/>		

100-ге дейін қосу және азайту

13-тарau

95

110

Мұғалім ескертпесі

Достарымыздың ойы

- Роберттің жолына оқушылар назарын бұрыңыз.
- Сұрақтар қою арқылы оларды ойлануға шақырыңыз:
  - Роберт 43 шығу үшін 15 және 28-ді қосты. Солай емес пе?
  - Қосу үшін ол стандартты баған әдісін қолданды. Солай емес пе?
  - Бірінші қадам өлшем бірліктерін қосу болды. Біз екеуін де қосудан бастадық па?
  - Ол 13 бірлік шығу үшін бірліктерді қосты. Солай емес пе?
  - Екінші қадам бірліктердің атауын ондықтар мен бірліктерге өзгерту болды. Солай емес пе?
  - Ол 13 бірліктің атын 1 ондыққа және 3 бірлікке өзгертті. Солай емес пе?
  - Үшінші қадамда ол 4 ондық шығу үшін ондықтарды қосты. Солай емес пе?

жолы

$$\boxed{1} \boxed{5} + \boxed{2} \boxed{8} = \boxed{4} \boxed{3}$$

ондық	бірлік
1	5
+	2 8

1-қадам

Бірліктерді қос.

ондық	бірлік
1	5
+	2 8

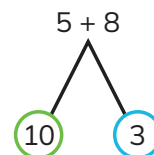

$$5 + 8 = 10 + 3$$

2-қадам

Ондықтар мен бірліктер түрінде көрсет.

ондық	бірлік
1	5
+	2 8
3	

Мұғалім ескертпесі

Жетек жұмыс

- Еріктілерді сыныпқа 2 таңбалы санды және 1 таңбалы санды қалай қосатынын көрсетуге шақырыңыз. Оқушыларды қосудың әртүрлі әдістерін қолдануын сұраңыз. (мысалы, барлығын санау, стандартты баған әдісі бойынша санау)
- Оқушылардан қосу теңдігін тиімдірек шешу үшін оқулықтың 91-бетіндегі Матеоның әдісін қолдануды сұраңыз. (Оқушылар оны жазу арқылы шеше алады “ $29 + 12 = 30 + 11 = 41$ ”).)

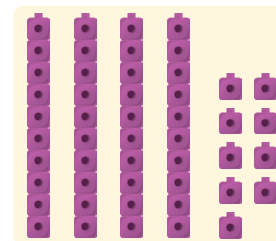
Жетек жұмыс

1 Қосу амалын орында.

$$49 + 2 = 51$$

$$49 + 8 = 57$$

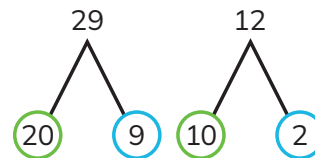

49

2 Қосу амалын орында.

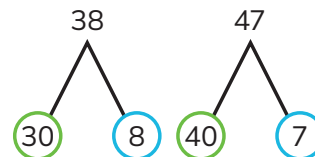
$$29 + 12 = 41$$

	ондық	бірлік
	2	9
+	1	2
	4	1

$$38 + 47 = 85$$

	ондық	бірлік
	3	8
+	4	7
	8	5

ЖЕТ

100

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

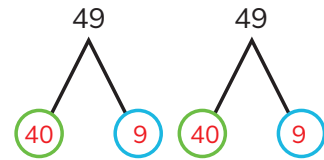
Жетек жұмыс

- Оқушылардан "49 + 49" шешуін сұраңыз, содан кейін азайтуды қосыңыз. (Оқушылар 100 шығу үшін 50 және 50-ді 50-ге қосу арқылы мәселені шеше алады. Содан кейін 98 шығу үшін 100-ден 2-ні алып тастаңыз.)

$$49 + 49 = 98$$

	ондық	бірлік
	1	
	4	9
+	4	9
	9	8

- 3 Шешуі 48 + 24 болатындай есеп құрастыр.

$$48 + 24 = 72$$

Сен суретін де сала аласың.

Жұмыс дәптерінен 4-тапсырманы орында, 65-67 беттер.

Мұғалім ескертпесі

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет																
Оқушы өз бетімен қоса алады ма?	1, 2	Оқушыларға қалаған қосу әдісін қолдануға рұқсат етіңіз. Оларға жауаптарын тексерудің басқа әдісін қолдануды ұсыныңыз. Оларды басшылыққа алу үшін төменде ұсынылған құралдарды қараңыз.																
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып қоса ала ма?	3	<p>Келесі жақтауды жасау кезінде оқушыларды біріктіретін текшелермен қолдаңыз. Орын мәндерін бөлу үшін сызық сызыңыз.</p> <p>Айтыңыз: Бірліктерді қосыңыз. 3 бірлік + 8 бірлік = 11 бірлік. Айтыңыз: Солардың атын өзгертіңіз. 11 бірлік = 1 ондық + 1 бірлік. 10 текшені он негізгі мәннің 1 блогына ауыстырыңыз. Ондықтар бағанына "1" және бірліктер бағанына "1" деп жазыңыз.</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">ондық</td> <td style="padding: 5px;">бірлік</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">¹ 2</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">3</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">+ 6</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">8</td> </tr> <tr style="border-top: 1px solid black;"> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;"></td> <td style="padding: 5px; text-align: center; color: red;">1</td> </tr> </table> <p>Сұраңыз: Ондықтарды қосыңыз. 1 ондық + 2 ондық + 6 ондық = 9 ондық.</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">ондық</td> <td style="padding: 5px;">бірлік</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">¹ 2</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">3</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px;">+ 6</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">8</td> </tr> <tr style="border-top: 1px solid black;"> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; color: red;">9</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">1</td> </tr> </table> <p>Сұраңыз: 9 ондық және 1 бірлік дегеніміз не? Сұраңыз: "23 + 68" дегеніміз не? Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>	ондық	бірлік	¹ 2	3	+ 6	8		1	ондық	бірлік	¹ 2	3	+ 6	8	9	1
ондық	бірлік																	
¹ 2	3																	
+ 6	8																	
	1																	
ондық	бірлік																	
¹ 2	3																	
+ 6	8																	
9	1																	
Оқушы қосу теңдеулерін орындай ала ма?	4	<p>Оқушыларға теңдіктерді елестетуге көмектесу үшін қосылатын текшелерді беріңіз.</p> <p>Айтыңыз: Маған 72 және 19 текшені көрсетіңіз. Сұраңыз: 72 және 19-дан 20 және басқа сандарды қалай аламыз? (Оқушылар 72-ге қарағанда 19-дан 20-ны жасау оңай деп айта алуы керек. 72-ден 1-текшені жылжыту арқылы олар 20 және басқа санды құра алады.)</p> <p>Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.</p>																
Оқушы сандарды сандық байланыстар арқылы бөліктерге бөлу арқылы қоса ала ма?	5	<p>Оқушыларға берілген мысалды көрсетіңіз.</p> <p>Сұраңыз: Лео бұл екі санды қалай бөледі? (Ондық және бірл) Сұраңыз: Ол осы екі санды қалай қосады? (Ол ондықтар мен бірліктерді бөлек қосады. Содан кейін ол екі шыққан мәнді қосады.)</p>																

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

4-тапсырма

1 Қосуды орында.

$$67 + 4 = 71$$

$$9 + 56 = 65$$

2 Қосуды орында.

$$58 + 23 = 81$$

3 Қосуды орында.

	ондық бірлік	
	¹ 2	3
+	6	8
	9	1

$$23 + 68 = 91$$

	ондық бірлік	
	¹ 5	6
+	2	9
	8	5

$$56 + 29 = 85$$

- 4 Теңдіктер дұрыс болатындай етіп белгісіз санды тап.

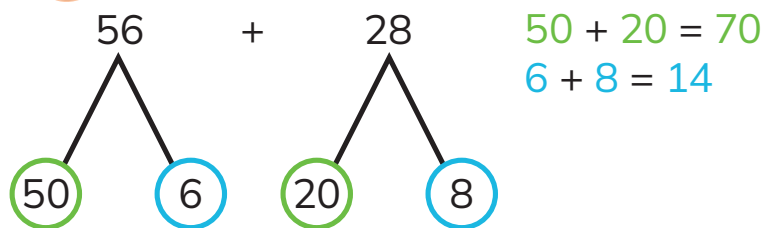
$$72 + 19 = \boxed{71} + 20$$

$$38 + 54 = 40 + \boxed{52}$$

$$49 + 28 = 50 + \boxed{27}$$

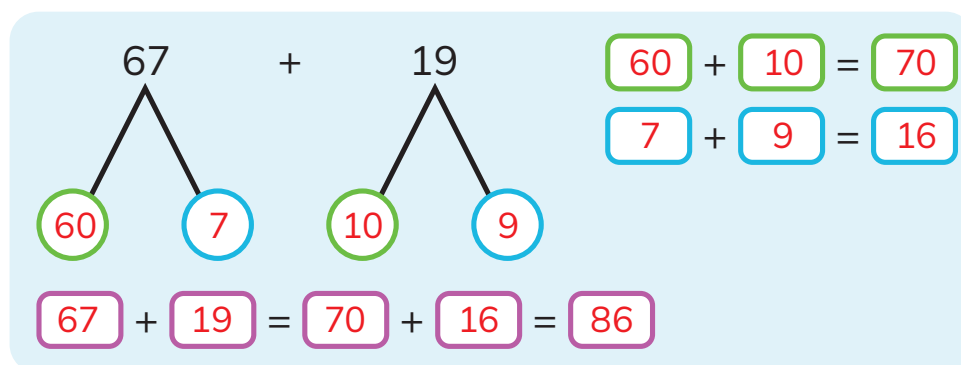
$$49 + 28 = \boxed{47} + 30$$

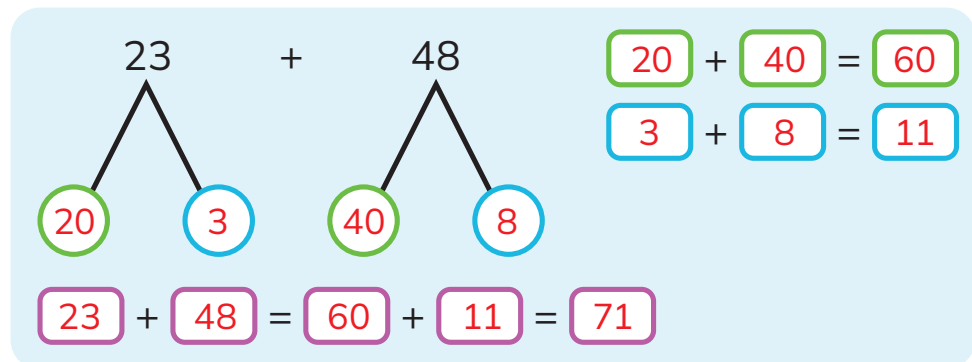
- 5 сандарды төмендегі тәсілмен қосты.

$$56 + 28 = 70 + 14 = 84$$

Қосу үшін -ның әдісін қолдан.

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

5-сабақ

Кіріспе тапсырма

Оқыту нәтижесі:

Екі 2 таңбалы санды ондықтан аттап қосу

Материалдар:

Байланыстырушы текше

5 ^{Сабақ} Ондықтан аттап азайту

Кіріспе тапсырма

 хобби-спортпен шұғылдану.

Футбол клубында
51 оқушы болды.

Содан кейін олардың 19 -ы
баскетбол үйірмесіне ауысты.

Футбол үйірмесінде қалған оқушылардың санын
табудың жолдарын ойланып көр.

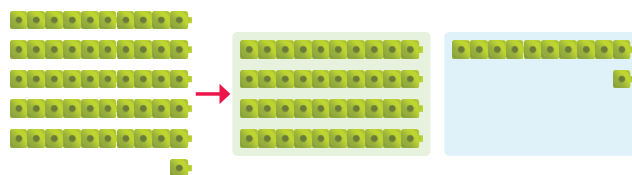
Достарымыздың Ойы

 жолы

$$51 - 19 = \square$$

1-қадам

Ондықтар мен бірліктер түрінде көрсет.

БЕТ

102

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Дайындық

Оқушыларға кіріспе тапсырмасын көрсетіңіз. Байланыстырушы текшені қол жетімді етіңіз.

Зерттеу

“Бүгінгі сабақта футбол командасында қалған ойыншылардың санын табамыз. Бір-біріңмен шешімін табу жолдарын талқылаңдар.”

Талқылау

Мәселені қарау:

- Бастапқыда футбол клубында қанша оқушы болды?
- Баскетбол клубына қанша оқушы қалды?
- Футбол клубында қанша оқушы қалды?
- Азайтуды қалай жасайсыз?

Ақпарат алмасу және ұсыну:

Оқушылардан футбол клубында қалған оқушылардың санын анықтау тәсілдерімен бөлісуін сұраңыз.

Мүмкін жауаптар:

Кейбіреулер байланыстырушы текшелерді немесе стандартты баған әдісін қолдана алады және азайту үшін 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгерте алады. Кейбіреулер ондықтан азайту үшін сандық байланыстарды қолдана алады. Олар 2 ондықтың 1 ондығын және 9 бірлігін алып тастай алады, өйткені олар жеткіліксіз (1 бірлік). Кейбіреулер сандық жолды пайдаланып, ондық және бірліктерді келу ретімен санауы мүмкін.

Талқылау жасау

- Мәселені қайталау арқылы талқылауды рәсімдеңіз. Тақтаға “ $51 - 19 = \square$ ” деп жазыңыз.
- **Сұраңыз:** 51 -ден 19-ды қалай алып тастаймыз?
- Оқушылардан 51-ді көрсету үшін қосылатын текшелерді пайдалануды сұраңыз. Сандарды стандартты бағанға жазыңыз.
- Содан кейін оларды бірліктерді алып тастауға шақырыңыз және олардан қандай қиындыққа тап болғанын сипаттауды сұраңыз. (Оқушылар 9 бірлікті шегеру үшін бірлік жеткіліксіз деп айта алуы керек, өйткені 1 бірлік 9 бірліктен аз.)

- **Сұраңыз:** Біз оларды қалай көбірек аламыз?
- Еріктілерді ондықтар орнындағы саннан 1 ондықты қалай алуға болатынын көрсетуге және оның атын 10 бірлікке өзгертуге шақырыңыз.
- **Сұраңыз:** Бізде қазір қанша ондық бар? (4) Бізде қазір қанша бірлік бар? (11) (Олардан “ондықтар” бағанындағы “5” санын сызып, оны “4” - ке ауыстыруды сұраңыз; “бірліктер” бағанындағы “1” санын сызып, оны “11” - ге ауыстырыңыз.)
- **Айтыңыз:** Бірліктерді алып тастаңыз. 11 бірлік – 9 бірлік = 2 бірлік.

- Ондықтарды алып тастаңыз. 4 ондық – 1 ондық = 3 ондық
- Оқушылардан тиісті қосу теңдігін пайдаланып, жауапты қалай тексеру керектігін көрсетуін сұраңыз.
- Тақтаның оң жағындағы сандық байланысты пайдаланып, азайтуды қалай жасау керектігін көрсетіңіз.
- 51 -ді бөлудің бірнеше әдісі бар. Оқушыларға стандартты баған әдісіне ұқсас ең тиімді әдісті немесе әдісті таңдауға рұқсат етіңіз.
- **Контекстегі теңдікті оқыңыз:** Футбол үйірмесінде 51 оқушы болды. Олардың 19-ы баскетбол үйірмесіне ауысты. Футбол үйірмесінде 32 оқушы қалды.

Жұмыс тақтасы

5-сабақ: Ондықтан аттап азайту

$$51 - 19 = \boxed{32}$$

	ондық	бірлік
	~~4~~ 5	~~11~~ 1
-	1	9
	3	2

Тексеру: $19 + 32 = 51$

$$51 - 19$$

40

11

$$11 - 9 = 2$$

$$40 - 10 = 30$$

$$2 + 30 = 32$$

$$51 - 19$$

31

20

$$20 - 19 = 1$$

$$1 + 31 = 32$$

Журналға ұсыныс

Тақырыбы: Ондықтан аттап азайту

Күні: _____

Ұсыныс

Айтыңыз: 32 – 18 өрнегіне есеп құрап, шешу жолын көрсет.

Оқушының жұмысы:

Керлиде 32 қызыл бұршақ болды. Ол Спайкилге 18 қызыл бұршақты берді.
Керлиде қанша қызыл бұршақ қалды?

ондық	бірлік
~~23~~	~~12~~
– 1	9
3	2

32-3 ондық және 2 бірлік.

18-1 ондық және 8 бірлік.

8 бірлікті шегеру үшін 2 бірлік жеткіліксіз.

Ондықтар орнындағы санның 1 ондығын алыңыз және оның атын 10 бірлікке өзгертіңіз.

12 бірліктен 4 бірлікке тең 8 бірлікті алып тастаңыз.

2 ондықтан 1 ондыққа тең 1 ондықты алып тастаңыз.

1 ондық және 4 бірлік 14-ті құрайды.

$32 - 18 = 14$.

Курлида жалпы 14 қызыл бұршақ қалды.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

1-ұсыныс:

Оқушылардан 10 бірлік 1 ондыққа өзгертілетін қайта атауды қосуды еске түсіруді сұраңыз; сол сияқты 1 ондық 10 бірлікке өзгертілуі мүмкін. Біріктіру және бөлу процестерін көрсету үшін қосылатын текшелерді пайдаланыңыз және атауды қалай өзгертуге болатындығын көрсетіңіз.

2-ұсыныс:

- Келесі жақтауды жасай отырып, сандарға қосылатын текшелерді орналастырыңыз.
- **Айтыңыз:** 51 – 5 ондық және 1 бірлік.
- **Сұраңыз:** 51-дегі “5” санының мәні неде? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 51-дегі “1” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “5” және “1” деп жазыңыз.

- Сәйкесінше “5” және “1” сандарының жанына оныншы база өлшеміндегі 5 блокты және 1 бос текшені қойыңыз.
- **Айтыңыз:** 19 – 1 ондық және 9 бірлік.
- **Сұраңыз:** 19-дағы “1” санының орны қандай? (Ондық.)
- **Сұраңыз:** 19-дағы “9” санының орны қандай? (Бірліктер.)
- Сәйкесінше “ондықтар” және “бірліктер” бағандарына “1” және 9-ды жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Бірліктерді алып тастаңыз. Төменгі сан шығу үшін жоғарғы санды пайдаланыңыз.
- **Сұраңыз:** 1 бірлік – 9 бірлік. 1 бірліктен 9 бірлікті шегеруге бола ма?
- Олар жеткіліксіз болғанда не істейміз? Көбірек санды қайдан алуға болады?
- **Айтыңыз:** Ондықтың орнында тұрған саннан 1 ондықты алыңыз. “5” – ті сызып тастаңыз және оны “4” – ке ауыстырыңыз.
- **Айтыңыз:** Осы 1 ондықты 10 бірлікке қайта топтаңыз. 10 бірлік және 1 бірлік 11 бірлік.
- “1” – ді сызып тастаңыз және оны “11” – ге ауыстырыңыз.
- **Сұраңыз:** біз қазір шегере аламыз ба? 11 бірлік – 9 бірлік дегеніміз не?
- Айырмашылықты “бірліктер” бағанына жазыңыз.
- **Айтыңыз:** Ондықты алып тастаңыз. 4 ондық – 1 ондық = 3 ондық. Айырмашылықты “ондықтар” бағанына жазыңыз.
- **Сұраңыз:** “51 – 19” дегеніміз не?

Үздік оқушыларға тапсырма

Оқушылардан атын өзгертуді көздейтін басқа азайту теңдіктерін ойлап табуды сұраңыз және басқа оқушылардан оларды сандық құрам әдісін, сондай-ақ стандартты баған әдісін қолдана отырып, шешуін сұраңыз.

Достарымыздың ойы

- Оқушылар бөлісетін әдістерді кітапта сипатталғандармен салыстырыңыз.
- Сұрақтар қою арқылы оларды ойлануға шақырыңыз:
  - Мысалы, қосуды азайтуға көмектесу үшін байланыстырушы текшелерді қолданды. Солай емес пе?
  - Ол 51 бірліктің 1 ондығын 10 бірлікке өзгертуден бастады. Біз бірінші қадамнан бастадық па?
  - Ол текшелерді 2 бағанға салады. Бірінші бағанда он бөліктен тұратын 4 негізгі блок бар. Екінші бағанда он негізден тұратын 1 блок және 1 бос текше бар.

5 Сабақ

Ондықтан аттап азайту

Кіріспе тапсырма

хобби-спортпен шұғылдану.

Футбол клубында 51 оқушы болды.

Содан кейін олардың 19 -ы баскетбол үйірмесіне ауысты.

Футбол үйірмесінде қалған оқушылардың санын табудың жолдарын ойланып көр.

Достарымыздың ойы

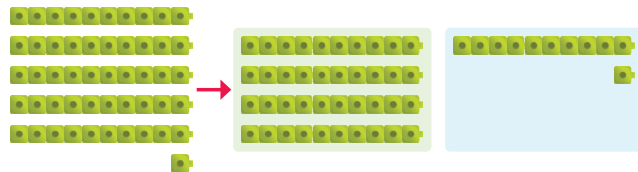

жолы

$$51 - 19 = \square$$

1-қадам

Ондықтар мен бірліктер түрінде көрсет.

БЕГ

102

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

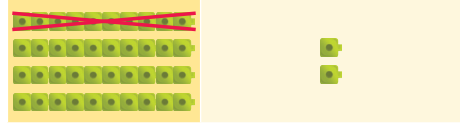

Достарымыздың ойы

- 3-қадамға өтіңіз.
- **Сұрақтар қою арқылы оқушыларды ойлануға шақырыңыз:**
  - Бірліктерді алып тастағаннан кейін ол ондықтарды алып тастауға көшті. Солай емес пе?
  - Неліктен “ондықтар” бағанында ол “5” - ті сызып тастап, оны “4” - ке ауыстырды?
  - Бізде қазір “ондықтар” бағанында қанша ондық бар?
- **Оқушылардан сізбен бірге оқуын сұраңыз:**
  - Ондықтарды алып тастаңыз.
  - 4 ондық – 1 ондық = 3 ондық.
- **Сұраңыз:** 3 ондық және 2 бірлік дегеніміз не?
- **Оқушылардан теңдікті контексте оқуды сұраңыз:** Футбол үйірмесінде 51 оқушы болды. Олардың 19-ы баскетбол үйірмесіне ауысты. Футбол үйірмесінде 32 оқушы қалды.

3-қадам Ондықтарды азайт.

ондық	бірлік
~~5~~ ⁴	~~11~~ ¹¹
– 1	9
3	2

$51 - 19 = 32$
Футбол үйірмесінде 32 оқушы қалды.

$40 - 10 = 30$

$11 - 9 = 2$

жолы

$$51 - 19 = 31 + 1$$

31

20

БЕГЕТ

104

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Жалпы қате (қателер):

Кейбір оқушылар 1 ондықтың атын 10 бірлікке өзгерткен болуы мүмкін, бірақ олар осы 10 бірлікті бірге тұрған санға қосуды ұмытып кетуі мүмкін. Кейбір оқушылар ондықтардың санын 1-ге азайтпай, осы 10 бірлікті бірге тұрған санға қосқан болуы мүмкін.

ондық	бірлік
~~5~~ ⁴	~~11~~ ¹⁰
– 1	9

Шешім: Азайту және атын өзгерту қадамдарының реттілігі маңызды. Олардың жеткіліксіз екенін түсінген оқушылар “ондықтар” бағанындағы саннан 1 ондықты алып тастап, “ондықтар” бағанындағы санды дереу сызып тастап, оны 1-ге азайтуы керек. 1 ондықты 10 бірлікке ауыстырғаннан кейін оқушылар бірден бірлік орнындағы санды сызып тастап, оны 10-ға арттыруы керек. Оқушылардан мағынасыз есте сақтаудан аулақ болу үшін атын өзгерту процесін сөзбен сипаттауды сұраңыз.

ондық	бірлік
~~5~~	~~11~~ ¹¹
– 1	9

Бағалауға арналған бақылау тізімі

Ұсыну	Сұрақ(тар)	Әрекет
Оқушылар өз бетімен азайту амалын орындай алады ма	1, 2	Оларды заттармен қамтамасыз етіңіз және төмендегі қадамдарды қайталаңыз. Оларға стандартты баған әдісінде сандарды қалай көрсету керектігінің мысалын көрсетіңіз. Алдымен бірліктерді алып тастауды және керісінше емес, "жоғарғы минус төменгі" дұрыс бағытқа назар аударуды ескертіңіз.
Оқушы стандартты баған әдісін қолдана отырып шегере ала ма?	3	Келесі жақтауды қамтамасыз ете отырып, оқушыларға негізі он блоктар арқылы қолдау көрсетіңіз. Орынның мәнін бөлу үшін сызық сызыңыз. Айтыңыз: Бірліктерді алып тастаңыз. 1 бірлік 7 бірліктен аз, сондықтан біз 1 бірліктен 7 бірлікті алып тастай алмаймыз (1 бірліктен 7 бірлікті алып тастаңыз). Біз 7 ондықтың 1 ондығын алып, оның атын 10 бірлікке өзгертуіміз керек. Сұраңыз: Ондықтар бағанында қанша ондық қалды? (7-ні сызып, оны 6-ға ауыстырыңыз.) Сұраңыз: қазір олардың саны қанша? ("1" - ді сызып тастаңыз және оны "11" - ге ауыстырыңыз.) Айтыңыз: Бірліктерді алып тастаңыз. 11 бірлік – 7 бірлік = 4 бірлік. Айтыңыз: Ондықты алып тастаңыз. 6 ондық – 1 ондық = 5 ондық. Сәйкесінше "ондықтар" және "бірліктер" бағандарындағы айырмашылықты жазыңыз. Сұраңыз: 5 ондық және 4 бірлік дегеніміз не? Сұраңыз: "71 – 17" дегеніміз не? Оқушылардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруін сұраңыз.
Оқушы теңдікті аяқтау үшін жетіспейтін санды таба ала ма?	4	Тақтаға " $65 - 18 = 67 - \square$ " деп жазыңыз. Оқушыларға теңдіктің оң жағындағы мән теңдіктің сол жағындағы мәннен 2-ге үлкен екенін көрсетіңіз. Сонымен, оң жақтағы мән сол жақтағы мәннен 2-ге үлкен болуы керек. Оқушылардан басқа сұраққа өз бетінше жауап беруін сұраңыз.
Оқушы сандық құрам арқылы сандарды бөліктерге бөлу арқылы азайтуды жасай ала ма?	5	Оқушылардан "15" санының қайдан шыққанын түсінуін сұраңыз. Айталық: 65-6 ондық және 5 бірлік. Айталық: 15 1 ондықты 10 бірлікке қайта атау және қолданыстағы 5 бірлікпен біріктіру нәтижесінде пайда болады. Айталық: Джанет 50-ден 10-ды алып тастады, содан кейін 15-тен 8-ді алып тастады, содан кейін екі нәтижені де біріктірді. Оқушылардан басқа сұрақтарға өз бетінше жауап беруін сұраңыз.

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

5-тапсырма

1 Азайтуды орында.

$$56 - 5 = 51$$

$$56 - 6 = 50$$

$$56 - 9 = 47$$

2 Азайтуды орында.

$$82 - 19 = 63$$

$$60 - 31 = 29$$

3 Азайтуды орында.

	ондық бірлік	
	6	11
	~~7~~	~~1~~
-	1	7
	5	4

$$71 - 17 = 54$$

	ондық бірлік	
	3	13
	~~4~~	~~3~~
-	3	4
		9

$$43 - 34 = 9$$

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

4 Теңдіктер дұрыс болатындай етіп, белгісіз санды тап.

$$65 - 18 = 67 - 20$$

$$72 - 29 = 73 - 30$$

5 сандарды төмендегі тәсілмен азайтты.

65	-	18	$50 - 10 = 40$
/		/	$15 - 8 = 7$
\		\	
(50)		(10)	
(15)		(8)	

$$65 - 18 = 40 + 7 = 47$$

Азайту үшін -ның әдісін қолдан.

$$\begin{array}{r}
 92 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 80 \quad 12
 \end{array}
 -
 \begin{array}{r}
 33 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 30 \quad 3
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 80 - 30 = 50 \\
 12 - 3 = 9
 \end{array}$$

$$92 - 33 = 50 + 9 = 59$$

$$\begin{array}{r}
 74 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 60 \quad 14
 \end{array}
 -
 \begin{array}{r}
 65 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 60 \quad 5
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 60 - 60 = 0 \\
 14 - 5 = 9
 \end{array}$$

$$74 - 65 = 0 + 9 = 9$$

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

Өзіңді бағала

- Мен тапсырманы өз бетімше орындадым.
- Менің тапсырманы орындауыма біраз көмек қажет болды.
- Менің тапсырманы орындауыма көбірек көмек қажет болды.

Ақыл-ой жаттығуы

- Оқушылардан мүмкін болатын ең кіші санды беретін азайту теңдігін құру үшін төрт цифрды қолдануды сұраңыз.
- Азайтқыш азайғыштан үлкен болмау керектігін атап кетсеңіз.

Математикалық журнал

- Оқушылардан стандартты бағанды қарап шығуды және қателерді көрсетуді сұраңыз. Оқушылардан нәтижесін қате стандартты бағанмен салыстырмас бұрын стандартты бағанды пайдаланып азайтуды сұрағыңыз келуі мүмкін.
- Оқушылар сонымен қатар $81 - 29$ -ден 29 -ды қалай алып тастау керектігін көрсету үшін сурет сала алады және стандартты бағанның неге дұрыс емес екенін түсіндіре алады.

Сараланған оқыту Қиындыққа тап болған оқушыларға көмек көрсету

Оқушылардан стандартты бағанға қарап, $81 - 29$ - алып тастау үшін атауды өзгерту қажет екенін түсінуін сұраңыз. Оқушыларды атын өзгерту арқылы азайту қадамдары бойынша жүргізіңіз: ондықтар мен бірліктердің атын өзгертіңіз, бірліктерді алып тастаңыз, ондықтарды алып тастаңыз. Сондай-ақ, оларды азайтуға көмектесу үшін қосылатын текшелермен қамтамасыз етуге болады.

Үлгерімі жақсы оқушыларға тапсырма

Оқушылардан " $81 - 29 = 68$ " дұрыс емес екенін көрсету үшін қосу теңдігін қолдануды сұраңыз.

Ақыл-ой жаттығуы

Жауабы мүмкіндігінше аз болатындай етіп

Жауап әртүрлі болуы мүмкін.

сандарын бос орындарға орналастыр.

Математикалық журнал

хобби-күнделік жазу.

	ондықтар	бірліктер
	8	1
-	2	9
	6	8
$81 - 29 = 68$ ❌		

Күнделікке қателіктің себебін жаз.

Сен суретін де сала аласың.

Мұғалім ескертпесі

Қорытынды

Қысқаша мазмұны оқушыларға осы тарауда зерттелген әртүрлі ұғымдарды байланыстыруға көмектесу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Өзін-өзі бағалау

Өзін-өзі тексеруден бұрын, оқушылардан әр оқу мақсатына мысалдар келтіруді сұрай отырып, маңызды ұғымдарды тағы бір рет қарап шығыңыз.

Өзін-өзі тексеру бөлімін оқушылар **13-қайталау** аяқтағаннан кейін жасай алады (Жұмыс дәптері 1В, 71-73 беттер). Бұл бөлімде олардың тарауда көрсетілген ұғымдар туралы түсініктері бағаланады.

Қорытынды

Мен сандар байланысты екенін білемін.

Мен олардың қалай байланысқанын көрсету үшін санды жұптарға бөле аламын.

Мен ондықтан аттай аламын.

Мен қосу теңдіктерін жаза аламын.

Мен азайту теңдіктерін жаза аламын.

Мен санау арқылы қоса аламын.

Мен санау немесе кері санау арқылы азайта аламын.

Мен ондықтар мен бірліктерді қоса аламын.

Мен ондықтар мен бірліктерді азайта аламын.

Мен сандарды жұптарға бөлу арқылы қоса аламын.

Мен сан құрамын пайдаланып, айта аламын.

Мен ондықтан аттап қоса және азайта аламын.

БЕ-Т

108

13-тарау

100-ге дейін қосу және азайту

Мұғалім ескертпесі

Аты-жөні: _____

Сыныбы: _____ Күні: _____

13-қайталау

1 Қосуды орында.

$$5 + 5 + 5 + 5 = 20$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 60$$

2 Қосуды орында.

$$2 + 4 + 6 + 8 = 20$$

3 Есепте.

$$64 - 3 = 61$$

$$64 + 3 = 67$$

$$64 - 7 = 57$$

$$64 + 7 = 71$$

$$64 - 30 = 34$$

$$64 + 30 = 94$$

4 Есепте.

$$86 + 12 = 98$$

$$86 - 12 = 74$$

5 Есепте.

ондық бірлік		
	5	6
+	2	2
	7	8

$56 + 22 = 78$

ондық бірлік		
	5	6
-	2	2
	3	4

$56 - 22 = 34$

ондық бірлік		
	1	
	5	6
+	2	9
	8	5

$56 + 29 = 85$

ондық бірлік		
	4	16
	~~5~~	~~6~~
-	2	9
	2	7

$56 - 29 = 27$

6

өзінің коллекциясынан 44 жапсырманы
ағасы -ке берді.

Сондай-ақ, ол қарындасы -ге 38
жапсырманы берді.

ағасы мен қарындасына қанша
жапсырма берді? ішіне ✓ .

$$44 - 38 = \boxed{6}$$

жапсырма береді.

$$44 + 38 = \boxed{82}$$

жапсырма береді.

2022 © Shing Lee Publishers Pte Ltd

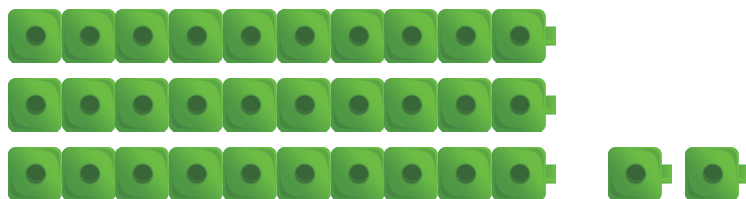
Өзін-өзі бағалау

Мен ...

- ондықтан аттап және аттамай сандарды қосуды білемін.
- ондықтан аттап және аттамай сандарды азайтуды білемін.
- үштен көп біртаңбалы санды қосуды білемін.
- қосу және азайтуға есеп құрастыра аламын.

3 Төменде 32 текше берілген.

32-ден 1-ге кем сан .

32 саны санынан 1-ге кем.

32-ден 3-ке кем сан .

32 саны санынан 3-ке кем.

Дұрыс жауапты таңда. ішіне ✓.

саны санына
қарағанда кем.

саны санына
қарағанда артық.

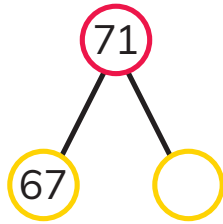
4 Түсіп қалған сандарды жаз.

15 санында 1 ондық және 5 бірлік бар.

32 санында 3 ондық және бірлік бар.

32 санында ондық және 12 бірлік бар.

- 5 Түсіп қалған сандарды қой.

Түсіп қалған сандарды жаз.

$$71 + 5 = 67 + \boxed{9}$$

Берілген сандар қатарын толықтыр.

$$67, 71, 75, \boxed{79}, 83, 87, \boxed{91}, 95, 99$$

- 6 Түсіп қалған сандарды жаз.

$$71 - 8 = \boxed{63}$$

$$71 - 8 = 70 - \boxed{7}$$

$$71 - 8 = 69 - \boxed{6}$$

- 7 Түсіп қалған сандарды жаз.

$$\boxed{} + \boxed{} + \boxed{} = 27$$

$$\boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} = 28$$

$$\boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} + \boxed{} = 29$$

Жауап көп болуы мүмкін.